

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK XII 32

ØKONOMISK UTSYN
OVER ÅRET 1960

Economic Survey 1960

STATISTISK SENTRALBYRÅ
OSLO 1961

Norges offisielle statistikk, rekke XII

Norway's Official Statistics, series XII

Rekke XII

Trykt 1960

- Nr. 1 Økonomisk utsyn over året 1959 *Economic survey*
- 2 Lønnsstatistikk 1958 *Wage statistics*
- 3 Norges kommunale finanser 1955—56 og 1956—57 *Municipal finances*
- 4 Elektrisitetsstatistikk 1957 *Electricity statistics*
- 5 Skogavvirking 1955—56 til 1957—58 *Roundwood cut*
- 6 Skogbrukstillingen i Norge 1. september 1957 I Tabeller *Census of forestry I Tables*
- 7 Telegrafverket 1958—59 *Télégraphes et téléphones de l'Etat*
- 8 Forsikringselskaper 1958 *Sociétés d'assurances*
- 9 Norges bergverksdrift 1958 *Norway's mining industry*
- 10 Norges postverk 1959 *Statistique postale*
- 11 Ulykkestrygden for industriarbeidere m. v. 1952—1954 *Assurances de l'Etat contre les accidents pour les ouvriers industriels etc.*
- 12 Meieribruket i Noreg 1958 *Norway's dairy industry*
- 13 Norges handel 1958 I *Foreign trade of Norway I*
- 14 Ulykkestrygden for sjømenn 1954—1956 Ulykkestrygden for fiskere 1954—1956 *Accident insurance for seamen Accident insurance for fishermen*
- 15 Sunnhetstilstanden og medisinalforholdene 1957 *Medical statistical report*
- 16 Kriminalstatistikk 1958 *Criminal statistics*
- 17 Norges fiskerier 1958 *Fishery statistics of Norway*
- 18 Skattestatistikk 1956 og 1957 *Tax statistics*
- 19 Kredittmarkedstatistikk 1958 *Credit market statistics*
- 20 Veterinærvesenet 1956 *Service vétérinaire*
- 21 Skogbrukstillingen i Norge 1. september 1957 II Oversikt *Census of forestry II General survey*
- 22 Kommunevalgene og ordførervalgene 1959 *Elections in the rural and town municipalities*
- 23 Folkemengdens bevegelse 1958 *Vital statistics and migration statistics*
- 24 Statistisk årbok 1960 *Statistical yearbook of Norway*
- 25 Sunnhetstilstanden og medisinalforholdene 1958 *Medical statistical report*
- 26 Alkoholstatistikk 1959 *Alcohol statistics*
- 27 Norges handel 1958 II *Foreign trade of Norway II*
- 28 Norges jernbaner 1958—59 *Chemins de fer norvégiens*
- 29 Norges bergverksdrift 1959 *Norway's mining industry*
- 30 Elektrisitetsstatistikk 1958 *Electricity statistics*
- 31 Norges industri 1958 *Industrial production statistics*

Rekke XII

Trykt 1961

- Nr. 32 Økonomisk utsyn over året 1960 *Economic survey*

Rettinger i Økonomisk Utsyn over året 1960.

- s. 64, 1.spalte. Annen setning i kapitlet om Bygge- og anleggsvirksomhet skal lyde: I de tre første kvartaler var igangsettingen av bygg over 4 prosent høyere enn året før, og hele 13 prosent høyere enn i 1958.
- s. 87, 1.spalte. Annen setning i kapitlet om Investering skal lyde: Blant annet ble statsbankenes utlånsbudsjetter økt, tolltariffens maskinanmerking ble gjeninnført fra 1. januar 1960 og mengde-reguleringen for boligbygg opphevet fra 15. januar 1960.

ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1960

Economic Survey 1960
With a summary in English

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY
OSLO 1961

Forord.

Statistisk Sentralbyrå sender med dette ut «Økonomisk utsyn over året 1960». Publikasjonen som stort sett har samme innhold som i tidligere år, er utarbeidd ved Statistisk Sentralbyrås forskningsavdeling og er redigert av konsulent Erling Nypan. Avsnittet om fiske og selfangst er utarbeidd av Fiskeridirektoratet, avsnittet om sysselsettingen av Arbeidsdirektoratet og avsnittet om bygge- og anleggsvirksomhet av Boligdirektoratet. De andre avsnitt er skrevet av funksjonærer i Byrået.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 11. januar 1961.

Signy Arctander.

Innhold.

	Side
Verdensøkonomien	5
Verdensproduksjonen	5
Den internasjonale prisutvikling	6
Varebytte og betalingsforhold	7
Øst-Europa	10
Vest-Europa	11
Sambandsstatene	17
Konjunkturutsiktene	19
Norge	21
Utenriksøkonomien	21
Utenriksregnskapet	21
Vareomsetningen med utlandet	23
Produksjon og sysselsetting	35
Hovedtrekk av produksjonsutviklingen ..	35
Arbeidsmarkedet	37
Jordbruk	42
Skogbruk	45
Fiske	49
Selfangst	53
Hvalfangst	54
Gravedrift, industri og kraftforsyning ..	58
Bygge- og anleggsvirksomhet	64
Sjipsfart	68
Annen samferdsel	73
Inntekter og inntektsnytting	80
Inntekter	80
Privat konsum	84
Investering	87
Priser og finanser	91
Priser og levekostnader	91
Offentlige finanser	98
Pengemessige forhold	105
Sluttord	115
Sammendrag på engelsk	119
Tabeller	*1

Følgende standardbetegnelser er brukt i tabellene:

- = null eller mindre enn $\frac{1}{2}$
- .. = oppgave mangler
- * = foreløpig tall; beregnet tall
- = horisontal strek markerer brudd i en serie
- . = logisk umulig

Contents.

	Page
World economic situation	5
World production	5
International price developments	6
International trade and payments	7
Eastern Europe	10
Western Europe	11
United States	17
Current economic trends	19
Norway	21
External economy	21
Balance of payments	21
External trade	23
Production and employment	35
General trends	35
Labour market	37
Agriculture	42
Forestry	45
Fisheries	49
Sealing	53
Whaling	54
Mining, quarrying, manufacturing and electricity production	58
Construction	64
Shipping	68
Other transport, and communication ..	73
Incomes and their disposal	80
Incomes	80
Private consumption	84
Capital formation	87
Prices and finance	91
Prices and cost of living	91
Public finance	98
Money and credit	105
Concluding remarks	115
English summary	119
Tables	*1

Explanation of symbols:

- = magnitude is nil or less than half of unit employed
- .. = data not available
- * = provisional or estimated figures
- = a horizontal line across the column indicates a substantial break in the homogeneity of a series
- . = category not applicable

Verdensøkonomien.

Etter den raske vekst i verdensøkonomien i 1959 har det i løpet av 1960 på nytt kommet fram mer varierte trekk i det internasjonale konjunkturbildet. I Nord-Amerika har året vært preget av sterke stagnasjonstendenser, og i Vest-Europa har den økonomiske veksten gradvis avtatt i styrke. Verdenshandelen økte fortsatt, men i et langsommere tempo enn året før. Prisnivået på det internasjonale råvaremarked har stort sett pekt klart nedover, men dette er kanskje like mye uttrykk for et strukturproblem som for en konjunkturten-dens.

Oppgangen i Nord-Amerika stoppet opp i 2. kvartal etter at veksten i etterspørselen ble gradvis svakere fram gjennom året. I Vest-Europa var det økonomiske bildet preget av et meget høyt aktivitetsnivå for året sett under ett, men farten i produksjonsøkingen avtok merkbart. De viktigste årsaker til dette var at arbeidsmarkedet jamt over var meget stramt og den ledige produksjonskapasitet liten, men i enkelte vest-europeiske land har det også etter hvert gjort seg gjeldende ten-denser til mindre etterspørsel.

I begynnelsen av året førte frykt for prispress i flere land i Vest-Europa til en strammere penge- og kredittpolitikk, men avslapningen i produksjonsframgangen gjorde at myndighetene i mange land mot slutten av året tok til å gjennomføre forsiktige tiltak i ekspansiv retning. I Sambandsstatene har det siden 2. kvartal i år gradvis blitt gjennomført betydelige lettelser i penge- og kreditt-politikken.

Verdensproduksjonen.

Verdens jordbruksproduksjon nådde et nytt rekordnivå i 1960, men produksjonsøkingen var etter alt å dømme svakere enn året før, da den etter FAO's beregninger var uvanlig stor og utgjorde vel 5 prosent. Økingen var stort sett jamt fordelt på de enkelte verdensdeler, med svakest vekst i Øst-Europa, Latin-Amerika og Midt-Østen. I Afrika var jordbruksproduksjonen i 1960 noe lavere enn året før.

Matproduksjonen for verden sett under ett økte i om lag samme tempo som verdens folke-

mengde. Produksjonen pr. innbygger holdt seg derfor på samme nivå som året før, mens det fra 1958 til 1959 fant sted en øking på nær 4 prosent. Et oppmuntrende trekk i bildet er den fortsatte vekst i matproduksjonen i Øst-Asia, hvor 40 prosent av verdens folke-mengde er bosatt. Så sent som i 1952—53 var matproduksjonen pr. innbygger her ennå 12 prosent lavere enn før den annen verdens-krig. Dette nivået er nå hevet slik at den innenlandske produksjon pluss import gir et forbruk som ligger omtrent på førkrigsnivået. Men jamt over har forskjellen mellom nivået på matforsyningen i mer utviklede og mindre utviklede land økt i de senere år.

Kornhøsten i Vest-Europa var sannsynligvis mindre i 1960 enn året før. Utviklingen på vårparten var gunstig, men dårlig vær i sommermånedene reduserte både mengde og kvalitet. I Nord-Amerika ble derimot høsten større enn året før trass i en sterk reduksjon av åkerarealet for vinterhvete. Hvetehøsten i Sambandsstatene er for 1960 foreløpig anslått til å bli rundt regnet 20 prosent større enn i 1959. Også i Australia ble hvetehøsten vesentlig større enn året før. De viktigste korneksporterende land hadde sommeren 1960 på lager 126 mill. tonn korn, dvs. bare 4 prosent mer enn året før, men fire ganger så mye som i 1952 da lageropplegget etter krigen begynte. Lagrene av hvete svarer nå til nesten det dobbelte av verdenseksporten siste år.

Risproduksjonen har vist en stigende ten-dens de siste årene, men farten i økingen er etter hvert blitt noe svakere. Verdensproduk-sjonen nådde etter alt å dømme et nytt rekord-nivå i sesongen 1959—60, delvis som følge av ekstra gunstige værforhold.

Produksjonen av sukker var i sesongen 1959—60 ubetydelig lavere enn rekordnivået sesongen før. Det var tørkesommeren i Vest-Europa som reduserte avlingene. En følge av dette var at verdens samlede lagerbehold-ninger av sukker, som økte sterkt i 1959, endret seg lite i 1960. De kubanske lagrene steg imidlertid med mer enn 30 prosent. Ver-dens sukkerforbruk har økt sterkt i etter-krigstiden, kanskje særlig som følge av høyere inntekter. Denne utvikling fortsatte også siste år.

Kakao-produksjonen har steget sterkt de siste sesonger, for en del som følge av nyplantinger, men også som et resultat av de siste års intense kamp mot sykdom på kakao-trærne. Forbruket har imidlertid ikke vist like sterk stigning, selv om lavere priser har ført til en viss øking. Resultatet er at verden for første gang i etterkrigstiden kan snakke om et reelt overskott på kakao. Kaffe-produksjonen har også økt sterkt de siste årene. I sesongen 1959—60 var den 30 prosent større enn sesongen før, først og fremst som følge av rekordhøst i Brasil. Restriksjoner på eksporten førte til at lagrene ble nesten fordoblet. I sesongen 1960—61 er det ventet at produksjonen vil gå noe ned, men den vil fremdeles være rundt 40 prosent større enn det som en venter kan bli solgt til de nåværende priser.

Produksjonen av bomull økte i 1959—60. Store avlinger i Sambandsstatene oppveide nedgang i andre produsentland. Foreløpige oppgaver fra sesongen 1960—61 tyder på fortsatt vekst. Verdensproduksjonen av ull økte i 1959—60 noe sterkere enn gjennomsnittlig i de foregående sesonger, mens det i 1960—61 er ventet en svak nedgang.

Produksjonen av naturgummi fortsatte å stige også i 1960, og produksjonen av syntetisk gummi gikk sterkt opp. Det synes å være liten tvil om at etterspørselen etter gummi vil stige i tiden framover. Naturgummiprodusentene har nå i noen år arbeidd på kapasitetsgrensen. En stigning i produksjonen av syntetisk gummi må imidlertid ventes å kunne utøve en stabiliserende innflytelse på markedet.

Verdensproduksjonen i industri og gruvedrift (ekskl. de øst-europeiske land og Kina),

som etter beregninger foretatt av FN's statistiske kontor viste en stigning på over 10 prosent fra 1958 til 1959, fortsatte å øke også i 1960, men i vesentlig langsommere tempo. I gjennomsnitt for første halvår lå produksjonen 7 prosent over nivået i samme periode året før. Avslapningen skyldes først og fremst at produksjonsveksten i Sambandsstatene stoppet opp i begynnelsen av året, og fra 3. kvartal av slo om i direkte nedgang. Produksjonen i Vest-Europa økte med over 11 prosent fra første halvår 1959 til samme periode i 1960. I løpet av året avtok imidlertid også produksjonsveksten i Vest-Europa, og i et så viktig industriland som Storbritannia gjorde det seg gjeldende stagnasjonstendenser fra og med årets 2. kvartal. Tall som foreligger når dette skrives, tyder på at denne utvikling fortsatte i annet halvår. Blant verdens viktigste industriland hadde Japan den sterkeste produksjonsstigning. I gjennomsnitt for årets seks første måneder lå produksjonen der vel 28 prosent høyere enn i samme periode i 1959. I de industrifattige land, som holder på å bygge ut sin industri, økte etter alt å dømme farten i produksjonsoppgangen i 1960.

Produksjonsoppgangen i 1960 sett under ett omfattet praktisk talt alle industrigrener. Takten i produksjonsøkingen var i begynnelsen av året svakest for nærings- og nytelsesmidler og sterkest for industrielle råvarer, og da i første rekke i primær metallindustri og kjemisk industri. Det siste skyldes for den alt overveiende del den sterke ekspansjonen i industriproduksjonen i Vest-Europa i 1960. Et bemerkelsesverdig trekk i industriutviklingen i de siste år har vært ekspansjonen i tekstilindustrien. Verdens samlede tekstilproduksjon, som gjennomsnittlig økte med noe over 3 prosent pr. år fra 1953 til tilbakeslaget i 1957, steg i 1959 med over 7 prosent og etter de foreløpige oppgaver for første halvår 1960 med 11—12 prosent sammenliknet med tilsvarende periode året før.

Den internasjonale prisutvikling.

Det gjennomsnittlige prisnivå på verdens råvaremarkeder viste en jamn og til dels akselererende nedgang i løpet av 1960. I gjennomsnitt for årets 10 første måneder lå likevel Reuter's britiske råvareprisindeks 2,3 prosent høyere enn i samme periode året før, mens Moody's amerikanske indeks lå 3,4 prosent under foregående års nivå. Fra 3. kvartal skjøt nedgangen fart. Ved utgangen av oktober lå både Moody's og Reuter's indeks om lag 6 prosent lavere enn ved utgangen av 1959.

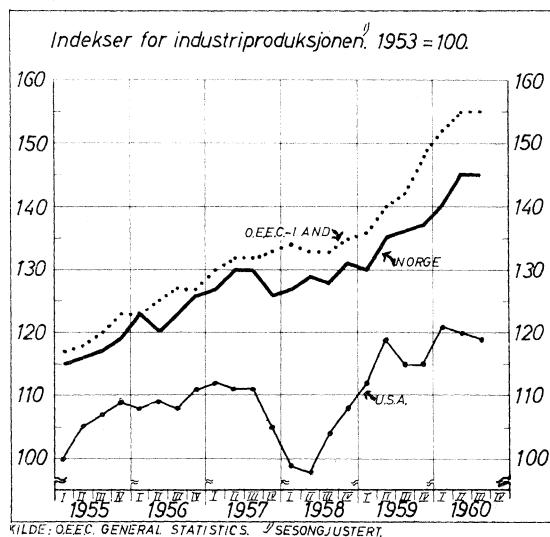

Fig. 1.

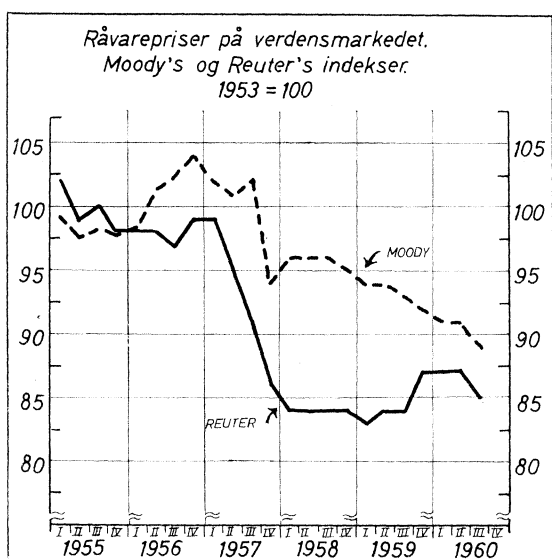

Fig. 2.

Den ensartede utvikling i de to indekser er bemerkelsesverdig fordi de fleste amerikanske råvarepriser som Moody's indeks bygger på, er kjent for å reagere forholdsvis svakere enn de mer konjunkturfølsomme varer den britiske indeks bygger på. Årsaken til dette er først og fremst at nedgangen denne gang ikke har vært begrenset til enkelte varer. Fallet i indeksene gir uttrykk for en gjennomgående tendens på så godt som alle varemarkeder. Det finnes imidlertid enkelte avvik, som i de fleste tilfelle skyldes spesielle forhold. Det gjelder blant annet sukkerprisen, som steg sterkt inntil sommeren som følge av konflikten mellom Cuba og Sambandsstatene.

Det er grunn til å merke seg de forholdsvis sterke prisfall på kopper, bly, sink, ull og gummi. Dette er varer som vanligvis viser en stigende tendens i perioder med så sterk politisk spenning, som den vi hadde i siste halvår 1960.

Mye tyder på at avslapningen på råvaremarkedet ikke først og fremst var en følge av tilbakeslaget i Sambandsstatene og den svakere produksjonsveksten i Vest-Europa. Selv om forholdene varierer fra vare til vare, synes et karakteristisk trekk å være at produksjonen som følge av 1950-årenes sterke utbygging av kapasiteten, nå har kommet opp på et høyere nivå enn den effektive etterspørsel. Dette er i og for seg ikke noe nytt problem. For jordbruksvarene er det rundt regnet åtte år siden overskottsproblemene først begynte å vise seg, og for metaller har de fått større og større betydning siden 1956. For de fleste varer er det således mer et spørsmål om en rasjonell tilpassing av produksjonskapasiteten på lengre sikt enn et

konjunkturproblem. Selv om tilbudet av de fleste råvarer blir berørt av statlige tiltak eller produsentavtaler, har overgangen til kronisk overskott i de siste år uten tvil vært avgjørende for nedgangstendensene på råvaremarkedene. Dette var tydelig så tidlig som under oppgangen etter tilbakeslaget i 1957—58, da prisstigningen på de fleste råvarer var forholdsvis beskjeden.

Tegnene til at industrilandene på nytt står foran en periode med svakere vekst har derfor ført til større aktivitet i stabiliseringsbestrebelsene på de ulike markeder. Det viktigste resultat i 1960 var sannsynligvis opprettelsen av en organisasjon hvor de største olje-eksporterende land er medlemmer. Kopperprodusentene forsøkte også å begrense tilbudet. Det kan være grunn til å vente at forsøkene på å få i stand markedsregulerende avtaler vil spre seg til flere og flere varer, men mulighetene for at slike tiltak skal greie å drive prisene opp i den nærmeste framtid er ikke store. Med unntak av enkelte varer må råvaremarkedene ved utgangen av 1960 ubetinget kunne karakteriseres som kjøperes marked. Dette betyr blant annet at selv en sterk stigning i verdens industriproduksjon nå vil være mulig uten at råvareknapphet skulle behøve å utløse slike prisstigningstendenser som verden var vitne til i tidsrommet 1945—1955.

Varebytte og betalingsforhold.

Under konjunkturoppsvinget i 1959 økte volumet av den samlede verdenshandel med 8—9 prosent. Langt den største del av økingen falt på samhandelen mellom de industrialiserte land. I så måte var utviklingen i 1959 en fortsettelse av en tendens som har gjort seg gjeldende i en årrekke, bare avbrutt under konjunkturtilbakeslaget i 1958. Mens verdien av handelen mellom de industrialiserte land i 1953 utgjorde 39 prosent av den samlede verdenshandel, var andelen i 1958 til tross for det relative tilbakeslaget i det året steget til 43 prosent.

For de råvareproduserende land har eksportstigningen de seneste år vært relativt beskjeden. Oppgangen i 1959 og 1960 har ikke vært større enn at den så vidt oppveier nedgangen under konjunkturtilbakeslaget i 1957—58. En virkning av dette er at de underutviklede lands valutareserver, som på forhånd var små, snarere har hatt en tendens til å falle enn til å stige. De var ved utgangen av 1. kvartal 1960 økt med knapt 3 prosent fra samme tid i 1959, men lå fremdeles 14 prosent under nivået ved utgangen av 1956.

I løpet av 1960 førte stagnasjonen i Nord-Amerika og den svakere veksthastighet i Vest-

Europa igjen til en avslapning i verdenshandelen. For industrivarer viser sesongjusterte tall at veksten i eksporten så godt som stoppet opp i 2. kvartal 1960. For råvarer peker tall for eksporten fra det oversjøiske sterlingområdet i samme retning. Avslapningen synes, når dette skrives, å ha rammet de fleste land med Sambandsstatene som det viktigste unntak. Amerikansk eksport viste inntil høstmånedene i 1960 fortsatt sterk vekst, mens Vest-Europas ytre eksport direkte gikk ned i løpet av vårmånedene. Det siste kan for en stor del føres tilbake til en nedgang i eksporten til Sambandsstatene.

For 1959 sett under ett holdt eksporten fra Sambandsstatene seg på omtrent samme nivå som året før, men bunnpunktet i eksportnedgangen etter tilbakeslaget i 1957—58 ble passert allerede i begynnelsen av året. Fra høsten 1959 viste eksporten en stigende tendens, som skjøt uvanlig stor fart i løpet av de første månedene av 1960 og nådde en topp i 2. kvartal. I årets åtte første måneder lå verdien av amerikansk eksport 18 prosent høyere enn i samme periode året før. Det mest bemerkelsesverdige var den meget sterke stigning i eksporten av råvarer og halvfabrikata; regnet i verdi var Sambandsstatenes eksport av disse varer i første halvår 1960 om lag 34 prosent større enn i samme periode året før. Men mens denne delen av eksporten viste tegn til svakere vekst i løpet av 1960, økte eksporten av industrielle ferdigvarer sterkt og lå i 2. kvartal vel 12 prosent høyere enn i kvartalet før.

Eksportekspansjonen i Sambandsstatene må for en stor del tilskrives det høye aktivitetsnivå i Vest-Europa, men hadde også sammenheng med en oppmyking av de restriksjoner overfor dollarimporten som ble praktisert i Vest-Europa inntil begynnelsen av 1960. Eksporten fra Sambandsstatene til vest-europeiske kontinentale land økte med mer enn 50 prosent og eksporten til Storbritannia med over 70 prosent fra første halvår 1959 til samme periode i 1960. I løpet av 1. og 2. kvartal 1960 kom dessuten et nytt trekk inn i bildet, idet Sambandsstatenes eksport til ikke-industrialiserte områder tiltok sterkt, og da særlig til land i det oversjøiske sterlingområdet. Sambandsstatenes eksport til dette området økte med mer enn 40 prosent fra 4. kvartal 1959 til 2. kvartal 1960. Selv om denne øking omfatter store sendinger av korn til India og Pakistan, var det en sterk vekst også i eksporten av industrivarer.

Sambandsstatenes eksport var ved midten av året oppe i 20 milliarder dollar regnet på årsbasis, dvs. på høyde med toppen i 1957 og vel en fjerdedel over nivået i 1958 og 1959.

Med importen på om lag samme nivå som i 1959 er det samlede overskott på varebalansen for året 1960 under ett anslått til 4 milliarder dollar; et overskott som er større enn i noe tidligere år bortsett fra 1956 og 1957. Den private og den offentlige kapitaleksporten sammen med den amerikanske militærhjelp vil likevel gi et samlet betalingsunderskott på rundt 4 milliarder dollar for hele året. I 1958 og 1959 var de tilsvarende underskott 3,5 og 3,8 milliarder dollar.

Importvolumet i Vest-Europa endret seg lite i 1958 og de første måneder av 1959 fra det nivå som var nådd i 1957. Men deretter steg importen sterkt, særlig i siste kvartal i 1959 og 1. kvartal 1960. Trass i en avslapning i 2. kvartal lå det vest-europeiske importvolum i årets seks første måneder nær 20 prosent høyere enn i samme periode året før. Dette er en vesentlig sterkere vekst enn veksten i industriproduksjonen.

Den vest-europeiske importstigning viste i løpet av høstmånedene tegn til å svekkes noe til tross for fortsatt høyt aktivitetsnivå i de fleste vest-europeiske land. Dette skyldes etter alt å dømme at lageroppbyggingen stoppet opp i 3. kvartal og at produksjonsveksten i Storbritannia, som i Vest-Europa er den største kunde av oversjøiske varer, stagnerte fra vårparten av. Mye tyder på at et tilbakeslag i vest-europeisk import rammer Nord-Amerika sterkere enn det rammer de råvareproduserende land, men at oppsving i Vest-Europa på den annen side fører til en sterkere vekst i importen fra Nord-Amerika enn fra resten av verden. Importen fra Nord-

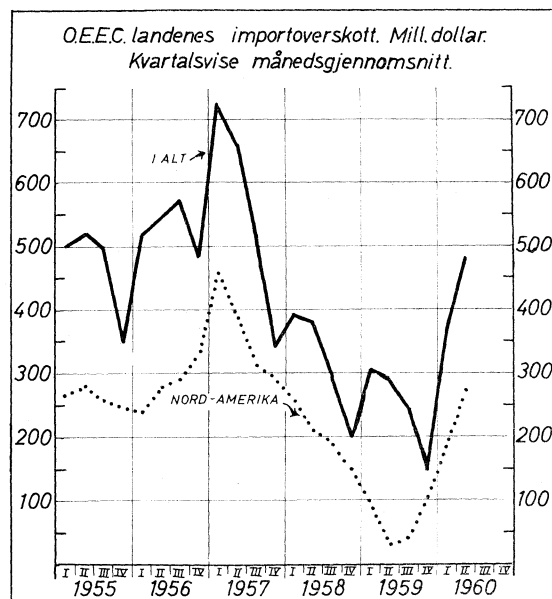

Fig. 3.

Tabell 1. OEEC-landenes varebytte. Gjennomsnittstall pr. måned i millioner dollar.

	1958	1959				1960	
		1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.
I alt:							
Eksport	3 365	3 268	3 586	3 548	4 179	4 142	4 100
Import	3 682	3 569	3 876	3 793	4 342	4 511	4 580
Importoverskott	317	301	290	245	145	369	480
Nord-Amerika:							
Eksport	336	374	458	449	484	459	418
Import	537	466	486	492	588	647	691
Importoverskott	201	92	28	43	104	188	273
Ytre sterlingområde:							
Eksport	355	318	332	320	377	370	376
Import	410	422	429	405	443	504	448
Importoverskott	55	104	97	85	66	134	72

Kilde: OEEC General Statistics.

Amerika ble f. eks. sterkere berørt under tilbakeslaget fra 1957 til 1959 enn den samlede import, og den vest-europeiske importen av nord-amerikanske varer økte fra annet halvår 1959 i et langt sterkere tempo enn importen fra de råvareproduserende land. Denne sterke ekspansjon i handelen med Nord-Amerika brakte området tilbake til den relative stilling i Vest-Europas import som det hadde i 1956.

Et viktig spørsmål er i hvilken grad denne endring i Nord-Amerikas relative posisjon skyldes en endret sammensetning av Vest-Europas import og i hvilken grad den kan tilskrives et skift fra råvareproduserende land over til Nord-Amerika for de samme varer. Selv om begge faktorer utvilsomt har gjort seg gjeldende, synes den siste å ha spilt størst rolle. Det har ikke skjedd noen grunnleggende endringer hverken i Vest-Europas produksjonsstruktur eller dets importstruktur som skulle føre til en sterkere import fra Nord-Amerika. Den uvanlig sterke importstigning fra dette området i første halvdel av 1960 kan sannsynligvis for en del tilskrives veksten i lagerinvesteringene i Vest-Europa i dette tidsrom. Men oppsvinget i tekstilindustrien, med dens høye importinnhold, har uten tvil også hatt en viss betydning. Det kan være grunn til å vente at importen fra Nord-Amerika i den nærmeste framtid vil øke sterkere enn importen fra råvareproduserende land. Nord-Amerika er i dag et marked med stor unyttet produksjonskapasitet. Området kan derfor tilby raskere levering enn andre oversjøiske produsenter.

Vest-Europas samlede eksport endret seg lite i begynnelsen av 1959 fra det nivå den hadde nådd i 1958, men deretter steg den sterkt i løpet av året og nådde en topp i 4. kvartal. I 1960 viste det seg nedgangstendenser. Eksportverdien i første halvår 1960 lå likevel nær 7 prosent høyere enn i annet halvår 1959 og hele 20 prosent over nivået i første halvår 1959.

Avslapningen i Vest-Europas eksport i 1960 kan praktisk talt utelukkende tilskrives en nedgang i eksporten til Nord-Amerika, en nedgang som riktignok må bli vurdert på bakgrunn av en sterk vekst i eksporten til det amerikanske marked i 1958 og 1959. Denne eksportekspansjonen berørte de fleste varer fra Vest-Europa, men motorkjøretøyer og stålvarer bidro med 42 prosent av den samlede stigning. Det er, når dette skrives, ikke mulig å vurdere i hvilken grad nedgangen i 1960 kan tilskrives et tilbakeslag i disse to gruppene. Men det er helt på det rene at avslapningen i bileksporten, etter at de amerikanske bilprodusentene tok opp produksjon av mindre biler, ikke forklarer hele nedgangen i den vest-europeiske eksporten i 1960. Tilbakeslaget rammet de fleste vest-europeiske land og en rekke produkter, både varige og ikke-varige, som følge av en mer alminnelig etterspørselsvikt i Sambandsstatene.

I løpet av 1950-årene utgjorde handelen mellom de vest-europeiske land innbyrdes en stadig større andel av den samlede verdenshandel. Mye tyder på at denne handel er mer følsom overfor konjunkturmessige faktorer

enn verdenshandelen sett under ett, og da særlig i de land som er medlemmer av Det europeiske fellesmarked. Mens volumet av vest-europeisk import fra alle ikke-europeiske land endret seg lite fra 1957 til 1958 og eksporten økte ubetydelig, sank volumet av den vest-europeiske samhandel med 3 prosent. Årene 1959 og 1960 viste på den annen side en sterkere vekst i vest-europeisk samhandel enn i handel med andre land til tross for at det fant sted en meget sterk stigning i importen av lagervarer til Vest-Europa. Utviklingen under tilbakeslaget i 1957—58 viste at samhandelen mellom de land som senere gikk sammen i Fellesmarkedet var sterkere berørt av de konjunkturmessige svingninger enn vest-europeisk samhandel sett under ett. Under oppsvinget i 1959 og 1960 økte også handelen mellom Fellesmarkedets medlemsland sterkere enn handelen mellom de andre vest-europeiske land. Det er naturlig å tenke seg at jo sterkere enkelte land blir økonomisk avhengig av hverandre, jo raskere og mer fullstendig blir konjunkturmessige svingninger overført mellom de enkelte lands økonomier.

Den andel i den vest-europeiske samhandel som faller på landene i Det europeiske frihandelsforbund har avtatt i de senere år. I EFTA-landene økte samhandelen svakere enn i Fellesmarkedet. EFTA-landene har i slutten av 50-årene blitt mer avhengig av landene i Fellesmarkedet, både som selgere og som kunder. I løpet av 1960 viste det seg imidlertid tegn til en endring i dette forhold. Den samlede eksport fra EFTA-landene til Fellesmarkedet steg da svakere enn Fellesmarkedets import fra Vest-Europa sett under ett. Dette kan være det første tegn på et relativt tap for EFTA-landene i Fellesmarkedets handel. Dersom dette er tilfelle, vil Frihandelsrådets land i framtiden sannsynligvis nyte mindre godt av den sterke veksthastighet i Fellesmarkedet, men de vil også være mindre følsomme overfor eventuelle tilbakeslagstendenser der.

Opprettelsen av de to handelsområder i Vest-Europa har hittil bare hatt begrenset innflytelse på utviklingen av handelen. Forskjellig økonomisk vekst i de enkelte vest-europeiske land har sannsynligvis betydd mer for endringer i handelssamkvetmet enn opprettelsen av Fellesmarkedet og Frihandelsforbundet. Det er imidlertid helt sikkert at næringslivet gradvis tar til å omstille seg for å møte de videre konsolideringstiltak i de to områder.

Landene i Det europeiske frihandelsforbund reduserte tollsatsene på sin samhandel med 20 prosent i juli 1960. Landene i Det europeiske fellesmarked gikk også videre med av-

trappingen av tollsatsene. Farten er blitt satt merkbart opp. Opprinnelig var planen at tollsatsene i Fellesmarkedet skulle være redusert med 30 prosent pr. 1. januar 1962. Etter aksellerasjon av avtrappingen vil denne reduksjon være trådt i kraft fra 1. januar 1961. Ved begynnelsen av 1962 vil tollsatsene etter alt å dømme være 50 prosent lavere enn da avtrappingen begynte.

I løpet av 1959 styrket Vest-Europa sine valutareserver merkbart. Alt tyder på at denne utvikling fortsatte også i 1960, men det er ennå når dette skrives for tidlig å danne seg et klart bilde av de vest-europeiske betalingsforholdene. Til det har utviklingen vært for sterkt influert av kortsiktige kapitalbevegelser som for en stor del kan føres tilbake til den betydelige forskjell i rentenivået mellom Sambandsstatene og enkelte vest-europeiske land, da først og fremst Storbritannia og Vest-Tyskland. I de senere høstmåneder viste det seg her tegn til en internasjonal koordinering av rentepolitikken med sikte på å gi de amerikanske myndigheter større handlefrihet i kampen mot avslapningstendensene i økonomien ved å gjøre overføring av kapital mellom Sambandsstatene og Vest-Europa mindre tiltrekkende. Alt i alt er Vest-Europas valutastilling langt bedre i dag enn den var under tilbakeslaget i 1957—58.

Enkelt råvareproduserende land, særlig Argentina, Colombia, Israel, Malaya, Marokko, Peru og Sudan, økte sine gull- og valutareserver betydelig i 1960. Men for de fleste råvareprodusenter er bildet mindre lyst. Reserverne i mange ikke-industrialiserte land er helt åpenbart for lave sett i relasjon til landenes utviklingsplaner for de nærmeste årene. Oppbyggingen av reserver innebærer som oftest at veksthastigheten må settes ned. For mindre utviklede land, som stort sett har satset på en rask utbygging av næringslivet, byr en slik utvikling på spesielle problemer.

Øst-Europa.

Det noe svakere tempo i produksjonsveksten i de fleste øst-europeiske land i 1959 fortsatte eller alt å dømme også i 1960, særlig fordi ugunstige værforhold påvirket landbruksproduksjonen. Brutto industriproduksjonen, som i de fleste land økte med 9—12 prosent i 1959, skulle etter de oppsatte planer øke med 8—10 prosent i 1960. De tall som foreligger når dette skrives tyder på at planmålene ble nådd. Tsjekkoslovakia hadde etter FN's oppgaver for årets ni første måneder en øking i industriproduksjonen på nesten 12 prosent sammenliknet med tilsvarende periode året før, mens

Sovjet-Samveldet i det samme tidsrom økte industriproduksjonen med 10 prosent. Produksjonen i Ungarn lå inntil juli 1960 nær 15 prosent høyere enn i de syv første måneder 1959, og Polen og Øst-Tyskland hadde i årets åtte første måneder en produksjonsøkning på 9 prosent.

Som i tidligere år økte produksjonen av investeringsvarer vesentlig sterkere enn produksjonen av forbruksvarer. De største vekstrater finner en i maskinindustrien og i kjemisk industri. Jordoljeledningen fra Ural-området til Mellom-Europa, som nå er under bygging og skal settes i drift i 1963, vil komme til å spille en stor rolle for videre ekspansjon i kjemi- og brennstoffindustrien.

Investeringspolitikken gjennomgikk i 1959 og i første halvår 1960 ingen prinsipielle forandringer. Investeringsvolumet i industrien økte mellom 6 prosent (Polen) og 15 prosent (Tsjeckoslovakia). Sovjet-Samveldets samlede investeringer økte i første halvår 1960 med 13 prosent i forhold til samme tid i 1959.

Samhandelen mellom de øst-europeiske land fortsatte å stige, og handelen med den øvrige verden og særlig med Vest-Europa økte også sterkt. Sovjet-Samveldets import fra Vest-Europa lå i de første seks måneder av 1960 14 prosent høyere enn i samme periode året før, mens den samlede import fra Vest-Europa til de andre øst-europeiske land i dette tidsrom økte med 29 prosent. Eksporten fra Øst-Europa (eksklusive Sovjet-Samveldet) til Vest-Europa steg med 11 prosent fra første halvår i 1959 til samme tid i 1960, mens eksporten fra Sovjet-Samveldet til Vest-Europa økte med hele 70 prosent i dette tidsrom, det siste særlig som følge av økt oljeeksport.

Vest-Europa.

Fra 1958 til 1959 økte bruttonasjonalproduktet i Vest-Europa regnet i faste priser med vel 4 prosent. Dette var en vesentlig sterkere vekst enn i foregående år, men likevel noe lavere enn den gjennomsnittlige vekstrate i ekspansjonsperioden fra 1953 til 1957. Den sterkeste øking fant sted i Italia med Vest-Tyskland på annenplass, men også i land som Sverige, Nederland, Danmark og Norge var veksten sterkere enn for Vest-Europa sett under ett. Produksjonsveksten var jamt over sterkest i de land hvor eksportekspansjonen viste størst styrke.

Drivkreftene bak oppsvinget fra 1958 til 1959 var i første rekke den stigende eksporten, økende privat konsum og investeringer i fast realkapital — særlig maskiner og utstyr. Lagrene viste imidlertid en svakt synkende tendens.

Prosentvis endring i industriproduksjonen
1.-3. kvartal 1959 til 1.-3. kvartal 1960.

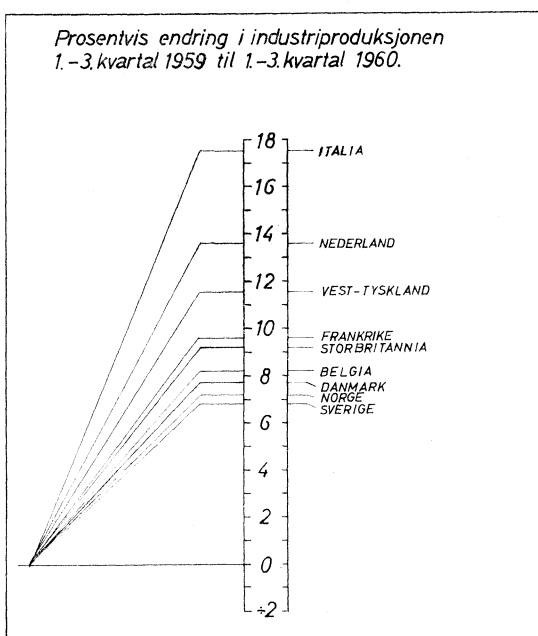

Fig. 4.

Oppgaver for 1960 tyder på at oppsvinget fortsatte gjennom storparten av året. Eksporten skjøt fart fra siste halvdel av 1959, og lageravviklingen fra 1957 til 1959 slo om i lageroppbygging. Knappheten på arbeidskraft har i de fleste europeiske land utløst en investeringsbølge som kanskje var den viktigste ekspansive faktor. På den annen side viste forbruket av varige forbruksvarer, som utgjorde om lag en femtedel av økingen i det samlede private forbruk, tegn til svikt i 1960. Dette synes til en viss grad å være blitt oppveid av en sterkere vekst i forbruket av ikke-varige forbruksvarer.

Den sterke veksten i industriproduksjonen i 1959 fortsatte også i første halvår 1960. Det gjorde seg avslapningstendenser gjeldende i enkelte land fra 2. kvartal, men uten at dette fikk store følger for den samlede vekst i første halvår. Oppstillingen nedenfor viser prosentvis endring fra foregående kvartal i den sesongkorrigerte indeks som OEEC beregner for industriproduksjonen i medlemslandene:

1959: 1. kvartal	0,7	prosent
2. »	2,9	»
3. »	1,4	»
4. »	4,2	»
1960: 1. »	2,7	»
2. »	2,0	»

Fra 1958 til 1959 økte produksjonen innenfor Det europeiske fellesmarked og Det europeiske frihandelsforbund om lag like raskt. Avslapningen i produksjonsveksten i 1960 var

etter alt å dømme sterkest innenfor medlemslandene i Det europeiske frihandelsforbund OEEC's sesongkorrigerte produksjonsindeks viser en øking på 5 prosent fra 4. kvartal 1959 til 2. kvartal 1960 for medlemmene i Fellesmarkedet. Det tilsvarende tall for fem medlemsland i Det europeiske frihandelsforbund (Danmark, Norge, Sverige, Storbritannia og Østerrike) var 2,9 prosent. Dersom vi ser bort fra Storbritannia, var økingen i industriproduksjonen i de to første kvartaler i 1960 bare vel 2 prosent. Sterkere øking enn gjennomsnittet for hele Vest-Europa fra sommeren 1959 til sommeren 1960 finner vi i Nederland, Danmark og Vest-Tyskland.

For Storbritannia betegnet 1960 et markert omslag i den sterke veksten som preget økonomien i 1959. Bruttonasjonalproduktet, regnet i faste priser, viste en sterkt stigende tendens gjennom 1959 og lå i fjerde kvartal nær 5 prosent høyere enn på samme tid i 1958. Den sterke stigningen fortsatte også i 1. kvartal 1960. Men fra vårmånedene av gjorde det seg gjeldende en tydelig tendens til svakere vekst, selv om takten i produksjonsøkningen etter alt å dømme fremdeles var raskere enn i 1959.

Industriproduksjonen, som gjennomsnittlig steg med 2—3 prosent pr. kvartal fra begynnelsen av 1959 til begynnelsen av 1960, økte med bare 1 prosent i 2. kvartal 1960, og senere synes veksten å ha stanset helt opp. Avslapningen rammet ikke alle industrier like sterkt. Skipsverftene og gruvene var de hardest rammede. Tilbakegangen i den britiske skipsindustrien henger nøye sammen med en alvorlig svikt i etterspørselen. Den samlede ordrebestanden ved utgangen av september 1960 var 4,5 mill. tonn sammenliknet med 6 mill. tonn på samme tid i 1958 og 7 mill. tonn i 1957. Nettotilgangen av nye ordrer til skipsverftene i 3. kvartal 1960 representerte bare 12 prosent av produksjonskapasiteten. Bilindustrien og produsentene av varige forbruksvarer har også tydelig fått merke tilbakeslaget, den første særlig som følge av lavere eksport. Produksjonen av ikke-varige forbruksvarer steg derimot stort sett jamt gjennom året.

De viktigste drivkrefter bak oppgangen i 1959 var det private konsum, investering i fast realkapital og lageropplegg. Fra siste kvartal 1959 tapte det private konsum noe av sin betydning som ekspansiv faktor, mens til gjengjeld eksporten og lagerinvesteringene kom mye sterkere inn i bildet.

Strammere avbetalingsregler førte til at veksten i konsumetterspørselen stoppet helt opp i 2. kvartal. Korrigert for pris- og sesongfaktorer økte konsumutgiftene praktisk talt ikke; nedgang i forbruket av varige forbruks-

Tabell 2. Nasjonalproduktet i Storbritannia etter anvendelse. Prosentvis fordelt. 1954-priser.

	1959	Endring fra tilsvarende periode året før		
		1959	1. kv. 1960	2. kv. 1960
Privat konsum	70	96	42	52
Offentlig konsum . .	16	12	8	4
Investering i fast kapital	16	29	18	27
Lageropplegg	1	5	30	37
Eksport	21	18	24	19
— Import	24	60	22	39
Bruttonasjonalprodukt	100	100	100	100
— » —				
Mill. £	19604	517	506	273

Kilde: Economic Trends.

varer og lys og brensel ble oppveid av fortsatt vekst i utgiftene til ikke-varige forbruksvarer, bl. a. klær. Klesforbruket lå i 2. kvartal 4 prosent høyere enn i 1. kvartal og 7 prosent over nivået i 2. kvartal 1959. Innenfor de varige forbruksvarer var virkningene av de strammere avbetalingsregler noe forskjellig for biler og for andre varer. For biler var det på vårparten lange ventelister, slik at bilsalget til å begynne med holdt seg svært godt oppe; først på ettersommeren og høsten viste bilomsetningen synkende tendens. For andre artikler, bl. a. televisjonsapparater, kom tilstrammningen av avbetalingsreglene på et tidspunkt da markedet allerede var mettet etter en ekspansjon som hadde pågått med stor styrke til slutten av 1959. Her ble virkningen derfor en rask, sterk nedgang i forbruket.

Investeringene i fast kapital økte sterkt i 1960, særlig som følge av høyere private investeringer. Sesongutjammede volumtall for de offentlige investeringene viser nedgang siden 4. kvartal 1959. Volumet av de private investeringene økte i 1959 sett under ett med noe over 3 prosent, og veksten skjøt ny fart i 1960. Den sterkeste relative ekspansjon finner vi i boligbyggingen, som i 2. kvartal 1960 på sesongutjamnet basis lå nær 11 prosent høyere enn i 1. kvartal. Ellers viser industrien den sterkeste øking i investeringene. Foreløpige anslag regner med at industriens samlede investeringer i 1960 lå 20 prosent høyere enn året før. Økingen falt særlig på maskiner og transportmidler.

Lagerinvesteringene spilte en stor rolle i oppgangen i første halvår 1960. Foreløpige

oppgaver synes å tyde på at denne faktor ble svekket i løpet av annet halvår. En vesentlig del av lagerøkingen i første halvår kan utvilsomt tilskrives ufrivillig lageroppbygg. Dette var bl. a. tilfelle for enkelte varige forbruksvarer. Regnet i faste priser økte industriens lagre i første halvår 1960 med 180 mill. pund sammenliknet med en nedgang på 10 mill. pund i første halvår 1959. Lagrene i handel økte med 115 mill. pund i første halvår 1960 sammenliknet med 50 mill. pund på samme tid i 1959.

Tabell 3. *Storbritannia. Eksport og import. Prosentvis endring fra samme periode året før.*

	Import	Eksport
1959: 3. kvartal	4,9	1,1
4. »	10,4	10,2
1960: 1. kvartal	19,5	15,8
2. »	16,0	6,4
3. »	14,4	3,8

Verdien av vareeksporten lå i månedene januar—september i 1960 8,8 prosent høyere enn i de samme måneder i 1959. Men eksporttallene viste jamn tilbakegang gjennom året. I 3. kvartal lå det sesongjusterte verditall 2,5 prosent lavere enn i 2. kvartal og 5,5 prosent under nivået i 1. kvartal. Vanskene for eksporten kan stort sett tilskrives en nedgang i skipningene til Nord-Amerika, bare delvis oppveid av økt salg til kontinental-Europa. Om lag 80 prosent av svikten i eksportverdien mellom 1. og 3. kvartal skyldtes mindre utførsel til Nord-Amerika. Bileks-

porten utgjør bare to femtedeler av nedgangen i eksporten til det amerikanske marked. Med unntak av gruppen ikke-elektriske maskiner var alle industrier rammet av nedgangen.

Verdien av vareimporten økte med 16,7 prosent fra januar—september 1959 til samme tid i 1960. Den sterkeste veksten foregikk i månedene fra oktober til mars, da ekspansjonen i den innenlandske økonomien var sterk samtidig som flere importrestriksjoner ble avvirket. Det er også tydelige tegn til at en stor del av importøkningen gikk til lagerøking. Råvarer til industrien bidro med to tredjedeler av økingen fra første halvår 1959 til første halvår 1960. Importen av ferdige varer utgjorde hovedtyngden av den resterende tredjepart. Mat, drikke og brensel bidro lite til økingen.

I første halvår 1960 var driftsoverskottet på utenriksregnskapet 35 mill. pund sammenliknet med 116 mill. pund på samme tid i 1959 og 226 mill. pund i 1958. Et høyt britisk rentenivå og usikkerhet om dollarens framtid har imidlertid trukket kortsiktig kapital til landet. Gull- og dollarreservene lå derfor ved utgangen av september nær 14 prosent over nivået ved utgangen av 1959, trass i store tilbakebetalinger av lån.

I *V e s t - T y s k l a n d* fortsatte den økonomiske ekspansjon fra 1959 i noe sterkere tempo i 1960. Bruttonasjonalproduktet regnet i faste priser, som økte med 7,0 prosent fra 1958 til 1959, lå i første halvår 1960 9 prosent høyere enn i samme periode året før. Veksten i 2. kvartal var likevel noe svakere enn i 1. kvartal. I 2. kvartal var bruttonasjonalproduktet rundt 7 prosent større enn i samme periode året før, mens det i 1. kvartal lå 10,5 prosent over nivået ett år tidligere.

Tabell 4. *Storbritannia. Noen økonomiske hovedtall.*

	1959				1960		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting, i alt ¹ Mill.	22,8	23,0	23,2	23,3	23,3	23,6	23,8
» industri ¹ 1 000	9 246	9 303	9 425	9 485	9 535	9 599	9 706
Arbeidsledige ¹ 1 000	551	413	405	421	413	305	305
Industriproduksjon ² 1958 = 100	102	105	107	111	113	114	114
Eksportvolum, varer »	99	106	100	112	114	111	102
Importvolum, » »	102	108	104	114	119	123	118
Boliger under arbeid ¹ 1 000	239	263	276	273	273	290	295
Detaljomsætning 1958 = 100	95	101	100	118	99	105	104
Levekostnader »	101	100	100	101	101	101	101
Valutabeholdning ¹ Mill. £	1 121	1 133	1 173	977	993	1 033	1 110

Kilde: Monthly Digest of Statistics.

¹ Ved kvartalets utgang. ² Sesongjustert.

Avgjørende for den svakere veksten fra 2. kvartal har vært arbeidskraftsituasjonen. Opp til 1. kvartal 1960 var tilbudet av arbeidskraft stort sett tilstrekkelig, men senere har det vært bare små reserver å ta av. Til dette kom forkortelse av den tariffbestemte arbeidstid. Etter at tilgangen på ledig arbeidskraft fra og med 1. kvartal ble vesentlig mindre enn før, måtte en regne med at produksjonen bare kunne øke innen rammen av videre kapasitetsutbygging og produktivetsforbedring. Anstrengelser for å motvirke knappheten på arbeidskraft og kapasitetsflaskehalser kom tydelig til uttrykk i en stadig sterkere etterspørsel etter investeringsvarer.

Tabell 5. *Nasjonalproduktet i Vest-Tyskland etter anvendelse. Prosentvis fordelt. 1954-priser.*

	1959	Endring fra tilsvarende periode året før		
		1959	1. kv. 1960	2. kv. 1960
Privat konsum	61	59	32	61
Offentlig konsum	13	17	5	22
Investering i fast kapital	23	37	33	31
Lageropplegg	1	— 4	36	2
Eksport	27	43	46	27
— Import	25	52	52	43
Bruttonasjonalprodukt	100	100	100	100
— » —				
Milliarder DM	218,0	15,3	6,3	5,1

Kilde: Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung

De viktigste drivkrefter bak ekspansjonen i 1960 var næringslivets investeringer i fast kapital med sikte på rasjonalisering av produksjonen, økte lagerinvesteringer og en sterk etterspørsel fra utlandet. Stigningen i det private og det offentlige konsum, som på ingen måte kan sies å ha vært liten, spilte i sammenlikning mindre rolle. Tyngdepunktet i ekspansjonen kom derfor særlig til å ligge i råvare- og investeringsvareindustrien. Innenfor forbruksvareindustriene var tempoet i produksjonsstigningen merkbart svakere.

Investeringene i anlegg og maskiner lå i første halvår 1960 i alt 14 prosent over nivået året før. Indeksen for produksjonen i investeringsvareindustrien lå i 3. kvartal 13 prosent over nivået i 3. kvartal 1959. Det tilsvarende tall for 2. kvartal var 17 prosent. Avslapningen i de samlede investeringer i fast kapital synes særlig å ha rammet byggevirk-

somheten, hvor arbeidsmarkedet nå er meget stramt.

Lagerinvesteringene steg merkbart i 1960, etter å ha vært forholdsvis små i 1959. Utviklingen av ferdigvarelagrene viser tydelig den konjunkturelle spenningen i økonomien. Ved utgangen av første halvår 1960 viste rundspøringer at en betydelig del av bedriftene mente at ferdigvarelagrene var for små. Dette gjaldt særlig produsentene av investeringsvarer. På den annen side må det ha foregått et betydelig lageropplegg av råvarer. Råvareimporten steg i de tre første kvartaler av 1960 vesentlig raskere enn industriproduksjonen.

Investeringsvareindustrien kunne som følge av sin sterke konjunkturmessige stilling skaffe seg en voksende andel av tilgangen på arbeidskraft ved å tilby bedre arbeidsvilkår. Dette trakk lønnsnivået oppover også i andre industrier. Resultatet var en vesentlig øking i lønningene, som i industrien under ett i august lå vel 11 prosent høyere enn på samme tid i 1959.

Volumet av det private konsum økte i 2. kvartal med noe over 7 prosent fra samme periode året før. Det private konsum regnet i løpende priser viste en jamn stigning gjennom året. Veksten i konsumetterspørselen var likevel en god del svakere enn veksten i den samlede etterspørsel.

Også det offentlige konsum ser ut til å ha steget noe svakere enn nasjonalproduktet hvis en skal dømme etter tall som foreligger for første halvår sett under ett. Sammenliknet med året før var det en øking på 8 prosent. Men bildet endret seg i 2. kvartal, da det offentlige konsumet, bl. a. som følge av større forsvarsutgifter, lå 13 prosent over nivået et år tidligere.

Sysselsettingen var ved utgangen av 2. kvartal 1960 vel 3 prosent større enn året før. Tallet på arbeidsløse, som i januar lå på 600 000, viste sterk nedgang i løpet av året og var i september kommet ned i bare vel 100 000 eller rundt regnet 0,5 prosent av den totale arbeidsstyrke. Tallet på registrerte arbeidsløse i september lå vel 75 000 under det tilsvarende tall for september i 1959, mens tallet på ledige plasser i samme tidsrom økte med nær 50 prosent til over 500 000. Arbeidsmarkedet var ved inngangen til høstmånedene 1960 praktisk talt bunnskrapt. Fra vervekontorer i Italia, Hellas og Spania kom det i løpet av første halvår 1960 53 000 utenlandske arbeidere sammenliknet med 25 000 for hele 1959. Knappheten på arbeidskraft førte til at arbeidere ble trukket over fra mindre produktive næringer som jordbruk og privat tjenesteyting til virksomheter med høyere arbeidsproduktivitet. En slik utvikling må

Tabell 6. Vest-Tyskland. Noen økonomiske hovedtall.

	1959				1960		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting, i alt ¹ Mill.	19,1	19,6	20,1	19,9	20,0	20,3	20,4
» industri ¹ 1 000	7 332	7 474	7 570	7 575	7 652	7 757	7 875
Arbeidsledige ¹ 1 000	588	255	187	443	257	134	112
Industriproduksjon ² 1958 = 100	102	105	107	113	116	118	117
Eksportvolum, varer »	98	111	115	126	126	126	126
Importvolum, » »	102	118	123	135	135	141	138
Byggevolum »	77	131	131	125	91	142	134
Detaljomsættning »	94	100	99	128	98	110	107
Levekostnader »	100	100	102	103	103	103	104
Valutabeløpning ¹ Mill. D. M.	23 169	23 337	23 345	24 501	24 993	26 805	29 281

Kilde: Statistischer Wochendienst; OEEC General Statistics.

¹ Ved kvartalets utgang. ² Sesongjustert.

utvilsomt ha hatt en gunstig innvirkning på veksten i den samlede produksjonen.

Til tross for den sterke ekspansjon i økonomien i 1960 har presset mot tilsynelatende begrensede produksjonsressurser bare gitt seg utslag i relativt svake prisstigningstendenser. Den stabile prisutvikling på råvaremarkedene og den overraskende høye tilbudselasticiteten i industrien førte til at prisstigningen i løpet av året ble beskjedne. Således lå levekostnadsindeksen ved utgangen av 3. kvartal bare 1,7 prosent over nivået på samme tid året før. Her spilte det imidlertid inn at jordbruksprisene høsten 1959 lå uvanlig høyt som følge av tørkesommeren. Den eneste gruppe som falt fullstendig utenfor den alminnelige prisutvikling, var byggekostnadene, som i august 1960 lå vel 7 prosent over nivået på samme tidspunkt året før. Det viste seg også i løpet av året enkelte prishevende tendenser i de næringer som var i sentrum for ekspansjonen, da særlig investeringsvareindustrien og enkelte forbruksvareindustrier.

Varebalansen overfor utlandet ble i de tre første kvartaler noe forverret sammenliknet med året før. Verdien av den samlede vareeksport økte med nær 18 prosent fra januar—september 1959 til samme tidsrom i 1960, mens det tilsvarende tall for vareimporten var vel 21 prosent. Resultatet var en nedgang i eksportoverskottet på 260 millioner DM. Importen av halvfabrikata økte jamt over sterkere enn den samlede vareimport.

De tiltak, vesentlig av pengepolitisk art, som myndighetene satte i verk for å bremse på den sterke ekspansjonstakten, synes bare å ha hatt en begrenset virkning. De førte derimot til en sterk tilstrømming av utenlandsk kapital, slik at gull- og valutaeservene, som sank i 1959, igjen steg så at de, når dette

skrives, ligger på et høyere nivå enn noen gang tidligere. Dette skyldes for en stor del tilstrømming av kortsiktig utenlandsk kapital som ville nyte godt av det høye rentenivået i landet, men også kredittinstitusjonene trakk hjem utenlandske tilgodehavender for å møte den likviditetsinndragning som myndighetene gjennomførte.

Selv om ekspansjonstakten i løpet av de tre første kvartaler avtok noe, viste den viktigste drivkraft i ekspansjonsforløpet — etterspørselen etter investeringsvarer — ennå i 3. kvartal betydelig styrke. Denne tilsynelatende ubrutte investeringsvilje har nær sammenheng med mangelen på arbeidskraft. Dette, sammen med de reallønnsforbedringer som har skjedd gjør at de ekspansive krefter i Vest-Tyskland fortsatt må betraktes som sterke.

F r a n k r i k e synes først i 1960 å ha overvunnet virkningene av det moderate tilbakeslaget i 1958—59. Volumet av bruttonasjonalproduktet økte i 1959 sett under ett med rundt 2 prosent sammenliknet med en gjennomsnittlig vekstrate på nær 6 prosent i de siste årene før tilbakeslaget. I 1960 går offisielle anslag ut på at veksten har vært 5 prosent.

Utviklingen av økonomien har vært svært ujamn. Indeksen for den samlede industriproduksjon, som steg med hele 9 prosent i 1957 og med 6 prosent i 1958, endret seg lite i begynnelsen av 1959. Mot slutten av året satte det inn en sterk vekst, men tempoet i økingen avtok noe i første halvår 1960. Fra sommeren 1960 tok imidlertid farten etter alt å dømme på nytt til å stige. For årets åtte første måneder lå industriproduksjonen i 1960 nær 10 prosent høyere enn i 1959. Sammen-

Tabell 7. Frankrike. Noen økonomiske hovedtall.

	1959				1960		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting, i alt1958 = 100	98	99	99	98	99	99	99
» industri ... »	96	96	97	96	97	97	98
Arbeidsledige ¹1 000	161	117	118	156	153	108	108
Industriproduksjon ²1958 = 100	104	108	110	116	115	117	121
Eksportvolum, varer »	104	122	113	139	147	137	126
Importvolum, » »	93	101	89	110	123	119	107
Boliger tatt i bruk1 000	79	72	77	92	70	78	..
Levekostnader1958 = 100	105	105	106	108	110	110	111
Valutabeholdning ¹ Mill. \$	1 254	1 634	1 857	1 720	1 854	1 987	2 110

Kilde: Bulletin Mensuel de Statistique; OEEC General Statistics.

¹ Ved kvartalets utgang. ² Sesongjustert.

liknet med hele året 1959 viste de åtte første måneder i 1960 en oppgang på rundt 6 prosent.

Den viktigste drivkraft bak oppsvinget i 1959 var eksporten av varer og tjenester, som regnet i faste priser økte med rundt 10 prosent fra året før. Eksporten av stål og biler bidro mest til økingen, som ellers var en følge av devalueringen i slutten av 1958. I løpet av 1960 tok farten i eksportøkningen merkbart av sammenliknet med året før. Mens verdien av den samlede vareeksporten i månedene januar—februar lå eksepsjonelt høyt — nesten 60 prosent høyere enn i samme periode året før — var tallet i juli sunket til 20 prosent og i august til 0,5 prosent. Foreløpige tall som når dette skrives foreligger over utviklingen i utenrikshandelen for senere måneder, tyder på en viss ekspansjon. For årets ni første måneder sett under ett økte verdien av vareeksporten med 28 prosent fra 1959 til 1960 og eksportoverskottet fra 1 500 millioner frc. til 1 900 millioner frc.

Den andre viktige drivkraft i oppsvinget i 1959 var økingen i det private konsum. Det er grunn til å tro at konsumøkningen ble særlig sterk i begynnelsen av 1959 av frykt for prisstigning etter devalueringen. Et viktig resultat av forbruksøkningen var en merkbare nedgang i varelagrene, særlig hos detaljhandlerne. Gjenoppbyggingen av handelslagrene resulterte i en sterk vekst i etterspørselen etter industrivarer, karakterisert ved øking av ordrebestanden i forbruksvareindustrien. Ved begynnelsen av 1960 var det tydelig at lageroppbyggingen i handelsnæringen var avsluttet, og etterspørselen etter industrielle forbruksvarer ble merkbart svakere.

Investeringene i fast kapital, som i de første faser av oppsvinget holdt seg uforandret, synes i løpet av 1960 å ha blitt en aktiv faktor for en videre ekspansjon. Produk-

sjonen i investeringsvareindustrien, som bremset på oppgangen i første halvdel av 1959, skjøt fart fra slutten av året. Det ble den gang antydning at dette kunne skyldes særlig gunstige avskrivningsregler for investeringer som var foretatt før utgangen av 1959, men både produksjon og ordreinngang fortsatte å øke raskt gjennom 1960.

For industrien sett under ett har ordreinngangen i 1960 økt raskere enn produksjonen. I mars var den gjennomsnittlige ordrebeholdning for hele industrien tilstrekkelig til 13 ukers produksjon, det tilsvarende tall for juni var 14,5 uker. Alt tyder på at investeringene i siste halvår 1960 spilte en enda større rolle enn i begynnelsen av året. Mens næringslivet i mars ventet å ville øke sine investeringer for 1960 med 6—7 prosent fra året før viste en tilsvarende undersøkelse i juni en øking på 10 prosent. De offentlige investeringer og boligbyggingen viste imidlertid tegn til en svakere vekst gjennom året, slik at en for de samlede investeringer i fast realkapital nå anslår volumøkningen fra 1959 til 1960 til 5 prosent.

Avgjørende for en videre ekspansjon vil bli utviklingen av det private konsum. Lønnningene steg sterkt gjennom 1960. De samlede reelle lønnsutbetalinger lå vel 4 prosent høyere enn i 1959. Men detaljomsetningen viste likevel fra forsommeren av tegn til en merkbare svakere vekst. Avslapningen rammet særlig varige forbruksvarer. I oktober ble det derfor satt ut i livet lettere avbetalingsregler for enkelte varige forbruksvarer, og den offisielle diskonto ble senket. Det foreligger når dette skrives ennå ingen tall som kan vise om disse tiltak har vært tilstrekkelige til å bringe det private konsum tilbake til den betydning det hadde som konjunkturstimulerende faktor i begynnelsen av oppsvinget.

Sambandsstatene.

I Sambandsstatene var økonomien i de tre siste kvartaler av 1960 preget av stagnasjon og til dels direkte nedgang i den samlede produksjon. Den siste konjunkturoppgangen, som begynte i april 1958, nådde en foreløpig topp i juni 1959. Forventninger om stålstreik førte til en ekstraordinær stor lageroppbygging og rask produksjonsvekst i første halvår 1959. Etter streiken nådde imidlertid produksjonen igjen raskt opp på det tidligere rekordnivå, og bruttonasjonalproduktet overskred i 1. kvartal 1960 for første gang 500 milliarder dollar regnet på årsbasis. Farten i økingen tok av i 2. kvartal, og i 3. kvartal viser sesongjusterte tall en svak nedgang. Foreløpige beregninger for 1960 sett under ett viser likevel en sterk vekst fra året før. En del av økingen i 1960 må utvilsomt tilskrives at stålstreiken satte veksten sterkt tilbake i annet halvår 1959.

Industriproduksjonen, som trass i stålstreiken økte med 13 prosent fra 1958 til 1959, nådde en topp i januar 1960 og holdt seg så godt som uforandret på dette nivå fram til juli da den begynte å synke. I gjennomsnitt for årets tre første kvartaler lå indeksen for den samlede industriproduksjon i 1960 rundt 4 prosent høyere enn på samme tid året før. Det var i første rekke mindre produksjon av biler og stål som bidro til stagnasjonen i den samlede industriproduksjonen etter årsskiftet. Sett under ett lå produksjonen av varige artikler, både forbruks- og investeringsvarer, i august 6 prosent under toppen i januar, mens produksjonen av ikke-varige artikler

økte med 2 prosent i samme tidsrom. Kapasitetsutnyttningen i stålindustrien avtok gradvis fra januar måned av og nådde et bunnpunkt på rundt 50 prosent i juli. På ettersommeren og i de første høstmånedene var det tegn til en svak bedring, men kapasitetsutnyttningen lå likevel ved utgangen av oktober ennå på bare 55 prosent. For en del henger denne utviklingen utvilsomt sammen med innføringen av de såkalte «kompakte» biler, som bruker bare rundt regnet to tredjedeler av den stålmengde som trengtes til de tidligere modeller.

Sysselsettingen var i de tre første kvartaler av 1960 gjennomsnittlig 1,8 prosent større enn på samme tid året før, sammenliknet med en øking på 2,5 prosent fra 1958 til 1959. I 3. kvartal begynte den samlede sysselsetting å synke, først og fremst som følge av redusert sysselsetting i vareproduserende industrier. Det sesongjusterte tallet på arbeidsløse, som utgjorde 5,2 prosent av den samlede arbeidsstyrke ved begynnelsen av 1960, viste en svakt økende tendens gjennom året og lå ved utgangen av oktober på 6,4 prosent av arbeidsstyrken.

De samlede private inntekter fortsatte å øke i 1960, men i et merkbart svakere tempo enn året før. I august lå inntektene vel 3,5 prosent høyere enn ved utgangen av 1959. Prisene økte i samme tidsrom med mindre enn 1 prosent. Det meste av inntektsstigningen slo således ut i en reell kjøpekraftsøkning. To tredjedeler av inntektsøkningen sett under ett skyldtes stigning i de samlede lønnsinntekter. Det viktigste bidrag til økingen kom fra de tjenesteytende næringer. I de vareproduserende næringer var veksten i første halvår svakere enn året før og slo om til en direkte nedgang i 3. kvartal som følge av nedgangen i sysselsetting og forkortelse av den gjennomsnittlige arbeidstiden i industrien. De tall som foreligger når dette skrives, tyder på at veksten i lønnsinntektene stoppet helt opp i 3. kvartal, mens økte trygdeutbetalinger fremdeles holdt de samlede private inntekter oppe.

Den ubetinget viktigste faktor bak omslaget i første halvår 1960 var lagerinvesteringene. Lageroppbyggingen var i 1. kvartal like sterk som umiddelbart før stålstreiken i 1959. I løpet av 2. kvartal sank lagerinvesteringene med hele 6 milliarder til 5 milliarder dollar regnet på årsbasis, og i 3. kvartal stoppet lageroppbyggingen helt opp. Denne utvikling, som var enda mer markert enn omslaget fra lageroppbygging til lageravvikling under tilbakeslaget i 1957—58, fikk en sterk kontraktiv virkning i konjunkturforløpet.

Som følge av de mer pessimistiske forvent-

Tabell 8. *Nasjonalproduktet i Sambandsstatene etter anvendelse. Prosentvis fordelt. Løpende priser.*

	1959	Endring fra tilsvarende periode året før		
		1959	1960	
			1. halvår	3. kvartal
Privat konsum .	65	55	72	58
Offentlig bruk av varer og tjenester	20	11	3	11
Privat investering i fast kapital	14	20	16	14
Lageropplegg	1	22	— 5	—
Netto eksport	—	— 8	14	17
Bruttonasjonalprodukt	100	100	100	100
— » —				
Milliarder \$	482,1	37,9	22,6	21,6

Kilde: Economic Indicators.

ninger om produksjon og etterspørsel i den nærmeste framtid som denne utvikling skapte, gjorde det seg etter hvert også gjeldende en stadig tydeligere tendens til nedskjæring av næringslivets investeringer i fast realkapital. Bedriftenes investeringsbudsjetter ble derfor i løpet av året redusert fra de opprinnelige anslag. Sett under ett endret investeringsaktiviteten seg lite i løpet av året. Fra 1958 til 1959 økte de totale private utgifter til fast kapital med 13 prosent, mens de steg med bare 4 prosent fra 1. til 3. kvartal 1960. Boligbyggingen, målt både ved bygg under arbeid og igangsetting av nye bygg, lå i hele 1960 vesentlig under nivået året før. Oppgaver for årets syv første måneder viser en nedgang i tallet for igangsetting av nye bygg på rundt en femtedel. I første halvår 1960 viste også søknadene om lån til boligbygging et sterkt fall sammenliknet med 1959, men tall for 3. kvartal viser tegn til omslag — sannsynligvis som følge av en oppmyking av kredittmarkedet. De lettere kredittforhold fra vårmånedene av berørte først og fremst kortsiktige kreditter, med bare små endringer for boligkreditten. En svak lettelse gjorde seg imidlertid gjeldende også for hypoteklån fra 3. kvartal. Økingen i boliglånene har når dette skrives likevel ennå ikke gitt seg utslag i en klar oppadgående tendens i igangsettingen av nye boligbygg. Dette kan skyldes at boligunderskottet fra de tidligere etterkrigsår er dekket. I så fall er det vanskelig å tenke seg boliggetterspørselen som en sterk ekspansiv faktor i nær framtid.

Det private konsum, som økte sterkt i oppsvinget fram til 1. kvartal 1960, steg langsomt i 2. kvartal og viste en svak nedgang i 3. kvartal. Forbruket av varer var likevel en av nøkkelfaktorene i den øking i

bruttonasjonalproduktet som fant sted i 2. kvartal. Forbruket av varige forbruksvarer nådde da en topp og har siden falt sterkt av. Dette forbruk domineres sterkt av de konjunkturfølsomme bilsalg. Den samlede verdi av bilomsetningen for årets åtte første måneder lå i 1960 rundt 1 prosent lavere enn året før. Verdinedgangen skyldes imidlertid utelukkende innføringen av de amerikanske småbiler. Tallet på omsatte nye biler økte i samme tidsrom med 7 prosent. Forbruket av utstyrsvarer for hjemmet viste også en nedgang i sammenlikning med 1959. Tempoet i forbruksøkningen av ikke-varige forbruksvarer var imidlertid sterkere enn året før til første halvår. Men fra sommeren av synes avslapningen å ha spredt seg til all vareproduserende industri. Fra 2. til 3. kvartal sank varekonsumet regnet på årsbasis med 2,5 milliarder dollar, mens utgiftene til tjenester fortsatt økte sterkt.

De offentlige utgifter til varer og tjenester, som bare økte ubetydelig fra siste halvår 1959 til første halvår 1960, steg raskere i annet halvår. Endringen i finanspolitikken i året 1959—60 var sannsynligvis en sterkt medvirkende årsak til omslaget i den økonomiske aktivitet. Det federale regnskap ble for budsjettåret som endte i juni 1960, gjort opp med et overskott på 1,1 milliarder dollar sammenliknet med et underskott på 12,4 milliarder året før. For 1960—61 ble det i januar lagt fram et budsjett som balanserte med et overskott på 4,2 milliarder og som derfor utvilsomt forsterket inntrykket av en fortsatt stram finanspolitikk. Ved revisjoner av dette budsjett høsten 1960 ble overskottet redusert til 1,1 milliarder, delvis som en følge av en øking i utgiftene, men først og fremst som et resultat av lavere skatteinntekter fra bedrif-

Tabell 9. *Sambandsstatene. Noen økonomiske hovedtall.*

	1959				1960		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting, i alt ¹ Mill.	63,8	67,3	66,3	65,7	64,3	68,6	67,8
» industri ¹ »	16,7	17,2	17,0	17,2	17,1	17,1	17,1
Arbeidsledige ¹ 1 000	4 362	3 982	3 230	3 577	4 206	4 423	3 388
Industriproduksjon ² 1958 = 100	110	117	113	113	118	118	116
Eksportvolum, varer »	92	99	97	102	108	118	108
Importvolum, » »	113	121	121	123	120	119	110
Detaljomsättning ² »	106	108	108	107	108	112	108
Levekostnader »	100	100	101	102	102	102	103
Valutabeholdning ¹ Mill. \$	20 490	19 750	19 580	19 510	19 460	19 360	18 695

Kilde: Survey of Current Business.

¹ Ved kvartalets utgang. ² Sesongjustert.

tene etter at stagnasjonen i den økonomiske aktivitet var et faktum. Finanspolitikken betydning for tilbakeslaget trer enda tydeligere fram om vi ser på statens samlede utbetalinger og innbetalinger, som viste et overskott på 700 millioner i det regnskapsår som sluttet i 1960 sammenliknet med et underskott på 13,1 milliarder året før. I månedene januar—juni 1960 lå de samlede inntekter 8,2 milliarder høyere enn de samlede utgifter. En tilsvarende sammenstilling for første halvår 1959 viser et underskott på 500 millioner dollar.

Til de mer ekspansive krefter i amerikansk økonomi i 1960 hørte eksporten. Nasjonalregnskapet for 1959 viste en netto import av varer og tjenester på 1 milliard dollar etter å ha vist netto eksport i de fem foregående år. Utviklingen gjennom 1960 viste en sterkt stigende eksport av varer og tjenester, mens importen endret seg lite. Fra 1. til 3. kvartal økte derfor eksportoverskottet regnet på årsbasis fra 1,2 til 3,5 milliarder dollar, det høyeste overskott siden 4. kvartal 1957. Den viktigste faktor bak bedringen i utenriksøkonomien var en sterk øking i vareeksporten.

Konjunkturutsiktene.

I S a m b a n d s s t a t e n e synes det klart at de kontraktive krefter nå er sterke. Produksjonssvikten hittil har imidlertid ikke vært stor i forhold til tidligere nedgangsperioder i etterkrigstiden og har for største delen vært en følge av lageravvikling.

De offentlige utgifter, som opp til sommeren 1960 utvilsomt bidro til at veksten avtok, er nå igjen svakt stigende og kan ventes å bli et viktig ekspansivt element i tiden som kommer. Allerede senhøstes var det tegn til en merkbar øking, og denne vil etter alt å dømme bli forsterket i 1961. Kredittpolitikken skulle også trekke i samme retning, men de amerikanske myndigheter synes i noen grad å være bundet i sin handlefrihet av hensyn til utenriksøkonomien og dollarens stilling.

Viktige momenter for vurderingen av framtidsutsiktene er at det i løpet av året synes å ha inntrådt en endring i bedriftenes lagerpolitikk og i boligetterpørselen. Den forholdsvis stabile prisutvikling og det høye rentenivå har så vidt en kan se ført til at bedriftene har revidert sitt syn på hva som kan regnes som «normal» lagerstørrelse. Det kan således ikke, som etter tilbakeslaget i 1957—58, ventes noen særlig sterk stimulans fra lagerretterspørsel i tiden framover, dersom bedriftene ikke skulle miste troen på at prisoppgangen også i tiden framover vil bli moderat. I samme retning drar den betydelige unyttede kapasitet som i dag

er tilstede i både amerikansk økonomi og hos de viktigste leverandører av råvarer.

Boligbyggingen, som tidligere i etterkrigstiden reagerte svært følsomt på endringer i kredittpolitikken og således var vel egnet som konjunkturpolitisk virkemiddel, synes i 1960 å være blitt påvirket først og fremst av andre faktorer. Boligunderskottet er nå etter alt å dømme overvunnet. Lettere kredittforhold vil derfor ikke i samme grad som før virke stimulerende.

De private investeringer ble justert nedover gjennom hele 1960, og det kan ta noen tid før de igjen vil utgjøre et ekspansivt element av vesentlig betydning. Skal en dømme etter de oppgaver som i øyeblikket foreligger over næringslivets investeringsplaner, vil investeringene i 1961 ikke nå opp i nivået i 1960.

Arbeidsløysa er fremdeles stor og ventes å ville stige heller enn synke i månedene framover. Tross dette ligger de private inntekter fortsatt på et rekordnivå — en virkning av de såkalte «innebygde stabilisatorer». Utsiktene for en oppgang i konsumetterspørselen er likevel ikke gode. Spareraten har etter alt å dømme steget, og veksten i avbetalingsgjelden har stoppet opp. Konsumentene er forsiktige, og nylig avholdte rundspøringer viser en viss sviakt i kjøpeplanene.

Alt i alt er det få tegn til at Sambandsstatene står foran et snarlig konjunkturoppsving. Den økonomiske aktivitet i de nærmeste månedene framover må heller ventes å avta svakt. Hvor snart et omslag vil inntreffe, avhenger mye av hvilken økonomisk politikk den nye administrasjonen vil slå inn på. Det er grunn til å regne med en mer aktiv motkonjunkturpolitikk i tiden framover, men de eventuelle virkningene av en slik politikk vil ikke i noe tilfelle kunne gjøre seg gjeldende med særlig styrke før et stykke ut i året 1961.

I V e s t - E u r o p a er det økonomiske bildet preget av ulike og til dels motstridende tendenser. Sett under ett er tegnene til avslapning mye svakere enn i Nord-Amerika. I flere land er tempoet i produksjonsveksten nå merkbart svakere enn tidligere på året. Enkelte land, og da i første rekke Storbritannia, viser tydelige tegn på stagnasjon. Men fortsatt ligger det i de fleste land til å være mangel på arbeidskraft og kapasitetsflaskehals som er den viktigste årsak til at produksjonsøkningen har flatnet ut.

Det må regnes med at tempoet i framgangen i de nærmeste månedene framover vil bli svakere enn i 1959 og første del av 1960. Lageroppbyggingen, som vel var en av de viktigste faktorer i oppsvinget, stoppet sannsynligvis helt opp i høstmånedene, og utgjør derfor ikke lenger en ekspansiv faktor av særlig betyd-

ning. Vareeksporten, som også var en viktig drivkraft i konjunkturoppgangen, har dessuten mistet mye av sin styrke. Næringslivets etterspørsel etter kapital kan derimot tenkes å ville stige fortsatt, bl. a. som følge av tiltak for å bøte på kapasitetsvanskene. Mye vil imidlertid avhenge av den økonomiske politikk som blir ført. I flere land, med Vest-Tyskland som det viktigste unntak, ser det nå ut som om politikken forsiktig blir lagt om i mer ekspansiv retning.

Det private konsum viste fra sommeren av tegn til å svekkes og kan ikke ventes å bli en like ekspansiv faktor i månedene framover som det var i begynnelsen av 1960. Sysselsettingen ligger jamt over på et meget høyt nivå, og de samlede lønnsutbetalinger viste en stigende tendens gjennom begynnelsen av året, for en del som følge av lønnsforhøyelser. Det er grunn til å regne med en svakere vekst i sysselsettingen i tiden framover.

Prisstigningen har vært ubetydelig hittil under oppgangen, og dette skyldes ikke minst stabile og til dels fallende importpriser. Det kan imidlertid ventes at det innenlandske prisnivå etter hvert vil stige noe sterkere, særlig for industrivarer.

Et avgjørende moment for den videre utvikling vil bli samspillet mellom den amerikanske og den vest-europeiske konjunkturutvikling. Høykonjunktoren i Vest-Europa var i 1960 en betydelig støtte for den vaklende amerikanske økonomi. Tilbakeslaget i Sambandsstatene rammet på den annen side vest-europeisk eksport sterkere enn under tidligere nedgangspe-

rioder etter krigen. For en del skyldes dette utvilsomt at den europeiske bilekspansjonen på det amerikanske marked nå synes å være blitt stoppet av de amerikanske småbiler. Men den vesentligste del av tilbakeslaget i den vest-europeiske eksporten til Sambandsstatene skyldtes svikt for andre varer.

Mye tyder på at den tradisjonelle konjunkturspredning via de råvareproduserende land er blitt svekket sammenliknet med tidligere år. Dette skyldes sannsynligvis ikke minst at nye institusjonelle faktorer gjør seg mer gjeldende. Myndighetene i råvare-landene har i de siste år vist en sterk vilje til å opprettholde importen ved hjelp av kreditt og gaver og ved å redusere sine valutareserver for å unngå å bremse på utviklingstakten. Dette demper virkningen på de råvareproduserende lands import av svikten i etterspørselen etter råvarer fra Sambandsstatene. I samme retning trekker også det forhold at en svikt i råvareetterspørselen vil ha forholdsvis begrensede pris- og dermed inntektsvirkninger i den nåværende situasjon, hvor tilbudet av de fleste råvarer kan betraktes som elastisk.

En annen sak er at en svikt i Vest-Europas etterspørsel, hva enten den er autonom eller en følge av en nedgang i Sambandsstatene, vil forsterkes betydelig via råvarelandene. Vest-Europa er nemlig langt det viktigste marked for råvarelandenes eksport. Å øke kapitaltilførslene til de ikke-industrialiserte land og dermed bidra til å motvirke svikt i deres etterspørsel må derfor stå fram som en viktig oppgave i industrilandenenes politikk.

Norge.

Utenriksøkonomien.

Utenriksregnskapet.

Milliardunderskottet på driftsregnskapet i 1958 gikk i 1959 ned til det halve. Nedgangen kan for en stor del tilskrives at skipsimporten, som hadde vært rekordstor i 1958, ble sterkt redusert. Importoverskottet gikk ned til tross for at det totale bytteforhold (forholdet mellom eksportprisnivå og importprisnivå for både varer og tjenester) var om lag 1,5 prosent dårligere i 1959 enn i 1958. Med uforandrede priser fra foregående år ville det samlede importoverskott i 1959 ha vært om lag 200 mill. kr. lavere. Foreløpige beregninger for 1960 viser et underskott på driftsregnskapet på 700 mill. kr., eller 138 mill. kr. mer enn i 1959. Innførselen av varer økte meget sterkere enn vareutførselen, men dette ble delvis oppveid av en fortsatt sterk nedgang i innførselen av skip. For varer og tjenester sett under ett, endret eksport- og importprisnivåene seg lite.

Nettokapitalinngangen var — som i de fem foregående år — så stor at den, foruten å dekke underskottet på driftsregnskapet, ga en øking i nettovalutabeholdningen. Men økingen var vesentlig mindre enn i de foregående år. Kapitalinngangen skyldtes først og fremst statens, Oslo kommunes og rederienes låneopptak.

Når dette skrives, foreligger utenriksregnskapet bare for de tre første kvartaler av

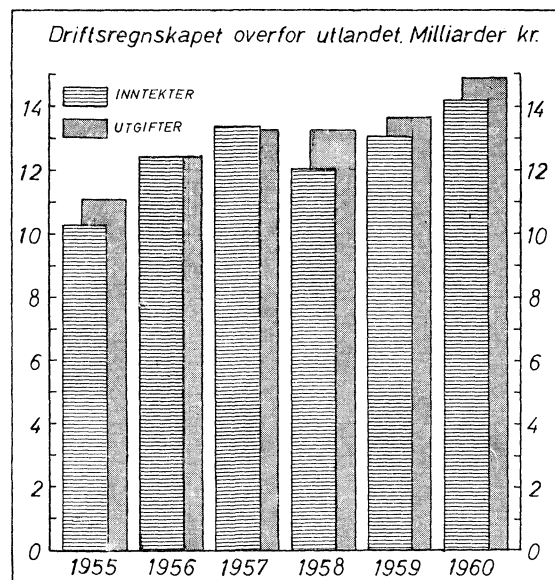

Fig. 5.

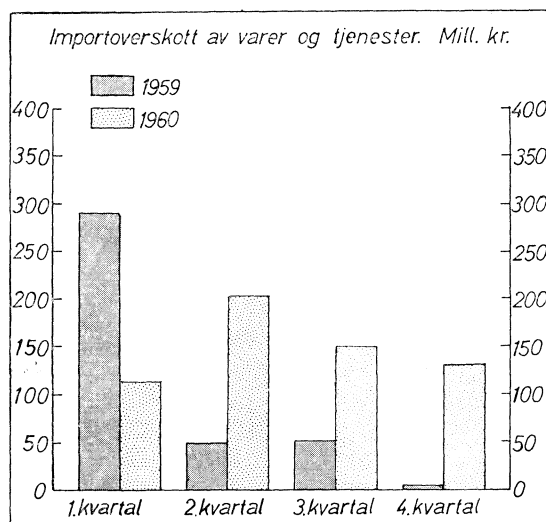

Fig. 6.

1960. Tilsammen for disse kvartalene utgjorde underskottet på driftsregnskapet 530 mill. kr., eller omtrent det samme som i samme periode året før. Nettokapitalinngangen gikk ned fra 774 mill. kr. til 326 mill. kr. Nettovalutabeholdningen økte med 81 mill. kr. og utgjorde ved utgangen av september 1960 2 879 mill. kr.

Importoverskottet for varer og tjenester gikk opp fra 393 mill. kr. i 1.—3. kvartal 1959 til 470 mill. kr. i 1.—3. kvartal 1960. (For detaljer, se tabell 10.)

Prisindeksene både for eksport og import av varer (uten skip) var praktisk talt uendret fra 1.—3. kvartal 1959 til 1.—3. kvartal 1960, slik at bytteforholdet var omtrent det samme i de to perioder. For varer og tjenester sett under ett endret også eksport- og importprisnivåene seg lite. Økingen i importoverskottet skyldes således at importvolumet økte sterkere enn eksportvolumet. For varer inklusive skip, var volumøkningen omtrent dobbelt så stor på importsiden (13 prosent) som på eksportsiden (6 prosent). Dette ble delvis oppveid ved en stigning i volumet av frakttjenester levert til utlandet. Den seilende flåte økte med vel 9 prosent. Skipsoppleggene gikk ned fra vel 1 million bruttotonn ved utgangen av september 1959 til om lag 680 000 bruttotonn på samme tid i 1960.

Rente- og stønadsunderskottet gikk ned fra 145 mill. kr. i 1.—3. kvartal 1959 til 60 mill. kr. i 1.—3. kvartal 1960. Rentebetalingene til utlandet steg omtrent like sterkt som rentebe-

Tabell 10. Utenriksregnskapet 1.—3. kvartal 1959 og 1960.

Foreløpige tall. Mill. kr.

	1959	1960			
	1.—3. kv.	1.—3. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
I. Driftsregnskap					
A. Varer og tjenester					
1. Eksport ¹					
Vareutførsel (uten skip) etter handelsstatistikken fob.	4 098	4 418	1 538	1 477	1 403
Vareutførsel utenom handelsstatistikken..	36	24	—	17	7
Utførsel av skip	122	199	73	74	52
Nettovalutafrakter av skip i utenriksfart ²	2 200	2 345	770	820	755
Andre tjenester netto	243	328	72	133	123
I alt	6 699	7 314	2 453	2 521	2 340
2. Import ¹					
Vareinnførsel (uten skip) etter handelsstatistikken cif.	5 307	6 484	2 091	2 274	2 119
Vareinnførsel utenom handelsstatistikken.	46	40	11	14	15
Innførsel av skip	1 739	1 260	466	438	356
I alt	7 092	7 784	2 568	2 726	2 490
3. Eksportoverskott (underskott —) (1—2) .	— 393	— 470	— 115	— 205	— 150
B. Renter og stønader					
1. Nettostønader fra utlandet	39	119	13	85	21
2. Nettorenter til utlandet	184	179	58	80	41
3. Rente- og stønadoverskott (underskott —) (1—2).....	— 145	— 60	— 45	5	— 20
C. Overskott (underskott —) på driftsregnskapet (A 3 + B 3).....	— 538	— 530	— 160	— 200	— 170
II. Kapitalregnskap					
A. Inngang					
Offentlige lån	56	255	150	83	22
Lån (netto) ved skipsimport	819	120	34	59	27
Andre lån ³	117	92	28	23	41
Annen kjent kapitalinngang netto	15	73	21	15	37
I alt	1 007	540	233	180	127
B. Utgang					
Avdrag på offentlige lån.....	135	113	27	66	20
Avdrag (netto) på konsolidert gjeld (EPU)..	94	73	32	32	9
Avdrag på andre lån ³	21	20	3	9	8
Lån (netto) ved skipseksport	— 17	8	— 8	24	— 8
I alt	233	214	54	131	29
C. Netto kapitalinngang (A—B)	774	326	179	49	98
D. Overskott (underskott —) på driftsregnskapet (I C)	— 538	— 530	— 160	— 200	— 170
E. Uforklart differanse⁴.....	44	285	36	159	90
F. Oppgang (nedgang —) i netto valutabeholdningen⁵ (C + D + E)	280	81	55	8	18

¹ Tjenestene er regnet netto. ² Beregnet på grunnlag av Norges Banks tall for netto innkasserte frakter. ³ Inklusive offentlige foretaks lån. ⁴ Summen av netto kapitalinngang (utgang) og overskott (underskott) på driftsregnskapet skal pr. definisjon være lik oppgangen (nedgangen) i netto valutabeholdningen. Differansen skyldes feil og ufullstendig statistisk materiale. ⁵ Norges Banks, valutabankenes, rederienes og forsikringselskaperenes netto valutabeholdninger.

talingene fra utlandet. Men nettostønadene fra utlandet økte betydelig på grunn av fangeerstatningene fra Tyskland. Disse gikk inn med 68 mill. kr. i annet kvartal 1960. De resterende 34 mill. kr. ventes innbetalt i første halvår 1961.

Av kapitalinngangen på i alt 540 mill. kr. var 255 mill. kr. offentlige lån. Av dette var 86 mill. kr. statens obligasjonslån i Sverige, mens 123 mill. kr. var Oslo kommunes låneopptak i Sambandsstatene og Tyskland. Resten skriver seg fra inngang på Tokke- og Tunnsjølånene. Lån (netto) ved skipsimport utgjorde 120 mill. kr. i januar—september 1960 mot 819 mill. kr. i samme periode året før. Nedgangen skyldes særlig mindre behov for låneopptak som følge av nedgangen i skipsimport. Videre økte avdragene på tidligere skipslån med ca. 100 mill. kr. Inngang på andre lån og annen kjent kapitalinngang netto utgjorde 165 mill. kr. Det siste beløp omfatter bl. a. lån til Esso-raffineriet og Norske Esso. På den annen side ble det overført 10 mill. kr. til Den internasjonale gjenreisningsbanken.

Avdrag netto på konsolidert gjeld i forbindelse med EPU utgjorde 73 mill. kr. av samlede offentlige avdrag på 186 mill. kr. Avdrag på andre lån var på 20 mill. kr., og ytte lån (netto) ved skipseksport utgjorde 8 mill. kr. Posten «Uforklart differanse» utgjorde 285 mill. kr. på inntektssiden. Denne skyldes såvel feil i statistikken som ufullstendig statistisk materiale. Det kan således nevnes at varekredittene ved eksport og import (uten skip) ikke er registrert i kapitalregnskapet. Utviklingen i posten «Uforklart differanse» fra 1.—3. kvartal 1959 til samme periode i 1960 må

sees i sammenheng med den sterke øking i vareimporten, som antakelig har ført til økte vareimportkreditter.

Sammenliknet med tidligere år viser underskottene på driftsregnskapet liten variasjon fra kvartal til kvartal i 1960. For kapitalregnskapet gjelder det at inngangen av lån ikke behøver finne sted i samme periode som lånene blir tatt opp. Det vil derfor f. eks. ikke nødvendigvis være samsvar mellom tallene i kapitalregnskapet for offentlig låneinngang og de tall for offentlige låneopptak i utlandet som er gitt i avsnittet om penge- og kredittmarkedet.

Vareomsetningen med utlandet.

Handelspolitikken.

Fra 1. januar 1960 ble maskinanmerkningen gjeninnført i tolltariffen. Samtidig ble det foretatt en rekke tolljusteringer. Gjeninnføringen av maskinanmerkningen betyr at maskiner som ikke er gjenstand for innenlandsk produksjon, på nytt kan innføres tollfritt. Den nye anmerkningen har fått en formulering som må sies å være langt mer omfattende enn den som gjaldt før suspensjonen i 1954. Finansdepartementet har imidlertid forutsatt at en ved praktiseringen i så stor utstrekning som mulig vil søke å holde seg innenfor samme ramme som tidligere.

Som følge av Norges tilslutning til Det europeiske frihandelsforbund (EFTA), som foruten Norge omfatter Danmark, Portugal, Storbritannia, Sveits, Sverige og Østerrike, ble det gjennomført store toll-lettelser fra 1. juli 1960. For import fra medlemslandene av varer som etter avtalen er berettiget til områdetollbehandling, ble tollene nedsatt med 20 prosent av satsen pr. 1. januar 1960. For at en vare skal oppnå områdetollbehandling, må den være produsert innenfor området, være sendt direkte fra en medlemsstats territorium og være ledsaget av et opprinnelsesbevis, hvor eksportøren setter fram krav om områdetollbehandling. I avtalen er det fastsatt vilkår som må oppfylles for at en vare skal anses for å være produsert innen området.

Etter avtalen skal tollene reduseres ytterligere den 1. januar 1962, 1. juli 1963 og 1. januar i hvert av årene 1965—1970, hver gang med 10 prosent av basistollsatsen (satsen pr. 1. januar 1960), slik at tollene helt skal være opphevet 1. januar 1970.

I avtalen er det tatt inn lister over jordbruksvarer og over fisk og andre marine produkter som er unntatt fra tollavtrappingen. Også fiskaltollsatsen er unntatt. Norge har anmeldt tollene på biler og brennevin som fiskalsatser.

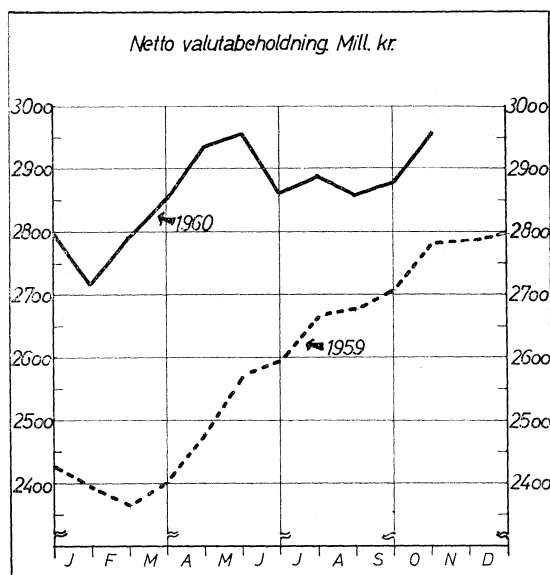

Fig. 7.

Medlemsstatene skal ikke innføre eller skjerpe kvantitative restriksjoner på import av varer fra de andre medlemsstatene, og skal innen utgangen av 1969 fjerne slike restriksjoner. Medlemsstatene skal heller ikke innføre forbud mot eller skjerpe restriksjoner på eksporten til andre medlemsstater, og skal oppheve alle slike forbud eller restriksjoner innen utgangen av 1961.

I motsetning til de seks landene som har dannet Det europeiske fellesmarked og har inngått i en tollunion, har EFTA-landene hver for seg full frihet til å fastsette sine tollsatser overfor tredjeland.

Ministerrådet i EFTA drøftet på et møte i Bern høsten 1960 spørsmålet om å forsere EFTA-planen ved å foreta den neste 10 prosents reduksjon alt 1. juli 1961 i stedet for 1. januar 1962. Fra norsk side ble det gitt uttrykk for betenkeligheter ved en slik forsering. Også Danmark og Østerrike var imot å påskynde tollavtrappingen, mens Storbritannia, Sveits og Sverige, som er de mest industrialiserte landene i forbundet, var for en framskynning. Det ble foreløpig ikke gjort noen endring i den opprinnelige plan, men saken skal overveies på nytt tidlig i 1961.

På den 16. sesjon i GATT i mai og juni 1960 ble det foretatt en prøvning av EFTA-konvensjonen og de bilaterale avtaler mellom de sju landene. Det fant sted en ganske skarp meningsutveksling om hvervidt konvensjonen var i samsvar med Generalavtalens artikkel XXIV som søker å gi tredjeland garantier for at det skapes virkelig fri handel innen området, og ikke bare preferanseordninger som for enkelte varekategorier hindrer konkurranse med tredjeland. Det ble imidlertid ikke trukket bestemte konklusjoner. De kontraherende parter ønsket først å se litt på utviklingen og fortsatte behandlingen av saken på den sesjon som startet i oktober 1960.

GATT-forhandlingene som tok til i oktober, vil fortsette helt til neste sommer. For femte gang vil representanter for de 38 deltakerland forhandle om reduksjon av tollskrankene mellom landene. Man er imidlertid nå kommet så langt at mange land ikke er villig til å redusere tollbeskyttelsen ytterligere uten å oppnå store motinnrømmelser. Planene for konferansen ble lagt opp for et par år siden, vesentlig fordi det i Sambandsstatene ble vedtatt en lov som ga presidenten fullmakt til å gi visse innrømmelser i den amerikanske tolltariffen. Denne fullmakten utløper i 1962.

For Norge vil antakelig de forhandlinger som skal føres om forholdet til Fellesmarkedet, få størst betydning. De seks landenes overgang til en ytre fellestariff vil kunne skade utenforstående land. Fordeler disse har opp-

nådd gjennom GATT og betalt for ved innrømmelser, vil gå tapt ved at lavere satser forhøyes til fellestariffens satser. Samtidig vil de utenforstående land oppnå fordeler ved at enkelte satser blir redusert ned til fellestariffen. Nettoresultatet kan bli forskjellig for de ulike land alt etter sammensetningen av deres eksport til Fellesmarkedet. For Norge viser foretatte beregninger at de totale tollavgifter som norske eksportvarer til Fellesmarkedet vil bli belagt med etter fellestariffen, er langt høyere enn den toll vi nå betaler. GATT-avtalen sier ikke noe om hvorledes kompensasjonsspørsmålet i slike tilfelle skal løses. Det er fare for at f. eks. en norsk eksportvare som har hatt sitt hovedmarked i Vest-Tyskland, ikke får en økt tollbelastning i Vest-Tyskland kompensert ved nedsettelse av satsen i ett eller flere av de andre landene i Fellesmarkedet.

Foruten med Fellesmarkedet og Sambandsstatene vil Norge antakelig komme til å føre forhandlinger med Spania, Tunis, Sør-Afrika-Sambandet, Føderasjonen Rhodesia og Nyasaland, Brasil, Israel, India, Pakistan, Kambodja, Austral-Sambandet og New Zealand.

De kvantitative restriksjoner på importen til Norge spiller nå liten rolle. Fra 1. juli 1960 er 83,2 prosent av den private import fra OEEC-landene frilistet. Dersom en holder skip utenfor, kommer frilisteprosenten over 95. Basis for disse beregninger er importen i 1948. Av den private import fra Sambandsstatene er 94,3 prosent frilistet regnet på grunnlag av importen i 1953. Det regnes med at om lag 97 prosent av vareimporten enten er fri eller blir lisensiert liberalt.

Fra 1. oktober 1960 kan motorkjøretøyer, nye og brukte av årets modell og de tre foregående års modeller, innføres og betales som bestemt for frilistevarer.

Av den norske eksport (utenom skip) til land hvis utenrikshandel foregår i konvertibel valuta, er siden 15. februar 1959 bare ca. 4 prosent regulert.

Ved utgangen av 1960 hadde medlemslandene undertegnet konvensjonen om den nye økonomiske samarbeidsorganisasjonen OECD, som avløser OEEC. Den nye organisasjonen har fått Sambandsstatene og Canada som medlemmer. Foreløpig vil den nye organisasjonen bli svakere enn sin forgjenger når det gjelder konkrete forpliktelser særlig på det handelspolitiske område. Det er særlig Sambandsstatene som har vanskelig for å akseptere at landene skal forpliktes på dette område. Organisasjonens hovedoppgaver blir samordning av medlemslandenes økonomiske politikk, drøftelser av handelspolitikken og samordning av medlemslandenes assistanse til ut-

viklingslandene. Konvensjonen om OECD ventes å tre i kraft 30. september 1961. Den vil kunne legge grunnlaget for økonomisk samarbeid mellom Vest-Europa og Nord-Amerika.

Det multilaterale betalingssystem basert på den europeiske valutaavtale (EMA) skal etter en beslutning truffet av OEEC's råd like før årsskiftet 1959—60, fortsette å gjelde på ubestemt tid fra januar 1960. Alle OEEC-stater står tilsluttet EMA, som trådte i kraft den 27. desember 1958 i tilknytning til innføringen av partiell konvertibilitet for flertallet av de europeiske valutaer.

Den samlede vareomsetning.

Både innførselen og utførselen økte i verdi fra januar-september 1959 til samme tidsrom i 1960. Stigningen var sterkest i innførselsverdien, slik at det ble en relativt stor øking i innførselsoverskottet.

Tabell 11. Vareinnførselen og vareutførselen etter handelsstatistikken. Mill. kr.

	Jan.— sept. 1959	Jan.— sept. 1960
Vareinnførsel uten skip.....	5 307,1	6 484,3
Innførsel av skip	1 739,0	1 260,0
I alt	7 046,1	7 744,3
Vareutførsel uten skip	4 098,5	4 418,0
Utførsel av skip	122,0	198,8
I alt	4 220,5	4 616,8
Vareinnførselsoverskott:		
Med skip	2 825,6	3 127,5
Uten skip	1 208,6	2 066,3

Innførselsverdien økte i alt med 698 mill. kr. Verdien av skipsinnførselen gikk ned med 479 mill. kr. For andre varer var således verdiøkningen 1 177 mill. kr. eller om lag 22 prosent. Stigningen var relativt sett størst i 1. og 3. kvartal da innførselsverdien uten skip lå henholdsvis 25 prosent og 23 prosent over de tilsvarende kvartaler året før.

Verdien av den samlede utførsel var i månedene januar—september 396 mill. kr. eller vel 9 prosent høyere i 1960 enn i 1959. Nær 77 mill. kr. av denne økingen falt på skip. Holdes skip utenfor, var verdistigningen 319 mill. kr.

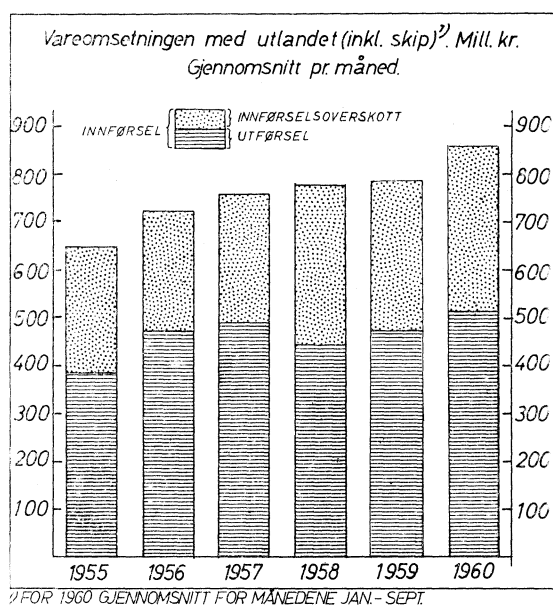

Fig. 8.

Stigningen var avtakende utover året og lå i 1., 2. og 3. kvartal henholdsvis 15, 6 og 2 prosent over nivået de samme kvartaler året før.

Vareinnførselsoverskottet var, når skip regnes med, 302 mill. kr. eller 11 prosent høyere i januar—september 1960 enn i samme periode året før. Holdes skip utenfor, var det en stig-

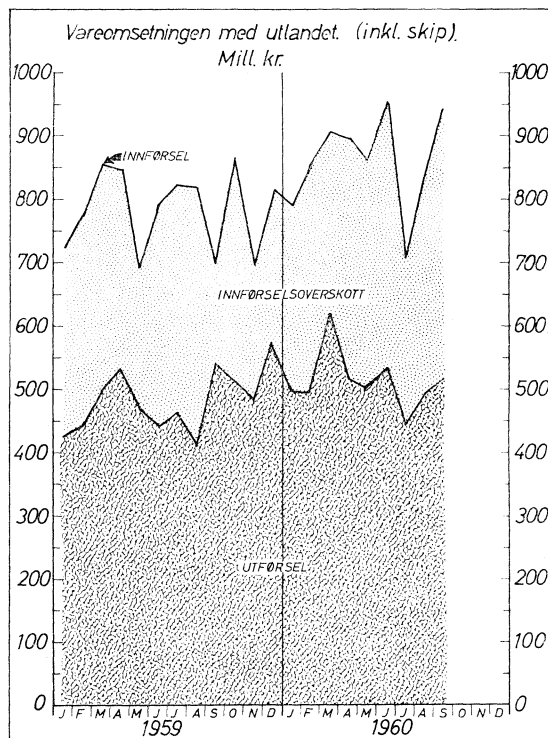

Fig. 9.

Tabell 12. Volum- og pristall for innførsel og utførsel (uten skip). 1955 = 100.

Ar og kvartal	Volumtall		Pristall		Indeks for bytteforholdet ¹
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	
1957.....	107	115	111	107	96
1958.....	107	115	103	101	98
1959.....	117	128	98	99	101
» 1. kv.....	104	121	100	100	100
» 2. ».....	122	129	99	97	98
» 3. ».....	113	127	97	98	101
» 4. ».....	131	136	98	99	101
1960 1. kv.....	133	139	99	100	101
» 2. ».....	144	135	100	99	99
» 3. ».....	135	128	99	99	100

¹ Forholdet mellom utførselspristall og innførselspristall.

ning i innførselsoverskottet på 858 mill. kr. eller 71 prosent. Det meste av stigningen kom i 3. kvartal 1960 da innførselsoverskottet var mer enn dobbelt så høyt som i samme periode året før.

Tabell 12 gir en oversikt over volum- og pristallene for utenrikshandelen (regnet uten skip og uten varer som ikke blir registrert i handelsstatistikken).

Det går fram av tabellen at verdistigningen fra 1959 til 1960 både for innførselen og utførselen i det alt vesentlige skyldtes øking i de innførte og utførte mengder.

Før tidsrommet januar—september sett under ett, var importvolumet i 1960 i alt 21 prosent høyere enn i 1959. Sammenliknet med året før var stigningen sterkest i 1. kvartal. Importpristallet viste små endringer i 1960.

Utførselsvolumet var i de ni første måneder av 1960 vel 6 prosent høyere enn i samme tidsrom 1959 og lå også i alle kvartaler høyere enn i de tilsvarende perioder året før. Fra 1. til 2. kvartal falt pristallet for utførselen med 1 prosent, mens det lå på samme nivå fra 2. til 3. kvartal.

Tabell 12 viser også utviklingen i Norges bytteforhold overfor utlandet (forholdet mellom pristallet for utførselen og pristallet for innførselen). Bytteforholdet var uforandret fra 3. kvartal 1959 til og med 1. kvartal 1960, gikk i ugunstig retning fra 1. til 2. kvartal, men viste i neste kvartal en bedring på 1 prosent.

I tabell 13 er det gitt kvartalsvise pristall for en del viktigere varegrupper i innførselen og utførselen. Før importen finner vi stigning

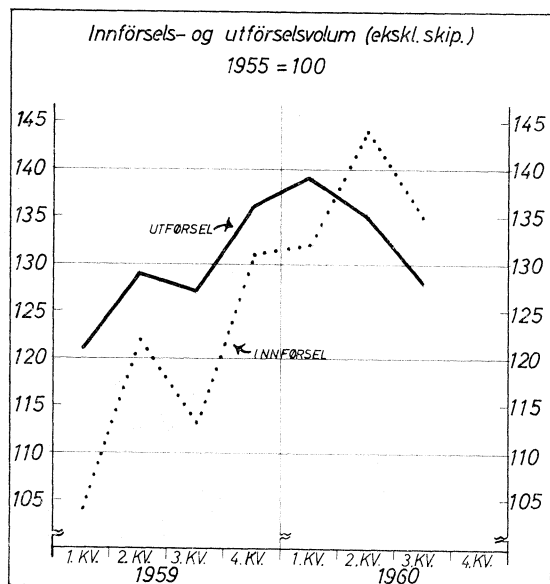

Fig. 10.

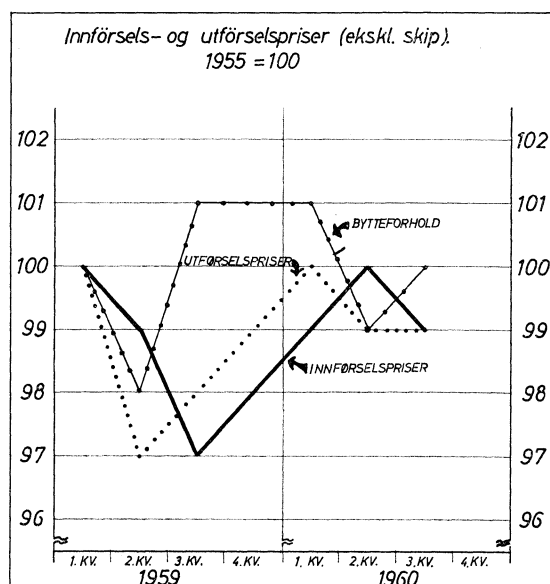

Fig. 11.

Tabell 13. *Pristall for enkelte viktigere grupper i utenrikshandelen.*
1955 = 100.

	1959				1960		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
<i>Innførsel:</i>							
I alt uten skip	100	99	97	98	99	100	99
Korn og kornvarer	86	86	85	86	89	87	87
Frukt og grønnsaker	110	119	114	108	106	124	115
Sukker, kaffe, te etc.	82	78	77	74	72	72	76
Drikkevarer og tobakk	105	95	108	90	96	110	105
Malmer og mineraler	113	91	97	100	103	99	90
Brenselstoffer	105	100	94	97	96	94	95
Kjemikalier	101	97	93	93	98	97	98
Garn og tråd	86	83	84	81	84	84	83
Metervarer og klær	89	87	86	88	91	92	87
Uedle metaller	108	105	107	105	109	115	113
Arbeider av uedle metaller	117	117	111	103	111	115	113
Maskiner og apparater	106	107	102	113	109	106	108
Transportmidler unnt. skip	111	103	101	103	108	102	103
<i>Utførsel:</i>							
I alt uten skip	100	97	98	99	100	99	99
Fisk, fersk og saltet	105	104	105	106	109	110	109
Fiskehermetikk	119	117	106	111	118	118	106
Trelast	91	87	86	86	99	95	102
Papirmasse	93	92	90	90	90	90	91
Malmer	98	97	101	96	99	98	95
Dyre- og plantefett	92	96	94	97	94	95	93
Gjødning	96	93	91	89	88	89	86
Papir og papp	95	93	92	93	93	94	93
Uedle metaller	102	99	100	100	103	104	103

i det gjennomsnittlige prisnivå fra 1959 til 1960 for korn og kornvarer, drikkevarer og tobakk, metervarer og klær, uedle metaller og maskiner og apparater. Sukker, kaffe, te m. v., malmer og mineraler, arbeider av uedle metaller og transportmidler uten skip falt i pris. På eksportsiden finner vi prisstigning for bl. a. fersk og saltet fisk, trelast og uedle metaller, mens papirmasse og gjødning gjennomgående viser et svakt prisfall.

Innførselen av viktigere varer.

Verdien av vareinnførselen (regnet uten skip og uten varer som ikke blir tatt med i handelsstatistikken) økte fra 5 307 mill. kr. i tidsrommet januar—september 1959 til 6 484 mill. kr. i samme periode i 1960. Dette svarer til en stigning på 22 prosent. Som nevnt i avsnittet foran økte de innførte varemengder med 21 prosent. Stigningen i importprisene var gjennomsnittlig 1 prosent.

Den prosentvise fordeling av innførselsverdien på viktigere varegrupper er gitt i tabell 14 (se også tabell A i tabellverket, side *5).

Den relative endring i importens sammensetning var ubetydelig fra 1959 til 1960. Maskiner og apparater og transportmidler utenom skip viste en mindre stigning, mens brenselstoffer og tekstilvarer gikk ned.

Tabell 15 viser den prosentvise endring i verdi, volum og pris for de viktigste varegrupper i innførselen. Bortsett fra en mindre verdinedgang for sukker, kaffe, te m. v., finner vi jamt over en meget sterk stigning i importverdien i alle grupper. Innførselsverdien av malmer og mineraler lå hele 47 prosent høyere i januar—september 1960 enn på samme tid året før, mens kjemikalier, garn og tråd, uedle metaller, maskiner og apparater og transportmidler uten skip alle hadde en stigning i verdien på over 20 prosent. Spinnestoffer er den eneste gruppe som viser en nedgang i volum.

Tabell 14. *Innførselsverdien (uten skip) prosentvis fordelt på viktigere varegrupper.*

	1959	1960 ¹
Uedle metaller og arbeider herav	17	17
Maskiner og apparater	16	17
Brenselstoffer	11	10
Tekstilvarer	10	9
Kjemikalier	8	8
Transportmidler unnt. skip	6	7
Sukker, kaffe, te m. v.	4	4
Korn og kornvarer	3	3
Frukt og grønnsaker	3	3
Malmer og mineraler	3	3
Arbeider av uedle metaller	3	3
Oljefrø, dyre- og plantefett	3	3
Arbeider av ikke-metalliske mineraler	2	2
Tre og treforedlingsprodukter	2	2
Andre varer	9	9
I alt (uten skip)	100	100

¹ Jan.—sept.

Korn og kornvarer viste en verdiøkning på 13 prosent. Dette antas for en del å skyldes en tilsiktet lagerøking. Som følge av stor tilgang på norskavlet korn ventes verdien i siste kvartal å bli vesentlig lavere enn i de tre første kvartaler i 1960. Størst øking i de innførte mengder viste bygg og hvete. En mindre del av verdistigningen for gruppen skyldtes også at prisene gjennomgående lå litt høyere.

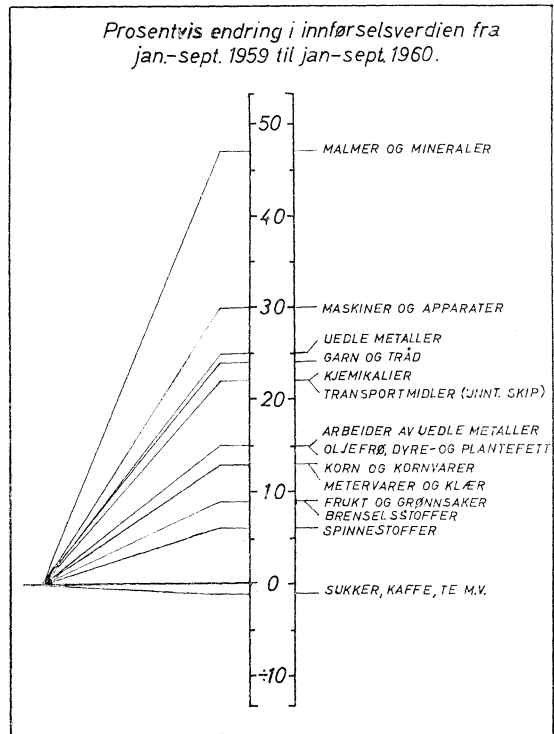

Fig. 12.

For frukt og grønnsaker ble det registrert en stigning i importverdien på om lag 9 prosent. Dette skyldtes økt importvolum, særlig for bananer, epler og tørket frukt og bær.

Størst relativ verdiøkning av alle grupper viste malmer og mineraler. Det ble innført betydelig større mengder av manganmalm, krommalm og sinkmalm. For en vesentlig del

Tabell 15. *Prosentvis endring i innførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1959 til januar—september 1960.*

	Innførselsverdi	Volumindeks	Prisindeks
	%	%	%
Korn og kornvarer	+13	+ 8	+ 2
Frukt og grønnsaker	+ 9	+ 9	—
Sukker, kaffe, te m. v.	— 1	+ 7	— 8
Oljefrø, dyre- og plantefett	+15	+26	— 9
Spinnestoffer	+ 6	— 1	+ 5
Malmer og mineraler	+47	+54	— 3
Brenselstoffer	+ 9	+15	— 5
Kjemikalier	+22	+21	+ 1
Garn og tråd	+24	+24	— 1
Meterverar og klær	+13	+ 9	+ 4
Uedle metaller	+25	+17	+ 6
Arbeider av uedle metaller	+15	+15	— 2
Maskiner og apparater	+30	+27	+ 3
Transportmidler unnt. skip	+33	+36	— 2
I alt uten skip	+22	+21	+ 1

skyldtes importstigningen økt produksjon av ferrosilicomangan og ferrokrom. Når det gjelder sinkmalm, var importen svært lav i januar—september 1959, men økte sterkt i årets siste kvartal. Innførselsprisene var relativt stabile i 1960.

Verdien av brenselimporten var i januar—september nesten 51 mill. kr. eller 9 prosent høyere i 1960 enn året før. Da prisene gjennomgående falt med 5 prosent, har det vært en ganske stor volumøking, særlig for kull, sinders og koks (vesentlig til dekning av industriens behov), fyringsoljer, petrolekoks, bensin og smøreoljer.

Stigningen i importverdien for kjemikalier har for en del sammenheng med den fortsatte ekspansjon i kjemisk industri. Etter tørkesommeren 1959 var tilgangen på innenlandsk produsert ammoniakk til framstilling av fullgjødning utilstrekkelig. Ammoniakkimporten steg derfor vesentlig. Det var også økt import av titanoksyd og en del andre uorganiske kjemikalier. Prisene har gjennomgående holdt seg relativt stabile.

For spinnestoffer, garn, tråd, metervarer og klær finner vi en importøkning på tilsammen 84 mill. kr. Det ble innført større mengder enn året før av mer bearbeidde og ferdige tekstilvarer som garn (unntatt ullgarn), metervarer av ull m. v., visse spesialartikler av ull, bomull etc. og klær.

For uedle metaller ble det registrert en verdioppgang på 182 mill. kr. eller 25 prosent. En mindre del av dette skyldtes høyere priser på metaller. Det meste av verdiøkningen må tilskrives økt innførsel av jern og stål og nikkelkoppermatte som følge av den stigende produksjon i jern- og metallindustrien.

Verdistigningen for maskiner og apparater var 265 mill. kr. eller 30 prosent. Denne vekst kan nesten utelukkende tilskrives økt volum. Den sterke stigning i maskinimporten må ses på bakgrunn av at den såkalte «maskinamerking», som gir tillatelse til tollfri import av en rekke typer maskiner, ble gjeninnført fra 1. januar 1960. Ikke-elektriske maskiner utgjør vanligvis om lag 70 prosent av maskinimporten. Disse maskiner svarte i de ni første måneder av 1960 for 175 mill. kr. av verdistigningen for maskiner i alt. Importen av elektriske maskiner og apparater økte med ca. 90 mill. kr. og omfattet i første rekke radiomottakere (inkl. fjernsynsapparater og deler), sendere, radarutstyr o. l.

Innførselsverdien av transportmidler (regnet uten skip) gikk opp med 106 mill. kr. eller 33 prosent. Ved tildelingen av kjøpetillatelser på personbiler i 1960 ble kvotene økt med sikte på overgangen til fritt bilkjøp fra 1. oktober. Importørene økte antakelig også

lagrene før frigivelsen av bilsalget. Importverdien av personbiler økte med 29 mill. kr., lastebiler og lastebilunderstell med 12 mill. kr. og nye varebiler med vel 4 mill. kr. Det ble dessuten registrert en øking i flyimporten på 36 mill. kr. som følge av overgangen til jetfly.

Utførselen av viktigere varer.

Verdien av vareutførselen (regnet uten skip og uten varer som ikke blir registrert i handelsstatistikken) var i perioden januar—september 1960 4 418 mill. kr. mot 4 099 mill. kr. i samme periode 1959. Verdien steg således med 319 mill. kr. eller 8 prosent. Det aller meste av stigningen, nemlig 291 mill. kr., kom i de to første kvartaler.

Fordelingen av utførselsverdien på viktigere varegrupper er gitt i tabell 16 (se også tabell B i tabellverket, side *6). Tabellen viser at sammensetningen av eksporten endret seg lite fra 1959 til 1960. Uedle metaller økte sin andel, mens fisk og fiskehermetikk hadde mindre andel i utførselen i 1960 enn året før.

Endringene i utførselsverdi, volum og priser for de viktigste varegrupper går fram av tabell 17. Utførselsverdien av trelast, papirmasse, papir og papp, malmer (vesentlig jernmalm) og uedle metaller økte betydelig. En mer beskjeden verdistigning hadde fisk og gjødning. For fiskehermetikk, fôrstoffer og dyre- og plantefett viser oppgavene en tydelig verdi-nedgang.

Utførselsverdien av fersk og saltet fisk gikk opp med 3 prosent. Dette skyldtes i første rekke høyere priser på fersk, kjølt og frossen

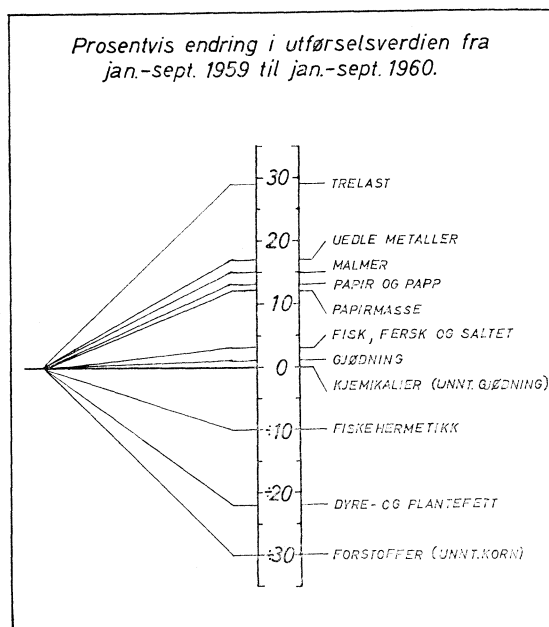

Fig. 13.

Tabell 16. *Utførselsverdien (uten skip) prosentvis fordelt på viktigere varegrupper.*

	1959	1960 ¹
Uedle metaller og arbeider herav	29	30
Papirmasse, papir og papp ...	20	20
Fisk og fiskehermetikk	14	13
Dyre- og plantefett	5	5
Gjødning	5	5
Andre kjemikalier	4	4
Maskiner og apparater	4	4
Matvarer fra jordbruket	2	2
Førstoffer	2	2
Malmer	2	2
Mineraler	2	2
Huder og skinn	2	2
Andre varer	9	9
I alt	100	100

¹ Jan.—sept.

fisk. Eksporten av ikke-hermetiske skalldyr tok seg godt opp, mens det var mindre leveranser av saltet, tørket eller røykt fisk. Totalt sett lå eksportvolumet for varegruppen ubetydelig høyere i 1.—3. kvartal 1959 enn i samme periode i 1960.

Verdistigningen for trelast skyldtes en ikke uvesentlig prisstigning og en samtidig øking i de utførte kvanta. Særlig gjaldt dette skurlast og høvellast. For rund last ble derimot bedringen i prisene nesten helt oppveid av nedgang i kvantum.

For papirmasse og papiravfall var avsetningsforholdene i 1960 gode. Leveransene skjer som regel på kvartals- eller halvårskontrakter, og hele årsproduksjonen i 1960 har funnet avsetning. Til tross for et gjennomsnittlig prisfall på 1—2 prosent økte eksportverdien med 12 prosent.

Utførselsverdien av papir og papp steg med vel 13 prosent. De fleste kvaliteter ble i 1960 utført i større mengder enn året før. Prisene var jamt over stabile.

For uedle metaller steg eksportverdien fra 1 060 mill. kr. i januar—september 1959 til 1 240 mill. kr. i samme tidsrom i 1960, dvs. en stigning på 17 prosent. Volumøkning (særlig i årets to første kvartaler) var årsak til det meste av stigningen, men prisene steg også med 3 prosent. For alle ferrolegeringer, med unntak av ferromangan, økte eksportverdien betydelig. Det ble også registrert stor verdiøkning for kopper, aluminium og nikkel, mens utførselsverdien av utført sink praktisk talt var uforandret.

Eksportverdien av fiskehermetikk og annen bearbeidd fisk falt med 12 mll. kr. eller nesten 10 prosent som følge av lavere priser og mindre utførte mengder av fiskehermetikk. Det var også en markert nedgang i eksportkvantumet for hermetiske skalldyr.

Sviktende råstofftilgang for fabrikasjon av sild- og fiskemjøl førte til en verdinedgang på nær 30 prosent for førstoffer. Eksporten foregikk også til sterkt reduserte priser.

Dyre- og plantefett m. v. hadde om lag 22 prosent nedgang i eksportverdien. Mindre gode fangster av sjødyr siste sesong var del-

Tabell 17. *Prosentvis endring i utførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1959 til januar—september 1960.*

	Utførselsverdi	Volumindeks	Prisindeks
	%	%	%
Fisk, fersk og saltet	+ 3	— 2	+ 4
Fiskehermetikk	—10	—10	+ 1
Førstoffer, unntatt korn	—30	— 3	—26
Trelast	+29	+14	+13
Papirmasse	+12	+15	— 2
Malmer	+15	+16	— 2
Dyre- og plantefett	—22	—22	—
Kjemikalier, unntatt gjødning	—	— 4	+ 3
Gjødning	+ 1	+ 8	— 7
Papir og papp	+13	+13	—
Uedle metaller	+17	+14	+ 3
I alt uten skip	+ 8	+ 6	+ 1

Tabell 18. *Utførsel av fisk og produkter av fisk og sjødyr.*

	1959			Januar—september 1959			Januar—september 1960		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
<i>Sild og fisk:</i>									
Fersk og kjølt sild..	40,1	20,6	514	39,9	20,4	511	29,3	16,4	559
Frossen sild	43,1	29,1	674	40,0	26,4	661	37,9	25,5	674
Fersk og kjølt fisk .	27,5	50,0	1 819	20,2	37,9	1 872	20,2	43,6	2 157
Rundfrossen fisk ...	14,9	38,7	2 595	9,6	25,2	2 618	9,6	28,2	2 955
Frossen filet	21,7	61,0	2 806	16,2	45,1	2 788	20,0	52,7	2 634
Tørrfisk.....	40,0	187,7	4 694	27,6	128,1	4 648	27,1	127,1	4 688
Klippfisk	26,6	91,7	3 449	18,9	63,5	3 363	17,8	68,8	3 854
Saltet sild	49,6	48,6	979	43,6	38,5	885	26,8	27,6	1 032
Saltet fisk	13,5	25,0	1 854	7,1	13,0	1 815	4,4	8,7	1 981
Skalldyr, ikke herm.	3,4	38,1	11 213	2,4	26,0	10 988	3,1	32,9	10 504
Annen fisk	6,9	12,9	1 891	4,7	9,2	1 912	6,4	12,0	1 854
<i>Fiskehermetikk og annen bearb. fisk:</i>									
Fiskehermetikk	28,1	126,3	4 489	19,7	86,4	4 386	17,8	77,4	4 346
Skalldyr	2,5	24,0	9 748	1,9	18,9	9 957	1,3	11,8	9 180
Annen bearbeidd fisk	14,2	26,6	1 871	8,9	16,8	1 894	9,8	20,9	2 148
<i>Andre produkter:</i>									
Sild- og fiskemjøl..	89,1	107,7	1 208	74,8	90,7	1 212	73,0	65,5	897
Tran	19,1	34,1	1 781	14,2	24,6	1 731	11,4	20,7	1 816
Herdet fett	53,0	99,2	1 873	38,1	71,3	1 871	31,1	56,8	1 828
Hvalolje, rå	92,7	131,4	1 417	92,7	131,4	1 417	65,4	93,2	1 426
Sperm- og bottlenose- olje, rå	13,4	14,9	1 111	12,8	14,0	1 098	8,2	11,1	1 346
Andre produkter....	..	72,2	59,9	39,6	..
I alt	1 239,8	947,3	840,5	..

Tabell 19. *Utførsel av papirmasse, papir og papp og arbeider herav.*

	1959			Januar—september 1959			Januar—september 1960		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Mekanisk masse ¹	407,6	197,0	483	302,1	147,0	487	361,3	173,5	480
Kjemisk masse ¹	299,8	310,0	1 034	220,2	229,0	1 040	240,9	247,4	1 027
Avispapir, heru. tynn- trykk	180,4	164,4	911	128,1	116,7	912	133,0	119,9	901
Skrive- og trykkpapir .	113,4	154,4	1 361	82,9	110,9	1 338	88,9	125,6	1 413
Pakkepapi.....	78,4	116,6	1 488	56,8	84,8	1 493	62,6	96,2	1 537
Papp og kartong ²	46,1	54,1	1 173	32,9	39,1	1 190	44,7	54,9	1 228
Annet papir og papp og arbeider herav.....	43,5	86,7	1 994	31,9	63,4	1 984	37,6	74,6	1 986
I alt	1 169,2	1 083,2	..	854,9	790,9	..	969,0	892,1	..

¹ Beregnet tørrvekt. ² Skrive- og trykkkartong inngår i tallene for skrive- og trykkpapir.

vis årsak til nedgangen. Produktene ble avsett til noenlunde stabile priser. Nedgangen var størst for hvalolje. Avsetningsmulighetene for herdet fett i Sovjet-Samveldet og andre øst-europeiske land har i 1960 vært lite gunstige. Dette har vært en sterkt medvirkende årsak til den lave eksportverdi for varegruppen.

Utenrikshandelens fordeling på land.

Vel 20 prosent av Norges samlede varebytte i januar—september 1960 foregikk med de andre nordiske land. Dette var en noe større andel enn året før.

Vår innførsel fra Sverige steg med 106 mill. kr. fra januar—september 1959 til samme periode i 1960. Stigningen var sterkest for uedle metaller og maskiner og apparater. Også for trelast, papirmasse, garn, metervarer, ferdige tekstiler og klær gikk importverdien til dels sterkt opp. Det var derimot en relativt stor nedgang i skipskjøpene, mens importverdien av andre transportmidler endret seg lite. Utførselsverdien steg meget sterkt, nemlig med 140 mill. kr. eller 41 prosent. Det meste av stigningen skyldtes økt eksport av uedle metaller. Eksportverdien for denne varegruppe økte med 65 mill. kr. eller 64 prosent. Ellers var det til dels stor framgang i eksporten av fisk og fiskevarer, førstoffer, kjemiske råstoffer og forbindelser og maskiner og apparater. Innførselsoverskottet overfor Sverige ble i januar—september 34 mill. kr. lavere i 1960 enn i 1959. Om lag 542 mill. kr. av et samlet innførselsoverskott på 725 mill. kr. skyldtes skipskjøpene.

I samhandelen med Danmark var det en forholdsvis sterk verdiøkning både for innførselens

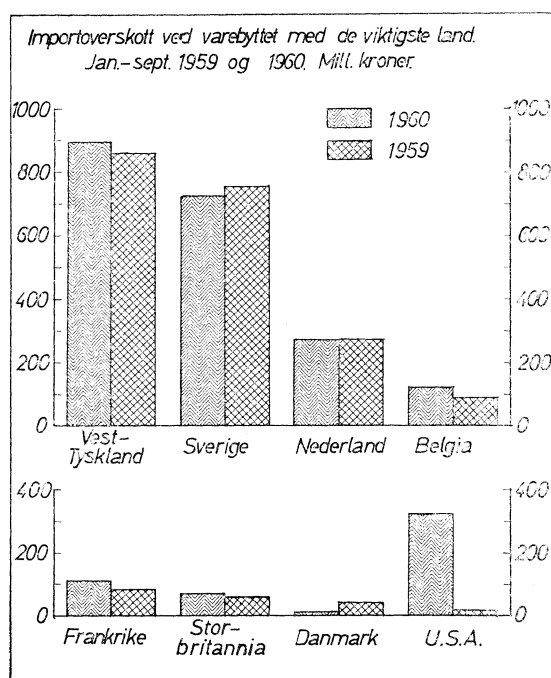

Fig. 14.

og utførselens vedkommende. Det ble særlig registrert større import av tekstilvarer og klær og av maskiner og apparater. For utførselen kan stigningen i sin helhet tilskrives økt eksport av gjødning og uedle metaller. Vårt utførselsoverskott overfor Danmark ble i januar—september noe mindre i 1960 enn i foregående år.

I vårt varebytte med Finland økte både innførselen og utførselen. Innførselen av kubb- og celluloseømmer var betydelig større enn forrige år, slik at utførselsoverskottet ble sterkt redusert.

Tabell 20. Utførsel av viktigere malmer og metaller.

	1959			Januar—september 1959			Januar—september 1960		
	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.	Mengde 1000 t.	Verdi mill. kr.	Pris pr. tonn kr.
Jernmalm	1 017,1	71,3	70	770,7	54,5	71	915,7	62,5	68
Svovelkis	408,2	33,7	82	316,7	26,2	83	323,9	24,7	76
Ferrosilicium	122,9	76,0	618	96,8	59,5	614	113,9	71,5	628
Ferrokrom	31,1	74,0	2 379	21,6	51,0	2 368	28,0	67,1	2 394
Ferromangan	62,9	73,2	1 163	47,0	55,8	1 186	39,8	44,3	1 113
Ferrosilicomangan	68,5	73,4	1 071	43,5	46,0	1 058	59,8	64,4	1 077
Rått kopper	20,0	86,4	4 322	14,1	60,2	4 257	15,7	72,9	4 654
Rått aluminium	132,1	453,0	3 429	92,4	317,5	3 428	102,2	361,2	3 534
Rå sink	37,5	59,6	1 590	29,6	45,4	1 533	25,2	45,2	1 795
Rå nikkel	25,9	308,7	11 905	19,3	230,5	11 913	21,2	250,2	11 784
I alt	1 848,8	1 305,5	..	1 394,2	943,8	..	1 563,2	1 060,2	..

Norge har et større varebytte med landene i Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) enn med landene i Det europeiske fellesmarked (EEC). EFTA-landenes andel av vårt varebytte økte fra januar—september 1959 til samme periode i 1960, mens EEC-landenes andel ble redusert. Regnet i absolutte tall viste imidlertid også handelen med EEC-området stigning. Holdes skip utenfor, steg verdien av innførselen fra begge områder med 21 prosent, mens utførselen til EFTA-området økte med 22 prosent og utførselen til EEC-området med 5 prosent.

Storbritannias andel av vårt varebytte med landene innen EFTA var 45 prosent i januar—september 1960 mot 43 prosent i samme periode året før. Både innførsels- og utførselsverdien steg sterkt. Innførselen gikk opp fra 928 mill. kr. til 1 135 mill. kr. Større skipskjøp svarte for 31 mill. kr. av stigningen. Ellers var det betydelig større import av sukker og sukkervarer, brenselstoffer, uedle metaller og maskiner og apparater. Utførselsverdien steg fra 864 mill. kr. til 1 062 mill. kr. Det meste av denne stigning skyldtes at utførselen av uedle metaller (særlig nikkel) økte meget sterkt, nemlig med 158 mill. kr. eller nesten 80 prosent. Også for tremasse, papir og papp ble det registrert stor eksportøkning. Utviklingen var derimot mindre gunstig for fôrstoffer og fett. Innførselsoverskottet overfor Storbritannia viste en mindre stigning fra januar—september 1959 til samme tidsrom i 1960, nemlig fra 64 mill. kr. til 73 mill. kr. Holdes skip utenfor beregningene, var det i begge perioder nær balanse i samhandelen, nemlig et innførselsoverskott på 5 mill. kr. i 1959 og et utførselsoverskott på 6 mill. kr. i 1960.

Våre EFTA-partnere utenom Sverige, Danmark og Storbritannia er Portugal, Sveits og Østerrike. Samhandelen med disse landene er relativt liten. Totalt sett var det fra 1959 til 1960 litt stigning i Norges innførsel fra denne gruppen av land, mens utførselen gikk noe ned.

Vår viktigste handelspartner i Fellesmarkedet er uten sammenlikning Vest-Tyskland. Innførselen derfra steg fra 1 498 mill. kr. i januar—september 1959 til 1 534 mill. kr. i samme periode i 1960. Skipsimporten gikk imidlertid ned fra 615 mill. kr. til 434 mill. kr., slik at importverdien for andre varer steg med 217 mill. kr. i dette tidsrom. Det var til dels sterk verdistigning for kjemikalier, garn, metervarer og ferdige tekstiler, uedle metaller, maskiner og apparater og transportmidler utenom skip. Verdien av utførselen til Vest-Tyskland var 638 mill. kr. i begge perioder. Skipssalgene økte med 6 mill. kr. Utførselen av papir og papp og av uedle metaller tok seg

godt opp. Oppgavene viser derimot nedgang i eksportverdien for fisk og fiskevarer, huder og skinn, fett og arbeider av uedle metaller. Det samlede importoverskott overfor Vest-Tyskland gikk opp fra 865 mill. kr. i månedene januar—september 1959 til 896 mill. kr. i de samme måneder i 1960. Regnet uten skip gikk overskottet opp med 223 mill. kr.

Vår samhandel med de andre land innen Fellesmarkedet sett under ett resulterte i en mindre nedgang i innførselsoverskottet. Spesielt gikk innførselen fra Italia sterkt ned på grunn av mindre skipskjøp. Vår utførsel til Frankrike gikk samtidig tilbake. Nedgangen her falt vesentlig på fôrstoffer, dyre- og plantefett og uedle metaller.

Verdien av vår samlede innførsel fra land som er tilsluttet OEEC, steg fra 5 296 mill. kr. i januar—september 1959 til 5 804 mill. kr. i samme tidsrom i 1960. Uførselsverdien økte noe mindre, slik at det samlede innførselsoverskott steg med 48 mill. kr. Regnet uten skip steg innførselsoverskottet med 394 mill. kr.

I 1960 fikk vi igjen et større importoverskott i vårt varebytte med dollarområdet. Verdien av innførselen fra området gikk opp med 150 mill. kr. samtidig som utførselsverdien sank med 139 mill. kr. Dette førte til at innførselsoverskottet steg fra 443 mill. kr. i januar—september 1959 til 732 mill. kr. i de samme måneder i 1960.

Sambandsstatene veier ubetinget tyngst i vår handel med dollarområdet. Innførselen derfra økte i januar—september fra 494 mill. kr. i 1959 til 640 mill. kr. i 1960. Denne økingen fordelte seg på en rekke av de viktigste varegrupper som korn og kornvarer, frukt og grønnsaker, tobakk, oljefrø, -nøtter og -kjerner, spinne-

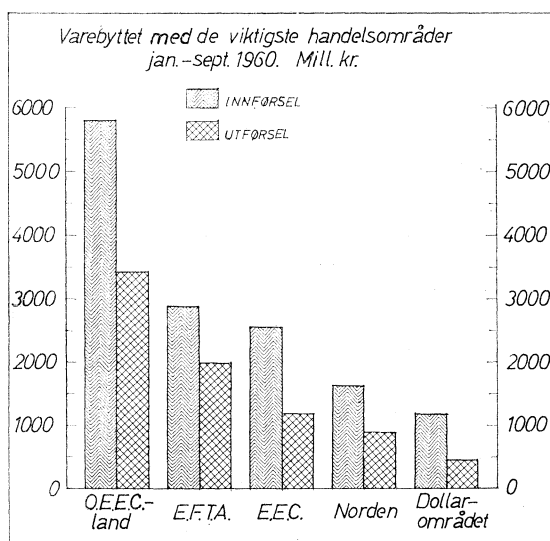

Fig. 15.

Tabell 21. *Innførsels- og utførselsverdien prosentvis fordelt på verdensdeler og viktigere land.*

	Innførsel			Utførsel		
	1958	1959	1960 ¹	1958	1959	1960 ¹
Europa	78,1	77,1	76,0	74,3	73,8	77,2
Belgia og Luxembourg	3,0	2,7	2,9	2,9	2,1	2,2
Danmark	4,4	4,5	4,1	6,1	6,5	6,6
Frankrike	3,3	3,1	3,0	4,0	3,1	2,6
Italia	2,0	2,1	1,6	2,6	2,8	3,2
Nederland	6,9	6,9	5,8	3,7	3,3	3,8
Sovjet-Samveldet	1,5	1,4	1,5	2,0	2,0	1,7
Storbritannia	15,5	13,4	14,7	19,4	20,4	23,0
Sverige	15,9	16,1	16,0	9,8	9,6	11,1
Vest-Tyskland	20,2	20,1	19,8	14,1	14,7	13,8
Andre	5,4	6,8	6,6	9,7	9,3	9,2
Nord- og Mellom-Amerika	14,3	13,9	15,2	10,8	12,3	8,6
Sambandsstatene	6,9	7,0	8,3	9,0	10,3	6,8
Canada	4,5	4,8	5,0	0,4	0,5	0,4
Sør-Amerika	2,7	2,5	3,0	4,3	4,2	3,7
Afrika	2,2	3,5	2,7	5,6	4,5	5,2
Asia	2,5	2,7	2,8	3,6	4,1	4,0
Oseania	0,2	0,3	0,3	1,4	1,1	1,3
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹ Jan.—sept.Tabell 22. *Innførselen og utførselen fordelt på land- og valutaområder. Mill. kr.*

	1959			Januar—september 1959			Januar—september 1960		
	Innførsel	Utførsel	Innførsels- overskott	Innførsel	Utførsel	Innførsels- overskott	Innførsel	Utførsel	Innførsels- overskott
Nordiske land ¹	1 999	1 031	968	1 487	720	767	1 625	890	735
Det europeiske fri- handelsforbund (EFTA) ²	3 422	2 249	1 173	2 544	1 617	927	2 872	1 973	899
Det europeiske felles- marked (EEC) ³	3 310	1 506	1 804	2 464	1 099	1 365	2 566	1 180	1 386
OEEC-land ⁴	7 131	4 104	3 027	5 296	2 973	2 323	5 804	3 433	2 371
Sterlingland ⁵	1 556	1 587	— 31	1 147	1 148	— 1	1 456	1 420	36
Dollarland ⁶	1 371	777	594	1 029	586	443	1 179	447	732
Øst-Europa ⁷	374	280	94	286	217	69	262	237	25
Andre land ⁸	347	329	18	281	243	38	279	252	27

¹ Unntatt Island. ² Danmark, Norge, Sverige, Storbritannia, Sveits, Østerrike og Portugal. ³ Italia, Vest-Tyskland, Belgia og Luxembourg, Nederland og Frankrike. ⁴ Land tilsluttet Organisasjonen for europeisk økonomisk samarbeid og deres oversjøiske besittelser. ⁵ Eire, Island, Storbritannia og britiske besittelser, Libya, Sør-Vest-Afrika, Sør-Afrika-Sambandet, Rhodesia og Nyasaland, Burma, Ceylon, India, Pakistan, Jordan, Austral-Sambandet og New Zealand. ⁶ Liberia, Nord-Amerika, Mellom-Amerika (unntatt franske, nederlandske og britiske besittelser), Bolivia, Colombia, Ecuador, Venezuela og Filippinene. ⁷ Albania, Bulgaria, Jugoslavia, Polen, Romania, Sovjet-Samveldet, Tsjekkoslovakia, Øst-Tyskland og Ungarn. ⁸ Land utenfor de områder som er særskilt nevnt.

stoffer, dyre- og plantefett, kjemikalier, uedle metaller, maskiner og apparater og transportmidler utenom skip. Eksportverdien gikk ned fra 472 mill. kr. i januar—september 1959 til 316 mill. kr. i samme periode 1960. Av denne nedgangen på 156 mill. kr. falt hele 139 mill. kr. på uedle metaller. Dette kan for en vesentlig del forklares ved endringer i kontraktene om nikkelleveransenes fordeling på Sambandsstatene og Storbritannia. Ellers var det en nedgang i utførselsverdien for fisk og fiskevarer på 10 mill. kr. og en mindre nedgang for tremasse og gjødning. Utviklingen førte til en

meget sterk øking i vårt innførselsoverskott overfor Sambandsstatene, nemlig fra 22 mill. kr. i 1959 til 325 mill. kr. i 1960.

Importen fra Afrika gikk totalt sett tilbake på grunn av mindre skipskjøp fra Liberia. Regnet uten skip viste importen stigning. En noe mindre øking ble registrert i eksportverdien. Også importen fra land i Asia og Sør-Amerika gikk opp, mens verdien av eksporten til disse områder på det nærmeste holdt seg uforandret. Vår eksport til China og Argentina gikk sterkt tilbake, mens eksporten til Brasil tok seg noe opp.

Produksjon og sysselsetting.

Hovedtrekk av produksjonsutviklingen.

Etter foreløpige beregninger økte bruttonasjonalproduktet regnet i løpende priser fra 33,3 milliarder kr. i 1959 til 35,7 milliarder kr. i 1960, dvs. en oppgang på rundt 7 prosent. De fleste priser steg bare ubetydelig i 1960, og regnet i faste priser (1955-priser) var økingen i bruttonasjonalproduktet vel 6 prosent. Dette er den sterkeste produksjonsøkning siden 1948. De foreløpige beregninger viser at produksjonsvolumet økte i alle næringer så nær som i fiske og hvalfangst. Relativt størst var veksten i jordbruk, skipsfart og bergverksdrift.

Både disse og de andre hovedtall som er gjengitt i tabell 23 kan bli korrigert etter hvert som Byrået får inn mer fullstendige oppgaver over produksjonen i de forskjellige næringer. Av tabellen går det fram at de fleste av komponentene i bruttonasjonalproduktet økte forholdsvis sterkt i 1960. Av denne opp-

stillingen kan en ikke uten videre trekke slutninger om hvilke faktorer som har bestemt utviklingen fra 1959 til 1960. For å kunne gjøre det, må en i analysen ta hensyn til de strukturelle sammenhenger som en regner med gjør seg gjeldende mellom størrelsene.

For endringene i privat konsum og import gjelder det stort sett at de blir bestemt av produksjons- (og inntekts-) utviklingen. Det er i første rekke endringene i de øvrige komponenter som har karakter av selvstendige produksjons- og inntektsskapende faktorer.

På dette grunnlag har en, med utgangspunkt i Byråets kryssløps- og konsumundersøkelser, foretatt beregninger som viser hvordan bruttoinvestering, eksport etc. har virket på størrelsen av bruttoproduktet i ulike næringer, på import og på privat konsum. Tabell 24 gir noen resultater av disse beregningene. (Mer detaljerte opplysninger om grunnlaget for beregningene er gitt i Samfunnsøko-

Tabell 23. Nasjonalproduktet etter anvendelse. Mill. kr.

	I løpende priser				I 1955-priser			
	1959	1960	Endring 1959-60	Prosent- vis end- ring 1959-60	1959	1960	Endring 1959-60	Prosent- vis end- ring 1959-60
Bruttonasjonalprodukt	33 329	35 657	2 328	7,0	29 675	31 579	1 904	6,4
Av dette til:								
Bruttoinvestering (inkl. lager).	11 817	12 992	1 175	9,9	10 088	11 151	1 063	10,5
Privat konsum	18 059	19 223	1 164	6,4	16 334	17 303	969	5,9
Olfentlig konsum	3 849	4 042	193	5,0	3 102	3 176	74	2,4
Eksportoverskott	— 396	— 600	— 204	.	151	— 51	— 202	.
Eksport	12 865	13 851	986	7,7	12 775	13 920	1 145	9,0
— Import	13 261	14 451	1 190	9,0	12 624	13 971	1 347	10,7

Tabell 24. Anslåtte endringer via kryssløpsrelasjoner og konsumrelasjoner på bruttonasjonalprodukt, import og privat konsum av endringene 1959—60 i eksport, bruttoinvestering m. v. Mill. kr. i 1959-priser.

Forklarende komponenter	Endring ifølge nasjonalregnskapet	Anslåtte virkninger på				Privat konsum
		Bruttonasjonalproduktet		Import		
		Med bare kryssløpsrelasjoner	Med kryssløps- og konsumrelasjoner	Med bare kryssløpsrelasjoner	Med kryssløps- og konsumrelasjoner	
1. Eksport	1 154	807	1 012	347	440	298
2. Bruttoinvestering i:						
a. skip	— 400	— 4	— 5	— 396	— 396	— 1
b. annen produksjonskapital .	755	377	473	378	421	139
c. lager	893	454	576	439	494	177
3. Annet ¹	338	208	254	130	151	315
Forklarende komponenter i alt (1+2+3).....	2 740	1 842	2 310	898	1 110	928
Endring ifølge nasjonalregnskapet .	.	.	2 138	.	1 414	1 060
Uforklart differanse	— 172	.	+ 304	+ 132

¹ 90 mill. kr. endring i offentlig konsum og 248 mill. kr. endringer i private konsumposter som her er ansett uavhengige av inntektsendringene.

nomiske studier nr. 9 «Kryssløpsanalyse av produksjon og innsats i norske næringer 1954.» Jfr. særlig tabell VI.)

Arbeidsmarkedet var alt i alt en god del strammere i 1960 enn året før. Ved utgangen av september var det sysselsatt 11 500 flere lønnstakere enn et år tidligere. Tallet på registrerte arbeidsløse lå i hele 1960 under nivået året før men noe over nivået i årene 1955—1957. Sysselsettingsøkningen var særlig sterk i offentlig og privat tjenesteyting, finansinstitusjoner, sjøtransport og industri. Det var fortsatt betydelig nedgang i sysselsettingen i jordbruk og lønt husarbeid.

Høstutbyttet av jordbruket i 1960 er for hele landet under ett foreløpig beregnet til 106 prosent av middelsårs avling. Dette er det høyeste prosenttall siden 1912 og vesentlig mer enn året før. Det var store avlingsmengder av de fleste jordbruksvekster i alle landsdeler. Fruktavlingen ble enda større enn i 1958 og 1959, som begge var rike fruktår. Den samlede husdyrproduksjon var etter foreløpige oppgaver noe større enn i 1959.

I skogbruket ble det i hogstsesongen 1959—60 etter foreløpige anslag avvirket om lag 7 mill. m³ bartretømmer til salg. Dette er 550 000 m³ mer enn i sesongen før.

I fisket er årsfangsten i 1960 foreløpig beregnet til om lag 1 260 000 tonn. Dette er

vesentlig mindre enn i 1959. Det var først og fremst sildefisket som trakk totalfangsten ned. Utbyttet i vintersildfisket var det laveste siden 1944. Utbyttet av de fleste andre fiskeriene var større enn året før. Fisket etter makrell ga rekordfangst.

Fangstutbyttet i hvalfangsten ble i sesongen 1959—60 mindre enn i sesongen før. Norske ekspedisjoner produserte 681 000 fat hval- og spermolje, eller 145 000 fat mindre enn i sesongen 1958—59.

Industrien økte produksjonen etter foreløpige beregninger med rundt 7 prosent fra 1959 til 1960. Stigningen var større i eksportindustrien enn i hjemmeindustrien.

Innenfor eksportindustrien var økingen størst for tresliperier, cellulosefabrikker, papirfabrikker, sildoljefabrikker, ferrolegeringsverk og aluminiumsverk.

Innenfor hjemmeindustrien var produksjonsøkningen sterkest for konsumvareindustrien. Størst øking hadde kullgruvene, papp- og papirindustrien, radiofabrikkene, fabrikker for framstilling av husholdningsartikler av jern og metall og fabrikker for framstilling av elektrotermiske forbruksapparater. I tekstil- og bekledningsindustrien avtok produksjonsveksten i løpet av første halvår og slo i annet halvår over i produksjonsnedgang. Det var betydelig øking i produksjonen ved råjern-,

stål- og valseverkene, mens produksjonsindeksen viser en svakere vekst for jern- og metallindustri og transportmiddelindustri.

Elektrisitetsproduksjonen var i 1960 vel 8 prosent større enn året før. Dette er om lag dobbelt så sterk stigning som i 1959.

Bygge- og anleggsvirksomheten var større i 1960 enn i 1959. Arealet av bygg under arbeid lå gjennom hele året over foregående års nivå. Igangsettingen av nye bygg viste for året under ett en oppgang fra 1959 som foreløpig er anslått til vel 4 prosent. Det ble i 1960 etter foreløpige anslag tatt i bruk om lag 27 000 leiligheter mot 26 500 året før. Av andre bygg ble det også fullført flere enn i 1959. Anleggsvirksomheten viste noe nedgang fra 1959, vesentlig som følge av en reduksjon i omfanget av de offentlige ekstraordinære arbeidere.

For skipsfarten var 1960 preget av fortsatt lave frakter, men skipsoppleggene var vesentlig lavere enn året før. Ved utgangen av oktober var det lagt opp 68 norske skip på tilsammen 555 000 bruttotonn, dvs. 384 000 tonn mindre enn et år tidligere. Handelsflåten hadde i de tre første kvartaler av 1960 en nettotilvekst på tilsammen 415 000 tonn. Kontraheringene lå i de tre første kvartaler i 1960 på om lag samme nivå som for 1959 sett under ett.

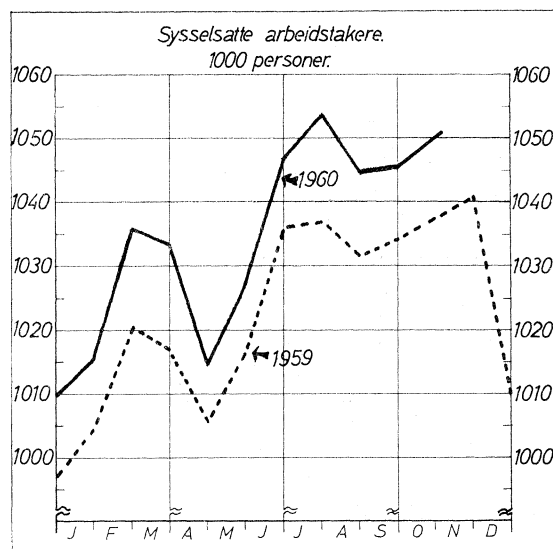

Fig. 16.

Arbeidsmarkedet.

Arbeidsmarkedet var i 1960 preget av et meget høyt aktivitetsnivå med stigende sysselsetting, lav ledighet og mangel på arbeidskraft i en rekke næringer og distrikter. Økingen i sysselsettingen var relativt sett særlig sterk i offentlig og privat tjenesteyting, finansinstitusjoner m. v., sjøtransport og industri. Det

Tabell 25. Yrkesbefolkningen prosentvis fordelt på næringer.

	1959	1960 ¹
Jordbruk	17,7	17,3
Skogbruk	2,2	2,1
Fiske og fangst	3,7	3,7
Bergverksdrift	0,6	0,6
Industri	24,7	25,1
Bygge- og anleggsvirksomhet	8,3	8,1
Av denne:		
Byggevirksomhet	5,6	5,6
Anleggsvirksomhet	2,7	2,5
Kraft- og vannforsyning	0,8	0,8
Varehandel	11,0	11,2
Finansinstitusjoner og eiendomsdrift	1,6	1,6
Sjøtransport	5,1	5,2
Annen samferdsel	5,6	5,5
Offentlig administrasjon	2,6	2,6
Forsvar	3,0	3,0
Offentlig og privat tjenesteyting	8,5	8,8
Personlig tjenesteyting	4,6	4,4
I alt	100,0	100,0

¹ Foreløpig anslag.

Tabell 26. *Sysselsatte lønnstakere.*¹

	3. kv. 1958	3. kv. 1959	3. kv. 1960	Endring 3. kv. 1959– 3. kv. 1960	Prosentvis endring
Jordbruk og skogbruk	53 927	47 996	42 821	— 5 175	— 10,8
Fiske og fangst	8 952	8 383	8 251	— 132	— 1,6
Bergverksdrift m. v.	9 186	8 885	8 683	— 202	— 2,3
Industri	321 676	324 454	332 985	8 531	2,6
Bygge- og anleggsvirksomhet	105 711	104 831	104 351	— 480	— 0,5
Kraft- og vannforsyning	12 456	12 436	12 358	— 78	— 0,6
Varehandel.....	128 005	130 878	134 268	3 390	2,6
Finansinstitusjoner og eiendomsdrift..	21 957	23 043	23 946	903	3,9
Sjøtransport (inkl. utenriksfart)	62 811	64 491	66 911	2 420	3,8
Annen samferdsel (inkl. N. S. B.).....	72 699	72 538	72 926	388	0,5
Offentlig administrasjon og forsvar ...	60 581	61 515	61 676	161	0,3
Offentlig og privat tjenesteyting	109 730	114 488	119 449	4 961	4,3
Personlig tjenesteyting	62 468	60 220	59 374	— 846	— 1,4
I alt	1 030 159	1 034 158	1 047 999	13 841	1,3

¹ Gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

var fortsatt betydelig nedgang i jordbruk og lønt husarbeid. Også i skogbruk og fiske og fangst gikk sysselsettingen ned fra 1959 til 1960.

Økingen i sysselsettingen i løpet av 1960 var ikke fullt så sterk som i 1959, men sterkere enn i 1957. Fra utgangen av desember 1959 til september 1960 økte tallet på sysselsatte lønnstakere med knappe 40 000 når en ser bort fra ekstraordinære arbeider. I 1959 var den tilsvarende øking 44 000 og i 1957 vel 35 000, mens økingen i stagnasjonsåret 1958 bare var 18 000. Når økingen i 1959 ble såvidt stor, må det ses i sammenheng med at sysselsettingen ved årsskiftet 1958–59 var forholdsvis lav og at det ennå var noen reserver av disponibel arbeidskraft. På bakgrunn av den sterke etterspørsel det har vært etter arbeidskraft i 1960, er det grunn til å anta at sysselsettingen ville ha steget sterkere enn den gjorde hvis tilgangen på ledig arbeidskraft hadde vært rommeligere.

Fra 1959 til 1960 økte den gjennomsnittlige totale sysselsetting etter foreløpige beregninger med 14 000 personer mot bare 5 000 fra 1958 til 1959. Det er en stigning fra 1959 til 1960 på ca. 1 prosent. Den store forskjellen skyldes særlig at sysselsettingen lå lavt i begynnelsen av 1959 og at stigningen var sterkere i annet halvår. Derved kom sysselsettingen opp på et meget høyt nivå allerede i begynnelsen av 1960 i forhold til den gjennomsnittlige sysselsetting i 1959.

Ved utgangen av september 1960 var det sysselsatt 11 500 flere lønnstakere enn ett år tidligere. Det er en stigning på vel 1 pro-

sent. Av totaltallet var 9 750 menn. I 1959 var stigningen i sysselsettingen betydelig sterkere for kvinner enn for menn. Forskjellen i utviklingen skyldes at konjunkturoppgangen i 1959 gjorde seg sterkest gjeldende i næringer der kvinner utgjør en stor del av arbeidsstyrken og at den i 1960 har gjort seg særlig gjeldende i industrier som primær jern- og metallindustri, verkstedindustri o. a., hvor hovedtyngden av de ansatte er menn.

Sysselsettingen av lønnstakere var høyere i tredje kvartal 1960 enn ett år tidligere i alle fylker med unntak av Hedmark og Oppland, hvor sysselsettingen gikk ned. I Hedmark var nedgangen særlig stor med i alt nærmere 1 000 lønnstakere; i jord- og skogbruk var nedgangen 1 250, mens det i industrien var en øking på vel 500. Ellers var det betydelig øking i sysselsettingen i Oslo med 3 000 lønnstakere, i Vestfold med 1 700, Østfold 1 300, Sør-Trøndelag 1 150, Møre og Romsdal 1 000 og Telemark med knappe 1 000.

Fra tredje kvartal 1959 til tredje kvartal 1960 økte den gjennomsnittlige sysselsetting i industrien med 8 500 lønnstakere eller 2,6 prosent. Også for året under ett viser de foreløpige beregninger en tilsvarende øking. Veksten i sysselsettingen i industrien har i første rekke kommet i primær jern- og metallindustri, verkstedindustrien, skipsindustrien og treforedlingsindustrien. I disse industrigrener har det stort sett vært en jamt stigende tendens. I de siste månedene fram til utgangen av september økte sysselsettingen særlig sterkt i skipsindustrien, noe som må ses i sammenheng med at oppgangskonjunktoren

Tabell 27. Lønnstakere i industrien.

Næringsgrupper	Pr. 30. september			Endringer	
	1958	1959	1960	30. juni 1959— 30. juni 1960	30. sept. 1959— 30. sept. 1960
Næringsmiddelindustri (ikke hermetikk og fisketilvirking)	27 000	27 357	27 812	553	455
Fiske- og kjøtthermetikkindustri	8 640	8 947	7 618	— 1 752	— 1 329
Fisketilvirking	7 603	7 214	7 293	313	79
Drikkevare- og tobakksindustri	5 378	5 409	5 623	285	214
Tekstilindustri	16 272	18 244	17 972	400	— 272
Skotøyindustri	5 595	5 718	5 432	— 40	— 286
Annen bekledningsindustri m. v.	20 042	20 873	20 923	389	50
Sagbruk og høvlerier	10 108	9 223	9 057	33	— 166
Annen treindustri	3 819	3 995	4 222	350	227
Møbel- og innredningsindustri	13 424	13 577	13 741	173	164
Treforedlingsindustri	26 246	26 897	27 889	1 155	992
Grafisk industri, forlag m. v.	19 867	20 137	20 530	442	393
Lærindustri	2 297	2 359	2 241	— 66	— 118
Gummivareindustri	3 215	3 334	3 549	202	215
Kjemisk grunnindustri	11 029	10 913	10 917	151	4
Olje- og fettindustri	3 436	3 188	3 343	180	155
Kjemisk industri ellers og kull- og mineraloljeforedling	5 980	6 381	6 640	230	259
Jord- og steinvareindustri	12 002	12 506	12 756	273	250
Primær jern- og metallindustri	19 324	20 335	21 719	1 257	1 384
Jern- og metallvareindustri	22 890	23 400	24 109	807	709
Maskinindustri	12 238	12 335	12 863	414	528
Elektroteknisk industri	13 250	13 704	14 684	1 173	980
Skipsindustri	29 030	27 571	28 757	1 056	1 186
Annen transportmiddelindustri	17 151	16 959	17 653	531	694
Diverse industri	5 371	5 497	5 584	124	87
Industri i alt	321 207	326 073	332 927	8 633	6 854

i 1959 nådde denne industrigrenen forholdsvis sent. Ved utgangen av september var det sysselsatt nærmere 1 400 eller 6,3 prosent flere enn ett år før i primær jern- og metallindustri, som sysselsatte i alt 21 700 lønnstakere. I verkstedindustrien med 69 300 lønnstakere var stigningen 2 900 eller 4,2 prosent og i skipsindustrien med 28 700 lønnstakere nærmere 1 200 eller 4,2 prosent. Sysselsettingen i treforedlingsindustrien gikk opp med 1 000 til 27 900, dvs. en stigning på 3,5 prosent. Nedgang i sysselsettingen var det særlig i fiske- og kjøtthermetikkindustrien. I tekstil- og bekledningsindustrien, hvor sysselsettingen viste en særlig sterkt stigende tendens i 1959, var det i 1960 tendenser til stagnasjon. Ved

utgangen av september var det i disse industrigrenene sysselsatt 500 lønnstakere færre enn ett år tidligere. I tekstilindustrien gikk sysselsettingen ned med 270, i skotøyindustrien med 290, og i bekledningsindustrien ellers steg den med 50 sysselsatte.

Sysselsettingen i jordbruk fortsatte å synke i om lag samme tempo som tidligere. Også i skogbruket var det en betydelig nedgang i sysselsettingen fra 1959 til 1960. Bare i mars var sysselsettingen større enn ett år tidligere. Selv om sysselsettingen i skogen lå lavere i vinterhalvåret 1959—60 enn foregående sesong, ble det avvirket et større kvantum salgstømmer som følge bl. a. av rasjonalisering av skogsarbeidet. Ved utgangen

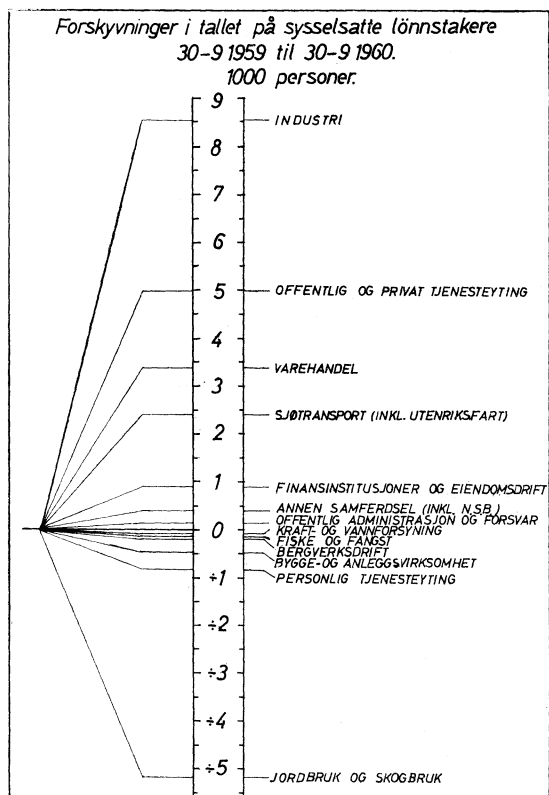

Fig. 17.

av september var det i skogen sysselsatt 1 700 færre enn året før, dvs. en nedgang på 9 prosent.

Sysselsettingen i byggevirksomheten lå i de første ni månedene av 1960 høyere enn året før — særlig i første kvartal. Det er i den private byggevirksomheten at sysselsettingen har økt, mens det har vært nedgang i offentlig byggevirksomhet. Anleggsvirksomheten viser på den annen side en betydelig nedgang i sysselsettingen. I vintermånedene skyldtes det at omfanget av offentlige ekstraordinære arbeider var lavere enn foregående vinter. Også i sommer- og høstmånedene lå sysselsettingen i offentlig anleggsvirksomhet en god del lavere enn ett år tidligere. Ved utgangen av september var det således sysselsatt 1 170 lønnstakere færre i kommunal og fylkeskommunal anleggsvirksomhet og 200

Tabell 28. Sysselsatte lønnstakere i bygge- og anleggsvirksomhet.¹

1958.....	1. kvartal	85 626
	2. »	94 869
	3. »	105 711
	4. »	102 505
1959.....	1. kvartal	93 261
	2. »	98 384
	3. »	104 831
	4. »	101 436
1960.....	1. kvartal	93 011
	2. »	96 118
	3. »	104 351

¹ Gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

færre i statlig anleggsvirksomhet. Sysselsettingen i de statlige etater lå på om lag samme nivå som ett år tidligere. Sysselsettingen i privat anleggsvirksomhet lå derimot høyere. I anleggsvirksomheten gikk sysselsettingen alt i alt ned med 750 lønnstakere fra utgangen av september 1959 til samme måned i 1960, dvs. en nedgang på knapt 2 prosent. Sammenliknet med september 1958 var dette en nedgang på nesten 3 000.

Oppstillingen nederst på denne side viser sysselsettingen ved ekstraordinære kommunale og statlige arbeider vinteren 1959—60.

I tillegg til den ekstraordinære sysselsettingen ble det gitt en bevilgning på 30 mill. kroner for å øke den ordinære sysselsettingen med 3 000 mann i veivesenet i første kvartal 1960 i forhold til tredje kvartal 1959.

Foreløpige regnskap viser at det ble brukt rundt 84 mill. kroner av statsmidler til ekstraordinære sysselsettingstiltak i budsjettåret 1959—60. Av dette gikk om lag 50 mill. kroner til veier, hvorav om lag 32 mill. kroner til statlige hovedveier. Til elveforbygninger gikk med ca. 2,5 mill. kroner, til statlige havneanlegg 1,1 mill. kroner og til kommunale bygg og anlegg ca. 20 mill. kroner.

	Okt.	Nov.	Des.	Jan.	Feb.	Mars	April	Mai
Statlige anlegg	411	949	744	2 562	3 211	3 291	943	199
Herav hovedveier	411	902	656	2 243	2 624	2 763	794	199
Kommunale arbeider .	707	3 273	3 065	4 463	6 424	6 373	2 772	—
Av dette bygg	10	231	315	506	616	727	23	—
Sum i alt 1959—60 ..	1 118	4 222	3 809	7 025	9 635	9 664	3 715	199
Sum i alt 1958—59 ..	1 719	5 590	6 763	12 681	15 672	14 833	8 684	1 272

Tabell 29. Endring i tallet på sysselsatte lønnstakere i bygge- og anleggsvirksomhet 1959—60.

	31. mars 1959— 31. mars 1960	30. juni 1959— 30. juni 1960	30. sept. 1959— 30. sept. 1960	Sysselset- ting pr. 30. sept. 1960
Kommunal og fylkeskommunal byggevirksomhet ..	—205	— 50	— 1	1 277
Statlig byggevirksomhet	—127	—179	— 80	406
Privat byggevirksomhet	1 684	419	105	65 539
Byggevirksomhet i alt	1 352	190	24	67 222
Kommunal og fylkeskomm. anleggsvirksomhet ..	—1 609	—741	—629	11 664
Statlig anleggsvirksomhet	—783	—696	—476	15 647
Kommunal og fylkeskomm. anleggsvirksomhet ut- ført av private entreprenører	—777	—735	—545	1 636
Statlig anleggsvirksomhet utført av private entre- prenører	— 65	362	287	2 953
Annen privat anleggsvirksomhet	879	803	627	6 963
Anleggsvirksomhet i alt	—2 355	—1 007	—736	38 863

Sysselsettingen i de tjenesteytende næringer har fortsatt å stige i rask tempo. Av tabell 26 framgår at økingen i disse næringer (fra og med gruppene kraft- og vannforsyning til og med personlig tjenesteyting) var hele 11 300 lønnstakere fra tredje kvartal 1959 til tredje kvartal 1960, mens økingen i de vareproduserende næringer under ett bare kom opp i 2 500. I varehandel gikk sysselsettingen opp med 3 400 lønnstakere eller 2,6 prosent, i finansinstitusjoner m. v. med 900 eller 3,9 prosent og i sjøtransport med 2 420 eller 3,8 prosent, hvorav ca. 2 000 i utenriksflåten. I tillegg økte tallet på utlendinger i utenriksflåten med 1 600. I offentlig og privat tjenesteyting, som omfatter bl. a. undervisning og helsevesen, var det en særlig sterk øking med nesten 5 000 på ett år, eller en stigning på 4,3 prosent. Sysselsettingen i annen samferdsel viser bare

en mindre stigning. Ved NSB har nedgangen i sysselsettingen fortsatt. Ved utgangen av september var det 350 færre ansatte enn ett år tidligere eller en nedgang på knapt 2 prosent.

Den registrerte ledighet var betydelig lavere i 1960 enn året før, men måned for måned noe høyere enn i årene 1955—1957. I første kvartal ble det registrert gjennomsnittlig 28 900 ledige eller 8 300 færre enn samme tid i 1959. Samtidig var det sysselsatt 5 500 mann færre ved ekstraordinære arbeider, slik at den reelle nedgangen i ledigheten var tilsvarende større. Ledigheten nådde et lavmål ved utgangen av juli med 4 000 registrerte ledige. Den viste en vanlig sesongmessig stigning i høstmånedene og var ved utgangen av november kommet opp i 19 150, som imidlertid var 4 890 færre enn året før. Da var det dessuten 4 200 færre ved ekstraordinære arbeider. I alle fylker, unntatt to, var det nedgang i ledigheten.

Tabell 30. Meldte helt arbeidsløse ved arbeidsformidlingen (utgangen av kvartalet).

	I alt	Bygge- og anleggs- arbeidere	Industriarbeidere		
			I alt	Tekstil- og bektled- nings- arbeidere	Jern- og metall- arbeidere
1959: Mars	31 719	11 594	6 499	453	1 293
Juni	8 511	2 629	1 593	191	442
Sept.	15 145	4 455	2 257	168	589
Des.	35 916	16 228	6 389	487	833
1960: Mars	24 399	9 989	5 033	335	673
Juni	5 461	1 769	968	174	189
Sept.	8 708	2 558	1 512	156	309

Endringene i etterspørsel etter arbeidskraft gjennom arbeidsformidlingene — som dekker om lag 15 prosent av den totale etterspørsel i landet — antar en gir et riktig uttrykk for endringene i den samlede etterspørsel. Etter dette har etterspørselen etter arbeidskraft vært større i 1960 enn i 1959. I årets ni første måneder var det en stigning på om lag 7 prosent i tallet på nye ledige plasser sammenliknet med samme tidsrom året før, mens det tilsvarende tall i september lå 10 prosent over nivået i 1959. Samtidig var tilbudet av arbeidskraft mindre. I gjennomsnitt for de første ni måneder meldte det seg 4 prosent færre arbeidssøkere enn i de samme måneder i 1959, og i september 6 prosent. Alt i alt har derfor arbeidsmarkedet vært en god del strammere i 1960 enn i 1959.

Jordbruk.

Brukstallet.

Ved Jordbrukstelingen 1959 ble det registrert i alt 434 000 bruk, fordelt med 378 000 i bygdene og 56 000 i byene. 236 000 bruk hadde inntil 5 dekar jordbruksareal, og 198 000 hadde over 5 dekar. Ved tellingen i 1949 fikk en ikke registrert brukstallet i byene. En sammenlikning av brukstallet i bygdene i 1949 og 1959 viser 46,6 prosent øking i tallet på bruk med inntil 5 dekar jordbruksareal, mens det for bruk med over 5 dekar har vært en nedgang på 7,4 prosent. Det er særlig størrelsesklassene mellom 5 og 35 dekar som har nedgang i brukstallet, mens det er oppgang i tallet på bruk over 200 dekar.

Areal og avling.

De endelige resultatene fra den fullstendige Jordbrukstelingen 1959 og foreløpige tall fra utvalgstillingen i 1960 viser at kornarealet i begge disse år fortsatt var over 2 millioner dekar. Bygg var det dominerende kornslag, med vel 1,4 millioner dekar i 1959 og 1960. Havrearealet, som økte til nær 650 000 dekar i 1959, endret seg lite i 1960. Hveteararealet har gått tilbake siden 1949 og har de siste tre årene vært 80—90 000 dekar. Potetarealet har økt de siste årene og var 550 000 dekar i 1959 og enda noe større i 1960. Grønnsakarealet har vært om lag 55 000 dekar de siste årene.

Arealet av slått-eng fortsetter å gå tilbake og var om lag 5 millioner dekar i 1959, sammenliknet med 5,2 millioner i 1958 og nær 6 millioner i 1949.

Det samlede areal av fulldyrket jord var nær 8,4 millioner dekar etter tellingen i 1959, dvs. om lag 270 000 dekar større enn i 1949. I

denne perioden er det med statsstønad fulldyrket i alt 530 000 dekar.

Jordbrukstelingen viser at tallet på frukttrær nå er over 5 millioner, mot 3,8 millioner i 1949 og 4,9 millioner beregnet for 1958. Tallet på bærbusker var vel 5 millioner i 1959.

Vinteren 1959—60 var forholdsvis mild, men med enkelte kuldeperioder. Det var en del overvintringsskader i jord- og hagebruk. Under våronna var det stort sett meget gunstige værforhold over hele landet. Ved utgangen av juni var det således særdeles gode utsikter for årsavlingen. I motsetning til sommeren 1959 var det i 1960 varmt drivende vær nordafjells og kjølig, regnfullt vær sønrafjells, særlig over Østlandet. I september var det forholdsvis varmt over hele landet og bra innhøstingsvær nordafjells og på Vestlandet. Det var også enkelte godværsperioder på Østlandet, men her var det ellers særdeles vanskelige bergingsforhold med den følge at det fremdeles sto ute litt korn, poteter og rotvekster ved utgangen av oktober måned.

Det ble store avlingsmengder i 1960 av de fleste jordbruksvekster i alle landsdeler. Det var også stort sett god kvalitet på Vestlandet og nordafjells, mens kvaliteten av avlingene på Østlandet delvis var dårlig.

Avlingene i jordbruket for 1960 er foreløpig beregnet til 2 400 millioner føreheter eller 106 prosent av et middelsår. Dette er det høyeste prosent-tall siden 1912. For 1959 ble avlingen beregnet til 87 prosent av et middelsår.

Høyavlingen fra eng på dyrket jord er beregnet til 108 prosent av et middelsår. Med unntak av Østfold og Vestfold var det over middelsårs avling i alle fylker. Middeltallet for

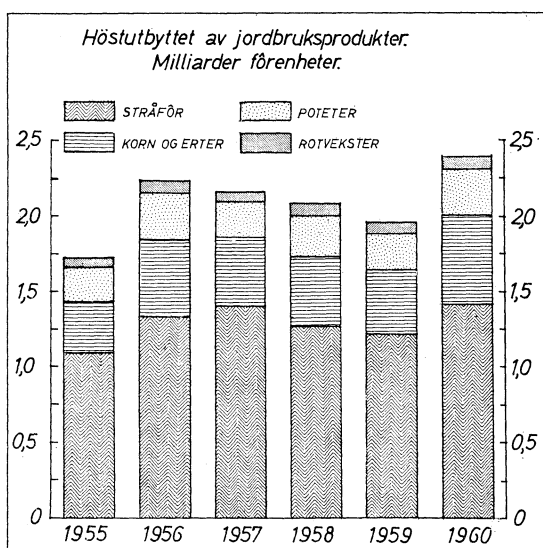

Fig. 18.

landet svarer til rundt 640 kg pr. dekar, mot 574 kg i 1959.

Potetavlingen er anslått til 99 prosent av et middelsår. Tallet varierer fylkesvis mellom 75 og 110, med gjennomgående lave tall på Vestlandet. Middeltallet for landet svarer til om lag 2 300 kg pr. dekar mot 1 938 kg i 1959. Totalavlingen i 1960 er anslått til vel 1,3 mill. tonn. Potetene ble en del angrepet av tørråte, særlig på Vestlandet og i Trøndelag.

Kornavlingen ble i alt om lag 106 prosent av et middelsår. Særlig for bygg og havre var det jamt over store avlinger med 103—110 prosent av middelsårs avling i alle viktigere korndistrikter. For hvete var avlingene mer ujamne, med 98 prosent for landet under ett. Middeltallet for korn i alt svarer til rundt 280 kg pr. dekar, mot 205 kg i 1959. Samlet kornavling er anslått til 626 000 tonn.

Det var god gjenvest på engarealene, og størstedelen av landet hadde et meget godt beiteår, både i låglandet og i fjellet.

I hagebruket var det også gode avlingsutsikter på forsommeren. Det var rik blomstring i frukthagene, og tidlig-grønnsakene fikk en god start. Regnværet ødela en del av bæravlingene, og det ble for kaldt for varmekrevende grønnsakslag. Tilførselene av sommergrønnsaker var noe ujamn.

Fruktavlingene i 1960 ble enda større enn i 1959 og 1958, som begge var rike fruktår. Eplene ga i 1960 rundt 130 prosent av et middelsår, pærene om lag 140 og kirsebær 106 prosent. Bare plommene slo feil, med knapt 80 prosent av middelsårs avling. Samlet fruktavling er beregnet til 128 000 tonn i 1960 mot 98 000 i 1959. Bærbuskene ga fra 97—104 prosent

av middelsårsavl, mens jordbæravlingen ble sterkt redusert. Samlet avling av hagebær ble 31 000 tonn, mot 29 000 tonn i 1959. Samlet avling av grønnsaker (hovedkulturene) på fri-land ble 113 000 tonn i 1960, mot 109 000 i 1959. Vintergrønnsakene, og da særlig gulrot, ga gjennomgående bra avling. Avlingene av agurker og tomater under glass ble knapt 11 000 tonn.

Husdyrhold og husdyrproduksjon.

Etter de endelige resultatene fra den fullstendige jordbrukstelingen i 1959 og foreløpige tall fra utvalgstelingen i 1960 går hesteholdet fortsatt ned. I 1960 gikk tallet på hester ned med nesten 8 prosent til 108 000. Tallet på storfe i alt har de siste årene vært noe over 1,1 million, med en liten øking fra 1959 til 1960. Tallet på kyr var i 1959 redusert til 597 000. Tellingen i 1960 har foreløpig vist liten endring for landet sett under ett. Svineholdet var noe større i 1960 enn året før etter en sterk øking til 475 000 pr. 20. juni 1959. Tallet på sau og lam var 1,8 mill. i 1959 og økte noe i 1960. Tallet på geit har de siste årene vært vel 100 000 pr. 20. juni. Hønsehølet har gått tilbake siden 1956, og tallet pr. 20. juni 1959 var vel 3 mill. Tallet økte noe i 1960, mens kyllingtillegget var mindre i 1960 enn året før.

Tallet på førstegangskontrollerte slakt var for januar—september 1960 noe mindre enn året før for storfe og kalv, mens det var en øking på 20 prosent for svin.

Mjølkemengden som ble innveid ved meieriene i januar—september 1960, var 8 prosent større enn for samme tid året før.

Samlet mengde av husdyrprodukter til salg, hjemmeforbruk og fôr var i de siste årene i 1000 tonn:

	Kjøtt ¹	Flesk	Kumjolk	Egg
1957	67,7	52,4	1 661	29,5
1958	66,5	48,4	1 632	28,4
1959	66,8	51,7	1 673	30,3
1960*	66,7	56,0	1 740	31,4

¹ Hertil kommer vel 5 000 tonn kjøtt av fjørfe, tamrein m. v.

Driftsmidler.

Mekaniseringen i jordbruket fortsatte etter alt å dømme i 1960. Tallet på traktorer var etter jordbrukstelingen i 1959 kommet opp i 55 800. Av dette var 10 500 2-hjulstraktorer. Etter importen i 1959—60 har tallet på traktorer i løpet av 1960 kommet over 60 000. Tallet på skurtreskere var 4 700 i 1959 og er i 1960 antakelig økt til over 5 000. Tallet på mjølkemaskinanlegg var 39 900 etter jordbrukstelingen i 1959.

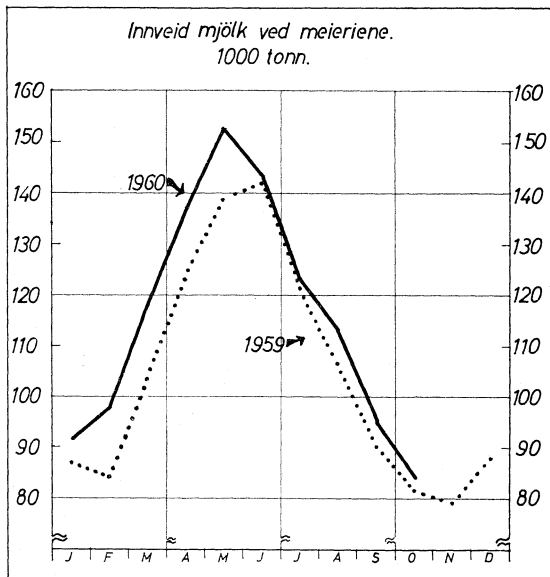

Fig. 19.

Tabell 31. *Jordbrukets prisindeks.*
1952 = 100.

	Jordbruksprodukter			Pro- duk- sjons- midler
	I alt	Plante- pro- dukter	Husdyr- pro- dukter	
1958:				
3. kvartal	123	120	123	123
4. »	122	95	128	125
1959:				
1. kvartal	124	108	127	126
2. »	119	112	121	126
3. »	123	110	126	124
4. »	124	102	129	126
1960:				
1. kvartal	123	111	125	128
2. »	118	116	118	128
3. »	119	105	123	126

Forbruket av kunstgjødsel i 1960 er beregnet til 113 600 tonn, regnet som verdistoff (nitrogen, kalium og fosfor), sammenliknet med 109 000 tonn i 1959.

Omsetningen av kraftfôr har også økt. Det ble i 1959—60 omsatt vel 700 000 tonn til grossist mot 628 000 tonn året før. Omsetningen av kraftfôr til full pris (med kraftfôravgift), økte fra 340 000 tonn i 1958—59 til vel 400 000 tonn i 1959—60. Omsetningen mot anvisning (med prisrabatt) var 268 000 tonn, dvs. om lag som året før.

Tørken over Østlandet i 1959 bidro mye til økingen i kraftfôrforbruket. Det ble også fraktet 39 000 tonn høy fra Trøndelag til Østlandet vinteren 1959—60 med fri frakt.

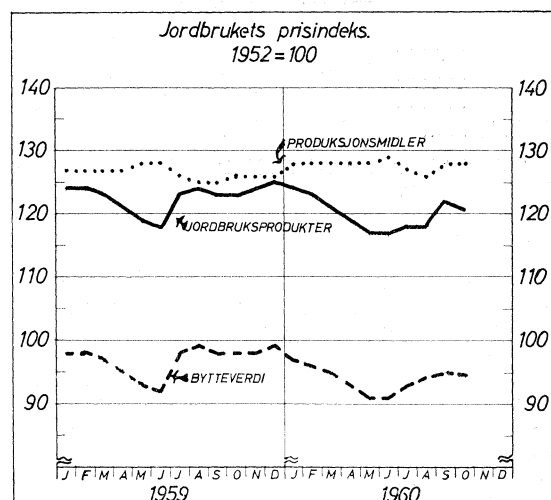

Fig. 20.

Priser, lønninger m. v.

Jordbruksavtalen av 1958 gjelder fram til 30. juni 1961. I avtalen ble det lagt stor vekt på avsetningsspørsmål og markedsregulering ved hjelp av importregulering og avgiftsmidler fra kraftfôrforbundet.

Avtalen kan reguleres etter endringer i levekostnader og i jordbrukets driftskostnader. En slik regulering ble gjennomført i 1959 ved endring i mjølkeprisen. Det fant ikke sted noen regulering i 1960.

Etter jordbrukets prisindeks, som blir utarbeidd ved Norges Landbrukshøgskole, var indekstallet for jordbruksprodukter i alt 119 i 3. kvartal 1960 mot 123 på samme tid i 1959. Utviklingen siste år framgår ellers av tabell 31 som viser indekstallene som uveide kvartalsgjennomsnitt.

Statens grunnpriser for norsk korn er de samme for avlingsåret 1960 som for året før. Korntrygdens satser er også de samme, og som før delt i en grunntrygd og en tilleggs-trygd.

Potetprisene lå på eller nær jordbruksavtalens øvre prisgrense i første halvår 1960. Høsten 1960 var tilførslene rikelige, og prisene kom ned under avtalens normalpris. Tilførslene av sommergrønnsaker var noe varierende, og enkelte varepriser kom leilighetsvis over øvre prisgrense. Det var ikke særlig mye hagebær sommeren 1960, men store tilførsler av frukt førte til sterkt prisfall på epler og pærer høsten 1960.

Jamført med jordbruksavtalens normalpriser var markedsprisene i Oslo i øre pr. kg:

	Pote- ter	Hode- kål	Gul- rot	Epler	Tomat
Uke nr.	42	42	42	42	37
Normalpris .	27	28	48	208	308
Markedspris					
1959	33	28	45	160	225
Markedspris					
1960	23	27	37	90	320

For kjøtt, fleisk og egg skal jordbruksorganisasjonene etter jordbruksavtalen sørge for å holde gjennomsnittsprisene for året på eller under et avtalt nivå. Oppstillingen nedenfor viser prisene for noen representantvarer, i kr. pr. kg, for de to første avtaleårene.

	Okse kl. I	Lam kl. I	Gris kl. I	Egg kl. A
Avtalens gj.snittpris .	6,25	6,70	5,50	5,50
Gj.snittpris 1958—59	6,27	6,70	5,52	5,47
—»— 1959—60	6,39	6,70	5,50	5,50

Tabell 32. Regnskapsresultater i jordbruket.
Kroner pr. dekar.

	Inntekter	Kostnader	Driftsoverskott	
			I alt	Av dette familiens arbeidsfortjeneste
1956....	316,16	190,37	125,79	103,42
1957....	300,65	206,02	94,63	68,31
1958....	305,94	211,88	94,06	67,46
1959....	336,77	224,51	112,26	85,02

Tilførslene av kjøtt og flesk var rikelige, og prisene ble satt noe ned i første halvår 1960. Eggprisene var lave ved årsskiftet 1959—60, men steg i løpet av første halvår. Det ble utført nær 900 tonn egg i januar—september.

Utsalgsprisen for mjølk ble satt ned med 5 øre pr. liter fra 2. mai 1960 ved en øking i statstilskottet på mjølk. Det var ellers ingen prisendringer for meieriprodukter i 1960. Det ble utført 6 000 tonn smør og 7 400 tonn ost i januar—september 1960.

Prisnoteringene for norsk ull, som steg noe høsten 1959, økte ytterligere i september 1960. For klassifisert ull ble prisen for kl. A ekstra satt til kr. 12,90 pr. kg.

Prisene på pelsskinn holdt seg oppe også i 1959—60 etter en til dels ganske sterk stigning fra sesongen 1957—58 til 1958—59. I januar—september ble det utført minskinn for i alt 54,5 mill. kr. mot for 46,2 mill. kr. i samme tidsrom året før.

For jordbrukets produksjonsmidler endret prisene seg lite i 1960. Landbrukskøleskolens prisindeks i september var 128 sammenliknet med 125 i september 1959.

Arbeidslønnen i jordbruket steg etter Byråets statistikk fra 1958 til 1959 med om lag 5—6 prosent for menn og noe mindre for kvinner. For tariff-festede jordbruksarbeidere økte den ledende lønssatsen med 9 prosent fra 15. februar 1960, samtidig som den ordinære arbeidstid ble fastsatt til 45 timer pr. uke. Høsten 1960 ble det innledet forhandlinger om ny avtale.

Norges Landbruksøkonomiske Institutt bearbeider driftsregnskap fra vel 1 000 jordbruk fordelt over hele landet. Hovedresultatene går fram av tabell 32.

I 1959 økte både inntekter og kostnader fra året før. Driftsoverskottet ble noe større enn i 1958. Tallet på arbeidstimer pr. dekar

gikk fortsatt ned. Lønnsevnen pr. time var kr. 2,82 i 1959, dvs. bare 4 prosent lavere enn i 1956, som var et ekstra godt driftsår i jordbruket.

Tabell 33 viser jordbruksnæringens samlede inntekter og kostnader i mill. kr. Beregningen omfatter jord- og husdyrbruk, hagebruk og gartneri og pelsdyravl. Under inntekter er tatt med prisreguleringstilskott og trygder og statsstønad til visse jordbruksformål. Etter fradrag av kostnader til driftsmidler, vedlikehold og nedskrivning av realkapital, får en det restbeløp som næringen har til å dekke rentekrav og godtgjøring for eget og leid arbeid. Dette beløp svarer til faktorinntekten i Byråets nasjonalregnskap.

Tabell 33. Totalregnskap for jordbruket.
Mill. kroner.

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring for arbeid og kapital
1956	2 719	1 167	1 552
1957	2 704	1 255	1 449
1958	2 735	1 305	1 430
1959*	2 971	1 387	1 584
1960*	3 125	1 439	1 686

Skogbruk.

Driftsforholdene i 1959—60 vekslet betydelig i løpet av driftssesongen. Før jul var det jamt over gode forhold for hogsten. I januar og februar var det et par strenge kuldeperioder. På Sørlandet og i de høyere liggende

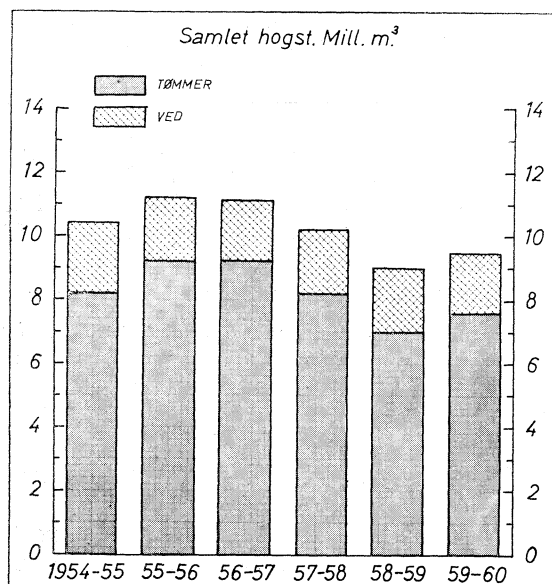

Fig. 21.

Tabell 34. Samlet hogst.¹ Mill. m³.

Driftsår	Til salg		Hus- behovs- virke på gårdene*	Samlet hogst
	Tømmer	Ved		
1954-55	7,7	0,4	2,2	10,3
1955-56	8,6	0,5	2,0	11,1
1956-57	8,7	0,5	1,9	11,1
1957-58	7,7	0,4	1,9	10,0
1958-59	6,6	0,4	1,9	8,9
1959-60*	7,2	0,4	1,9	9,5

¹ Lauvtretømmer medregnet.

strøk på Østlandet kom det på etterjulsvinteren så store snømengder at skogsdriften til dels måtte innstilles. De lavere strøk på Østlandet hadde stort sett normale snømengder. Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge hadde uvanlig lite snø. Barfrosen førte i disse landsdeler til dyp teledannelse.

Våren kom tidlig over hele landet og med stort sett lite nedbør. Sommeren 1960 var det kjølig vær og mye nedbør over Østlandet og Agder, mens Vestlandet og Trøndelag stort sett hadde varm sommer med noe mindre nedbør enn vanlig. Nord-Norge hadde en særlig varm og tørr sommer.

De foreløpige hogstrapporter pr. 30. juni 1960 går ut på at det i 1959-60 ble avvirket til salg 7,1 mill. m³ bartretømmer eller 550 000 m³ mer enn i 1958-59. Etter den endelige oppgave var det i 1958-59 avvirket 6,55 mill. m³ bartretømmer til salg.

I driftsåret 1959-60 var det avsetning for

alt framdrevet bartrevirke til industriforbruk. I visse distrikter var det fra først av antydning til begrensning for sulfatvirke, men senere i driftssesongen økte behovet også for denne virkesgruppe så alt ble avsatt.

Lauvtrevirket kunne inntil for noen år siden så godt som bare nyttes i sagbruks-, trevare- og fyrstikkindustriene, og salget var derfor av begrenset omfang. I de senere år har det vært gjort omfattende undersøkelser over bruk av lauvtrevirke i celluloseindustrien, og i driftsårene 1955-56 og 1956-57 gikk det noe større mengder lauvtrevirke til dette bruk enn før. Våren 1960 meldte så treforedlingsindustrien på Østlandet og Sørlandet at den for inneværende sesong var avtaker av ca. ¼ mill. m³ sommerhogd bjørk og osp. På Vestlandet er A/L Vestlandske Treforedlingsfabrikk i Vadheim (Kyrkjebø) kommet i ordinær drift med produksjon av halvkjemisk masse av lauvtrevirke. Ved denne bedrift er det årlige forbruk av lauvtrevirke anslått til 40 000 m³.

Rapporten om tømmerdriften pr. 15. november 1960 viser at det til da var hogd 1 426 234 m³, og at 15 481 hoggere var i arbeid. Til samme tid i 1959 var det hogd 1 419 196 m³, og det var 15 523 hoggere i arbeid.

Tilgangen på arbeidshjelp i skogbruket har vært tilfredsstillende både for hogst og framdrift, og stort sett også for kulturarbeidene. Det var meget gode forhold for planting og såing i 1960, og disse arbeider har i året pågått i betydelig større omfang enn noen gang før. I 1960 ble det således utlevert om lag 110 millioner skogplanter mot om lag 75 millioner i 1959.

Siden 1955 har kjøpere og selgere av tøm-

Tabell 35. Hoggere i arbeid. Etter rapporter fra skogdirektøren.

	1955-56	1956-57	1957-58	1958-59	1959-60	1960-61
Pr. 15. november	17 250	17 576	15 440	12 873	15 523	15 481
» 15. desember.	22 478	23 057	21 453	18 618	19 504	..
» 15. februar	24 064	24 483	22 334	20 018	21 432	..
» 15. mars	24 099	21 624	21 611	19 995	21 199	..
» 15. april	13 169	10 650	11 122	8 564	10 990	..

Tabell 36. Sysselsatte menn i skogbruk og fløting¹. Etter Arbeidsdirektoratets oppgaver over pliktig syketrygdede.

Dato	1955	1956	1957	1958	1959	1960
28. februar	36 200	38 200	37 200	34 400	29 500	28 400
31. mai	20 800	24 400	23 300	21 300	18 100	17 500
31. august	22 500	24 900	22 800	21 400	19 100	17 500
30. november	32 100	32 000	30 000	26 700	26 600	..

¹ Tallene avrundet til nærmeste hundre.

Tabell 37. *Utdrag av tariffene for hogst og kjøring.*

	Driftsår			
	1957—58	1958—59	1959—60	1960—61
Vedhogst:				
1-meters reis kr.	2,80	2,87	2,87	2,87
Bjørk (pr. meterfavn fra rot) »	36,00	36,90	36,90	36,90
Barved (pr. meterfavn fra rot) »	31,75	32,54	32,54	32,54
Hogst av merkingstømmer:				
Barket tømmer ¹ kr. pr. m ³	9,85	10,10	10,10	10,30
tillegg pr. stokk: rot øre	53	54	54	60
midt og topp »	20	21	21	15
Skogkjøring:				
Lunning kr. pr. m ³	4,55	4,66	4,66	4,90
På- og avlesing » » »	2,20	2,26	2,26	2,26
Kjøring pr. km. » » »	2,45	2,51	2,51	2,51
Timelønt arbeid:				
Mann over 18 år kr.	3,85	4,17	4,17	4,45
Mann og hest »	5,90	6,40	6,40	6,83

¹ Hogst av ubarket tømmer målt utenpå bark, betales med 56 % av lønn for merkingstømmer.

mer hatt avtale om «Kjøp og salg av tømmer og kubb». Formålet med avtalen var å søke å få fastsatt tømmerprisene ved frivillige forhandlinger på et så tidlig tidspunkt som mulig, å skape ordnede omsetningsforhold og å fremme rasjonell og billig transport av virket fram til kjøper. I oktober 1959 ble det inngått ny revidert avtale som gjelder til 1. september 1962. Avtalen forlenges automatisk ett år om gangen dersom ikke noen av partene innen 1. mars (første gang 1962) har foreslått endringer i avtalen. Avtalen fra 1959, som er godkjent av Prisrådet, bygger på de samme hovedprinsipper som avtalen av 1955. De viktigste endringer i den nye avtalen er at tidsfristene for avslutning av prisforhandlingene er sløyfet, og at de tidligere bestemmelser om megling og voldgift er tatt ut. Det er imidlertid også nå adgang til å bruke megling (og voldgift), men partene må i så fall avtale dette i hvert enkelt tilfelle.

Ved forhandlingene om tømmerprisene for 1959—60 viste det seg at det ikke var grunnlag for prisavtale om våren for sevjebarket tømmer. De videre forhandlinger om dette ble derfor utsatt til høsten, da prisene for vanlig midtmålt og toppmålt tømmer skulle avtales.

Prisforhandlingene høsten 1959 ble langvarige, vesentlig fordi kjøperne krevde endring i prisberegningen for toppmålt tømmer nordafjells. Avtalen om tømmerprisen for 1959—60 ble inngått 22. oktober 1959. Den gikk ut på prolongering av prisene i 1958—59 unntatt for toppmålt tømmer nordafjells.

I de avtalte priser for 1958—59 ble det for sevjebarket grantømmer gitt et 6 prosents tillegg til prisen for vanlig midtmålt gran og 234 prosent tillegg til grunnpristabellen for toppmålt gran, svarende til henholdsvis kr. 86,00 og kr. 100,20 pr. m³. For Østlandet og Sørlandet ble prisen pr. m³ for midtmålt gran kr. 81,00, midtmålt furu kr. 70,00, skurslip kr. 79,50 og for toppmålt gran og furu 215 og 205 prosent tillegg til grunnpristabellen svarende til kr. 94,50 og kr. 91,50 pr. m³. I Trøndelagsdistriktet ble prisene i 1959—60 for midtmålt gran og furu 845 og 680 prosent tillegg til pristabellen, svarende til kr. 75,60 og kr. 62,40 pr. m³. For toppmålt furu ble det gitt 793 prosent tillegg til grunnpristabellen, svarende til kr. 83,40 pr. m³. For toppmålt gran ble det fastsatt et tillegg til grunnpristabellen på 626 prosent, pluss et fast tillegg på kr. 17,50 pr. m³, mens tillegget for 1958—59 var 825 prosent. Dette gir kr. 85,30 pr. m³ i 1959—60 mot kr. 86,40 i 1958—59, eller en nedgang på ca. 1,3 prosent.

Endringen i prisberegningen for toppmålt gran i Trøndelagsdistriktet fra et enkelt høyt prosenttillegg til grunnpristabellen til et lavere prosenttillegg pluss et fast kronebeløp, fører til at stigningen i kroner pr. m³ fra dimensjon til dimensjon blir mindre etter den nye enn etter den gamle beregningsmåte.

De fastsatte priser inkluderer en investeringsavgift på 10 prosent av bruttoverdien ved levering.

Ved forhandlingene våren 1960 om prisene for sevjebarket bartretømmer viste det seg at

Tabell 38. Tømmerpriser og driftsutgifter for Østlandet for midtmålstømmer av gran og barket og ubarket toppmålstømmer.¹ Beregnet i kroner pr. m³.

	1956-57	1957-58	1958-59	1959-60	1960-61
Cellulose tømmer av gran:					
Pris for framdrevet tømmer	77,40	75,60	72,90	72,90	80,73
Driftsutgifter	48,66	48,60	49,44	49,54	50,84
Av dette arbeidslønn ca.	38,06	37,95	38,77	38,87	39,77
Tømmerets rotverdi	28,74	27,00	23,46	23,36	29,89
Driftsutgifter i % av pris	62,9	64,3	67,8	68,0	63,0
Skurtømmer, barket:					
Pris for framdrevet tømmer ²	89,10	87,75	83,70	83,70	92,34
Driftsutgifter	48,17	48,11	48,94	49,04	50,31
Av dette arbeidslønn ca.	37,28	37,18	37,96	38,06	38,95
Tømmerets rotverdi	40,93	39,64	34,76	34,66	42,03
Driftsutgifter i % av pris	54,1	54,8	58,5	58,6	55,7
Skurtømmer, ubarket:					
Pris for framdrevet tømmer ²	83,75	82,48	78,68	78,68	86,80
Driftsutgifter	40,26	40,11	40,86	40,86	41,96
Av dette arbeidslønn ca.	28,92	28,85	29,44	29,44	30,18
Tømmerets rotverdi	43,49	42,37	37,82	37,82	44,84
Driftsutgifter i % av pris	48,1	48,6	51,9	51,9	48,3

¹ Investeringsavgift kommer i tillegg. ² Middelpriis for gran og furu.

det ikke var grunnlag for noen avtale på det tidspunkt, og de videre forhandlinger ble derfor utsatt til høsten.

For sommerhogd lauvtretømmer til treforedlingsindustrien ble det derimot oppnådd enighet om følgende priser pr. m³ for lauvtretømmer (osp og bjørk) gjeldende for Østlandet og Sørlandet: Sevgebarket kr. 73,50, øksebarket kr. 69,50, sevgebarket lauvtrekubb i 1 meters lengde kr. 48,00 pr. m³ løst mål, i 2 meters lengde kr. 44,00 pr. m³ løst mål. For øksebarket lauvtrekubb i 1 meters lengde ble prisen kr. 41,00 pr. m³ løst mål. Prisene gjelder for virke levert opplastet jernbane.

Prisforhandlingene høsten 1960 ble meget langvarige. I siste halvdel av oktober ble partene innkalt til et orienterende møte i Lønns- og prisdepartementet. Det kom til et brott i forhandlingene i de første dagene av november, men de ble tatt opp igjen etter et par dager, og endelig avtale om tømmerprisene ble inngått 8. november 1960.

De fastsatte priser pr. m³ for driftssesongen 1960—61 ble for Østlandet og Sørlandet kr. 89,70 for midtmålt gran, kr. 78,00 for midtmålt furu, kr. 87,50 for skurslip, og for toppmålt gran og furu 249 og 235 prosent tillegg til grunnpristabellen svarende til kr. 104,70 og

kr. 100,50 pr. m³. For sevgebarket tømmer ble prisen for midtmålt gran kr. 95,00 pr. m³, og for toppmålt gran 270 prosent tillegg til grunnprisskalaen eller kr. 111,00 pr. m³.

For Østlandet og Sørlandet betyr de nye priser en stigning fra 1959—60 til 1960—61 på 10,8 prosent for alle kategorier av gran unntatt sevgebarket midtmålt gran hvor stigningen blir 10,4 prosent. For toppmålt furu ble prisstigningen 9,8 prosent, mens den for midtmålt furu ble 11,4 prosent og for skurslip 10,1 prosent.

For Trøndelagsdistriktet var det i midten av november ennå ikke inngått noen avtale om tømmerprisene for 1960—61.

I Trysilvassdraget ble prisene avtalt de første dagene av november. I forhold til 1959—60 viser prisene for 1960—61 en stigning på 12,2 prosent for sulfittvirke og 10,4 prosent for sulfatvirke. For sagtømmer ble stigningen 14 prosent. Stigningen var litt større for gran enn for furu og størst for de minste dimensjoner.

Noteringsprisene for ved innmålt etter 1. mai 1960 for Trøndelag, Østlandet og deler av Aust-Agder er uforandret fra 1959 med kr. 86,00 pr. favn 60 cm for barved, kr. 70,00 for osp og annen lausved og kr. 110,00 for bjørk og annen hardved.

Tabell 39. *Bruttoverdi, driftsutgifter og rotverdi for bartretømmer til salg.¹ Mill. kr.*

	1954-55	1955-56	1956-57	1957-58	1958-59 ²	1959-60*
Bruttoverdi	604,7	732,3	792,4	701,0	570,9	620
Driftsutgifter	320,8	383,9	414,7	368,8	320,8	349
Av dette arbeidslønn ca.	249,0	296,5	321,0	285,0	248,8	271
Rotverdi	283,9	348,4	377,7	332,2	250,1	271
Driftsutg. i % av bruttoverdi	53,1	52,4	52,3	52,6	56,2	56,3

¹ Investeringsavgift medregnet. ² Tallene er rettet.

Tabell 40. *Totalregnskap for skogbruket. Mill. kroner.*

	1956	1957	1958	1959*	1960*
Levert skogsprodukter i alt	938	1 003	897	839	919
Inntekt av egne investeringsarbeider ..	54	66	72	64	73
Verdi av endring i trekapital og hogst- kvantum	—4	6	38	59	52
Bruttoinntekt i alt	988	1 075	1 007	962	1 044
Kostnader ¹	83	85	89	79	92
Skogbrukets bidrag til nasjonalpro- duktet (nettoprodukt)	905	990	918	883	952
+ Subsidiar	14	13	15	16	16
— Avgifter	3	4	4	4	4
Godtgjøring til arbeid og kapital (fak- torinntekt)	916	999	929	895	964

¹ Kostnader omfatter leie av hest og redskap, andre varer og tjenester og kapitalslit.

Mellom Norsk Skog- og Landarbeiderforbund og Skogbrukets Arbeidsgiverforening ble det ved de vanlige forhandlinger inngått ny overenskomst om arbeidsforhold og lønninger i skogbruket for driftsåret 1960—61. Ved overenskomsten ble det gjort følgende endringer i tariffen: For hogst av merkingstømmer ble grunnprisen pr. m³ satt opp fra kr. 10,10 til kr. 10,30, tillegget pr. rotstokk ble satt opp fra 54 øre til 60 øre, og tillegget for midt- og toppstokker ble senket fra 21 til 15 øre. For lunning gikk lønnsatsen pr. m³ opp fra kr. 4,66 til kr. 4,90, og betalingen for time-lønt arbeid ble for menn over 18 år satt opp fra kr. 4,17 til kr. 4,45 pr. time, og for mann og hest fra kr. 6,40 til kr. 6,83 pr. time.

For de andre tariffsatser og for sosiale ytelser var det ingen eller helt uvesentlige forandringer.

Endringene i lønnsatsene betyr at hogst- og kjøreutgiftene for bartretømmer stiger med ca. 1,9 prosent fra 1959—60 til 1960—61.

På grunnlag av oppgavene over tømmerpri-
4 — Økonomisk utsyn.

ser og tariffoverenskomsten for skogsarbeid er det i tabell 38 gjengitt beregninger over de gjennomsnittlige tømmerpriser og driftsutgifter for Østlandet. Ved beregning av driftsutgiftene er det gått ut fra vanlige driftsforhold og midlere driftsvei, og det er regnet med et midlere gang- og vanskelighetstillegg. Videre er det regnet med tillegg for ferie og bevegelige helligdager. Det kan også nevnes at det for administrasjon er regnet med 6 prosent av tømmerpris til skog-eier etter at investeringsavgiften er fratrukket. Forutsetningene for beregningene er nærmere omtalt i Økonomisk utsyn over året 1949, side 43.

Skogbrukets samlede inntekter og kostnader er tatt inn i tabell 40.

Fiske.

Det samlede fangstresultat.

Arsfangsten i 1960 anslås foreløpig til 1 260 000 tonn til en førstehåndsverdi av 630

Tabell 41. Samlet fangstutbytte.

	Mengde i tonn	Verdi i 1000 kr.
Gj.snitt 1946—1950	1 106 206	302 387
Gj.snitt 1951—1955	1 657 645	535 612
1958.....	1 238 851	582 275
1959*.....	1 381 663	667 948
1960*.....	1 260 000	630 000

mill. kroner. Dette er en nedgang i fangstmengden fra 1959 på 122 000 tonn og en svikt i førstehåndsverdien på 38 mill. kroner. Både vær- og driftsforhold var usedvanlig gunstige gjennom storparten av året. Det lave fangstutbytte fra og med 1958 kan derfor ikke føres tilbake til spesielt uheldige ytre forhold, men må antas å skyldes en markert tilbakegang i forekomstene av torsk og sild ved norskekysten. Vintersildfisket ga således i 1930 et utbytte på bare 3,2 mill. hl. Dette er det laveste utbytte i noen sesong siden 1944. Utiktene for dette fisket tyder heller ikke på at en vil få noen øking i fangstutbytte før tidligst i 1963. Bestrebelsene på å skaffe silde- og mjølindustrien råstoff til erstatning for tapet av vintersild har ikke vært helt vellykket, men fabrikkene har tatt imot relativt store kvanta råstoff som utenlandske fiskefartøyer har brakt i land i Norge.

Når en ser bort fra resultatet av torske- og sildefisket, har fisket ellers gitt et tilfredsstillende utbytte. Makrellfangsten var rekordstor. Pigghåfisket ga også et meget godt utbytte, og utbyttet av rekefisket lå fortsatt på et høyt nivå. Rekefisket drives nå gjennom hele året og på storparten av kysten, og i de siste to år er det bare fisket av torsk, sei og sild som har gitt større førstehåndsverdi enn rekefisket.

Syssetting.

I løpet av 1959 gikk tallet på fiskere tilbake med ca. 2 000. Hele nedgangen falt på

personer med fiske som ene- eller hovedyrke, mens det derimot var en mindre oppgang i tallet på personer med fiske som biyrke. På Skagerakkysten, i Sør-Trøndelag og i Nordland holdt tallet på fiskere seg temmelig uforandret. I Troms økte tallet en del. Ellers var det temmelig jamn nedgang i de andre fylkene. I skreifisket i Lofoten deltok om lag like mange i 1960 som i 1959 — ca. 9 800 mann. I vårtorskfisket gikk deltakingen opp fra 9 095 mann i 1959 til 9 774 mann i 1960. Den største endring finner vi i vintersildfisket, hvor tallet på fiskere gikk ned fra 24 800 mann i 1959 til 20 200 mann i 1960. En del av de fiskerne som ikke deltok i vintersildfisket i 1960, gikk i stedet over til å drive industrifiske i Nordsjøen.

Fiskefartøyer.

Pr. 1. juli 1960 var det registrert 41 433 fiskefartøyer med maskin. Av disse var 12 561 dekte og 28 872 åpne fiskefartøyer. Tonnasjen er beregnet til 385 000 bruttotonn. Tallet på dekte fartøyer gikk ned med 131, mens tallet på åpne båter økte med 754 fra foregående år.

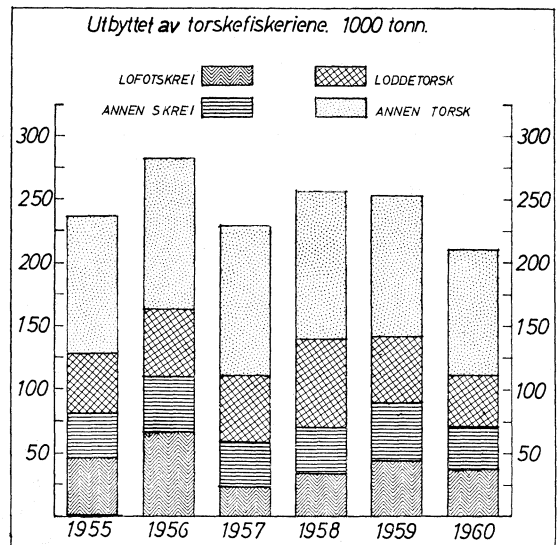

Fig. 22.

Tabell 42. Skrei og loddetorsk. Bruken av fangsten.

	Total fangst	Av dette brukt til:			Rogn	Lever	Tilvirket damptran
		Henging	Salting	Fersk og filet			
	Tonn	Tonn	Tonn	Tonn	Hl	Hl	Hl
Gj.sn. 1935—1939	155 902	68 188	80 218	7 496	58 563	153 342	74 068
Gj.sn. 1951—1955	131 936	54 975	57 708	19 253	46 941	150 558	75 140
1958.....	139 888	87 405	31 731	20 752	40 995	138 187	59 989
1959.....	142 310	97 224	17 497	27 589	48 404	130 262	56 660
1960*.....	111 059	58 427	30 760	21 872	41 952	98 868	49 184

Tabell 43. *Vintersild. Bruken av fangsten. 1 000 hl.*

	Total fangst	Av dette brukt til:					
		Fersk eksport	Salting	Mjøl og olje	Hermetikk	Agn	Fersk innenlands
Gj.sn. 1946-1950	6 473	977	1 037	4 145	163	34	67
Gj.sn. 1951-1955	9 540	868	1 005	7 413	143	60	51
1958.....	3 713	743	862	1 912	101	50	45
1959.....	4 477	992	862	2 332	172	66	53
1960.....	3 227	872	638	1 490	125	50	52

Torskefisket.

Lofotfisket. Oppsynet var i kraft fra 29. januar til 25. april. Det var ingen lengre uværsperioder i løpet av sesongen og stort sett bra vær- og driftsforhold for garn- og linebåtene. For juksafartøyene var forholdene noe dårligere. Sammenliknet med foregående sesong var det øking i deltakingen med garn og line, men nedgang i tallet på fiskere med juksa. Fangstmengden gikk ned fra 44 177 tonn til 37 387 tonn. Nedgangen skyldtes vesentlig at garnfisket ga dårlig utbytte.

Av annen skrei ble det tatt 12 079 tonn i Finnmark, 5 022 tonn i Troms, 11 168 tonn i Nordland utenom Lofoten. 1 671 tonn i Trøndelag og 4 340 tonn i Møre og Romsdal. I så godt som alle distrikter lå utbyttet under fangstmengden året før.

Vårtorskefisket i Finnmark. Utbyttet av loddetorsk gikk ned fra 52 690 tonn til 39 392 tonn. I de fire-fem foregående år har utbyttet av loddetorsk ligget på et høyt nivå. En nedgang i fangstutbyttet var derfor ventet. Av årets fangstmengde ble 18 190 tonn brakt i land av trålere, 7 790 tonn fisket opp med garn, 3 630 tonn med line og 9 692 tonn med snøre.

Fangsten av annen torsk er foreløpig anslått til om lag 100 000 tonn sammenliknet med 110 000 tonn i 1959.

Sildefisket.

Vintersildfisket. Fisket tok til enda senere enn i forrige sesong. De første fangstene ble ikke tatt før 2. februar, og først 12. februar ble det brakt nevneverdige fangster i land. Værforholdene var gode, og deltakingen stor nok til å ha kunnet sikre et betydelig større utbytte dersom sildeinnsiget hadde vært rikere. Den overveiende del av fisket foregikk nord for Stad. I Hordaland og Rogaland lå fisket så å si helt nede. Tilbakegangen i fisket i denne sesongen var særlig stor for garnflåten.

Feit- og småsildfisket. Det var godt fiske etter feitsild i Nord-Norge, og fisket var også bra i Trøndelag og Møre og

Tabell 44. *Fangsten av vintersild fordelt etter redskapenes art. 1000 hl.*

	1958	1959	1960
Snurpenot.....	1 871	2 203	1 740
Garn.....	1 833	2 269	1 487
Landnot.....	9	5	-
I alt.....	3 713	4 477	3 227

Romsdal. Det ble tatt betydelig mindre fangster av småsild på strekningen Sogn og Fjordane — Rogaland enn i foregående sesong. Høstfisket etter småsild i Nord-Norge ble heller ikke like rikt som i 1959. Småsildfangsten ble derfor alt i alt noe lavere enn året før.

Trålsildfisket. I trålsildfisket deltok 230 fartøyer i 1960 sammenliknet med 126 fartøyer i 1959. Til tross for den sterke økingen i tallet på trålfartøyer viste fangstutbyttet ikke noen vesentlig stigning. Den alt overveiende del av trålsildfangsten gikk til oppmaling, men det var likevel en viss øking i leveransene til salting, fersk eksport og hermetikk.

Sildefisket ved Island. Utklaringene for fabrikkfisket ved Island tok til

Tabell 45. *Feitsild og småsild. Bruken av fangsten. 1 000 hl.*

	Feitsild		Småsild	
	1959	1960*	1959	1960*
Fersk eksport....	5	1	2	1
Salting.....	21	12	6	2
Mjøl og olje....	354	527	1 770	1 729
Hermetikk.....	13	8	141	95
Agn.....	84	60	9	20
Fersk innenlands.	12	12	7	3
I alt.....	489	620	1 935	1 850

meget tidlig. De første fartøyene gikk ut 7. juni, og fisket slo godt til slik at det ble brakt i land et betydelig kvantum allerede i juni. Deltakingen i dette fiske gikk opp fra 95 fartøyer i 1959 til om lag 112 fartøyer i 1960. Antall fabrikkstidurer gikk opp fra 138 til ca. 260. I alt ble det fra farvann omkring Island og i Norskehavet brakt i land ca. 670 000 hl. I tillegg ble det på Færøfeltet tatt ca. 13 000 hl makrell som også ble levert til oppmaling.

I sildefisket ved Island for salting deltok ca. 110 fartøyer som foretok om lag 130 turer. Fangstmengden utgjorde rundt 115 000 tønner mot 216 883 tønner i 1959. Da snurperne fortsatte i fabrikkstidur fisket, falt deltakingen av snurpere i sildefisket for salting helt vekk, og all saltsild ble brakt i land av garnbåter.

Annet industrifiske. Loddefisket tok til uvanlig tidlig. De første fangster ble tatt allerede 16. februar, og fangstutbyttet i denne måned var på 171 939 hl. Etter hvert som deltakingen økte, steg fangstutbyttet, og fangsten i mars var meget betydelig. Fisket sluttet i midten av april. Siden ble det bare brakt i land spredte fangster. Det var 159 snurpenotbruk som deltok i fisket. I 1959 var deltakingen 165 bruk og i 1958 130 bruk. Det samlede utbytte av lodde utgjorde 956 338 hl sammenliknet med 814 090 hl i 1959 og 945 149 hl i det tidligere rekordår 1958.

Trålfisket i Nordsjøen etter tobis og øyepål samlet en betydelig deltaking. Øyepålfisket foregikk i tiden april—november og var

Tabell 46. *Makrell, pir og gytt omsatt av Norges Makrellag. Tonn.*

	1959 pr. 31/10	1960 pr. 29/10
Fersk innenlands	4 215	3 960
Fersk eksport	986	545
Filetering	299	962
Frysing	6 196	5 180
Røyking	83	98
Salting	931	2 653
Hermetikk	737	1 783
Fôrmjøl	717	515
Agn	1 508	2 597
Diverse	11	7
I alt	15 683	18 300

ganske betydelig i august. Tobisfisket foregikk vesentlig i mai—juni.

Annet fiske.

Brislingfisket slo mindre godt til. Fangsten er foreløpig anslått til 465 000 skjep- per. Brislingfisket var særlig stort i 1959 med et utbytte på 655 000 skjep- per. I 1958 var utbyttet 330 388 skjep- per.

Makrellfisket var meget godt også i denne sesong. Fisket tok til forholdsvis tidlig, og det ga godt utbytte både på Skagerakkysten og på Vestlandet. Det var stor etterspør- sel etter makrell til agn. Til fersk forbruk og til frysing ble det levert mindre enn i 1959.

Makrellstørjefisket. Fisket etter makrellstørje har gitt forholdsvis lite utbytte i de senere årene, og deltakingen har avtatt betydelig. I 1960 var det 87 snurpenotbruk som leverte fangster av makrellstørje sammenlik- net med 97 notbruk i 1959. I tidligere år har deltakingen vært oppe i over 400 snurpenot- bruk. Fisket i 1960 ga et utbytte på 3 240 tonn. Av dette var omkring 1 990 tonn tatt i Hordaland. I 1959 var utbyttet av makrell- størje 2 491 tonn. Årsaken til økingen i fangstutbyttet var at fisket varte noe lengre utover høsten.

Anvendelsen av fangstene.

Av skrei og loddetorsk gikk det i 1960 mer til salting og mindre til produksjon av tørr- fisk enn i foregående år. Dette hang sammen med at avsetningsforholdene for klippfisk og saltfisk var blitt noe lettere. For å skaffe til- strekkelig råstoff ble også en del partier salt- fisk innført for videre tilvirking innenlands.

Til frysing gikk et tilsvarende kvantum som i 1959.

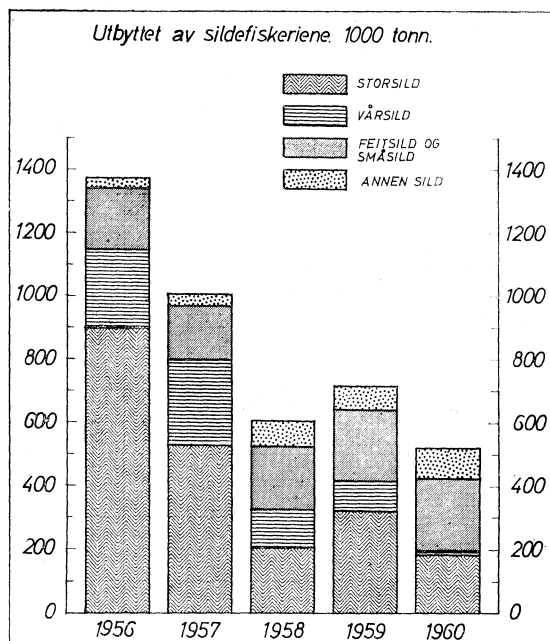

Fig. 23.

Av vintersild ble det levert mindre til alle anvendelser enn i 1959. Særlig gikk det ut over tilførselene til sildmjølindustrien, som bare fikk knapt to tredjedeler av kvantumet i 1959. Derimot ble sildmjølfabrikkerne tilført betydelige kvanta annet råstoff, som islandssild, lodde, tobis og øyepål, og produksjonen ble alt i alt større enn året før. Da sildmjøl produsert av vintersild anses for å være best, har bortfallet av vintersild som det hovedsakelige råstoff for sildmjølproduksjonen redusert det norske sildmjølet rent kvalitetsmessig.

Priser.

Til støtte for førstehåndsprisene på vintersild ga Prisreguleringsfondet for sild et tilskott i 1960 på 20 mill. kroner. Det var forutsetningen at også de andre sorter sild skulle få et tilsvarende pristillegg. Gjennomsnittsprisen til fisker på vintersild gikk opp fra kr. 25,75 pr. hl i 1959 til kr. 27,79 pr. hl i 1960. Prisavtalen for torskefiskeriene gikk ut på at det skulle bevilges 10 mill. kroner over statsbudsjettet til råfisktilskott på produksjonsfisk i tiden 1. februar—31. desember 1960 i prissonene IA, IB, IC og IIA. Det var dessuten et ledd både i prisavtalen for torskefisket og sildefisket at prisene på alle slags fiskeredsaker skulle nedskrives med ca. 20 prosent. Ordningen med garantert minstelott skulle utvides til å omfatte flere fiskerier og garanti-beløpet skulle økes og kontrollavgiftene ved omsetning og utførsel av fisk og fiskeprodukter falle bort.

Prisene på brisling ble etter forhandlinger mellom fiskerne og hermetikkindustrien satt ned fra kr. 28,— pr. skjepe til kr. 25,50 pr. skjepe for brisling med minst 7 prosent fettinnhold og en størrelse på 9—11,5 cm og fra kr. 12,— til kr. 11,— pr. skjepe for brisling av størrelsen 11,5—13,5 cm. Brisling med et fettinnhold på mindre enn 7 prosent skulle betales med kr. 10,— pr. skjepe som i 1959.

Minsteprisen for sløyd hodekappet torsk over 43 cm og brakt i land i Lofoten ble hevet fra 80 øre pr. kg til 90 øre pr. kg, mens den

Tabell 47. *Gjennomsnittspriser til fisker i kroner pr. tonn.*

	1957	1958	1959*	1960*
Kveite.....	3 253	2 993	3 224	3 313
Skrei.....	734	840	841	866
Sei.....	470	529	455	554
Makrell.....	628	654	649	615
Makrellstørje.....	1 635	1 434	1 660	1 751
Piggå.....	387	363	397	426

i Finnmark var 79 øre pr. kg som i 1959. Den faktiske betalte pris til fisker i Lofoten var 95 øre pr. kg mot 87,5 øre pr. kg i 1959. I Finnmark ble det betalt gjennomsnittlig 78 øre pr. kg for skrei og 77 øre pr. kg for loddetorsk.

Prisbevegelsen i de senere årene for en del fiskesorter går ellers fram av tabell 47.

Fiskerinæringens samlede inntekter og utgifter er tatt inn i tabell 48.

Tabell 48. *Totalregnskap for fiske.¹ Mill. kr.*

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1956....	784	309	475
1957....	700	323	377
1958....	673	324	349
1959*....	810	333	477
1960*....	807	323	484

¹ Tall for selfangsten er inkludert i tabellen.

Selfangst.

Foreløpige oppgaver over selfangsten viser en deltakelse på 67 fartøyer og 1 293 mann i 1960. Tilsvarende tall for foregående år var 66 fartøyer og 1 210 mann.

Oppgavene for 1960 omfatter 78 fangstturer, mens det i alt ble innklarerert fangst fra 76 turer i 1959. Det ble foretatt 16 turer til feltene ved Newfoundland, 44 turer til Vestisen, 8 til Danmarksstredet og 10 turer til Nord- og Østisen.

Tabell 49. *Utbyttet av selfangsten.*

	1958	1959	1960*
Antall fartøyer.....	66	66	67
Besetning.....	1 195	1 210	1 293
Innklarerte fangstturer	80	76	78
F a n g s t:			
Dyr i alt Stk. ...	260 866	292 438	216 034
Av dette:			
Grønlandssel » ...	179 105	254 591	170 016
Klappmyss » ...	81 443	36 551	45 429
Storkobbe » ...	178	975	563
Snadd » ...	10	193	15
Isbjørn » ...	83	128	11
Kvitfisk » ...	47	—	—
Spekk Tonn ...	6 320	4 792	4 900
Innklareringsverdi			
1 000 kr.	17 147	20 560	16 636

Etter de foreløpige oppgavene ble det i 1960 fanget 216 034 dyr mot 292 438 i 1959 og 260 819 i 1958.

Det var gode avsetningsforhold for sel-fangstproduktene i 1960. Førstehåndsverdien av fangsten er oppgitt til 16,6 mill. kr. mot 20,6 mill. kr. i 1959 og 17,1 mill. kr. i 1958.

Også i 1960 var det hjelpefartøy til stede under fangsten i Vestisen.

Hvalfangst.

Den norske hvalfangstflåten besto ved utgangen av 1960 av 9 flytende kokerier på tilsammen 137 860 br.tonn. Her er tatt med det flytende kokeri «Suderøy» på 7 562 br.tonn, som var opplagt i sesongene 1959—60 og 1960—61. Hvalbåtflåten ble sterkt redusert i 1960. Det ble solgt 8 hvalbåter til utlandet og 2 til norske kjøpere, mens 2 båter ble solgt til opphogging. Etter dette utgjorde den norske hvalbåtflåten ved utgangen av 1960 i alt 101 båter på tilsammen 55 300 br.tonn mot 113 båter på tilsammen 60 900 br.tonn ved utgangen av 1959.

Hvalbåtenes gjennomsnittlige størrelse og maskinstyrke har steget sterkt i de senere år. Som tabell 50 viser har imidlertid stigningen vært særlig sterk for hvalbåter i utenlandske ekspedisjoner. Sovjet-Samveldet har således i løpet av de 4 siste år tatt i bruk 33 nye

Tabell 50. Hvalbåtenes gjennomsnittlige bruttotonnasje og maskinstyrke.

Sesong	Bruttotonn		Indikerte hestekrefter (I. hk.)	
	Alle eksp.	Norske eksp.	Alle eksp.	Norske eksp.
1955—56....	513	517	1 945	1 904
1956—57....	545	549	2 073	2 000
1957—58....	570	563	2 190	2 034
1958—59....	599	565	2 390	2 041
1959—60....	633	600	2 557	2 147

Tabell 51. Gjennomsnittlig hvalbåttall pr. flytende kokeri.

Sesong	Alle ekspedisjoner	Norske ekspedisjoner
1954—55	12,3	11,2
1955—56	13,5	12,2
1956—57	11,3	10,4
1957—58	11,9	10,4
1958—59	11,8	10,3
1959—60	11,0	8,8

hvalbåter på gjennomsnittlig ca. 850 br.tonn og ca. 3 600 indikerte hestekrefter. I samme tidsrom har Japan tatt i bruk 24 nye hvalbåter, mens Norge bare har bygd 2 nye.

De norske ekspedisjoner nyttet sesongen 1959—60 gjennomsnittlig bare 8,8 hvalbåter pr. flytende kokeri mot 10,3 i foregående sesong. For alle ekspedisjoner sett under ett var de tilsvarende gjennomsnittstall 11,0 og 11,8.

Tallet på nordmenn sysselsatt på hvalfangstekspedisjonene i Antarktis i sesongen 1959—60 var i alt 6 152. Av disse var 4 167 sysselsatt på norske ekspedisjoner, 1 632 på britiske og 353 på den argentinske. Sammenliknet med foregående sesong var dette en nedgang i alt på 665 mann. Nedgangen skyldes dels at det flytende kokeriet «Suderøy» med hvalbåter ikke var på fangstfeltet i sesongen 1959—60, dels at de norske ekspedisjonene nyttet færre hvalbåter pr. kokeri i denne sesong. Nordmennenes prosentvise andel av den totale mannskapsstyrke i Antarktisingangsten ble redusert til 34,5 prosent i sesongen 1959—60 fra 38,9 prosent i foregående sesong og 57,5 prosent i sesongen 1953—54.

Tallet på utlendinger i Antarktisingangsten sesongen 1959—60 var 11 677 mann — det høyeste som noen gang er registrert. Av disse var 8 100 japanere, 1 900 sovjet-russere og 890 briter.

Tabell 52. Sysselsettingen på hvalfangstekspedisjonene.

Sesong	Nordmenn	Utlendinger	I alt	Nordmenn i pct. av alle
1953—54	7 240	5 351	12 591	57,5
1954—55	7 279	7 003	14 282	51,0
1955—56	7 594	7 474	15 068	50,4
1956—57	7 299	9 238	16 537	44,1
1957—58	6 693	11 098	17 791	37,6
1958—59	6 817	10 730	17 547	38,9
1959—60	6 152	11 677	17 829	34,5

Norge deltok i Antarktisingangsten 1959—60 med 8 flytende kokerier, 1 landstasjon og 77 hvalbåter, dvs. et flytende kokeri og 23 hvalbåter mindre enn i foregående sesong. De andre 5 deltakende land hadde i alt 12 flytende kokerier, 2 landstasjoner og 164 hvalbåter, eller et flytende kokeri og 8 hvalbåter mer enn i foregående sesong.

Siden høsten 1958 har det vært ført en rekke forhandlinger mellom de land som driver pelagisk hvalfangst for å komme fram til en avtale om en kvotefordeling av den årlig til-

latte totalfangst. Under forhandlinger med Sovjet-Samveldet ble dette innrømmet en fangstkvote på 20 prosent av totalfangsten mot at landet ikke utvidde sin kokeriflåte med mer enn 3 kokerier, og under forutsetning av at de andre fire deltakende land innen 1. juli 1959 ble enige om en fordeling av de resterende 80 prosent. Da det ikke lyktes disse land å nå fram til slik enighet, trakk Norge og Nederland seg ut av Den Internasjonale Hvalfangstkonvensjon fra og med 1. juli 1959. I det siste Kommisjonsmøte som Norge deltok i, erklærte den norske representant at Norge, selv om landet sto utenfor Konvensjonen, ville overholde alle dens bestemmelser, bortsett fra maksimumsgrensen for fangsten. For å holde fangsten innenfor en rimelig ramme til beskyttelse av hvalbestanden, fastsatte den norske regjering for sesongen 1959—60 en maksimumsfangst på 5 800 blåhvalenheter for de norske ekspedisjoner. Dette svarte til fangsten i sesongen 1958—59. Den nederlandske regjering meddelte at den nederlandske ekspedisjon hadde erklært at fangsten ikke skulle overstige 1 200 enheter.

Norges og Nederlands utmelding av Hvalfangstkonvensjonen førte til at også Japan og Storbritannia fastsatte sine egne fangstkvoter for sesongen 1959—60. Disse ble på henholdsvis ca. 5 000 og 2 500 blåhvalenheter. Alt i alt utgjorde disse fastsatte nasjonale kvoter, inklusive Sovjet-Samveldets fangst, mellom 16 000 og 17 000 blåhvalenheter.

De viktigste fangstbestemmelser fastsatt i Den Internasjonale Hvalfangstkonvensjon for sesongen 1959—60 var følgende:

Fangsttiden for finnhval og seihval var fra 28. desember til 7. april og for blåhval fra 1. februar til 7. april.

Det var tillatt å fange knølhval på dagene fra og med 20. til og med 23. januar, unntatt mellom 0°—60° vest, hvor knølhvalen var totalfredet. Fangsten av bardehval for medlem-

mer av Konvensjonen skulle ikke overstige 15 000 blåhvalenheter. (Som 1 blåhvalenhet regnes 1 blåhval eller 2 finnhval eller 2½ knølhval eller 6 seihval.)

Det var forbudt å fange blåhval under 70 fot, finnhval under 57 fot, knølhval under 35 fot, seihval under 40 fot og spermhval under 38 fot.

Deltakerlandene i den pelagiske fangst i sesongen 1959—60 oppnådde tilsammen bare 15 511,7 blåhvalenheter av de 16 000—17 000 enheter som det var regnet med på forhånd, dvs. 511,7 flere enheter enn den fastsatte maksimumsfangst og 210 flere enheter enn den faktiske fangst i sesongen 1958—59. Fangstresultatet i sesongen 1959—60 fordelte seg slik på de enkelte land:

Norge	4 568,0	blåhvalenheter
Storbritannia	1 900,5	—»—
Japan	5 216,7	—»—
Nederland	1 037,5	—»—
Sovjet-Samveldet ..	2 789,0	—»—

I alt 15 511,7 blåhvalenheter

Norge, Storbritannia og Nederland nådde ikke de fastsatte kvoter.

Totaltallet for fanget hval i sesongen 1959—60 var det samme som i foregående sesong. Fangsten av blåhval og finnhval økte bare svakt, mens seihvalfangsten steg med henimot 2 000 dyr. På den annen side gikk knølhval- og spermhvalfangsten ned med henholdsvis 1 000 og 1 400 dyr. Totaltallet for oljeproduksjonen var 4 000 fat lavere enn i foregående sesong.

Det ble i alt fanget 34 665 bardehval i Antarktis i sesongen 1959—60. Disse ga et samlet hvaloljeutbytte på 1 952 522 fat eller et gjennomsnittlig oljeutbytte pr. blåhvalenhet på 120,6 fat. I foregående sesong var det tilsvarende oljeutbytte 118,0 fat og i sesongen

Tabell 53. *Fanget hval etter art og samlet oljeproduksjon i Antarktis.*

Sesong	Blåhval	Finnhval	Knølhval	Seihval	Spermhval	Andre hval	Fanget hval i alt	Oljeproduksjon
								Fat ¹
1954—55....	2 176	28 624	495	569	5 790	—	37 654	2 242 555
1955—56....	1 614	27 958	1 432	560	6 974	42	38 580	2 307 171
1956—57....	1 512	27 757	679	1 692	4 429	46	36 115	2 246 922
1957—58....	1 690	27 473	396	3 309	6 535	493	39 896	2 317 638
1958—59....	1 192	27 128	2 394	2 421	5 652	103	38 890	2 152 659
1959—60....	1 239	27 575	1 338	4 309	4 227	204	38 892	2 148 438

¹ Fat = 170 kg.

1957—58 125,1 fat. Av de 4 227 spermhval ble det produsert 195 916 fat spermolje.

Det samlede fangstutbytte og anvendte materiell i de to siste sesonger fordelte seg på de deltakende land som vist i tabell 54.

Tabell 54. Samlet fangstutbytte og anvendt materiell.

Sesong og land	Hval fanget	Olje-produk-sjon	Land-stasjoner	Kokerier	Fangst-båter
1958—59:		Fat			
Norge	14 071	826 037	1	9	100
Storbritannia	5 425	293 660	1	3	44
Nederland ..	2 226	126 488	-	1	12
Japan	12 558	646 130	-	6	69
Sovj.-Samv..	3 687	220 914	-	1	24
Argentina...	923	39 430	1	-	7
I alt	38 890	2 152 659	3	20	256
1959—60:					
Norge	11 324	681 330	1	8	77
Storbritannia	5 165	288 117	1	3	38
Nederland ..	2 081	143 050	-	1	13
Japan	12 359	617 141	-	6	69
Sovj.-Samv..	7 031	378 300	-	2	37
Argentina...	932	40 500	1	-	7
I alt	38 892	2 148 438	3	20	241

Den norske oljeproduksjon i Antarktis var i sesongen 1959—60 i alt 144 707 fat mindre enn i foregående sesong. I tillegg til nedgangen i tallet på nyttede norske kokerier og hvalbåter bidro dessuten usedvanlig dårlige værforhold i sesongen 1959—60 til svikten i produksjonen. Av den norske oljeproduksjonen på i alt 681 330 fat i sesongen 1959—60 var 617 539 fat hvalolje og 63 791 fat spermolje.

Norges prosentvise andel av tallet på fanget hval i alt utgjorde i sesongen 1959—60 29,1 prosent mot 36,2 prosent i sesongen før, 33,3 prosent i 1957—58 og 41,6 prosent i 1956—57. Norges andel av den samlede oljeproduksjon var i sesongen 1959—60 31,7 prosent mot henholdsvis 38,4, 36,8 og 44,7 prosent i de tre foregående sesonger.

Den norske hvaloljeproduksjonen i de to siste sesonger fordelte seg med følgende kvanta på de enkelte avtakerland:

	1958—59 Long ton	1959—60 Long ton
Norge	33 123	39 533
Danmark	7 020	2 997
Sverige	5 018	—
Belgia	—	5 167
Frankrike	10 937	—
Nederland	6 104	19 929
Storbritannia og N.-Irland	31 064	24 869
Vest-Tyskland	30 111	10 465
I alt	123 377	102 960

Gjennomsnittsprisen på den norske hvaloljen i sesongen 1959—60 ble £ 72.13.2 pr. long ton mot henholdsvis £ 73.2.4, £ 72.0.2 og £ 85.16.5 i de tre foregående sesonger. Verdien av den norske hvaloljeproduksjonen utgjorde ca. 149 mill. kr. i sesongen 1959—60 sammenliknet med ca. 180 mill. kr. i foregående sesong.

Den norske spermoljeproduksjonen i de to siste sesonger fordelte seg slik på de enkelte avtakerland:

	1958—59 Long ton	1959—60 Long ton
Norge	6 959	4 920
Frankrike	504	—
Nederland	2 683	2 014
Storbritannia og N.-Irland	—	1 885
Vest-Tyskland	1 000	500
Sambandsstatene	3 701	1 482
I alt	14 847	10 801

Gjennomsnittsprisen for spermoljen i sesongen 1959—60 var £ 66.4.11 pr. long ton mot £ 50.1.3 i foregående sesong og £ 64.19.9 i 1957—58. Verdien av den norske spermoljen ble ca. 14 mill. kr. i sesongen 1959—60 mot ca. 15 mill. kr. i 1958—59.

De norske ekspedisjoner produserte i sesongen 1959—60 i alt 12 332 long ton biprodukter til en samlet verdi av ca. 30 mill. kr. I foregående sesong var produksjonen 11 451 long ton og verdien ca. 23 mill. kr. Følgende kvanta ble produsert av de forskjellige biprodukter:

	1958—59 Long ton	1959—60 Long ton
Kjøtt- og beinmjøl ..	9 609	9 142
Hvalkjøttekstrakt ..	399	965
Hvalkjøtt	1 375	2 159
Lever	25	10
Leverolje	40	26
Andre produkter	3	30

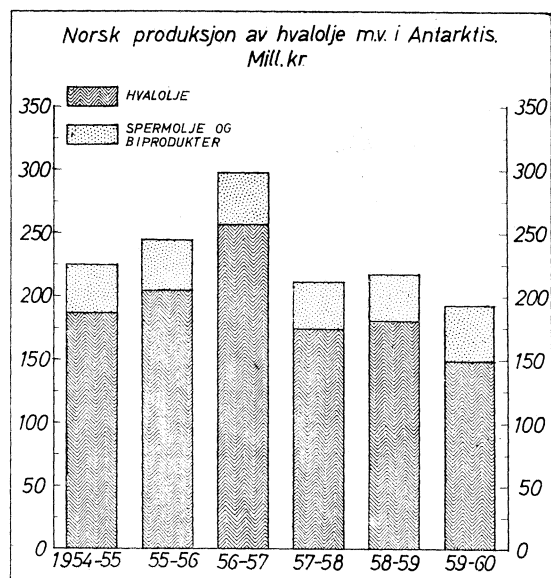

Fig. 24.

Den samlede verdi av den norske produksjon av hvalolje, spermolje og biprodukter i sesongen 1959—60 utgjorde etter dette ca. 193 mill. kr. I de tre foregående sesonger var totalverdien henholdsvis 218, 212 og 298 mill. kr.

Lønnsinntekten for nordmenn sysselsatt på norske ekspedisjoner i Antarktis utgjorde i sesongen 1959—60 i alt 47,7 mill. kr., mens lønnsinntekten for nordmenn på utenlandske ekspedisjoner er beregnet til 24 mill. kr.

Sesongen 1960—61.

På Hvalfangstkommisjonens møte i London i juni 1960 ble det vedtatt en resolusjon med henstilling til Norge og Nederland om igjen å slutte seg til Den Internasjonale Hvalfangstkonvensjon. Det ble framhevet i resolusjonen at en effektiv fangstbegrensning «avhenger av samarbeid mellom de fem land som driver pelagisk fangst i Antarktis, både når det gjelder fordelingen av den samlede fangst og innføring av et internasjonalt inspeksjonssystem», og at slikt samarbeid «ikke kan finne sted uten at alle de fem hvalfangstnasjoner er medlemmer av Konvensjonen».

For å få i stand dette samarbeid om kvotefordeling og inspeksjonsordning, ga den norske regjering 23. september 1960 melding om at Norge igjen sluttet seg til Den Internasjonale Hvalfangstkonvensjon. I en erklæring som samtidig ble sendt Hvalfangstkommisjonen heter det at fortsatt medlemsskap er betinget av:

- 1) at den nederlandske regjering også slutter seg til Konvensjonen,
- 2) at Sovjet-Samveldet bekrefter at det vil

begrense sin fangst til 20 prosent av maksimumsfangsten,

- 3) at det innen rimelig tid blir oppnådd enighet mellom Norge, Japan, Storbritannia og Nederland om en fordeling av 80 prosent av maksimumsfangsten, og at det blir oppnådd enighet om en internasjonal inspeksjonsordning.

De viktigste bestemmelser for sesongen 1960—61 er følgende:

Fangst av finnhval og seihval er tillatt fra 28. desember til 7. april.

Blåhval kan fanges fra 14. februar til 7. april.

Knølhval kan fanges i dagene 20.—23. januar fra 0°—70° øst og fra 170° vest til 60° vest, og i dagene 20.—22. januar fra 130° øst til 170° vest. På de andre felter er knølhvalen totalfredet i sesongen 1960—61.

Begrensningen av fangsten til 15 000 blåhvalenheter er opphevet for de 2 sesongene 1960—61 og 1961—62, men Hvalfangstkommisjonen har anmodet de deltakende land om ikke å utvide sin fangst utover de nasjonale kvoter som de hadde fastsatt for sesongen 1959—60.

Nederland har ikke etterkommet Hvalfangstkommisjonens henstilling om å tiltre Konvensjonen igjen.

Den norske regjering har i likhet med foregående sesong fastsatt en kvote på 5 800 blåhvalenheter for de norske ekspedisjoner. De norske selskaper har seg imellom på dette grunnlag vedtatt en avtale om en fangstordning for sesongen 1960—61 som stort sett svarer til avtalen for 1959—60. To ekspedisjoner har hver en kvote på 600 blåhvalenheter og de andre 6 ekspedisjoner 700 enheter hver. Alle ekspedisjoner konkurrerer om 400 blåhvalenheter etter nærmere fastsatte regler. Ekspedisjonene står fritt når det gjelder tallet på hvalbåter. De 8 norske pelagiske ekspedisjoner nytter 81 hvalbåter i sesongen 1960—61 mot 70 i foregående sesong.

I sesongen 1960—61 vil de deltakende land drive fangst med følgende fangstmateriell: (Tallet på hvalbåter som de utenlandske ekspedisjoner skal bruke, er delvis beregnet. Tallene i parentes gjelder sesongen 1959—60.)

	Flytende kokerier	Landstasjoner	Hvalbåter
Norge	8 (8)	— (1)	81 (77)
Storbritannia	2 (3)	2 (1)	38 (38)
Japan	7 (6)	—	81 (69)
Nederland..	1 (1)	—	14 (13)
Sovjet-Samveldet	3 (2)	—	57 (37)
Argentina..	—	— (1)	— (7)
I alt	21 (20)	2 (3)	271 (241)

Landstasjonen i Grytvika på Sør-Georgia, som fra og med sesongen 1904—05 har drevet fangst under argentinsk flagg, ble i 1960 overført til et britisk selskap. Dette selskap overtok i 1960 også den norske landstasjonen i Husvik Harbour. De to landstasjonene opererer nå som en enhet.

Etter dette vil det i Antarktisingsten 1960—61 i alt bli brukt 21 flytende kokerier og 2 landstasjoner med tilsammen 271 hvalbåter mot 20 kokerier og 3 landstasjoner med 241 hvalbåter i sesongen 1959—60.

Hvalfangstens samlede inntekter og utgifter er tatt inn i tabell 55.

Tabell 55. Totalregnskap for hvalfangsten.
Mill. kr.

År	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1956	284	177	107
1957	341	189	152
1958	255	172	83
1959*	229	182	47
1960*	202	222	20

Gruverdrift, industri og kraftforsyning.

I 1960 var produksjonen i gruvedrift, industri og kraftforsyning om lag 7 prosent større enn i 1959. Den sterke produksjonsøkningen henger sammen med at både eksporten og den innenlandske etterspørsel etter investerings- og konsumvarer var betydelig større i 1960 enn året før.

I tabell 56 er det gjengitt gjennomsnittstall for perioden januar—oktober for den månedlige produksjonsindeksen. Når en vurderer disse tallene må en være merksam på at produksjonsindeksen ikke gir et absolutt pålitelig uttrykk for endringene i produksjonsvolumet. Indekstallet for jern- og metallindustrien, som har vel femteparten av industriens samlede produksjon, beregnes for en vesentlig del på grunnlag av oppgaver over utførte timeverk uten korreksjon for eventuelle endringer i produksjonen pr. timeverk. Det fanger derfor ikke inn produksjonsendringer som skyldes endringer i arbeidsproduktiviteten. I perioden 1950—1958 økte produksjonen pr. timeverk i jern- og metallindustrien med gjennomsnittlig vel 5 prosent pr. år. For de siste årene foreligger det ingen oppgaver over produktivitetutviklingen, men en anser det for trolig at produktiviteten har gått ytterligere opp.

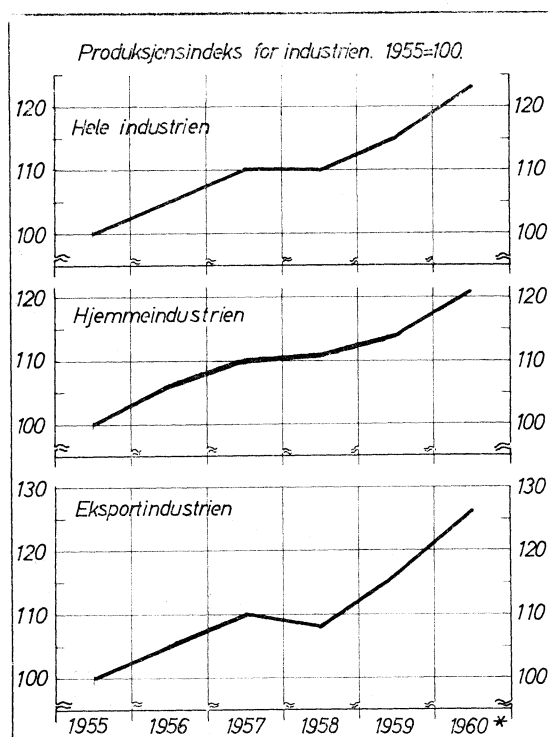

Fig. 25.

Når dette skrives, foreligger ennå ikke produksjonstall for de to siste månedene av 1960, og det er uvisst om produksjonen fortsatt vil ligge like høyt over foregående års produksjon som i januar—oktober. En må ta i betraktning at produksjonsnivået var relativt høyt i de siste månedene av 1959 og at stigningen i enkelte industrigrupper, bl. a. i tekstil- og bekledningsindustri, stoppet opp allerede i tredje kvartal. Det er derfor lite trolig at økingen i november—desember var like sterk som i de 10 første månedene av året.

Indekstallet for hele året 1960 vil således bli rundt 6—7 prosent høyere enn tallet for 1959. Det er her ikke tatt hensyn til produktivitetsoekingene i de grupper hvor indekstallet beregnes på grunnlag av timeverkkoppgaver. Dersom en går ut fra at produktiviteten i disse grupper fortsatte å øke i om lag samme tempo i 1960 som i perioden 1950—1958, regner Byrået med at den samlede industriproduksjon i 1960 vil vise en stigning på 7—8 prosent sammenliknet med 1959.

Ser en på de månedlige endringene fra foregående år i produksjonsindeksen for hele industrien, finner en at takten i produksjonsoppgangen stort sett var stigende gjennom hele 1959 og fram til mars—april 1960. Ut over våren og sommeren viste det seg tegn til avflatning i ekspansjonen, og tallene for september—oktober tyder på at en i løpet

Tabell 56. Månedlig produksjonsindeks.
Gjennomsnitt av de månedlige indekstall.
1955 = 100.

	Jan.— okt. 1958	Jan.— okt. 1959	Jan.— okt. 1960
Hele industrien	109	114	122
Bryting av kull og malm	110	106	115
Nærings- og nytelses- middelindustri i alt . .	107	111	115
Av dette: Hermetikk- fabrikker	90	108	99
Tekstilindustri	93	109	112
Bekledningsindustri i alt	101	114	125
Av dette: Skotøy- fabrikker	103	110	114
Trevare- og møbelindustri	98	98	100
Treforedlingsindustri i alt	104	114	127
Av dette: Papirfabrik- ker	104	115	128
Kjemisk industri i alt . .	104	112	119
Av dette: Kjemisk grunnindustri	112	123	132
Jord- og steinvarerindustri	112	120	124
Primær jern- og metall- industri	133	149	171
Annen jern- og metall- industri	113	108	113
Andre industrier	104	104	116
Gass- og elektrisitetsverk	117	124	135
Eksportindustri	107	115	125
Hjemmeindustri i alt . . .	110	113	121
Av dette: Konsumvare- industri	106	113	123
» » Investerings- vareindustri	114	114	118

av høsten kom inn i en periode med forholdsvis svak vekst.

For hele året under ett var økingen i produksjonsvolumet større for eksportindustrien enn for hjemmeindustrien. Gjennomsnittet av den månedlige produksjonsindeksen for tidsrommet januar—oktober gikk opp med 9,0 prosent for eksportindustrien og 6,5 prosent for hjemmeindustrien. Det var særlig i 2. halvår 1960 at produksjonsstigningen var sterkere for eksportindustrien enn for hjemmeindustrien. I første halvår 1960 lå den månedlige indeks for eksportindustrien 7,8 prosent over nivået i samme periode året før, sammenliknet med 7,4 prosent for hjemmeindustrien.

Produksjonsøkningen fra 1959 til 1960 i eksportindustrien var 8,7 prosent i gjennomsnitt for januar—februar, 8,9 prosent for mars—april, 5,9 prosent for mai—juni, 16,8 prosent for juli—august og 6,1 prosent for septem-

ber—oktober. Den uvanlig sterke stigningen i juli—august hadde for en vesentlig del sammenheng med sterk øking i produksjonen ved hermetikkfabrikker, fryserier og sildoljefabrikker.

Tabell 57. Prosentvis endring i den månedlige produksjonsindeks fra tilsvarende periode foregående år.

	Hele indu- strien	Eks- port- indu- stri	Hjem- me- indu- stri
Året 1959	4,4	7,7	3,3
Året 1960	7,0	9,0	6,5
1959			
Jan.—febr.	2,1	6,8	0,6
Mars—april	2,8	7,5	1,4
Mai—juni	4,4	9,3	2,9
Juli—aug.	5,3	6,7	4,8
Sept.—okt.	6,4	8,0	6,0
Nov.—des.	5,1	8,0	4,3
1960			
Jan.—febr.	6,1	8,7	5,2
Mars—april	8,2	8,9	7,9
Mai—juni	8,2	5,9	8,9
Juli—aug.	8,3	16,8	5,3
Sept.—okt.	5,3	6,1	5,1

Innen eksportindustrien var produksjonsøkningen størst for tresliperier, cellulosefabrikker, papirfabrikker, sildoljefabrikker, ferrolegeringsverk og aluminiumsverk. Det var bare hermetikkfabrikkene og karbid- og cyanamidfabrikkene som viste nedgang av betydning for året sett under ett.

For hjemmeindustrien viser tallene for den månedlige endringen fra foregående år at takten i produksjonsoppgangen begynte å avta fra sommermånedene i 1960. I tekstil- og bekledningsindustri var styrken i produksjonsstigningen avtakende helt fra begynnelsen av året og slo i løpet av sommeren og høsten over i produksjonsnedgang.

Indekstallene for de 10 første månedene av året viser at innen hjemmeindustrien var stigningen fra 1959 til 1960 sterkere for konsumvareindustrien enn for investeringsvareindustrien, henholdsvis 8,6 prosent og 4,1 prosent. Investeringsvareindustrien omfatter imidlertid det meste av jern- og metallindustrien, og som tidligere nevnt, er indekstallene for denne gruppen usikre fordi de for en stor del beregnes på grunnlag av oppgaver over utførte timeverk uten korreksjon for eventuelle produktivitetendringer.

Innen konsumvareindustrien var produksjonsøkningen sterkere for kullgruver, papp- og papirindustri, radiofabrikker, fabrikker for

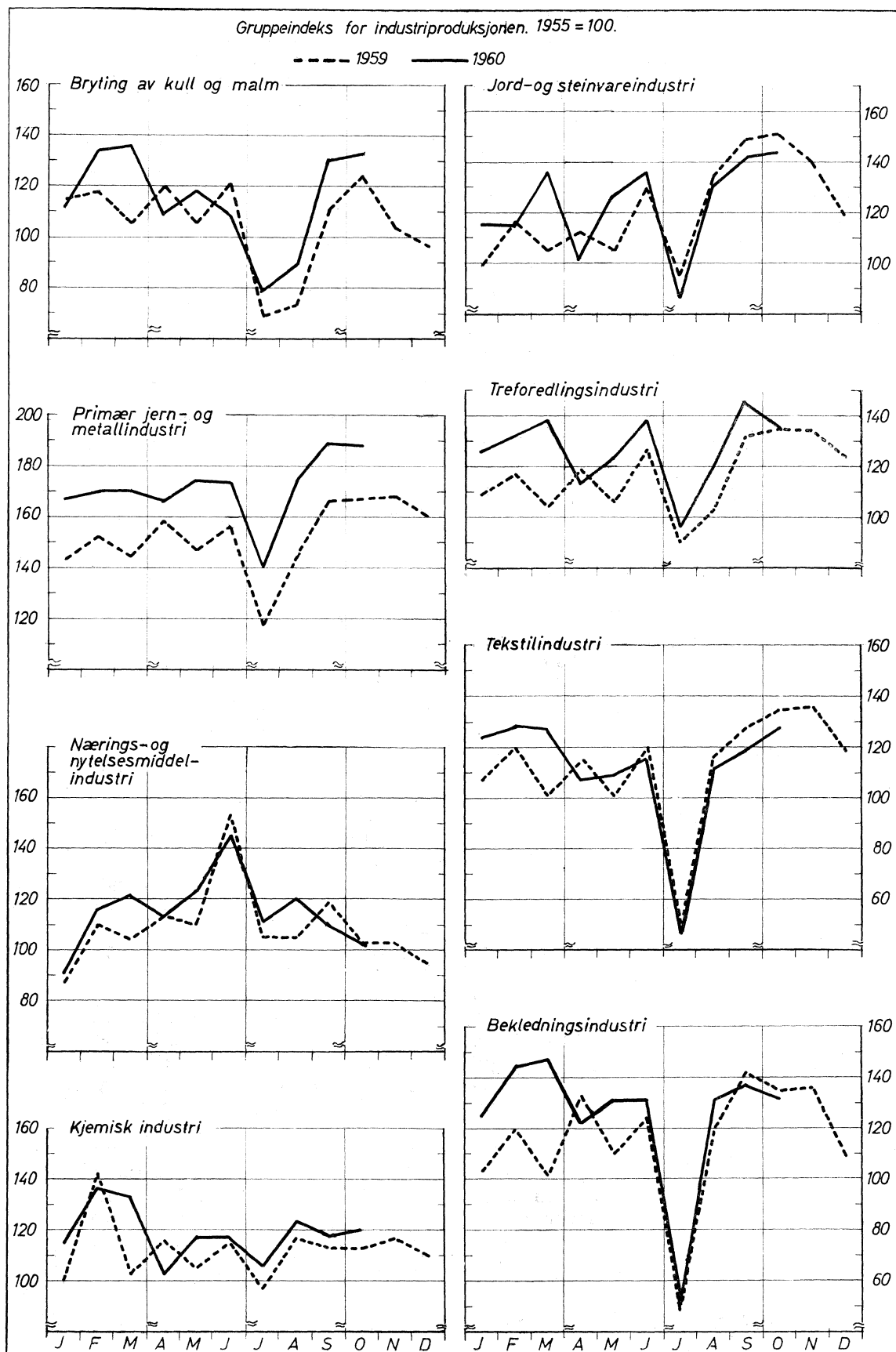

Fig. 26.

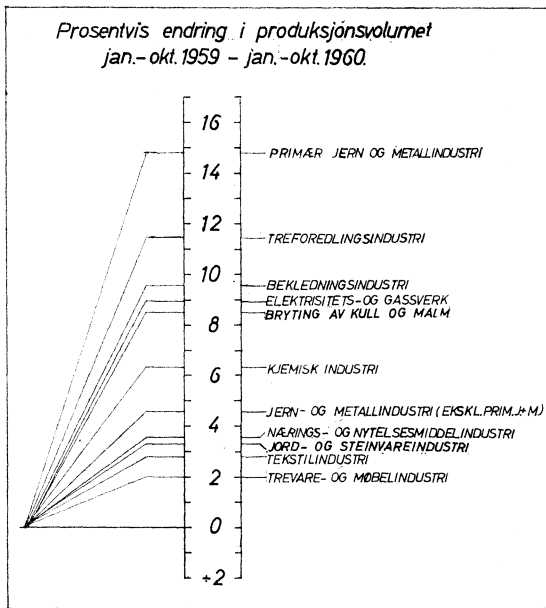

Fig. 27.

framstilling av husholdningsartikler av jern og metall og fabrikker for framstilling av elektrotermiske forbruksapparater. Innen investeringsvareindustrien viste bl. a. wallboard-fabrikker, råjerns-, stål- og valseverk og jern- og stålstøperier sterk produksjonsoppgang fra 1959.

Produksjonsutviklingen i enkelte industrigrupper.

Avsetningsforholdene for kull fra de norske gruvene på Svalbard var dårlige også i 1960, men produksjonen ble noe større enn i de to foregående år. For 1960 er produksjonen anslått til om lag 350 000 tonn mot 273 000 tonn i 1959 og 288 000 tonn i 1958.

Malmproduksjonen viste alt i alt en øking på om lag 5 prosent fra 1959 til 1960. Produksjonen av jernmalm økte fra 1,7 til 1,8 mill. tonn. I de 9 første månedene av året ble det skipet 0,92 mill. tonn i 1960 mot 0,77 mill. tonn i 1959.

For svovelkis har det ikke vært noen vesentlig bedring i avsetningsforholdene i 1960. Det er fortsatt sterk konkurranse på svovelmarkedet, bl. a. fra Frankrike. Produksjonen ble likevel litt større i 1960 enn i 1959, henholdsvis 790 000 tonn og 732 000 tonn. I årene 1955—1957 var produksjonen rundt 850 000 tonn pr. år.

Produksjonen av sink- og blykonsentrat gikk opp fra vel 22 000 tonn i 1959 til 24 000 tonn i 1960. Også produksjonen av koppermalm og -konsentrat økte litt, fra 29 000 tonn i 1959 til 30 000 tonn i 1960.

I nærings- og nytelsesmiddelindustrien sett under ett var produksjo-

nen 4 prosent større i 1960 enn året før. Produksjonen økte sterkt ved meieriene, fryseriene, kjeksfabrikkene og sjokoladefabrikkene, mens mjølkefabrikkene og hermetikkfabrikkene hadde noe lavere produksjon enn i 1959.

Produksjonsøkningen ved sjokoladefabrikkene kan tilskrives økt etterspørsel etter at avgiftene på sjokolade- og sukkervarer ble redusert fra 1. juli 1960. Hele produksjonsøkningen, som var om lag 10 prosent, falt på siste halvår.

Ved hermetikkfabrikkene var produksjonen 5 prosent mindre enn i 1959. Det ble ikke noe høstfiske av brisling i 1960 i motsetning til året før, og dette førte til en nedgang i pakkingen av brislinghermetikk fra 670 000 kasser inntil utgangen av november 1959 til 450 000 kasser på samme tidspunkt i 1960. Også produksjonen av kippers var mindre i 1960 enn i 1959. Det ble pakket 119 000 hl i 1960 mot 145 000 hl i 1959. Produksjonen av småsildhermetikk var derimot større enn foregående år. Til utgangen av november var det pakket 700 000 kasser eller om lag 5 prosent mer enn på samme tid i 1959.

I tekstilindustrien lå produksjonen i gjennomsnitt for 1960 på omtrent det samme relativt høye nivå som i 1959. I første halvår 1960 var produksjonen noe større enn året før, mens den i tredje kvartal slo om til nedgang. Svikten var særlig utpreget for ullvarefabrikkene, hvor produksjonen for hele året under ett gikk ned med 4 prosent fra 1959. For bomullsvarefabrikkene og trikotasje-fabrikkene var produksjonen henholdsvis 6 og 5 prosent større i 1960 enn året før.

Forbruket av tekstilvarer, inklusive konfeksjonsfabrikkenes forbruk av metervarer, økte sterkt i 1960. En forholdsvis stor del av forbruksøkningen rettet seg imidlertid mot importerte varer, og de norskproduserte varenes andel av den samlede tilgangen på tekstilvarer var litt lavere enn i 1959. Til gjengjeld økte eksporten av tekstilvarer sterkt.

I bekledningsindustrien gikk produksjonen opp med 9 prosent fra 1959 til 1960. Produksjonsøkningen, som skyldes en sterk øking i etterspørselen, var 11 prosent for konfeksjonsfabrikkene og 4 prosent for skofabrikkene. Takten i produksjonsøkningen var avtakende i løpet av året.

Treforedlingsindustrien hadde gode avsetningsforhold i 1960. For hele gruppen under ett gikk produksjonen opp med om lag 10 prosent fra 1959.

Papirfabrikkene økte produksjonen fra 714 000 tonn i 1959 til nærmere 800 000 tonn i 1960. Produksjonsstigningen skyldes både økt eksport og økt innenlandsk forbruk, bl. a. i emballasjefabrikkene. I de tre første

kvartalene av 1960 ble det eksportert 367 000 tonn papir og papp (inkl. arbeider av papir og papp) til en verdi av 471,2 mill. kr. mot 333 000 tonn til en verdi av 414,9 mill. kr. i samme tidsrom året før. Gjennomsnittsprisene har holdt seg på samme nivå siden våren 1959. Produksjonskapasiteten er nå på over 850 000 tonn papir og papp pr. år.

Produksjonen av cellulose gikk siste år opp med 7—8 prosent til 730 000 tonn. En vesentlig del av produksjonsøkningen er gått til økt forbruk ved papirfabrikkene.

Ved tre massefabrikkene økte produksjonen fra 705 000 tonn i 1959 til 780 000 tonn i 1960. Produksjonsøkningen er hovedsakelig gått til eksport.

I kjemisk industri i alt var produksjonen 5 prosent større i 1960 enn året før.

Produksjonen av nitrogenprodukter økte med 8 prosent. I de 10 første månedene av året ble det ved Norsk Hydro's bedrifter produsert kalksalpeter m. v. med et samlet innhold av nitrogen på 219 000 tonn i 1960 mot 202 000 tonn året før. Også i 1960 ble det importert relativt store kvanta ammoniakk. Ved Norsk Hydro's anlegg i Glomfjord foregår nå større investeringsarbeider som vil øke kapasiteten med 21 000 tonn nitrogen pr. år.

Produksjonen av kalsiumkarbid for salg gikk ned fra 62 000 tonn i 1959 til 45 000 tonn i 1960, mens det ble produsert noe mer cyanamid i 1960 enn året før. Eksporten av karbid i perioden januar—september utgjorde 34 000 tonn i 1960 mot 47 000 tonn i 1959.

Produksjonen ved sildoljefabrikken gikk opp med 20 prosent fra 1959 til 1960. Vintersildfisket var enda dårligere enn i 1959, men tilførselen av andre råstoffer økte sterkt. Produksjonen ventes å bli 130 000 tonn sildmjøl og 50 000 tonn olje i 1960 mot 116 000 tonn mjøl og 42 000 tonn olje året før. Eksporten av sildmjøl i de 9 første månedene av året gikk opp fra 61 000 tonn i 1959 til 65 000 tonn i 1960. Prisene på sildmjøl gikk sterkt ned i 1960 som følge av sterkere konkurranse, særlig fra Peru.

I jord- og steinvarerindustrien under ett økte produksjonen med 3 prosent i 1960. Ved teglverkene var produksjonen noe mindre enn året før. Avsetningsforholdene var tilfredsstillende i 1960, særlig på slutten av året, men dårlige værforhold virket hemmende på produksjonen ved enkelte av verkene. Ved sementfabrikkene gikk produksjonen opp fra vel 1 100 000 tonn i 1959 til 1 170 000 tonn i 1960. Også glassverkene og porselens- og fajansefabrikkene hadde noe større produksjon enn i 1959.

I primær jern- og metallindustri sett under ett var produksjonen i 1960 14 prosent større enn året før. For de fleste metaller var markedsforholdene stort sett gode, men kraftmangel på grunn av dårlige nedbørsforhold tvang enkelte bedrifter til å redusere produksjonen. De dårlige nedbørsforholdene i 1960 vil også virke inn på produksjonen i første halvår av 1961.

Ved ferrolegeringsverkene økte produksjonen av ferrosilisium (beregnet 45 % basis) med 40 prosent til 160 000 tonn. Produksjonen av andre ferrolegeringer var litt større enn i 1959. Det nye ferrosilisiumverket i Troms vil antakelig komme i drift i løpet av 1963. Det foregår dessuten utbyggingsarbeider ved flere av de eksisterende verk.

Råjern-, stål- og valseverkene økte produksjonen med 15—20 prosent fra 1959 til 1960. Produksjonen av råjern gikk opp med 15 prosent til 385 000 tonn og produksjonen av stål med 13 prosent til 470 000 tonn. Av valseverksprodukter ble det produsert nesten 20 prosent mer enn i 1959. Råjernproduksjonen vil antakelig passere 400 000 tonn i 1961.

Ved aluminiumsverkene økte produksjonen fra 145 000 tonn i 1959 til 165 000 tonn i 1960. Kapasiteten er økt noe, men på grunn av vanskelige kraftforhold er det uvisst om produksjonen vil stige ytterligere i 1961. Ved det tredje utbyggingstrinnet i Årdal, som vil bringe kapasiteten her opp fra 65 000 tonn til 100 000 tonn pr. år, kommer de første ovennevnte antakelig i drift i slutten av 1961.

For jern- og metallindustrien ellers gikk indekstallet for perioden januar—oktober opp fra 108 i 1959 til 113 i 1960 eller med 4,5 prosent. Som tidligere nevnt er månedsindeksen for de fleste grupper innen jern- og metallindustrien rene timeverksindekser. Dersom produksjonen pr. timeverk i disse gruppene er økt like sterkt fra 1959 til 1960 som gjennomsnittet for perioden 1950—1958, dvs. med 5 prosent, vil endelige indekstall beregnet på grunnlag av mengdetall vise en produksjonsøkning for jern- og metallindustrien på 9—10 prosent.

I transportmiddelindustrien (ekskl. bilverksteder) gikk timeverkstallet opp med vel 1 prosent fra 1959 til 1960. I skipsindustrien var tilgangen på reparasjonsarbeider noe bedre enn i 1959. Leveringen av tonnasje var også noe større i 1960 enn året før, da det ble levert 245 000 br. reg.tonn.

I elektroteknisk industri viste produksjonen av radio- og fjernsynsapparater m. v. sterk øking fra 1959. Også produksjonen av elektrotermiske forbruksapparater var større i 1960 enn året før.

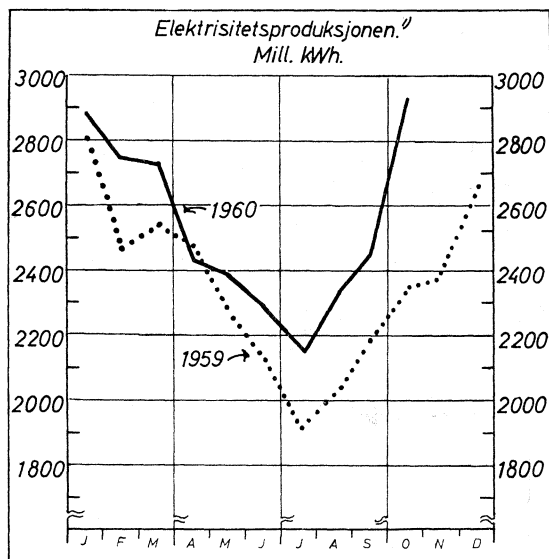
Elektrisitetsverker.

Elektrisitetsproduksjonen ble etter foreløpige beregninger om lag 31 000 mill. kWh i 1960. Dette er en øking på nesten 2 400 mill. kWh eller 8,3 prosent fra 1959.

Tabell 58. *Elektrisitetsproduksjonen ved verker på 1 000 kW og over.*

Område	Januar-september mill. kWh		Stig- ning pct.
	1959	1960	
Østlandet	10 133	10 975	8,3
Sørlandet	1 293	1 517	17,3
Vestlandet	5 986	5 951	-0,6
Trøndelag	979	1 202	22,8
Nord-Norge	2 489	2 771	11,3
Hele landet	20 880	22 416	7,4

I de tre første kvartaler av 1960 var produksjonen i hele landet under ett 1 536 mill. kWh eller 7,4 prosent større enn i tilsvarende tidsrom 1959. Av økingen falt 842 mill. eller litt over halvparten på Østlandet, 282 mill. på Nord-Norge, 224 mill. på Sørlandet og 223 mill. på Trøndelag. På Vestlandet var det derimot en liten nedgang i produksjonen.

VED ELEKTRISITETSVERK PÅ 1 000 KW OG OVER.
Fig. 28.

Pr. 30. september hadde Østlandsmagasinen en samlet energibeholdning på 7 522 mill. kWh eller hele 50,7 prosent mer enn på samme tid året før. Tallet er det høyeste som noen gang er registrert på denne tid av året. For landet ellers var energibeholdningen bare 4 493 mill. kWh, dvs. 23,7 prosent mindre enn i 1959.

Tabell 59. *Reguleringsmagasinenes energibeholdning pr. 30. september. Mill. kWh.*

	Østlands- området	Landet ellers	I alt
1956	4 473	4 722	9 195
1957	5 601	5 617	11 218
1958	6 382	6 237	12 619
1959	4 990	5 889	10 879
1960	7 522	4 493	12 015

På Østlandet og Sørlandet var vannforholdene stort sett gode i 1960. Den rikelige nedbør høsten 1959 førte til at magasinbeholdningene ved utløpet av vintersesongen 1959—60 lå om lag på det normale for årstiden. Også utover sommeren og høsten 1960 var det rikelig nedbør, og ved utgangen av oktober var magasinutfyllingen 89 prosent på Østlandet og 93 prosent på Sørlandet. De tilsvarende tall ved utgangen av oktober 1959 var 55 for Østlandet og 46 for Sørlandet.

Mens vannforholdene på Østlandet og Sørlandet må karakteriseres som gode i 1960, var det motsatte tilfelle for Vestlandet, Trøndelag og Nord-Norge. På grunn av liten nedbør utover høsten 1959 og dårlig tilsig i vinterhalvåret, var mange av magasinene i disse områder nesten tomme da snøsmeltingen tok til våren 1960. Da nedbøren fortsatte å ligge betydelig under det normale både i sommer- og høstmånedene, ble vannforholdene ved de fleste kraftanlegg nærmest prekære, slik at de tidlig måtte gå til forholdsvis streng rasjonering av strømforbruket. Reduksjonen i strømforbruket gjorde seg ikke bare gjeldende for private husholdninger, forretninger, småindustri o. l., men førte også til nedsatt produksjon ved en rekke av de store, kraftslukende industribedrifter.

Selv om vannforholdene på Vestlandet, i Trøndelag og i Nord-Norge jamt over må betegnes som meget dårlige i 1960, var det enkelte viktige unntak. Dette gjelder Fortun- og Tyinvassdragene, hvor vannføringen var stor nok til å sikre full kraftproduksjon, og Neavassdraget hvor det var om lag samme nedbørforhold som på Østlandet. Ved utgangen av oktober 1960 lå vannføringen i Nea på 84 prosent av det normale nivå.

Den utbygde vannkraft ved lavvannføring og 75—80 prosent effekt (årgangskraften) var ved utgangen av 1959 kommet opp i 3,47 mill. kW. Dette tallet vil sannsynligvis øke med om lag 160 000 kW i løpet av 1960. Av økingen faller 85 000 kW på Nea, 30 000 kW på Innset, 15 000 kW på Tussa, 10 000 kW på Hanefossen og 6 000 kW på Vrengja.

I siste femårsperiode (1956—1960) har det vært en gjennomsnittlig årlig tilgang av utbygd vannkraft på 192 000 kW årgangskraft. Dette er 29 prosent mer enn i femårsperioden 1951—1955, da det var en gjennomsnittlig årlig tilgang på 149 000 kW.

De samlede inntekter og utgifter i gruve-drift, industri og kraftforsyning er tatt inn i tabell 60.

Tabell 60. Totalregnskap for gruve-drift, industri og kraftforsyning. Mill. kr.

	Inntekt	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1956	18 413	11 445	6 968
1957	19 369	12 163	7 206
1958	19 201	12 066	7 135
1959*	19 958	12 754	7 204
1960*	21 400	13 421	7 979

Bygge- og anleggsvirksomhet.

Bygge- og anleggsvirksomheten har også i 1960 ligget på et høyt nivå. I de tre første over foregående års nivå i gjennomsnitt vel 4 prosent høyere enn året før, og hele 13 prosent høyere enn i 1958. Arealet av bygg under arbeid har gjennom hele 1960 ligget klart over foregående års nivå, i gjennomsnitt vel 4 prosent høyere.

Sysselsettingen har ikke økt i samme omfang som byggevolumet. Etter Arbeidsdirektoratets tall over sysselsatte lønnstakere i byggevirksomhet, ble det i de tre første kvartaler av 1960 gjennomsnittlig utført ca. 1,3 prosent flere månedsværk enn i samme periode i 1959. De tilsvarende tall for anleggsvirksomheten vi-

ser en nedgang på ca. 4,8 prosent, bl. a. som følge av at den ekstraordinære sysselsetting i vintermånedene var lavere enn året før. En kan således ikke ta variasjonene i sysselsettingen som uttrykk for tilsvarende endringer i produksjonsvolumet. Med den sterke øking som finner sted i maskinparken, spesielt innen anleggsvirksomheten, vil utviklingen naturlig nok gå i retning av en høyere produksjon pr. sysselsatt.

Tilgangen på byggematerialer i 1960 var tilstrekkelig til å dekke behovet. På grunn av lagerendringer gir ikke tallene i tabell 61 et helt dekkende bilde av variasjonene i forbruket. Tabellen skulle likevel kunne gi et inntrykk av de forskjvninger som har skjedd i de forskjellige materialers relative betydning. Bruken av sement stiger på bekostning av mursteinsforbru-

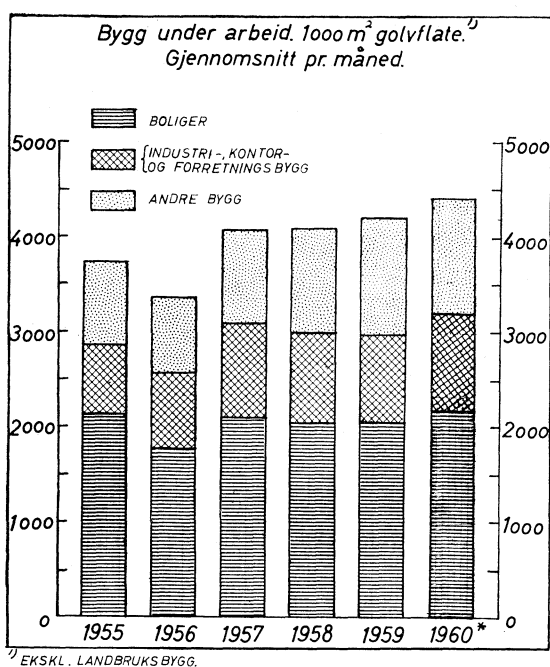

Fig. 29.

Tabell 61. Tilgang av byggematerialer.¹⁾

	1958	1959	1.—3. kvartal 1959	1.—3. kvartal 1960
Murstein, 1 000 stk.	84 000	86 484	59 346	56 298
Sement, tonn	968 145	1 082 789	773 522	834 140
Armeringsstål, tonn	80 205	63 476	46 648
Trefiberplater, tonn	59 884	62 097	43 278	47 150
Spiker og stift, tonn	11 831	13 673	9 754	9 837
Vindusglass, tonn	13 053	13 143	8 617	10 087
Lettbetong, 1 000 mursteinsenheter ..	138 676	148 000	103 400	108 000

¹⁾ Norsk produksjon pluss import minus eksport.

Tabell 62. Byggeløyve gitt i årene 1956—1960 i 1 000 m² flate.

	1956	1957 ¹	1958 ¹	1959 ¹	1.—3. kvartal 1959 ¹	1.—3. kvartal 1960 ¹
Boliger	1 898	2 649	2 177	2 386	1 735	1 815
Industribygg.....	411	473	390	391	257	381
Kontor- og forretningsbygg	230	301	296	299	172	219
Landbruksbygg	385	412	414	325	301
Andre bygg	424	541	810	698	479	457
Av dette:						
Tallet på leiligheter	23 146	31 108	25 410	27 501	19 879	19 871

¹ Herunder også registrering av bygg som er unntatt fra byggeløyveordningen.

ket. For de tre første kvartaler av 1960 viser tabellen en oppgang på 8 prosent for sement sammenliknet med samme tidsrom året før, en reduksjon på 5 prosent for murstein og ingen endring for lettbetong.

Byggereguleringen ble den 15. januar 1960 opphevet for alle boligbygg, som nå bare er gjenstand for registrering. Ellers er byggereguleringen opprettholdt i samme utstrekning som foregående år. Unntatt fra byggeløyveordningen er foruten boligbygg: bygg med inn-til 40 m² brutto golvflate, bygg som oppføres for statens eller en statsetats regning, skogshusvære og skogsstaller til bruk under skogsarbeid og fløting, driftsbygninger i tilknytning til gårdsbruk, veksthus, naust, rorbuer og egnebuer.

For de regulerte grupper av bygg har det også i 1960 vært fastsatt tre forskjellige kvoter: en kvote for fylkesforsyningsnemndene, en som disponeres av Industridepartementet til industribygg over 150 m² og en som disponeres av Landbruksdepartementet til større industribygg og lagerbygg i tilknytning til landbruket. De samlede byggekvoter for fylkesforsyningsnemndene i 1960 ble satt til 900 000 m², mot 950 000 m² i 1959. På den annen side gikk kvoten for større industribygg opp fra 325 000 m² til 375 000 m², mens Landbruksdepartementets kvote i begge år har vært 30 000 m².

Kvotene for den regulerte byggevirksomhet i 1960 har således tilsammen vært holdt på samme nivå som i 1959. Det har ved gjennomføringen av reguleringen vært lagt vekt på å oppnå en bedre sesongutjamning av byggevirksomheten. Ved fordelingen av kvotene fikk bl. a. fylkesforsyningsnemndene instruks om å bruke bare 30 prosent i første halvår, mot 40 prosent i første halvår 1959.

Mens innvilgningene i første halvår 1960 lå

under nivået året før, lå de i tredje kvartal vesentlig over. For de tre første kvartaler under ett ble det i 1960 innvilget og registrert om lag 9 prosent mer enn i 1959. En oversikt over innvilget og registrert areal tilsammen er gitt i tabell 62.

I de tre første kvartaler av 1960 ble det satt i arbeid omkring 20 400 leiligheter, eller ca. 1 000 flere enn i samme tidsrom i foregående år. For hele 1960 regner en med et igangsettingstall på omkring 28 000, mot 27 300 i 1959. Om lag 18 800 leiligheter ble i begge år finansiert gjennom statens boligbanker. Tallet på privatfinansierte boliger — som kan variere sterkt fra år til år — lå således i 1960 noe over nivået året før.

Av kontor- og forretningsbygg ble det satt i gang nærmere 6 prosent mer, og av verksted-

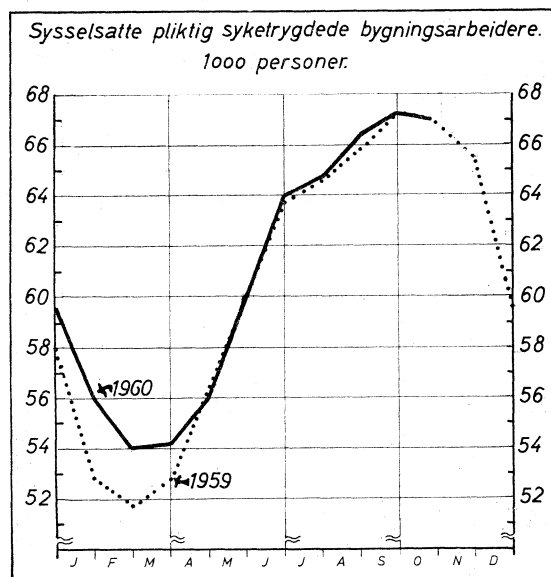

Fig. 30.

Tabell 63. Bygg under arbeid ved utgangen av hvert kvartal. Golvflate i 1 000 m².

	Boligbygg	Industribygg	Kontor- og forretningsbygg	Andre ¹
1958. 1. kvartal	1 902	574	422	903
2. »	1 964	532	434	917
3. »	2 188	546	451	977
4. »	2 053	517	431	1 096
1959. 1. kvartal	1 849	449	476	1 179
2. »	2 008	474	492	1 207
3. »	2 230	508	481	1 205
4. »	2 119	542	499	1 228
1960. 1. kvartal	² 2 001	483	487	1 240
2. »	² 2 084	517	490	1 201
3. »	² 2 349	587	530	1 177

¹ Eksklusive landbruksbygg. ² Beregnet etter et gjennomsnittsareal på 85 m² pr. leilighet.

og fabrikkbygg hele 27 prosent mer i de tre første kvartaler av 1960 enn i samme periode i 1959. Gruppen «andre bygg» viser imidlertid en nedgang på ca. 10 prosent, bl. a. som følge av at igangsettingen av en rekke skoleprosjekter er blitt forsinket fordi endringene i skoleloven har gjort det nødvendig med nye tegninger.

I de tre første kvartaler av 1960 ble det tatt i bruk ca. 17 580 boliger, eller om lag like mange som i samme periode i 1959. Fullføringstallet for hele 1960 er anslått til rundt 27 000 leiligheter, mot ca. 26 500 året før. For de øvrige grupper av bygg ble det etter alt å dømme også fullført mer enn i 1959. Hvor stor golvflate som er tatt i bruk av de ulike kategorier av bygg i de tre første kvartaler, går fram av tabell 64. For alle grupper sett under ett er det en oppgang på nærmere 8 prosent i forhold til samme periode foregående år.

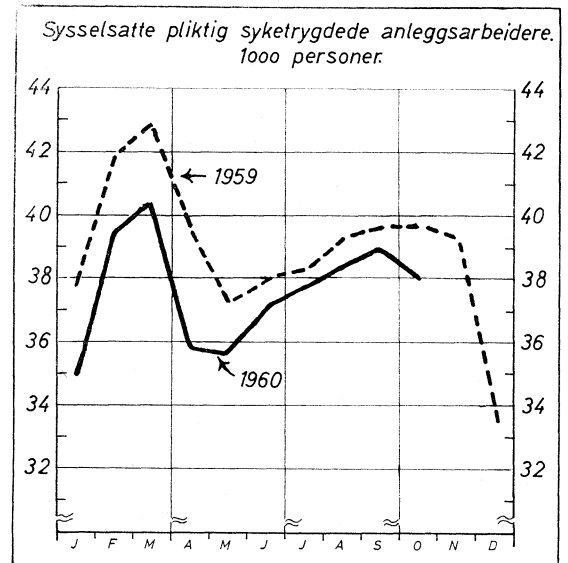

Fig. 31.

Tabell 64. Bygg tatt i bruk. Golvflate i 1 000 m².

	Boligbygg	Industribygg	Kontor- og forretningsbygg	Andre ¹
1958. 1. kvartal	458	105	50	105
2. »	534	145	52	90
3. »	507	104	56	191
4. »	754	131	81	195
1959. 1. kvartal	501	119	34	112
2. »	522	98	50	102
3. »	481	67	83	224
4. »	777	98	101	213
1960. 1. kvartal	² 451	120	44	114
2. »	² 585	84	57	146
3. »	² 475	104	100	295

¹ Eksklusive landbruksbygg. ² Beregnet etter et gjennomsnittsareal på 86 m² pr. leilighet.

Tabell 65. *Sysselsatte lønnstakere i anleggsvirksomhet.*¹

	Kommunal og fylkes- kommunal	Statlig	Privat	I alt
1959. 1. kvartal	17 808	19 496	3 505	40 809
2. »	15 211	18 137	4 989	38 337
3. »	14 277	18 566	6 168	39 011
4. »	15 112	16 796	5 555	37 463
1960. 1. kvartal	15 580	18 292	4 386	38 258
2. »	13 375	17 121	5 606	36 102
3. »	13 023	18 384	6 891	38 298

¹ Kvartalsvise gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

Tabell 66. *Sysselsettingen ved statens sivile anlegg.*¹

	Veg- vesenet	Norges Stats- baner	Telegraf- verket	Vass- drags- og elektr.- vesenet	Havne- vesenet	Diverse anlegg	I alt
1959. 1. kvartal.....	6 912	833	3 696	2 338	477	245	14 501
2. »	7 744	1 044	3 988	2 504	639	415	16 334
3. »	8 038	1 267	4 034	2 674	668	416	17 097
4. »	8 632	1 087	3 952	2 274	544	450	16 939
1960. 1. kvartal.....	12 219	911	3 821	1 998	337	410	19 726
2. »	8 532	1 031	4 025	2 265	527	740	17 120
3. »	8 167	1 150	4 163	² 2 479	635	660	17 254

¹ Oppgaver fra etatene. Kvartalsvise gjennomsnitt av tallene ved utgangen av hver måned.

² Gjennomsnitt av 2 måneder.

Det samlede areal under arbeid (eksklusive landbruksbygg) ved inngangen til 1960 var 4,4 mill. m². I løpet av de tre første kvartaler ble det satt i gang mer enn det ble tatt i bruk, slik at arealet økte til vel 4,6 mill. m² ved utgangen av september. Dette er ca. 5 prosent mer enn på samme tid i 1959. Oppgaver over bygg under arbeid ved utgangen av hvert kvartal for de forskjellige grupper er gitt i tabell 63. Etter foreløpige anslag var det ved årsskiftet 1960—61 rundt 1 500 flere leiligheter under arbeid enn ett år tidligere. For de andre grupper av bygg er det grunn til å anta at arealet under arbeid ved årsskiftet 1960—61 var 3—4 prosent større enn ved forrige årsskifte.

Det er foranpekt på at det i byggevirksomheten i 1960 hele tiden har vært færre sysselsatte i forhold til byggearealet enn året før. I de siste 6—7 årene har arealet av alle sorter bygg under arbeid, regnet pr. sysselsatt i byggevirksomhet, økt med gjennomsnittlig 3,5 prosent pr. år. For en del kan denne utviklingen skyldes endringer i sammensetningen av

byggevolumet og i omfanget av reparasjonsvirksomheten etc., men det kan heller ikke være tvil om at rasjonaliseringstiltakene i byggevirksomheten etter hvert har satt spor etter seg. Husbankens statistikk tyder på at den siste faktoren kan ha gjort seg gjeldende i boligbyggingen, idet de faktiske byggekostnadene — trass i den standardhevning som har funnet sted — ikke synes å ha økt så mye som stigningen i byggekostnadsindeksene skulle tilsi.

Anleggsvirksomheten lå i vintermånedene på et lavere nivå enn året før som følge av en reduksjon i omfanget av de offentlige ekstraordinære arbeider. Den samlede sysselsetting i anleggsvirksomhet har i alle måneder i 1960 ligget under foregående års nivå. Nedgangen falt i det vesentlige på kommunale og fylkeskommunale anlegg. Sysselsettingen ved de statlige anlegg viste også nedgang, men lå i 3. kvartal på om lag samme nivå som et år tidligere. Den private anleggsvirksomhet lå på den annen side i tidsrommet januar—september 1960 godt over nivået året før.

De samlede inntekter og utgifter for bygge- og anleggsvirksomheten er tatt inn i tabell 67.

Tabell 67. Totalregnskap for bygge- og anleggsvirksomhet. Mill. kr.

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1956	4 609	2 970	1 639
1957	5 173	3 408	1 765
1958	5 354	3 470	1 884
1959*	5 575	3 540	2 035
1960*	5 850	3 667	2 183

Skipsfart.

Handelsflåten.

Den 1. januar 1960 besto den norske handelsflåte av 2 209 skip på tilsammen 10,5 mill. bruttotonn. Skip på under 100 bruttotonn er da ikke regnet med. Spesialskip som fiske- og fangstskip, hvalkokerier, tau- og bergingsbåter, isbrytere, kabelskip o. l. er heller ikke inkludert.

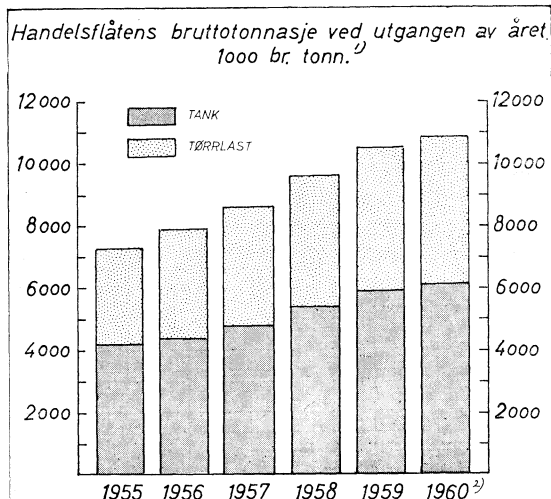
I alt 532 skip med en tonnasje på 5,9 mill. bruttotonn var tankskip. Resten — 1 677 skip på tilsammen 4,6 mill. bruttotonn — var tørrlastskip av forskjellig art. Nedenfor er gitt en oversikt over handelsflåtens fordeling på de ulike arter skip pr. 1. januar 1960.

Skipenes art	Skip	Br.tonn	Dw.tonn ¹
Tankskip	532	5 924 000	9 182 000
Tørrlastskip:			
Malmtankskip	9	145 000	225 000
Kjøle- og fryseskip	38	76 000	75 000
Passasjerskip	284	207 000	120 000
Tørrlastskip ellers	1 346	4 134 000	6 201 000
I alt	2 209	10 486 000	15 803 000

¹ Tallene er delvis beregnet.

Nettotilveksten av tonnasje var i de tre første kvartaler 1960 415 000 tonn. Dette var vesentlig mindre enn nettotilveksten i samme periode året før, som var 707 000 bruttotonn. Ved utgangen av september 1960 besto flåten av i alt 2 212 skip på tilsammen 10,9 mill. bruttotonn. Av dette var 538 skip med en samlet tonnasje på 6,1 mill. bruttotonn tankskip og 1 674 skip på tilsammen 4,8 mill. bruttotonn tørrlastskip.

Bruttotilgangen i tiden januar—september 1960 var 89 skip på i alt 758 000 bruttotonn.

¹⁾ HANDELSSKIP PÅ 100 BR.TONN OG OVER (EKSKL. FISKE- OG FANGSTSKIP, HVALKOKERIER OG ANDRE SPESIALSKIP).

²⁾ FOR 1960 PR. 1. OKTOBER.

Fig. 32.

Tilgangen fordelte seg med 446 000 bruttotonn på tankskip og 312 000 bruttotonn på tørrlastskip. Av den samlede tilgang var vel 688 000 bruttotonn, eller ca. 90 prosent, nybygd tonnasje. Utenlandske verksteder leverte 45 skip på tilsammen 481 000 tonn, mens 31 skip på i alt 201 000 tonn ble levert av norske verksteder. Resten av tilgangen besto av eldre skip innkjøpt fra utlandet og 2 mindre skip som tidligere var registrert som spesialskip.

Om lag 90 prosent av den samlede tilgang besto av motorskip, mens resten var dampskip.

Oppstillingen nedenfor viser hvordan nybyggingene fordelte seg på leveringsland.

Leveringsland	Tankskip		Tørrlastskip	
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn
Sverige	9	148 143	7	58 585
Tyskland	3	87 485	15	112 699
Storbritannia ..	1	12 884	2	23 416
Danmark	1	13 358	1	5 430
Nederland	1	487	2	11 017
Hong Kong	—	—	1	4 298
Italia	—	—	2	2 827
Utlandet i alt ..	15	262 357	30	218 272
Norge	8	111 088	23	89 457
I alt	23	373 445	53	307 729

Hele tilveksten av tørrlastskip besto av skip på under 15 000 bruttotonn. Vel 60 prosent var skip på 2 500 til 10 000 bruttotonn. Med unntak av 3 mindre skip på tilsammen 3 000 bruttotonn besto tilgangen til tankflåten av skip på over 10 000 bruttotonn. Åtte av tankskipene var på over 20 000 bruttotonn —

Tabell 68. Tilgang og avgang i handelsflåten i månedene januar—september 1960¹.

	100—499 br.tonn		500—2 499 br.tonn		2 500—4 999 br.tonn		5 000—9 999 br.tonn		10 000—14 999 br.tonn		15 000—19 999 br.tonn		20 000 br.tonn og over		I alt	
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn
Flåten 1. januar 1960 ...	801	180 930	333	511 117	209	790 379	457	3 436 201	298	3 458 286	64	1 066 383	47	1 042 973	2 209	10 486 269
Tilgang januar—september:																
Nybygg i utlandet	3	912	2	2 872	4	14 330	16	127 801	14	175 750	—	—	6	158 964	45	480 629
Eldre skip kjøpt i utlandet	2	998	3	2 944	—	—	—	—	5	55 871	1	16 279	—	—	11	76 092
Nybygg i Norge	9	2 401	3	5 561	3	9 022	6	36 671	7	87 574	1	18 483	2	40 833	31	200 545
Annen tilgang	2	344	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	344
Tilgang i alt	16	4 655	8	11 377	7	23 352	22	164 472	26	319 195	2	34 762	8	199 797	89	757 610
Avgang januar—september:																
Solgt til utlandet	4	1 597	16	23 349	6	20 443	19	145 349	11	118 325	—	—	—	—	56	309 063
Forlis	11	2 587	4	4 940	1	4 273	—	—	—	—	—	—	—	16	11 800	
Opphogd	5	1 111	8	11 016	—	—	—	—	1	10 044	—	—	—	14	22 171	
Avgang i alt	20	5 295	28	39 305	7	24 716	19	145 349	12	128 369	—	—	—	86	343 034	
Netto tilgang i alt	—4	— 640	—20	—27 928	—	— 1 364	3	19 123	14	190 826	2	34 762	8	199 797	3	414 576
Flåten 1. oktober 1960 ..	797	180 290	313	483 189	209	789 015	460	3 455 324	312	3 649 112	66	1 101 145	55	1 242 770	2 212	10 900 845
Av dette:																
Motor tørrlastskip	718	156 958	193	282 146	176	677 035	337	2 424 488	39	448 271	7	116 770	1	22 941	1 471	4 128 609
Damp tørrlastskip	41	10 075	106	176 021	22	76 812	23	162 445	3	39 732	4	75 232	4	87 243	203	627 560
Motor tankskip	38	13 257	10	15 573	7	23 493	99	860 291	256	2 997 110	46	754 855	28	610 309	484	5 274 888
Damp tankskip	—	—	4	9 449	4	11 675	1	8 100	14	163 999	9	154 288	22	522 277	54	869 788

¹ Omfatter bare egentlige handelsskip over 100 bruttotonn.

eller over 31 000 tonn dw. — og av disse var det 2 skip på ca. 48 000 tonn dw.

Avgangen i de tre første kvartaler av 1960 var 86 skip på tilsammen 343 000 bruttotonn. I alt 56 skip på 309 000 bruttotonn — for en vesentlig del eldre skip — ble solgt til utlandet. Det forliste 16 skip med en samlet tonnasje på 12 000 tonn. Til opphogging innenlands ble solgt 14 skip på i alt 22 000 bruttotonn, hvorav et motortankskip på vel 10 000 bruttotonn, bygd i 1939.

I tabell 71 er endringene i handelsflåten i de tre første kvartaler av 1960 sammenliknet med tilsvarende periode året før og med tall for årene 1957—1959.

Tilgangen og avgangen av handelsskip i de tre første kvartaler av 1960 fordelte seg slik:

	Tilgang		Avgang	
	Skip	Br.tonn	Skip	Br.tonn
Motortørrelastskip	56	308 880	31	81 778
Dampførrelastskip	3	2 433	32	58 860
Motortankskip ..	27	371 632	19	160 263
Damptankskip ..	3	74 665	4	42 133
I alt	89	757 610	86	343 034

Tabell 69 viser fordelingen av flåten etter aldersgrupper ved utgangen av 1959 sammenliknet med tidligere år.

Fra sommeren 1957 til 3. kvartal 1959 var nykontraheringene små, men de tok seg noe opp i 4. kvartal. Av en samlet nykontrahert tonnasje (netto) på 296 000 bruttotonn for bygging av norske skip ved utenlandske verksteder i 1959, falt ca. 270 000 bruttotonn i siste kvartal i 1959. I de tre første kvartaler av 1960 ble det kontrahert omtrent like meget som i hele 1959. Rundt 80 prosent av den nykontraherte tonnasje i 1959 var vanlige tørrlastskip. I 1.—3. kvartal 1960 utgjorde tørrlastskipene vel 85 prosent av den nykontraherte tonnasje.

Tabell 69. Bruttotonnasjen fordelt etter alder ved utgangen av året. Prosent.

	1939	1946	1956	1957	1958	1959
0—4 år	25	18	43	44	46	46
5—9 »	21	21	29	30	28	28
10—14 »	18	10	11	10	10	12
15—19 »	16	23	7	6	7	6
20—29 »	14	19	6	7	6	6
30 år og over..	6	9	4	3	3	2
I alt	100	100	100	100	100	100

Pr. 1. oktober 1960 var den samlede kontraktsbestand for norsk regning 3,4 mill. bruttotonn, dvs. 0,3 mill. bruttotonn mindre enn kontraktsbestanden på samme tidspunkt året før. Nær 70 prosent, eller 2,4 mill. bruttotonn, var kontrahert ved utenlandske verksteder.

Tabell 70. Inngåtte kontrakter (netto) for bygging av norske skip ved utenlandske verksteder. 1000 br. tonn.

Ar	Vanlige tørrlastskip ¹	Tankskip og andre spesialskip ¹	I alt
1955	419	774	1 193
1956	864	1 331	2 195
1957	301	376	677
1958	57	— 151	— 94
1959	238	58	296
1960 1.—3. kv	257	41	298

¹ Begrepene «vanlige tørrlastskip» og «tankskip og andre spesialskip» er ikke sammenliknbare med de tilsvarende begreper nyttet ellers i avsnittet om skipsfarten. Spesialskip omfatter her malmtank-, kjøle- og fryseskip og passasjerskip.

Tabell 71. Tilgang og avgang i handelsflåten. 1 000 bruttotonn¹.

Ar	Tilgang i alt	Nybygd i Norge	Nybygd i utl.	Eldre skip fra utl.	Avgang i alt	Forlist, kondemneret etc.	Solgt til utl.	Nettoøkning i alt	Av dette tankskip
1957.....	946	185	722	39	260	28	232	686	387
1958	1 296	255	1 002	39	261	26	235	1 035	637
1959.....	1 171	222	814	135	304	43	261	867	506
Jan.—sept.									
1959.....	941	181	675	85	234	26	208	707	392
1960.....	758	201	481	76	343	34	309	415	244

¹ Handelsskip over 100 br.tonn (ekskl. fiske- og fangstskip, hvalfangstskip og spesialskip som tau-båter, bergingsbåter, isbrytere, kabelskip o. l.).

Tabell 72. Norske nybyggingskontrakter fordelt etter byggeland og sannsynlig leveringsår.
Beregnet etter kontraktsbestanden pr. 1. oktober 1960. 1000 bruttotonn.

Land	4. kvartal 1960	1961	1962	1963	1964	1965	I alt	Herav	
								Van- lige tørrl- skip	Tank- og andre spesial- skip
Danmark	23	40	74	43	—	—	180	46	134
Frankrike	1	30	39	60	—	—	130	79	51
Japan	—	130	—	—	—	—	130	97	33
Nederland	16	32	6	—	—	—	54	53	1
Storbritannia	—	165	44	97	10	27	343	179	164
Sverige	56	348	356	220	59	—	1 039	413	626
Tyskland	52	294	122	11	21	—	500	256	244
Sum utland	148	1 039	641	431	90	27	2 376	1 123	1 253
Norge	65	275	305	149	122	140	1 056	285	771
Sum i alt	213	1 314	946	580	212	167	3 432	1 408	2 024

Fraktmarkedet.

Fraktmarkedet viste i 1960 ikke tegn til vesentlig bedring til tross for at verdenshandelen fortsatte å vokse. Årsaken var i første rekke at nettotilgangen av skip til verdensflåten på det nærmeste oppveide økingen i behovet for sjøtransporter. En viss reduksjon fant sted i opplagsflåten, særlig for tørrlastskip. Men flåten i opplag er fortsatt så stor at reduksjonen har fått liten virkning på ratene for skip i løsfart. Disse holdt seg gjennom hele året på et lavt nivå.

Verdens oljeproduksjon var i 1960 om lag 6 prosent høyere enn året før. Av mange grunner fant det ikke sted en like stor øking i sjøtransportene av olje. De amerikanske importrestriksjonene for olje har en sterk negativ virkning på behovet for sjøtransport av olje til Sambandsstatene. Under normale importforhold er det grunn til å anta at en betydelig del av økingen i det amerikanske oljeforbruk ville ha blitt dekket ved import. Videre fører oljeproduksjonen i Sahara, som nå er kommet i ordinær drift, til at Frankrike dekker en betydelig del av sitt oljeforbruk derfra til fortrenghet for olje fra mer fjerntliggende områder. Endelig betyr den utbygging som finner sted av oljeledningsnett i Sovjet-Samveldet at en stadig økende del av oljeforbruket i Østblokklandene blir dekket uten sjøtransport.

Den øking i transportbehovet som tross alt fant sted ble imidlertid mer enn oppveid av stor tilgang på tonnasje, idet verdens tankflåte i 1960 økte med ca. 7 prosent. Fraktene for tankskip i løsfart svingte derfor gjennom de tre første kvartalene av 1960 mellom scale

— 45 og scale — 65 eller omkring det samme nivå som året før.

I løpet av årets siste måneder bedret fraktene seg noe, slik at de i midten av desember 1960 lå omkring scale — 30.

Utviklingen på tørrlastmarkedet var noe bedre. Tilgangen av ny tonnasje dekket bare en del av økingen i transportbehovet, og samtidig fant det sted en god del opphogging av tørrlasttonnasje. Opplagsflåten er derfor blitt en god del redusert.

En rekke land i Europa har innført importrestriksjoner for å beskytte sin produksjon av kull. De nord-atlantiske kulltransporter har derfor gått sterkt tilbake, men svikten er blitt mer enn oppveid av økt transportbehov for bulkvarer som korn og malm.

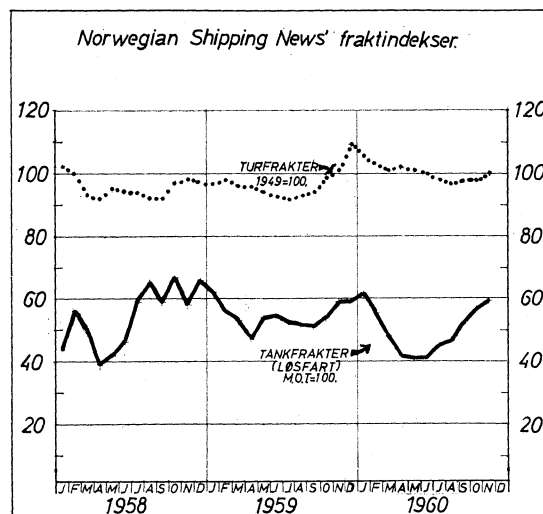

Fig. 33.

Markedet for korntransporter har imidlertid vært sterkt preget av at et stort antall tankskip, som følge av det svake tankmarkedet, har gått over til kornfart. I løpet av de tre første kvartaler av 1960 ble det således befraktet tankskip for transport av ca. 5 mill. tonn korn. Norwegian Shipping News indeks for turfrakter lå i de 11 første måneder av 1960 på omtrent 100 (1949 = 100).

Både for tankskip og tørrlastskip var interessen for langtidsbefraktning relativt liten i 1960.

Bedringen i linjenes lastetilgang som viste seg i 1959, fortsatte også i 1960. Dette influerer imidlertid ikke på fraktene for stykkogods, da disse er faste og bare endres som følge av vesentlige endringer i kostnadene.

Løsfraktmarkedet ga i 1960 bare for moderne skip inntekter som var tilstrekkelige til å dekke de løpende kostnader. For eldre skip var inntektsforholdene stort sett så dårlige at mange har ligget i opplag. Verdens opplagsflåte består derfor i stor utstrekning av skip bygd før og under krigen.

Opplagene av tankskip i verden økte i løpet av 1959 fra ca. 2,4 mill. brt. til vel 3,5 mill. brt., og kulminerte om høsten på ca. 4,5 mill. brt. I løpet av 1960 var det relativt små variasjoner i den opplagte tankflåte. Pr. 1. november var det opplagt ca. 3,8 mill. brt. Tørrlastflåten i opplag kulminerte sommeren 1959 på ca. 4,8 mill. brt. Den har senere vært i sterk tilbakegang. Pr. 1. november 1960 var ca. 1,4 mill. brt. tørrlastskip lagt opp.

Opplagene varierer sterkt fra land til land. Av flåten under bekvemlighetsflagg ligger ca. 8 prosent i opplag, av Italias flåte ca. 7 prosent, mens f. eks. Japan, Nederland og Sverige bare har ca. 1 prosent i opplag.

Den fortsatte depresjon på fraktmarkedet har naturlig ført med seg en økt interesse for opphogging, selv om økingen nok i noen grad skyldes de salg som har funnet sted fra den amerikanske reserveflåte. I løpet av de 10 første måneder av 1960 ble det hogd opp omtrent 3,5 mill. brt., mot ca. 2,5 mill. brt. i samme periode året før.

Beskjeftigelsen av Norges flåte.

Opplagene av norsk tonnasje kulminerte sommeren 1959 med ca. 1,1 mill. brt. i bøyene. Etter en tilbakegang i siste halvdel av 1959 økte oppleggene igjen i de første måneder av 1960. De nådde sitt maksimum i begynnelsen av august med 793 000 brt. og gikk utover høsten igjen noe ned. Pr. 30. november var det i alt 469 000 brt. i opplag. Det har vært en markert forskjell i utviklingen for opplag av tankskip og tørrlastskip. Mens tankflåten i

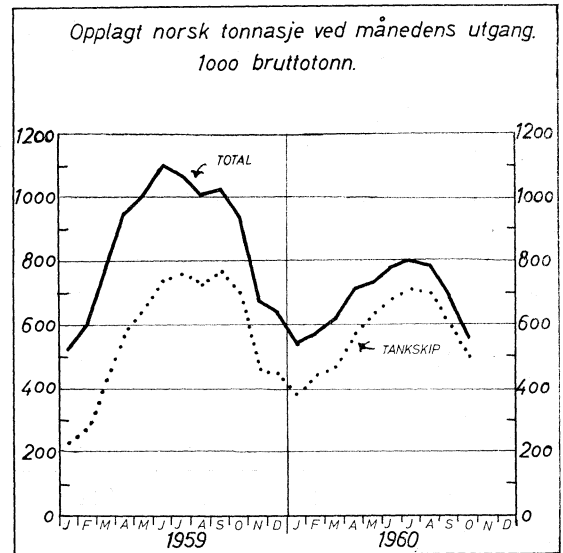

Fig. 34.

opplag har vist utpregede sesongsvingninger, har den opplagte tørrlastflåte vært i sterk tilbakegang i det siste halvannet år. Pr. 30. november var det opplagt 415 000 brt. tankskip og ca. 55 000 brt. tørrlastskip. Opplagstonnasjen tilsvarer knapt 7 prosent av tankflåten og ca. 1 prosent av tørrlastflåten.

Norges Rederforbund har utarbeidd en oversikt over beskjeftigelsen av skip over 1 000 dwt. (ca. 700 brt.) pr. 1. oktober 1960.

	Tørrlastskip 1000 br. tonn	Tankskip 1000 br. tonn
Pr. 1 oktober 1959	4 058	5 935
Pr. 1. oktober 1960	4 278	6 242
Av dette:		
I linjefart	1 451	—
På tidscertepartier av mer enn 12 måneders varighet	1 259	4 181
På konsekutive reiser av mer en 12 måneders varighet	132	240
I løsfart (skip på reise- certeparti og skip på timecharter og konse- kutive reiser av 12 måneders varighet og under)	1 359	1 226
I opplag og under lang- varige reparasjoner . .	77	595

Andelen av tørrlastflåten som er beskjeftiget på certepartier av mer enn 12 måneders varighet, er stort sett uforandret fra 1959, ca. 33 prosent. Linjeflåtens andel har også holdt seg omtrent uforandret på ca. 34 prosent.

Om lag 71 prosent av tankflåten var sluttet på tidscertepartier eller konsekutive reiser pr. 1. oktober 1960, mot 76 prosent i 1959. Under tidscertepartier og konsekutive reiser er tatt med skip som er sluttet på mer enn 12 måneder, uansett hvor stor del av løpetiden som gjenstår. Er varigheten kortere, er de tatt med under skip i løsfart.

Tabell 73 viser skipsfartens samlede inntekter og utgifter i innen- og utenriksfart. Etter fradrag av kostnader til driftsmidler, vedlikehold og nedskrivning av realkapital, framkommer det restbeløp som skipsfarten har til dekning av renter og godtgjøring av eget og leid arbeid. Dette beløpet svarer til faktorinntekten i Byråets nasjonalregnskap. I inntektene er inkludert tilskott til skip i rutefart på kysten, og i kostnadene er tatt med frakt-, tonnasje-, laste- og fyravgifter.

Tabell 73. Totalregnskap for skipsfarten.
Mill. kr.

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1956	5 982	3 786	2 196
1957	6 714	4 376	2 338
1958	5 872	4 474	1 398
1959	6 267	4 914	1 353
1960	6 660	5 379	1 281

Annen samferdsel.

Jernbanetransport.

Ved utgangen av driftsåret 1959—60 var NSB's banelengde i alt 4 415 km. I alt er nå 36 prosent av jernbanenettet elektrifisert. Driften på den smalspørte Aurskog—Hølandsbanen (56 km) ble nedlagt 1. juli 1960, slik at det nå i NSB's banenett bare er Setesdalsbanen (58 km) som fremdeles er smalsporet. Ingen nye banestrekninger ble åpnet for elektrisk drift i 1960.

Både passasjertrafikken og godstrafikken ved NSB var større i driftsåret 1959—60 enn i foregående driftsår. Passasjertrafikken steg med 3 prosent målt med tallet på passasjerer og med 2 prosent målt i passasjerkilometer. De absolutte tallene for siste driftsår var 42,3 mill. passasjerer og 1 752 mill. passasjerkilometer. Når en ser bort fra malmtransporten på Ofotbanen, økte godstrafikken med 5 prosent målt i tonn transportert og med 7 prosent målt i netto tonnkilometer. Da malmtransport-

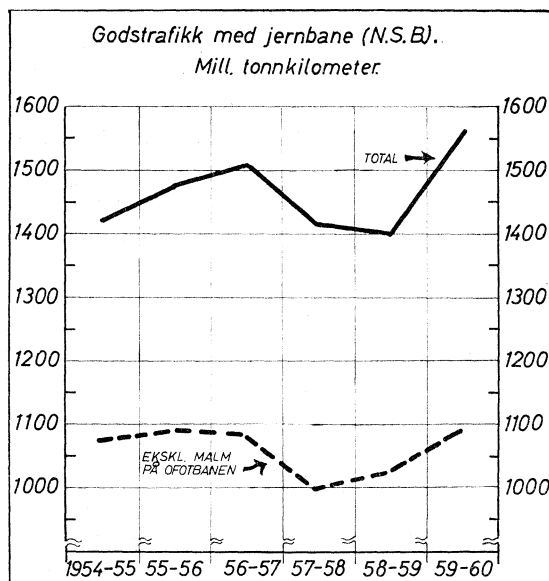

Fig. 35.

ten på Ofotbanen økte med 25 prosent, steg den samlede godstransport i driftsåret 1959—60 med 18 prosent for tonn transportert og med 11 prosent for netto tonnkilometer fra driftsåret 1958—59. De absolutte godstrafikk-tall i 1959—60 var 5,5 mill. tonn og 1 091 mill. netto tonnkilometer, når malmtransporten på Ofotbanen holdes utenfor og 17,2 mill. tonn og 1 558 mill. netto tonnkilometer når den tas med.

NSB's samlede jernbaneinntekter steg fra 397,8 mill. kr. i driftsåret 1958—59 til 416,7 mill. kr. i driftsåret 1959—60. Persontrafikk-inntektene steg med 5,0 mill. kr., godstrafikk-inntektene med 11,1 mill. kr. og andre inntekter med 2,8 mill. kr. til henholdsvis 170,7 mill. kr., 217,6 mill. kr. og 28,4 mill. kr. i driftsåret 1959—60. De samlede utgifter økte med 33,0 mill. kr. og utgjorde 556,7 mill. kr. Underskottet ved jernbanedriften ble således 140,0 mill. kr. i 1959—60 eller 14,1 mill. kr. større enn i foregående driftsår.

Ved utgangen av 1959—60 besto NSB's vognpark av 1 299 personvogner (ekskl. motorvogner) og 12 104 godsvogner (inkl. privatvogner). Dette er en nedgang på 5 personvogner og 110 godsvogner fra foregående driftsår. Personvognene hadde pr. 30 juni 1960 i alt 70 278 soveplasser og sitteplasser (inkl. sitteplasser i motorvogner) og godsvognene 199 447 tonn lasteevne.

Tallet på damplokomotiver gikk ned med 16 fra 1959 til 1960. Ved utgangen av driftsåret 1959—60 hadde NSB i alt 285 damplokomotiver, 145 elektriske lokomotiver og 28 diesel-lokomotiver. Av motorvogner var det 96 elektriske og 92 diesel- eller bensindrevne.

Tallet på vognakselkilometer i trafikk tog økte med 7 prosent i siste driftsår. Driftsytelsene økte sterkest for diesellokomotiver (21 prosent) og elektriske motorvogner (11 prosent). Vognakselkilometer trukket av damplokomotiver gikk på den annen side ned med 16 prosent. Av alle vognakselkilometer i trafikk tog i driftsåret 1959—60 ble 52 prosent trukket av elektriske lokomotiver, 23 prosent av diesellokomotiver, 14 prosent av damplokomotiver, 9 prosent av elektriske motorvogner og 2 prosent av diesel- eller bensinmotorvogner.

Både persontakstene og godstakstene ved NSB ble forhøyd fra 1. september 1960. Forhøyelsen av persontakstene utgjorde ca. 15 prosent for enkeltbilletter og billett kort og ca. 20 prosent for månedsbilletter og ukekort. Godstakstene steg med ca. 15 prosent for stykk gods og ca. 10 prosent for vognlast gods.

Veitransport.

Lengden av de offentlige veier (utenom byene) i Norge økte med 850 km i siste regnskapsår til i alt 51 233 km pr. 30 juni 1960. I forhold til den eksisterende veilengde var

økningen størst for fylkesveiene (3 prosent), mindre for bygdeveiene (2 prosent) og minst for riksveiene (under 1 prosent). Pr. 1. oktober 1959 hadde 3 751 km av de offentlige veiene utenom byene fast dekke. Senere oppgaver foreligger ikke.

Ved utgangen av 1959 var det i Norge registrert i alt 311 347 sivile motorvogner, 151 516 motorsykler og mopeder og 11 194 tilhengere. Tallet på motorvogner i alt økte med om lag 10 prosent i 1959, dvs. det samme som i 1958. For motorsykler og mopeder under ett var tilveksten om lag 18 prosent, dvs. litt svakere enn i 1958, da økingen var 22 prosent. Den registrerte tilhengerbestand steg med 12 prosent i 1959 mot 5 prosent året før.

Bestanden av personbiler steg med 12 prosent i 1959 og utgjorde i alt 186 000 ved utgangen av året. Tilveksten i 1960 var sannsynligvis vesentlig større. I de tre første kvartaler av 1960 ble det registrert 21 886 nye personbiler (inkl. drosjer o. l.), dvs. 45 prosent flere enn i tilsvarende periode i 1959. Denne sterke økingen henger sammen med økte kvoter av biler solgt mot kjøpetillatelse. Tallet på registrerte «frie» øst-europeiske biler viste også stigning fra 1959 til 1960, men stigningen var

Tabell 74. Bestanden av sivile motorkjøretøyer og tilhengere.

	Alle kjøretøyer			Kjøretøyer med dieseldrift			Diesel i prosent av alle 1959
	31/12 1958	31/12 1959	Prosent øking	31/12 1958	31/12 1959	Prosent øking	
Personvogner:							
Busser og turbiler.....	4 911	4 961	1,0	3 067	3 246	5,8	65,4
Drosjer o. l.	6 113	6 302	3,1	756	756	—	12,0
Personbiler	166 162	186 075	12,0	93	103	10,8	0,1
Varevogner:							
Rutebiler	35	38	8,6	6	1	—83,3	2,6
Leiebiler	413	453	9,7	—	2	..	0,4
I egentransport	45 687	52 312	14,5	45	55	22,2	0,1
Lastevogner og komb. vogner:							
Rutebiler	1 797	1 872	4,2	940	976	3,8	52,1
Leiebiler	10 189	10 184	—0,1	3 413	3 515	3,0	34,5
I egentransport	36 359	36 289	—0,2	3 642	3 742	2,7	10,3
Spesialvogner:							
Brann-, syke- og servicebiler	1 269	1 328	4,6	23	25	8,7	1,9
Tankbiler	944	984	4,2	149	176	18,1	17,9
Traktorer og motortraller.....	8 532	10 549	22,9	3 193	4 527	41,8	42,9
Motorvogner i alt	282 461	311 347	10,2	15 327	17 124	11,7	5,5
Motorsykler og mopeder ..	128 579	151 516	17,8	—	—	—	—
Tilhengere	9 992	11 194	12,0	—	—	—	—

mye svakere enn for de rasjonerte bilene. Andelen av øst-europeiske personbiler falt fra 19,5 prosent i januar—september 1959 til 15,8 prosent i tilsvarende periode i 1960. Et bemerkelsesverdig trekk ved utviklingen i 1960 er at tallet på nyregistrerte personbiler fra Sverige gikk ned med 35 prosent i perioden januar—september sammenliknet med tilsvarende periode i 1959. De svenske personbilenes andel av totalen sank fra 18,6 prosent i 1959

til 8,4 prosent i 1960. Nedgangen skyldes at spesialavtalene om salg av et visst antall svenske biler mot «lettere» kjøpetillatelser falt bort.

I perioden januar—september 1960 ble også 2 813 brukte personbiler registrert for første gang i Norge. Tilsvarende registreringstall foreligger ikke for 1959, men tall for innførselen viser at det ble innført 2 751 brukte personbiler i dette tidsrom i 1959.

Tabell 75. Nye biler registrert i Norge i 1959 og 1960.

Bilenes art og opprinnelsesland	Året 1959	Januar—september				
		Absolutte tall		Prosent økning	Relative tall	
		1959	1960		1959	1960
<i>Personbiler, stasjonsbiler og drosjer.</i>						
Vest-Tyskland	7 865	5 845	9 664	65,3	38,8	44,2
Storbritannia	2 427	1 937	4 359	125,0	12,9	19,9
Frankrike	1 531	1 200	1 884	57,0	8,0	8,6
Sverige	3 487	2 798	1 828	— 34,6	18,6	8,4
Tsjekkoslovakia	1 374	1 304	1 474	13,0	8,6	6,7
Sovjet-Samveldet	1 014	906	1 142	26,0	6,0	5,2
Øst-Tyskland	857	736	855	16,2	4,9	3,9
Italia	228	172	397	130,8	1,1	1,8
Sambandsstatene	108	89	217	143,8	0,6	1,0
Andre land	88	81	66	— 18,5	0,5	0,3
I alt	18 979	15 068	21 886	45,2	100,0	100,0
<i>Varebiler.</i>						
Vest-Tyskland	4 429	3 050	3 765	23,4	59,8	61,5
Storbritannia	2 075	1 432	1 729	20,7	28,1	28,2
Sverige	680	494	392	— 20,6	9,7	6,4
Frankrike	108	67	176	162,7	1,3	2,9
Andre land	68	54	61	13,0	1,1	1,0
I alt	7 360	5 097	6 123	20,1	100,0	100,0
<i>Lastebiler og spesialbiler.</i>						
Storbritannia	870	646	786	21,7	33,2	34,6
Sverige	765	543	692	27,4	27,9	30,5
Vest-Tyskland	679	483	569	17,8	24,9	25,0
Sambandsstatene	329	258	186	— 27,9	13,3	8,2
Andre land	17	14	39	178,6	0,7	1,7
I alt	2 660	1 944	2 272	16,9	100,0	100,0
<i>Busser.</i>						
Sverige	253	198	236	19,2	71,5	80,5
Vest-Tyskland	55	45	25	— 44,4	16,3	8,5
Nederland	6	2	21	950,0	0,7	7,2
Storbritannia	30	30	9	— 70,0	10,8	3,1
Andre land	2	2	2	—	0,7	0,7
I alt	346	277	293	5,8	100,0	100,0

Kilde: Opplysningsrådet for Biltrafikken, etter rapporter fra Statens Bilsakkyndige og Oslo Politikammer.

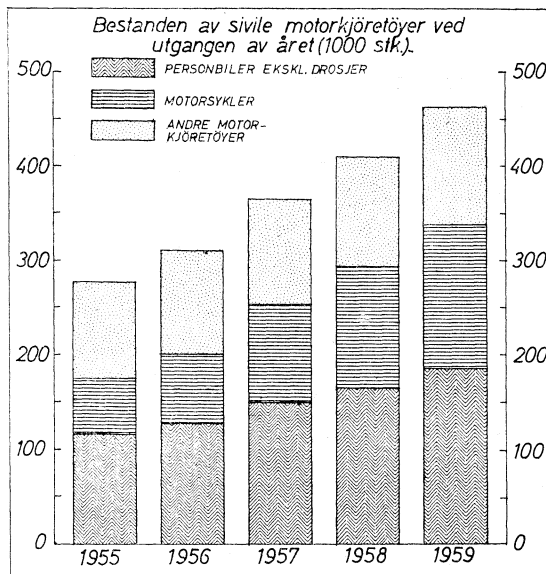

Fig. 36.

Rasjoneringen av personbiler ble opphevet 1. oktober 1960. I løpet av den første måneden med fritt salg ble det registrert 4 393 nye personbiler. Dette er 145 prosent mer enn i oktober 1959. Det må imidlertid understrekes at det ennå er for tidlig å bedømme virkningen av opphevelsen av bilrasjoneringen på litt lengre sikt.

Av andre biler enn personbiler ble det i perioden januar—september 1960 registrert 6 123 nye varebiler, 2 272 nye lastebiler og spesialbiler og 293 nye busser. Det er en stigning på henholdsvis 20, 17 og 6 prosent fra samme tidsrom i 1959. Tallene for førstegangsregistrerte brukte biler i månedene januar—september 1960 var 113 varebiler, 154 lastebiler og spesialbiler og 2 busser. Tilsvarende tall for 1959 foreligger ikke.

Registreringstallene for varebiler viser en nedgang for svenske biler, mens det er oppgang for biler fra alle andre land. For lastebilene er det nedgang bare for amerikanske biler, mens det for bussene er nedgang for vest-tyske og britiske vogner.

For motorsykler og mopeder foreligger ingen brukbare tall til bedømmelse av utviklingen i 1960, men en kan regne med fortsatt øking av bestanden.

Den nedgang i andelen av nye busser og lastebiler med dieseldrift som ble konstatert i 1959, fortsatte ikke i 1960. Etter oppgaver innhentet av Opplysningsrådet for Biltrafikken var 92 prosent av de førstegangsregistrerte nye bussene i 1958 dieseldrevet, 84 prosent i 1959 og 92 prosent i januar—september 1960. For førstegangsregistrerte nye lastebiler var de tilsvarende tall 30 prosent i 1958, 29 pro-

sent i 1959 og 42 prosent i de ni første månedene av 1960. Denne utviklingen har sannsynligvis sammenheng med de endringer i bilavgiftene som fant sted i 1959 og som ble omtalt i «Økonomisk utsyn over året 1959». Etter en avventende holdning hos kjøperne i 1959, ser det ut til at dieseldriften igjen vinner terreng.

Rutebiltrafikken viste fortsatt stigning fra 1958 til 1959. Passasjertrafikken steg med 1 prosent målt i antall passasjerer og med 3 prosent målt i passasjerkilometer. Godstrafikken økte med 1 prosent målt i tonn transportert og med 3 prosent målt i netto tonnkilometer. De opplysninger som foreligger for 1960, tyder på at rutebiltrafikken har steget også i dette år.

Tallet på motorkjøretøyer som ble befordret over ferjesamband som var i drift både i 1958 og i 1959, økte også i 1959. For personbiler var stigningen 24 prosent, for motorsykler 29 prosent, for lastebiler 5 prosent og for busser 5 prosent. Det er grunn til å tro at trafikken har steget fortsatt i 1960.

By- og forstadstrafikk.

Det samlede passasjerantall ved Oslo Sporveier gikk ned med 1 prosent fra driftsåret 1958—59 til driftsåret 1959—60. Sporvognstrafikken falt med 4 prosent, mens busstrafikken viste en oppgang på 5 prosent. På NSB's forstadsstrekninger i Oslo-området gikk passasjertrafikken ned med 1 prosent i første halvår 1960 sammenliknet med første halvår 1959. Trafikken med de egentlige forstadsbaner i Oslo økte derimot med 3 prosent i samme tidsrom.

Med alle de nevnte transportmidler ble det i første halvår 1960 befordret 84,3 mill. passasjerer mot 84,0 mill. i tilsvarende periode i 1959. Tallet for 1960 fordelte seg med 35 mill. på sporvognene, 19 mill. på bussene, 7 mill. på NSB og 23 mill. på de egentlige forstadsbaner.

Sjøtransport (vesentlig innenlands).

Det foreligger ennå ikke oppgaver over kystfarten i 1960. I 1959 reiste i alt 514 000 passasjerer med hurtigruten på Nord-Norge. Det er 11 000 flere enn året før. Inntektene av passasjertrafikken i 1959 var 28,3 mill. kr. eller 0,3 mill. kr. høyere enn i 1958. Stykkgodstransporten med hurtigruten på Nord-Norge økte med 4 prosent fra 61 300 tonn i 1958 til 63 700 tonn i 1959. Postmengden på nordturene utgjorde 36 100 m³ i 1959, dvs. omtrent det samme som året før. Ferskfisktransporten sørover gikk ned med 5 prosent til 44 500 tonn i 1959.

For andre skip i innenlandsk rutefart fore-

ligger oppgaver bare for 1958. Oppgavene viser at passasjertrafikken med alle skip i innenlandsk rutefart (inkl. hurtigruten på Nord-Norge) gikk ned fra 22,7 mill. passasjerer i 1957 til 21,2 mill. i 1958. Nedgangen kan særlig tilskrives at flere viktige ferjesamband ble erstattet med bruer. Den transporterte godsmengde med skip i innenlandsk rutefart (inkl. hurtigruten på Nord-Norge, men ekskl. ferjerutene) var 2,3 mill. tonn i 1958, dvs. bare ubetydelig større enn året før. De samlede kostnader i rutefarten (ekskl. avskrivninger) utgjorde 233,1 mill. kr. og ruteinntektene 220,2 mill. kr. i 1958. Dette gir et underskott på 12,9 mill. kr. når avskrivninger ikke regnes med. I 1957 var underskottet 13,0 mill. kr. Statstilskott og andre tilskott til rutefarten var på 48,5 mill. kr. i 1958 mot 47,7 mill. kr. i 1957. Avskrivningene var i de samme år henholdsvis 43,0 mill. kr. og 43,5 mill. kr.

I skipstrafikken mellom Norge og utlandet økte nettotonnasjen av norske og utenlandske skip som kom med last til Norge med 16 prosent i perioden januar—september 1960 sammenliknet med tilsvarende periode i 1959. Nettotonnasjen av skip som gikk med last til utlandet (ekskl. skip med jernmalm fra Narvik) steg med 6 prosent i samme tidsrom. Godsmengden økte med 15 prosent for tonn losset (innført) og med 10 prosent for tonn lastet (utført) når malmskipningene fra Narvik holdes utenfor. Dersom malmen tas med, viser tallene for tonn lastet en stigning på 20 prosent. I perioden januar—september 1960 ble det i alt losset 6,7 mill. tonn og lastet 5,1 mill. tonn ekskl. malm fra Narvik eller 14,4 mill. tonn inkl. malmen.

Lufttransport.

Ved utgangen av 1959 var det i Norge innregistrert i alt 166 sivile motorfly (163 året før) og 56 glidere (49 året før).

I norsk ruteflyging (inkl. 2/7 av SAS's internasjonale ruter) ble det i perioden januar—juli 1960 fløyet 11,6 mill. km eller 6 prosent mer enn i samme periode året før. Passasjertrafikken økte med 18 prosent og utgjorde 377,0 mill. passasjerkilometer i januar—juli 1960. Gods- og posttrafikken økte samtidig med 27 prosent til i alt 9,1 mill. tonnkilometer.

Fra de fem største norske flyplassene reiste 182 000 passasjerer innenlands og 167 000 passasjerer til utlandet i perioden januar—september 1960. Dette er en stigning på henholdsvis 21 prosen^t og 19 prosent fra samme periode året før. Tallene omfatter trafikk både med norske og med utenlandske fly.

Reiseliv.

Trafikken av utenlandske motorkjøretøyer til Norge økte med 20 prosent i månedene januar—september 1960 sammenliknet med tilsvarende periode i 1959. Økingen var sterkere for kjøretøyer fra ikke-nordiske land enn for kjøretøyer fra Sverige, Danmark og Finland. I alt kom 681 700 utenlandske motorkjøretøyer (inkl. endagskjøretøyer) til Norge i de ni første måneder av 1960. Av disse var 609 100 eller 89 prosent svenske, 18 900 danske, 15 500 finske og 13 700 vest-tyske. Tallet på innpasserte utenlandske busser var 5 500 i perioden januar—september 1960, dvs. 54 prosent flere enn i samme periode året før. Trafikken av norske motorkjøretøyer til utlandet steg med 14 prosent fra 1959 til 1960 og utgjorde 348 100 kjøretøyer i perioden januar—september 1960.

I løpet av de ni første måneder av 1960 kom 2,2 mill. utlendinger (inkl. endagsreisende) til Norge med bil. Dette er en stigning på 22 prosent siden 1959. Tallet på utlendinger innreist direkte fra ikke-nordiske land med skip eller fly steg med 21 prosent og utgjorde nær 97 000 personer i januar—september 1960. Relativt sett var stigningen betydelig sterkere for flytrafikken enn for båttrafikken. Det foreligger ingen oppgaver over innreiste utlendinger med jernbane, skip eller fly fra de andre nordiske land.

Tallet på nordmenn utreist direkte til ikke-nordiske land med skip eller fly steg med 27 prosent fra 1959 til 1960 og utgjorde nær 59 000 i perioden januar—september 1960. Tar en med de nordmenn som reiste ut fra de andre nordiske land, kommer det samlede antall nordmenn som reiste fra det nordiske område til ikke-nordiske land i perioden januar—september 1960 nær 143 000. På grunn av mangelfulle oppgaver for 1959, kan stigningen fra 1959 til 1960 ikke beregnes.

Trafikktellinger på noen av de viktigste innenlandske jernbanestrekninger viser at reisetrafikken økte med 3 prosent i perioden mai—september 1960 sammenliknet med tilsvarende periode året før. Det var stigning ved praktisk talt alle tellepunkter, men økingen var sterkest på Nordlands-banen. Tellepunktene er valgt slik at minst mulig lokaltrafikk kommer med. Tellinger ved grenseovergangene viser også en samlet stigning på 3 prosent fra 1959 til 1960. Trafikken på Meråkerbanen gikk ned med 7 prosent, men på de andre mellomriksbanene var det oppgang.

Norges valutainntekter av den internasjonale reisetrafikken (ekskl. utlendingers betaling for reiser med norske ruteskip og -fly til og fra Norge, men inkl. utlendingers studie-

Tabell 76. Inn- og utreisestatistikk.

	Året 1959	Januar—september		
		1959	1960	Prosent øking
<i>Motorkjøretøyer (1000).</i>				
Utenl. motorkjøretøyer innpassert				
Svenske	640,0	513,2	609,1	19
Danske	17,4	16,1	18,9	18
Finske	14,7	12,8	15,5	21
Britiske	5,9	5,8	7,7	34
Vest-tyske	10,7	9,8	13,7	39
Franske	3,4	3,3	4,2	27
Andre europeiske	5,8	5,6	7,3	31
Nord-amerikanske	3,8	3,5	4,6	30
Andre	0,5	0,5	0,7	58
I alt	702,2	570,6	681,7	20
Av dette: Busser	4,0	3,6	5,5	54
Norske motorkjøretøyer utpassert	372,0	304,8	348,1	14
<i>Personer (1000).</i>				
Utlendinger innreist landeveien	2 164,2	1 782,0	2 171,1	22
Utlendinger innreist direkte fra ikke-nordiske land				
med skip	49,5	47,4	53,3	12
med fly	38,4	32,7	43,6	33
I alt	87,9	80,1	96,9	21
Nordmenn utreist fra Norge direkte til ikke-nordiske land				
med skip	17,2	14,5	16,2	12
med fly	41,6	32,0	42,7	33
I alt	58,8	46,5	58,9	27
Nordmenn utreist fra andre nordiske land direkte til ikke-nordiske land	99,2	..	83,8	..
Nordmenn utreist fra hele Norden direkte til ikke-nordiske land	158,0	..	142,7	..

penger i Norge) er beregnet til 321 mill. kr. for året 1959. Etter foreløpige oppgaver økte valutainntektene med 18 prosent i de tre første kvartalene i 1960 sammenliknet med tilsvarende periode i 1959. På den annen side utgjorde Norges reisevaluta-utgifter (inkl. nordmenns studiepenge i utlandet) 380 mill. kr. i året 1959, mens stigningen i 1960 foreløpig er beregnet til 8 prosent.

Både i vintersesongen og i sommersesongen var hotellbesøket større i 1960 enn i 1959. For hele perioden januar—august 1960 under ett var det ved alle godkjente hoteller nesten 1,5 mill. ankomne gjester og henimot 3,3 mill.

gjestedøgn, dvs. henholdsvis 6 prosent og 8 prosent mer enn i samme periode i 1959. Andelen av utenlandske gjestedøgn steg fra 34 til 38 prosent, og hotellenes gjennomsnittlige kapasitetsutnyttning økte fra 62 til 65 prosent.

Postverket.

I året 1959 var det et overskott på 23,9 mill. kr. ved postverkets drift. Det tilsvarende tall for året 1958 var 0,7 mill. kr. I perioden januar—september 1960 var overskottet 1,1 mill. kr. mot 0,6 mill. kr. i samme periode året

Tabell 77. *Hotellstatistikk.*

	Ankomne gjester (1000)		Gjestedøgn i alt (1000)		Utenlandske gjestedøgn(prosent)		Kapasitetsutnyttning (prosent)	
	1959	1960	1959	1960	1959	1960	1959	1960
Turist- og høyfjells-hoteller.								
Januar—april	49,5	55,5	257,2	288,4	47	47	57	61
Mai—august	191,9	221,7	414,6	470,8	55	59	63	67
Januar—august	241,4	277,2	671,8	759,2	52	55	61	65
Godkjente land-hoteller.								
Januar—april	78,4	75,0	190,5	216,0	19	24	35	40
Mai—august	211,5	213,5	371,2	380,3	31	36	56	57
Januar—august	289,9	288,5	561,7	596,3	27	32	46	49
Godkjente byhoteller.								
Januar—april	313,3	326,8	694,8	739,8	17	17	55	57
Mai—august	564,8	604,6	1 099,9	1 171,2	38	43	82	85
Januar—august	878,1	931,4	1 794,7	1 911,0	30	33	69	72
Alle hoteller.								
Januar—april	441,2	457,3	1 142,5	1 244,2	24	25	51	54
Mai—august	968,2	1 039,8	1 885,7	2 022,3	41	45	71	74
Januar—august	1 409,4	1 497,1	3 028,2	3 266,5	34	38	62	65

før. Renter av statens kapital er tatt med blant utgiftene.

I løpet av måneden januar—september 1960 ble det bokført 30,0 mill. inn- og utbetalingskort og girokort, 2,4 mill. innskott og uttak i Postsparebanken og 9,4 mill. andre sendinger fra postkontorene. Dette er henholdsvis 2,3 mill. og 0,2 mill. flere og 0,1 mill. færre sendinger enn i tilsvarende periode i 1959. Det foreligger ingen oppgaver over vanlige brevpostsendinger m. v. i 1960. I året 1959 ble det ekspedert om lag 739 mill. postsendinger i alt, dvs. vel 1 prosent mer enn i året 1958.

Portotakstene er ikke endret i 1960.

Telegrafverket.

Stasjonenes bruttoinntekter i 1959 var 8,2 mill. kr. større enn driftsutgiftene (inkl. renter av statens kapital). Det tilsvarende tall for 1958 var 9,1 mill. kr. I perioden januar—august 1960 lå bruttoinntektene 1,2 mill. kr. over driftsutgiftene, mens det i samme periode 1959 var et underskott på 8,0 mill. kr. Overskottet i året 1959 som helhet skyldtes den bedring som fant sted i de siste månedene av året.

I perioden januar—august 1960 ble det ekspedert 33,3 mill. rikstelefon samtaler innenlands

og 0,6 mill. samtaler fra utlandet. Stigningen var henholdsvis 6 prosent og 16 prosent sammenliknet med tilsvarende periode året før. Telegramtrafikken innenlands gikk derimot ned med 2 prosent, mens trafikken til utlandet steg med 1 prosent og trafikken fra utlandet steg med 2 prosent. I alt ble det ekspedert 3,1 mill. telegrammer i perioden januar—august 1960, det samme som i tilsvarende periode i 1959.

Det var ingen endringer i telegrafverkets takster i 1960.

Inntektsutviklingen.

De samlede inntekter og utgifter i annen samferdsel er tatt inn i tabell 78.

Tabell 78. *Totalregnskap for annen samferdsel. Mill. kr.*

	Inntekter	Kostnader	Godtgjøring til arbeid og kapital
1956	2 123	1 081	1 042
1957	2 262	1 228	1 034
1958	2 377	1 304	1 073
1959	2 524	1 371	1 153
1960	2 655	1 451	1 204

Inntekter og inntektsnytting.

Inntekter.

Inntektsskapingen.

Faktorinntekten, dvs. den samlede godtgjørelse for arbeids- og kapitalinnsats, er foreløpig anslått til 25,3 milliarder kr. i 1960 eller 7,5 prosent større enn året før. Både absolutt og relativt var stigningen i fjor vesentlig sterkere enn i de nærmest foregående årene. Dette er så mye mer verd å merke seg som prisene det siste året bare endret seg lite, slik at økingen i de nominelle beløp stort sett gir uttrykk for en reell inntektsforbedring.

Faktorinntekten er definert som nettonasjonalproduktet — indirekte skatter + subsidier. Tabell 79 viser at økingen i faktorinntekten regnet i kroner fra 1959 til 1960 var noe svakere enn stigningen i nettonasjonalproduktet, idet de indirekte skatter steg sterkere (240 mill. kr.) enn subsidiene (110 mill. kr.).

Inntektsoppgangen var ikke like sterk for alle næringer. I hvalfangst og sjøtransport gikk inntektene tvert imot ned fra 1959 til 1960, mens inntektene i fiske bare økte ganske svakt.

Den seilende flåten økte i 1960 med 9 prosent. Nettovalutafraktene pr. tonn gikk imidlertid så sterkt ned at faktorinntekten i sjøtransport gikk tilbake for tredje år på rad.

Både i fiske og hvalfangst var fangstmengdene lavere i 1960 enn året før.

Tabell 79. *Nettonasjonalprodukt — faktorinntekt.*
Mill. kr.

	Nettonasjonalprodukt	Indirekte skatter	Subsidier	Faktorinntekt
1956 ..	24 380	3 439	1 176	22 117
1957 ..	25 705	3 821	1 464	23 348
1958 ..	25 286	3 819	1 210	22 677
1959 ..	26 410	4 010	1 162	23 562
1960 ..	28 312	4 251	1 272	25 333

I alle andre næringsgrupper steg inntektene fra 1959 til 1960. Relativt størst var stigningen i varehandel, der inntektene etter de foreløpige oppgaver økte med 500 mill. kr. eller om lag 17 prosent. Faktorinntekten i industri og bergverk gikk opp med 700 mill. kr. og i jordbruk med 100 mill. kr. Inntektene i skogbruk og jakt økte med 70 mill. kr. og i bygge- og anleggsvirksomhet med 150 mill. kr.

Inntektsstigningen i disse næringene kan vesentlig tilskrives den sterke økingen i produksjonsvolumet. Produksjonsstigningen i jordbruket er den sterkeste på mange år. Produksjonsutviklingen er ellers nærmere beskrevet i de enkelte næringsavsnittene.

Tabell 80. *Faktorinntekt etter næring.*

	Absolutte tall. Mill. kr.				Endringer fra år til år. Pct.		
	1957	1958	1959	1960	1957-58	1958-59	1959-60
Jordbruk	1 449	1 430	1 584	1 686	— 1	+ 11	+ 6
Skogbruk og jakt	1 024	958	921	990	— 6	— 4	+ 8
Fiske	377	349	477	484	— 7	+ 37	+ 1
Hvalfangst	152	83	47	— 20	— 45	— 43	— 143
Bergverk og industri.....	6 837	6 710	6 784	7 502	— 2	+ 1	+ 11
Bygge- og anleggsvirksomhet..	1 765	1 884	2 035	2 183	+ 7	+ 8	+ 7
Kraft- og vannforsyning.....	390	441	438	495	+ 13	— 1	+ 13
Varehandel.....	2 886	2 925	2 945	3 450	+ 1	+ 1	+ 17
Sjøtransport.....	2 612	1 652	1 624	1 587	— 37	— 2	— 2
Annen samferdsel.....	1 034	1 073	1 153	1 204	+ 4	+ 8	+ 4
Annen tjenesteyting	4 822	5 172	5 554	5 772	+ 7	+ 7	+ 4
I alt	23 348	22 677	23 562	25 333	— 2,9	+ 3,9	+ 7,5

Inntektsfordelingen.

Den del av faktorinntekten som tilfaller det offentlige og utlandet i form av kapitalinntekter, er forholdsvis liten. Disse kapitalinntekter øker imidlertid stadig noe, i 1960 således med 20 mill. kr. fra året før. De private ervervsinntekter gikk samtidig opp med 1 750 mill. kr. eller 7,6 prosent.

Tabell 81 gir bl. a. tall for fordelingen av de private ervervsinntekter på lønn, selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk og fiske og andre private inntekter. Lønnsandelen, dvs. lønn i prosent av faktorinntekt, var i 1958 og 1959 vesentlig høyere enn i tidligere år, noe som særlig hang sammen med inntektssvikten i skipsfarten. Eierinntekten i denne næring gikk kraftig ned, mens lønnsutbetalingene økte som følge av større seilende flåte. I 1959 steg dessuten arbeidsgivertilskottene til sosiale trygder ganske sterkt. Slike tilskott regnes i nasjonalregnskapet med under lønn.

Lønnsandelen er gått svakt tilbake i 1960. Eierinntekten i skipsfarten har riktignok fortsatt å synke, men dette ble mer enn oppveid av den sterke stigningen i eierinntektene i flere av de andre næringene. Lønnsandelen er fortsatt meget høy og utgjør nå 62,8 prosent.

Den sterke stigningen i inntektene til selvstendige i jordbruk, skogbruk og fiske har resultert i en ubetydelig stigning i denne gruppes andel av faktorinntekten.

«Andre private inntekter» gikk opp med 12,0 prosent fra 1959 til 1960. De ligger imidlertid fortsatt langt under nivået fra 1957, som var siste år før nedgangen i skipsfarten og avslapningen i flere andre næringer satte inn. Det er i første rekke den fortsatte nedgangen i eierinntekten i skipsfarten som er årsak til denne stagnasjonen.

For flere formål er det av interesse å kjenne de disponible inntekter for de enkelte grupper, dvs. ervervsinntektene med tillegg av stønader fra det offentlige, men med fradrag for betalte skatter. Tabell 82 viser utviklingen av den samlede privat disponible inntekt siden 1956 og fordelingen av denne på konsum og sparing. I tabellteksten er nyttet betegnelsen privat kapitaltilvekst for å markere at tallene ikke svarer til privat sparing etter vanlig bedriftsøkonomisk oppfatning. Tallene er blant annet upåvirket av eventuelle opp eller nedvurderinger av kapital, og de er framkommet etter fradrag, ikke av bedriftenes faktiske avskrivninger, men av beregnet kapitaltilvekst basert på gjenanskaffelsespriser.

Stønadene fra det offentlige gikk opp med 140 mill. kr. fra 1959 til 1960. Nettostonader mottatt fra utlandet steg også noe. Innbetalingene av direkte skatter økte samtidig med vel 130 mill. kr. eller 2,5 prosent. De direkte skattene steg således relativt svakere enn de private ervervsinntekter. De privat disponible inntekter økte med 1 850 mill. kr. eller vel 9 prosent i 1960.

Tabell 81. Godtgjøring til arbeid og kapital.

	1956	1957	1958	1959	1960	Endring 1959—60
	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Pct.
Faktorinntekt.....	22 117	23 348	22 677	23 562	25 333	+ 7,5
— Offentliges nettoinntekt av kapital ..	114	113	89	98	114	+ 16,3
— Utlendingers nettoinntekt av kapital	179	187	222	235	235	0,0
Privat ervervsinntekt	21 824	23 048	22 366	23 229	24 984	+ 7,6
Av dette:						
Lønn ¹	12 463	13 390	14 153	15 045	15 900	+ 5,7
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skog- bruk og fiske	2 230	2 091	1 991	2 257	2 447	+ 8,4
Andre private inntekter	7 131	7 567	6 222	5 927	6 637	+ 12,0
Prosentfordeling.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	
Offentliges og utlendingers nettoinntekt av kapital	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	..
Lønn ¹	56,4	57,3	62,4	63,9	62,8	..
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skog- bruk og fiske	10,1	9,0	8,8	9,6	9,7	..
Andre private inntekter	32,2	32,4	27,4	25,1	26,1	..

¹ Foruten kontraktsmessig kontant- og naturlønn omfatter posten også arbeidsgivers bidrag til trygdepremier og andre ytelser til beste for lønsmottakere.

Tabell 82. *Privat disponibel inntekt.*

	1956	1957	1958	1959	1960	Endring 1959—60
	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Pct.
Privat ervervsinntekt	21 824	23 048	22 366	23 229	24 984	+ 7,6
+ Stønader fra det offentlige	1 577	1 852	2 000	2 417	2 558	+ 5,8
+ Stønader fra utlandet (netto)	46	46	62	85	169	+ 98,8
Privat bruttoinntekt	23 447	24 946	24 428	25 731	27 711	+ 7,7
— Direkte skatter	4 063	4 974	5 182	5 365	5 500	+ 2,5
Privat disponibel inntekt	19 384	19 972	19 246	20 366	22 211	+ 9,1
Privat konsum	15 852	16 683	17 265	18 059	19 223	+ 6,4
Privat kapitaltilvekst	3 532	3 289	1 981	2 307	2 988	+ 29,5

En har grovt anslått at mellom 65 og 70 prosent av den privat disponible inntekt i 1959 tilfalt lønntakere, pensjonister og trygdede, mens resten gikk til selvstendig næringsdrivende og selskaper. Av stigningen i den disponible inntekt fra 1959 til 1960 derimot gikk etter alt å dømme rundt 60 prosent til de selvstendig næringsdrivende og selskapene. Både beregningene over ervervsinntektene og over de disponible inntekter tyder på at bedriftenes inntekter er steget noe sterkere siste år enn inntektene til lønntakere, trygdede og pensjonister.

Det går ellers fram av tabell 82 at ca. 1,2 milliarder kr. av stigningen i den privat disponible inntekt gikk til økt konsum, mens den private kapitaltilvekst økte med 700 mill. kr. Den sterke tilvekst i privat kapitaltilvekst synes å henge godt sammen med den endring som har funnet sted i den relative fordeling av inntektene mellom lønntakere og selvsten-

dig næringsdrivende og selskaper. Utviklingen når det gjelder konsum og investering er nærmere behandlet i egne avsnitt.

Lønnsutviklingen.

Hovedtendensene i lønnsutviklingen for en del viktigere lønntakergrupper går fram av tabell 83. Da fortjenestebegrepet ikke er det samme for alle grupper, og tallene refererer seg til ulike tidspunkter i året, må en være varsom med å jmføre lønnsnivået gruppene i mellom.

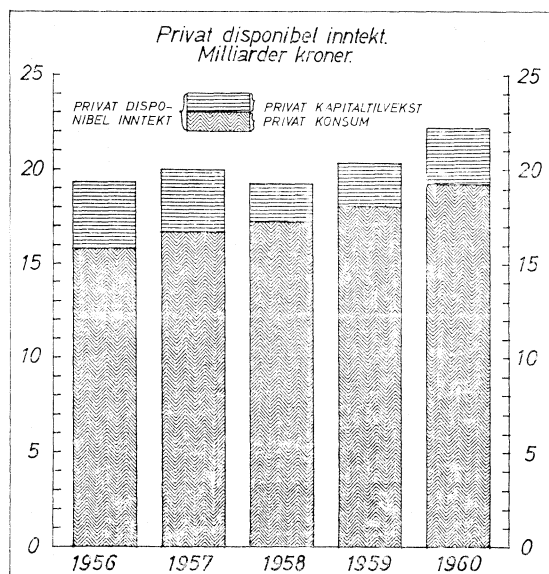

Fig. 37.

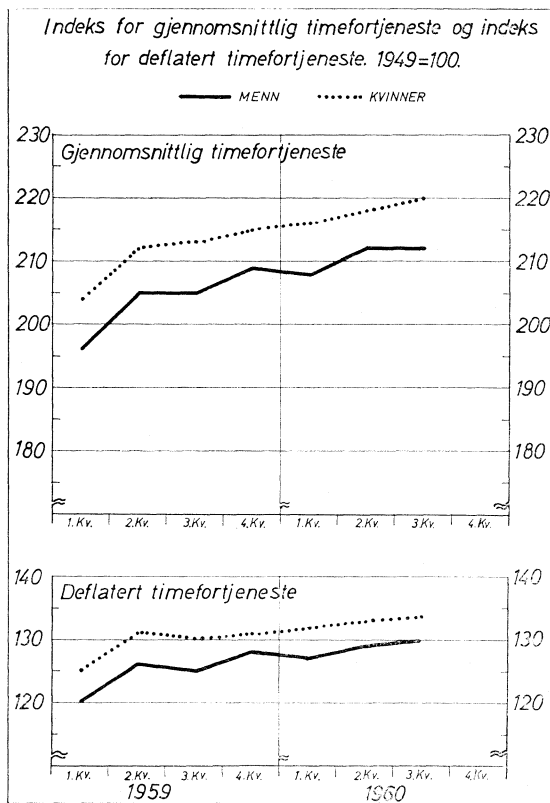

Fig. 38.

Tabell 83. Lønnsutviklingen for enkelte grupper av lønnstakere.

	Tids- enhet	Gjennomsnittslønn			Prosentvis stigning		
		Absolutte tall			1957—58	1958—59	1959—60
		1958	1959	1960			
		Kr.	Kr.	Kr.	Pct.	Pct.	Pct.
M e n n :							
Jordbruksarb., sommer ¹	måned	472	499	..	4,2	5,7	..
Skogsarb., vinter ²	dag	35,51	37,85	..	4,5	6,6	..
Industri:							
Voksne arbeidere	time	5,69	6,19	³ 6,46	4,4	8,8	⁴ 3,5
Tekniske funksjonærer ⁵	måned	1 695	1 775	1 846	7,1	4,4	4,3
Kontorfunksjonærer ⁵	»	1 480	1 564	1 624	7,9	5,1	4,3
Bygge- og anleggsarbeidere	time	7,42	7,88	³ 8,15	6,9	6,2	⁴ 3,4
Laste- og lossearbeidere	»	6,65	7,47	³ 7,71	4,4	12,3	⁴ 2,0
Matroser:							
Utenriksfart ^{1, 6}	måned	1 050	1 191	1 177	1,8	13,4	—1,2
Innenriksfart ^{1, 7}	»	926	928	..	10,0	0,2	..
Arbeidere i landtransport	time	5,13	5,52	³ 5,66	3,8	7,6	⁴ 1,3
Varehandel⁸:							
Kontorfunksjonærer	måned	1 406	1 492	..	1,8	6,1	..
Butikkfunksjonærer	»	975	1 059	..	3,6	8,6	..
Lagerfunksjonærer	»	1 09	1 110	..	2,6	6,8	..
Kommunale tjenestemenn ⁹	»	1 208	1 391	1 409	..	15,1	1,3
K v i n n e r :							
Jordbruksarb., sommer ¹	måned	294	288	..	4,3	—2,0	..
Industri:							
Voksne arbeidere	time	3,84	4,18	³ 4,32	4,3	8,9	⁴ 2,6
Funksjonærer ⁵	måned	879	924	951	6,5	4,9	3,4
Varehandel⁸:							
Kontorfunksjonærer	»	820	870	..	3,1	6,1	..
Butikkfunksjonærer	»	643	691	..	3,9	7,5	..
Kommunale tjenestemenn ⁹	»	880	1 006	1 015	..	14,3	0,9

¹ Til dette kommer kost og losji. ² Vintrene 1958—59 og 1959—60. ³ 2. kvartals oppgaver. Betaling for bevegelige helgedager, 1. og 17. mai er utjamnet over året. ⁴ Stigningen fra 2. kv. 1959 til 2. kv. 1960 ⁵ Pr. 1. september. Lønnsstigningsprosentene er standardberegnet. ⁶ Mars. ⁷ November. ⁸ Pr. 30. april ⁹ Pr. 1. januar.

De grupper av lønnstakere som det foreligger oppgaver for, hadde fra 1. halvår 1959 til 1. halvår 1960 til dels betydelig mindre lønnsstigning enn fra året 1958 til året 1959.

I 1958 var det tariffrevisjoner og indeksreguleringer for de langt fleste lønnstakere. De nye overenskomster ble gjort gjeldende fra ulike tidspunkter for de forskjellige gruppene, og de tillegg som ble gitt er kommet med i statistikken for 1958 for enkelte grupper og først i 1959 for andre grupper.

For industriarbeidere, bygge- og anleggsarbeidere, laste- og lossearbeidere og arbeidere i privat landtransport gir statistikken opplysninger om den gjennomsnittlige timefortjeneste. En del av lønnsstigningen i disse grupper fra 1958 til 1959 skyldes kompensasjon for arbeidstidsforkortelsen fra 1. mars 1959.

I 1960 har det funnet sted få tariffrevisjoner. De fleste tariffavtaler som ble revidert

i 1958, fikk 3 års varighet med utløpstid i 1961. Enkelte overenskomster fikk imidlertid to års varighet.

Overenskomsten for 6—7 000 mann i jordbruket løp ut 15. januar 1960. Riksmeklingsmannens forslag til ny avtale ble vedtatt med virkning fra 15. februar, og avtalen gjelder til 15. januar 1961. Etter den nye avtalen skal arbeidstiden i jordbruket settes ned til 45 timer pr. uke som et gjennomsnitt for året. Som kompensasjon for arbeidstidsforkortelsen ble timelønnsatsene økt med 6% prosent og akkordsatsene med 4,5 prosent. Det ble videre gitt et tillegg på 9 øre til den ledende timelønnsats, slik at denne kom opp i kr. 4,—.

Etter frivillig mekling mellom staten og statstjenestemennenes tre hovedsammenslutninger satte Riksmeklingsmannen fram forslag til ny avtale som ble vedtatt av partene. Den nye avtalen innebærer et opprykk på en

lønnsklasse i regulativet. Klasseopptrykket skjer i to etapper med en halvdel fra 1. juni 1960 og resten fra 1. juni 1961.

Det ble også gjennomført endringer i regulativets oppbygging. Lønnsklassene 1—16 ble bygd opp med 4 alderstillegg slik at topplønn nås etter 8 års tjeneste mot tidligere 10 års tjeneste. I lønnsklasse 17 ble det gitt et nytt alderstillegg slik at denne klassen nå får 3 tillegg. I de høyere lønnsklasser skjedde ingen endringer i antall alderstillegg, men det ble foretatt en mindre justering av satsene. Fullt gjennomført betyr disse lønnstilleggene i gjennomsnitt en øking på vel 7 prosent. Den nye avtalen gjelder til 1. juni 1962.

For 18—20 000 mann i skogbruket ble den gjeldende avtale revidert med virkning fra 1. september 1960. Den nye avtalen innebærer en mindre lønnsøking, og gjelder til 31. august 1961.

Den nye overenskomsten for 5—6 000 mann i hvalfangsten ga et tillegg på 5 prosent på månedshyre, partsfortjeneste, overtidsbetaling og hvalbåttillegg. Hvalbåtmannskaper får også en dags ekstra hyre for hver søndag og helgedag de arbeider på feltet. Den nye overenskomsten fikk 2 års varighet med halvautomatisk indeksregulering.

For om lag 43 000 sjøfolk i utenriks fart ble arbeidstiden etter de nye overenskomstene satt ned fra 48 til 45 timer pr. uke med virkning fra 1. januar 1961. Reduksjonen av arbeidstiden vil i de fleste tilfelle bli gitt i form av økt fritid. Sjøfolk i utenriks fart fikk ved tariffrevisjonen i 1958 en ukes ferie i stedet for 45 timers uke. Denne ekstra ferieuken er nå sløyfet. Den nye avtalen ga en mindre lønnsøking for enkelte grupper av styrmenn, maskinister og stuerter, og ble for øvrig prolongert til 31. oktober 1961.

Når dette skrives, pågår forhandlinger om

nye overenskomster for om lag 6 000 bankfunksjonærer.

I 1960 har det vært meget få konflikter med arbeidsstans.

	Konflikter begynt i året	Lønns- takere	Tapte arbeids- dager i 1000
1957	18	2 792	27
1958	15	12 541	60
1959	17	2 113	48

Privat konsum.

Etter foreløpige beregninger økte utgiftene til privat konsum fra 1959 til 1960 med omtrent 1 200 mill. kr., eller med vel 400 mill. kr. mer enn fra 1958 til 1959. Utgiftsøkningen fordeler seg med vel 400 mill. kr. til matvarer, drikkevarer og tobakk, noe over 200 mill. kr. til klær og skotøy, ca. 100 mill. kr. til hver av postene «bolig, lys og brensel» og «reiser og transport», vel 150 mill. kr. til møbler og husholdningsartikler og ca. 200 mill. kr. til andre utgiftsposter. Prisene på konsumvarer er i samme tidsrom økt ganske svakt, med rundt en halv prosent.

Målt i faste priser økte det private konsum med nær 6 prosent fra 1959 til 1960. Denne vekstraten er omtrent dobbelt så høy som den gjennomsnittlige vekstraten i ti-året 1950 til 1959, og den er også vesentlig høyere enn i 1959, da konsumet steg med ca. 5 prosent. I begge disse årene holdt stigningen i konsumet følge med stigningen i nasjonalproduktet; også i så måte avvek utviklingen i 1959 og 1960 noe fra mønsteret i tidligere etterkrigsår.

Tabell 84. Sammensetningen av det private konsum.

	I løpende priser					I faste (1955)-priser				
	Endringer fra år til år. Mill. kr.			1960		Endringer fra år til år. Mill. kr.			1960	
	1957 —58	1958 —59	1959 —60	Mill. kr.	Pro- sent	1957 —58	1958 —59	1959 —60	Mill. kr.	Pro- sent
Matvarer	239	137	325	5 633	30	67	196	330	5 193	31
Drikkevarer og tobakk..	27	102	88	1 497	8	12	93	57	1 306	8
Bolig, lys og brensel ...	150	90	91	2 170	12	78	40	52	1 741	10
Møbler og husholdnings- artikler	— 55	37	169	1 596	8	58	21	141	1 515	9
Klær og skotøy	8	174	233	2 903	15	25	243	186	2 783	16
Reiser og transport	— 20	41	89	1 170	6	9	14	78	1 061	6
Andre utgifter	209	207	208	3 986	21	60	166	162	3 455	20
Spesifisert konsum i alt..	558	788	1 203	18 955	100	9	773	1 006	17 054	100

Tabell 85. Prosentvise endringer i volum og priser for det private konsum etter utgiftsgrupper.

	Prosentvise endringer i volum fra år til år			Prosentvise prisendringer fra år til år			Prosentvis endring i relative priser (gruppepriser i forhold til konsumpris) 1959—60
	1957—58	1958—59	1959—60	1957—58	1958—59	1959—60	
Matvarer.....	— 1,4	4,2	6,8	+ 6,3	—1,4	—0,6	—1,1
Drikkevarer og tobakk	1,0	8,0	4,6	+ 1,1	—0,7	1,6	+ 1,1
Bolig, lys og brensel	5,0	2,4	3,1	+ 3,0	+ 2,1	1,2	+ 0,7
Møbler og husholdningsartikler..	— 4,1	1,2	10,3	+ 0,3	+ 1,2	1,3	+ 0,8
Klær og skotøy	— 1,1	10,3	7,2	+ 1,3	—3,0	1,6	+ 1,1
Reiser og transport	— 0,9	1,4	7,9	—1,0	+ 2,5	0,3	—0,2
Andre utgifter	2,0	5,3	4,9	+ 4,2	+ 0,4	0,5	—
Spesifisert konsum i alt	— 0,1	5,1	6,3	+ 3,5	—0,5	0,5	—

Det private konsum svarte i 1960 til 54 prosent av bruttonasjonalproduktet, eller omtrent det samme som i 1958 og 1959.

Det har vært forholdsvis ubetydelige prisendringer for utgiftsgruppene i 1960, og det er ikke grunn til å tro at prisutviklingen har hatt nevneverdig virkning på volumendringene i konsumets sammensetning. Den sterke økingen i det private konsum har direkte sammenheng med økingen i konsumentenes inntekter, dels også med økingen i avbetalingshandelen. Etter de foreløpige beregninger økte lønnsinntektene i 1960 med 5,7 prosent og eierinntektene med omtrent 11 prosent. For de private disponible inntekter sett under ett var økingen sterkere enn for nasjonalproduktet, som følge av en mindre stram finanspolitikk enn tidligere. (Se kapitlet Inntekter.) Det er den kraftige inntektsøkningen som i første rekke har motivert konsumøkningen.

Som vanlig er det utgiftsgruppene møbler og husholdningsartikler, og reiser og transport som relativt sett viser sterkst øking, med henholdsvis 10 og 8 prosent. Men utgiftsøkningens fordeling på de øvrige utgiftsgrupper har i 1960 fulgt et noe annet mønster enn i tidligere etterkrigsår. En av grunnene til dette er etter alt å dømme at markedet ikke raskt nok har tilpasset seg økingen i inntektsnivået. I særlig grad må en anta dette gjelder posten bolig, lys og brensel, som ganske sikkert ville ekspandert sterkere enn de registrerte 3 prosent, dersom tilbudet av boliger hadde vært elastisk nok til å møte den øking i boligterspørselen som er motivert av konsumentenes økte inntekter. Lignende synspunkter gjør seg for øvrig også gjeldende for utgiftsgruppen reiser og transport, som inkluderer kjøp av privatbiler. Bilrasjonerings ble først opphevet den 1. oktober, og en må anta at kjøp av privatbiler ville ha vist betydelig sterkere stigning dersom bilrasjonerings hadde vært opphevet tidligere.

De forhold som her er nevnt, kan bare i noen grad bidra til å forklare utgiftsøkningens fordeling på de ulike varegrupper. Beregninger som bygger på Byråets undersøkelser av inntektselastisiteten for ulike deler av det private konsum, gir anslag for volumendringene 1959—60 som avviker til dels betydelig fra de faktiske nasjonalregnskapstall, som følgende oppstilling viser:

	Anslag for volumendring 1959—60	Faktisk endring 1959—60 foreløpige beregninger
Matvarer	2,8	6,8
Drikkevarer og tobakk	7,8	4,6
Bolig, lys og brensel ..	5,3	3,1
Utstyr m. v., leid hjelp	12,0	10,3
Klær og skotøy	7,3	7,2
Reiser og transport ..	12,3	7,9
Andre utgifter	6,5	4,9

Anslagene bygger på den forutsetning at endringer i relative priser har vært uten nevneverdig betydning fra 1959 til 1960, at endringen i folketallet bidrar med 1 prosent øking for alle konsumvarer og at inntektsvirkningene på konsumets sammensetning følger av inntektselastisitetene. (Beregningsmåten er i prinsippet den samme som i Økonomisk utsyn 1958 og 1959.)

Det er særlig grunn til å merke seg den sterke økingen i matvarekonsumet. Økingen er hele 6,8 prosent, dvs. vesentlig sterkere enn konsumet i alt. Det går fram av oppstillingen at matvareposten er den eneste utgiftspost som har en sterkere prosentvis vekst enn normal konsumutvikling skulle tilsi. Statistiske svakheter ved de foreløpige beregninger kan i noen grad spille inn her, men det er på den annen side sterke økonomiske motiveringer som tilsier at en får utslag utenom det vanlige i konsumets sammensetning, når inntektene og totalkonsumet øker så sterkt som tilfelle var fra 1959 til 1960. Det går fram

Tabell 86. Forbruk av enkelte matvarer. 1 000 tonn.

	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Mjølkk ¹	610	606	670	667	670	683
Fløte, omregnet til helmjølk ¹	152	154	159	157	164	170
Smør	14,2	13,2	13,3	13,0	12,3	13,8
Ost	28,6	28,4	28,3	31,2	30,4	30,8
Kjøtt og flesk	117,6	122,7	125,3	124,7	124,5	128,2
Egg.....	27,5	27,4	27,8	28,0	28,3	29,4
Margarin	83,6	86,8	85,3	86,1	85,8	85,0
Sukker	122,4	156,4	123,9	156,2	156,1	160,0
Kaffe (rå vekt)	20,5	24,1	22,4	26,3	24,8	28,0
Importert frukt.....	61,4	69,9	91,4	98,3	103,9	109,0
Norsk frukt	54,8	73,6	50,0	77,0	69,0	102,0
Tørket frukt, nøtter.....	10,4	11,8	10,6	11,2	10,2	12,0
Grønnsaker	121	153	146	143	140	144

¹ Mill. liter.

Tabell 87. Forbruk av tobakk og drikkevarer.

	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Sigarer	21	21	24	25	26	28
Sigaretter	1 427	1 340	1 441	1 394	1 420	1 450
Røyketobakk, skrå, snus....	3 369	3 371	3 461	3 584	3 664	3 930
Alkoholfrie drikkevarer	53,9	51,8	53,6	54,9	65,2	66,6
Alkoholholdig øl	77,6	78,7	78,9	80,8	84,7	86,7
Vin	4,1	4,2	4,2	4,0	4,3	4,4
Brennevin	9,0	9,1	9,3	9,2	9,9	10,5
Ren alkohol i alt	7,9	8,0	8,1	8,2	8,7	9,0

av tabell 86 at den sterke økingen i matvarekonsumet ikke gjelder generelt for alle matvarer. Bortsett fra postene smør, kaffe og frukt, som viser sterk øking, er økingen av størrelsesorden 1—4 prosent for de poster som er oppført, og økingen må følgelig ha vært relativt mye sterkere for alle «småvarene» som samlet teller mye i det private konsum. Mye kan tale for at en rask inntektsøking i første omgang gir seg sterkt utslag i matvarekonsumet, og at det senere etter hvert som markedet tilpasser seg inntektsutviklingen, finner sted en justering av konsumets sammensetning med relativt sterkere ekspansjon for luksusbetonte varer og varige konsumgoder.

Posten drikkevarer og tobakk er økt svakere enn inntektsoppgangen skulle tilsi. Det er drikkevarene som viser svakest øking under denne posten. Forbruket av øl, vin og alkoholfrie drikkevarer er økt med 2 prosent og brennevin med 6 prosent. For tobakksvarer

varierer økingen noe. Forbruket av sigaretter er økt med vel 2 prosent og forbruket av røyketobakk med vel 7 prosent.

Konsumentenes kjøp av utstyrsvarer m. v. er økt med vel 10 prosent. Av tabell 88 går det fram at økingen er særlig sterk for radio-mottakere og fjernsynsapparater. Utgiftene til fjernsynsapparater alene løper opp i mer enn 100 mill. kr. mot vel 10 mill. kr. i 1959. Det er også forholdsvis sterk øking for kjøleskap, platekomfyrer og vannvarmere.

Under posten reiser og transport er det kjøp av personbiler som bidrar sterkest til utgiftsøkingen på nærmere 8 prosent. Kjøp av personbiler i 1960 var 50 prosent høyere enn i 1959. For motorsykler var det en øking fra 1959 på ca. 10 prosent.

For posten klær og skotøy er det en øking på vel 7 prosent. Sett i relasjon til økingen i det samlede konsum kan dette karakteriseres som en normal øking.

Tabell 88. Tilgang av varige utstyrsvarer.

	1955	1956	1957	1958	1959*	1960*
Kjøleskap 1 000 stk.	55	60	60	42	54	60
Vaskemaskiner »	75	63	48	43	41	42
Vannvarmere m. kolbe »	42	38	35	35	38	41
Magasinkomfyrer »	6	2	1	1	—	—
Platekomfyrer »	62	53	55	52	49	53
Strykejern..... »	103	100	92	85	89	..
Kjøkkenapparater (mixere).. »	10	9	10	19	24	47
Støvsugere »	63	70	61	48	59	48
Båndopptakere..... »	17	18	18	12	16	13
Radiogrammofoner »	19	20	21	17	19	8
Andre radiomottakere »	86	84	80	85	81	105
Fjernsynsapparater (1000 lisenser)	—	—	—	1	6	50

Tabell 89. Konsum av reiser og transportmidler.

	1955	1956	1957	1958	1959*	1960*
Jernbanereiser mill. personkm	1 720	1 726	1 740	1 800
Bussreiser »	2 282	2 345	2 425	2 510	2 580	2 650
Innenl. rutflyging »	36	57	71	80	93	115
Sykler 1 000 stk.	82	72	64	59	67	69
Motorsykler »	..	17	34	22	24	27
Personbiler »	15	14	21	23	24	37
Hotellbesøk (nordmenn).. 1 000	1 359	1 368	1 388	1 349	1 352	1 365

Investering.

Ved inngangen til 1960 ble det satt i verk enkelte tiltak som bidro til at investeringsvirksomheten siste år ble liggende på et noe høyere nivå enn året før. Blant annet ble statsbankenes utlånsbudsjetter økt, tolltariffens maskinanmerkning ble gjeninnført fra 1. januar 1960 og mengdereguleringen for boligbygg fra 15. januar 1960. For bygg utenom boliger var de totale byggekvoter uendret fra året før. Varsel om gjeninnføringen av tolltariffens maskinanmerkning var gitt av myndighetene ett år i forveien. Bestemmelsen fikk derfor virkning for maskinimporten helt fra årets begynnelse. Importverdien av maskiner og apparater i årets tre første kvartaler lå vel 30 pct. høyere enn året før. (Se tabell 90.)

Etter at byggereguleringen for boligbygg er opphevet, står det forholdsvis lite igjen av de bestemmelser som har regulert omfanget av investeringene etter siste verdenskrig.

Anleggsvirksomheten har lenge vært helt fri. Av bygninger er det bare industri- og verkstedbygg, skoler, sykehus, hoteller, lager- og kaiskur o. l. på over 40 m² brutto golvflate som det fremdeles kreves byggeøyve for. Bygg som oppføres for staten og statsetaters regning og driftsbygninger i tilknytning til jordbruk, skogbruk og fiske er i alle tilfelle fritatt for regulering.

Kvantitative restriksjoner på importen spiller nå liten rolle for investeringsvirksomheten. Men visse maskiner — stempeldrevne forbrenningsmotorer, elektriske fryse- og kjøleskap, frysebokser, frysemaskiner og rotasjonspresser — er fremdeles lisensbundet. Lisens fordres også ved kontrahering av malmtank-, tank- og kjøleskip; derimot står tørrlastskip på friliste — i begge tilfelle blir det imidlertid stilt bestemte krav til finansieringsmåten.

Den samlede investering inklusive lager i 1960 er i løpende priser foreløpig beregnet

Tabell 90. *Investeringsindikatorer. Kvartalstall i prosent av tilsvarende periode året før.*

	1959				1960		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Produksjon:							
Investeringsvareproduksjon	101	103	102	102	108	102	102
Byggevirksomhet ¹ :							
Bygg under arbeid, total golvflate ² .	104	109	106	107	102	99	102
Bygg satt i gang, total golvflate .	133	114	94	105	88	98	122
Importverdi:							
Maskiner og apparater	88	124	113	102	138	126	130
Lastebiler, varevogner o. l.	110	106	135	91	80	142	118
Skip	159	58	98	66	68	102	105
Lager:							
Totalindeks	101	105	99	96	97	97	101

¹ Ekskl. landbruksbygg. ² Ved kvartalets utgang.

Tabell 91. *Bruttoinvestering i fast kapital fordelt etter art (1955-priser).*

	Arstall i prosent av foregående år					Prosentfordeling				
	Bygninger og anlegg	Skip og båter	Andre transportmidler	Maskiner, utstyr m. v.	I alt	Bygninger og anlegg	Skip og båter	Andre transportmidler	Maskiner, utstyr m. v.	I alt
1956	97	108	114	99	102	43	29	9	19	100
1957	107	100	103	106	104	45	27	9	19	100
1958	100	117	103	98	105	43	31	8	18	100
1959	100	89	108	108	99	43	28	9	20	100
1960	104	89	108	117	103	44	24	10	22	100

til 13 milliarder kroner eller ca. 10 prosent høyere enn i 1959. Regnet i volum gikk totalinvesteringene opp med 10,5 prosent.

Bruttoinvesteringen i fast kapital, regnet i løpende priser, steg etter foreløpige beregninger med 3 prosent fra 1959 til 1960. Også regnet i faste priser var stigningen 3 prosent. Utgiftene til investering i skip gikk ned med 440 mill. kr., mens utgiftene til investering i andre transportmidler økte med 160 mill. kr. Investeringene i bygg og anlegg steg med 330 mill. kr. og utgiftene til maskiner og utstyr med 310 mill. kr. Regnet i faste priser gikk skipsinvesteringene ned med 11 prosent og investeringene i andre transportmidler opp med 8 prosent, mens investeringene i maskiner og utstyr steg med hele 17 prosent. Investeringsvolumet i bygg og anlegg steg med 4 prosent. For de totale bruttoinvesteringer i

fast kapital var det praktisk talt ingen prisendring fra 1959 til 1960. En prisøkning i bygninger og anlegg og i transportmidler beregnet til henholdsvis 1,5 og 7 prosent ble oppveid av en prisnedgang i skip og i maskiner og utstyr på henholdsvis 1,7 og 2,2 prosent.

Bruttoinvesteringsraten, dvs. bruttoinvesteringen i fast kapital i prosent av bruttonasjonalproduktet regnet i løpende priser, gikk ned fra 36,5 prosent i 1959 til 35,1 prosent i 1960. Holdes skipsinvesteringene utenfor, viser bruttoinvesteringene i annen fast kapital en oppgang fra 25,9 prosent i 1959 til 26,5 prosent i 1960.

Investeringen i bygg og anlegg er nærmere behandlet i avsnittet om bygge- og anleggsvirksomheten, og flere detaljer om skipsinvesteringene er gitt i avsnittet om skipsfarten.

Tabell 92. *Import av investeringsvarer (cif.) i prosent av bruttoinvestering i forskjellige typer av fast kapital.*

	1957	1958	1959	1960
Maskiner, redskap og inventar	35,7	35,4	36,4	39,7
Skip og båter (eksport fratrukket)	64,9	70,9	70,4	63,7
Andre transportmidler	35,1	34,6	35,1	39,6
Fast kapital i alt	26,5	31,1	29,9	27,4
Fast kapital ekskl. bygg og anlegg	49,3	55,2	54,0	50,6

I tabell 92 er gitt tall for importens andel av den samlede investering i forskjellige typer av fast kapital. Importandelen er beregnet på grunnlag av importverdien cif. ved norsk grense. Totalt sett viste importandelen en nedgang på 2,5 prosent fra 1959 til 1960. Dette skyldes mindre skipsimport, idet importandelen for andre typer av fast kapital steg betydelig.

Utgiftene til investeringer steg i de fleste næringer fra 1959 til 1960. (Se tabell 93 og tabell F side *2 i tabellverket.) Investeringene var særlig store i industrien og i annen samferdsel. Industriens relative andel av de samlede bruttoinvesteringer steg fra ca. 15 prosent i 1959 til 17 prosent i 1960, og den relative andel for annen samferdsel fra nær 8 prosent i 1959 til 9,3 prosent i 1960.

Tabell 93. *Bruttoinvestering i fast kapital fordelt på næringer. Prosent.*

	1958	1959	1960
Jordbruk	5,9	6,4	6,4
Skogbruk	0,9	0,8	0,9
Fiske og hvalfangst	2,7	2,5	2,5
Gruvedrift, industri	14,8	14,9	17,0
Bygge- og anleggsvirk- somhet	1,4	1,6	1,8
Elektrisitets- og gassverk	6,5	6,6	6,6
Forretningsbygg	2,9	3,2	3,2
Boliger	13,2	13,3	13,4
Sjøtransport	30,0	27,5	23,3
Annen samferdsel	7,5	7,9	9,3
Andre næringer	4,3	4,5	4,5
Off. konsumkapital	9,9	10,8	11,1
I alt	100,0	100,0	100,0

Industriens utgifter til anskaffelse av maskiner steg med om lag 250 mill. kr. Investeringssøkingen i annen samferdsel skyldes i første rekke kjøp av nye fly; utgiftene til fly steg med ca. 120 mill. kr.

De mindre investeringer i skip førte til at sjøtransportens relative andel av bruttoinvesteringene sank fra 27,5 prosent i 1959 til 23,3 prosent i 1960. De andre næringenes relative andeler av bruttoinvesteringene endret seg lite.

Byråets investeringsstatistikk for industrien omfatter ikke bedrifter med mindre enn 5 arbeidere og heller ikke alle næringsgrupper i industrien. Det blir derfor ikke fullt samsvar mellom investeringsstatistikkenes tall og nasjonalregnskapets investeringstall, som er regnet ved å ta utgangspunkt i importerte og innenlandsproduserte investeringsobjekter. De nyeste oppgaver fra investeringsstatistikken gjelder 1959 og er gjengitt i tabell 94.

De offentlige bruttoinvesteringers andel av de totale investeringer var betydelig større i 1960 enn i 1959. (Se tabell 95.) Investeringene i offentlig konsumkapital økte med ca. 6 prosent regnet i løpende priser, mens investeringene i offentlige bedrifter økte med 16 prosent. Investeringssøkingen i offentlige bedrifter skyldes særlig større investeringer i luftfart, jernbaner og sporveier.

De private bruttoinvesteringer i fast kapital var i 1960 praktisk talt like store som året før. Holdes skipsfarten utenfor, steg de private bruttoinvesteringene i alle andre næringer med 470 mill. kr. eller med 8 prosent.

Ifølge foreløpige beregninger økte de totale lagre sterkt i 1960. Regnet i løpende priser er lagerøkningen anslått til 460 mill. kr., mens lagrene året før ble redusert med 350 mill. kr. Byråets lagerindeks, som bare omfatter lager hos industri- og engroshandelsbedrifter, lå ved utgangen av 1959 rundt 5 prosent lavere enn ved utgangen av 1958. Lagrene steg gjen-

Tabell 94. *Bruttoinvestering i industrien¹. Mill. kr.*

	1955	1956	1957	1958	1959
Malm- og mineralutvinning	83	85	116	90	96
Nærings- og nytelsesmiddelindustri.....	113	109	142	² 194	² 197
Tekstil- og bekledningsindustri	59	70	76	64	67
Treindustri	50	48	50	48	55
Treforedlingsindustri	257	244	245	236	226
Grafisk industri, bokbinderier	33	31	50	37	40
Lær- og gummivareindustri	11	11	11	12	9
Kjemisk industri	230	245	253	228	199
Produkter av petroleum og kull	4	-	3	21	77
Jord- og steinvareindustri.....	67	53	57	58	66
Primær jern- og metallindustri	178	246	333	365	196
Jern- og metallvareindustri	61	60	62	55	70
Maskinindustri	29	24	30	32	29
Elektroteknisk industri	34	39	38	41	46
Transportmiddelindustri.....	103	128	154	156	127
Diverse industri	6	10	13	12	15
Gassverk	3	4	3	2	2
I alt	1 321	1 407	1 636	1 651	1 517
Eksporthandelindustri	607	685	787	737	550
Hjemmemarkedsindustri	714	722	849	914	967

¹ Omfatter ikke all investering i industrien. (Se teksten.)

² I 1958 og 1959 omfatter tallene også meierier.

Tabell 95. *Offentlig og privat bruttoinvestering i fast kapital.*

	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Privat bruttoinvestering	7 425	7 585	8 403	9 258	9 178	9 195
Offentlig bruttoinvestering » »	2 055	2 385	2 635	2 894	2 989	3 337
Av dette: Offentlige bedrifter.. » »	1 156	1 378	1 562	1 693	1 671	1 946
Offentlig konsumkap. » »	899	1 007	1 073	1 201	1 318	1 391
I alt, mill. kr.	9 480	9 970	11 038	12 152	12 167	12 532
Prosentvis fordeling:						
Privat bruttoinvestering	78,3	76,1	76,1	76,2	75,4	73,4
Offentlig bruttoinvestering	21,7	23,9	23,9	23,8	24,6	26,6
Av dette: Offentlige bedrifter.....	12,2	13,8	14,2	13,9	13,8	15,5
Offentlig konsumkapital	9,5	10,1	9,7	9,9	10,8	11,1
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

nom 1960 slik at lagerindeksen pr. 30. september lå 1 prosent høyere enn på samme tid året før. Det var særlig industribedriftenes lagre av egne produkter som steg. Det er foreløpig regnet med at lagrene i jordbruk og

skogbruk steg med om lag 170 mill. kr. Det er også antatt at detaljhandelsbedriftenes lagre økte betydelig, særlig gjelder det beholdningene av biler, fjernsynsapparater og andre varige konsumgoder.

Tabell 96. *Investering og sparing.*

	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Bruttoinvestering (inkl. lager).. Mill. kr.	9 580	10 570	11 338	11 902	11 817	12 992
— Kapitalslit	4 729	5 238	5 895	6 447	6 919	7 345
Nettoinvestering	4 851	5 332	5 443	5 455	4 898	5 647
Dekket ved:						
Privat kapitaltilvekst (ekskl. gaver fra utlandet)..... Pct.	50	65	60	35	45	50
Offentlig kapitaltilvekst (ekskl. gaver fra utlandet)	31	35	41	43	42	35
Gaver fra utlandet (netto)	1	1	1	1	1	2
Lån fra utlandet (netto)	18	— 1	— 2	21	12	13
I alt..... Pct.	100	100	100	100	100	100

Tabell 96 viser hvordan investeringene ble finansiert. I de tre siste år er en stor del av investeringene blitt finansiert ved lån og gaver fra utlandet, således 13 prosent i 1959 og 15 prosent i 1960. Den private kapitaltilvekst dekket i 1960 50 prosent av nettoinvesteringene mot 45 prosent året før og bare 35 prosent i 1958.

Den offentlige kapitaltilvekst var atskillig mindre enn i de tre foregående år, og utgjorde 41 prosent av den innenlandske kapitaltilvekst. Dette var en mindre offentlig andel enn gjennomsnittet for femårsperioden 1955—1959, som lå på 45 prosent.

Priser og finanser.

Priser og levekostnader.

Prisnivået har i 1960 holdt seg noenlunde stabilt. Importprisindeksen og engrosprisindeksen endret seg ubetydelig. Lavekostnadsindeksen lå i september på samme nivå som ett år tidligere, mens gjennomsnittet for de tre første kvartaler 1960 lå litt høyere enn i samme tidsrom året før.

Innførselsprisene.

Det gjennomsnittlige importprisnivå, som viste nedgang fra begynnelsen av 1957 til midten av 1959, har siden endret seg lite.

Byråets prisindeks for innførselen etter handelsstatistikken (uten skip) lå i 3. kvartal 1960 på samme nivå som ved begynnelsen av året, men ca. 2 prosent høyere enn på samme tid året før. Denne prisindeksen er imidlertid også påvirket av endringer i importens sammensetning og gir bare et omtrentlig bilde av prisutviklingen.

Byråets engrosprisindeks for importerte varer viser fra 3. kvartal 1959 til 3. kvartal 1960 en nedgang på 2 prosent. Den ulike utvikling

Tabell 97. *Prisindeks for innførselsvarer (uten skip) etter handelsstatistikken. (1955 = 100).*

År	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	Gjennomsnitt
1955	100	99	100	102	100
1956	103	104	104	107	106
1957	114	110	108	108	111
1958	106	105	102	101	103
1959	100	99	97	98	98
1960	99	100	99

i de to indeksserier henger sammen med at beregningsgrunnlaget er forskjellig.

I tabell 98 er gjengitt importprisene for en del viktige varer. Enkelte varer viste til dels sterkt prisfall siste året, mens prisene på andre varer var noenlunde stabile eller viste noe stigning. Særlig stor var prisnedgangen på kopra og steinkull. Sukkerprisen lå i september 1960 vesentlig høyere enn på samme tid året før.

Tabell 98. Gjennomsnittlige importpriser etter handelsstatistikken. (Kr. pr. kg).

	Hvete	Mais	Sukker (farin)	Kaffe, rå	Rå tobakk, usauset	Kopra	Ull, vasket, ikke kardet	Rå bomull	Ullgarn, ufarget	Bomullsgarn, ubleikt	Steinkull	Fyringsolje nr. 1.
1958. 1. kv.	0,46	0,42	0,91	9,08	10,69	1,25	14,87	5,08	28,85	11,72	0,13	0,25
2. »	0,50	0,42	0,81	8,96	10,66	1,33	14,35	4,99	30,43	11,21	0,13	0,24
3. »	0,50	0,41	0,81	8,17	10,38	1,37	13,17	4,90	28,25	11,42	0,12	0,24
4. »	0,49	0,40	0,84	7,55	10,86	1,40	11,60	4,82	24,91	11,11	0,12	0,24
1959. 1. kv.	0,48	0,40	0,80	7,02	10,80	1,59	11,48	4,51	24,29	10,31	0,13	0,26
2. »	0,49	0,41	0,80	6,75	10,33	1,71	11,45	4,27	25,86	9,28	0,13	0,24
3. »	0,47	0,41	0,74	6,32	10,51	1,87	13,25	4,23	26,12	9,01	0,12	0,21
4. »	0,46	0,40	0,74	6,10	9,83	1,65	12,47	4,22	25,49	9,40	0,11	0,23
1960. 1. kv.	0,50	0,41	0,78	6,00	9,53	1,78	13,46	4,02	26,58	9,54	0,11	0,23
2. »	0,48	0,42	0,78	6,12	10,85	1,71	11,35	4,30	27,03	9,29	0,11	0,22
3. »	0,48	0,42	0,83	5,89	10,41	1,43	12,27	4,24	25,69	9,48	0,10	0,22
September .	0,47	0,48	0,81	5,83	9,75	1,17	10,75	4,02	25,60	9,97	0,10	0,22
Prosentvis endring:												
3. kv. 1959—												
3. kv. 1960.	2,1	2,4	12,2	-6,8	-1,0	-23,5	-7,4	0,2	-1,6	5,2	-16,7	4,8
Sept. 1959—												
sept. 1960..	-2,1	14,3	11,0	-4,9	-4,3	-37,1	-22,3	-10,5	2,5	3,1	-16,7	4,8

Engrosprisene.

Engrosprisenivået har stort sett holdt seg stabilt siden høsten 1957. Engrosprisindeksen har i dette tidsrom ligget på 110—111 (1952 = 100). Fra desember 1958 til og med juli

1959 lå indekstallet på 110, men steg så til 111. I mai 1960 falt indekstallet til 110 og holdt seg uendret inntil november da indekstallet igjen steg til 111. Bak det stabile totaltall skjuler seg imidlertid en del prisforskyvninger (se tabell 99). Indekstallet for grup-

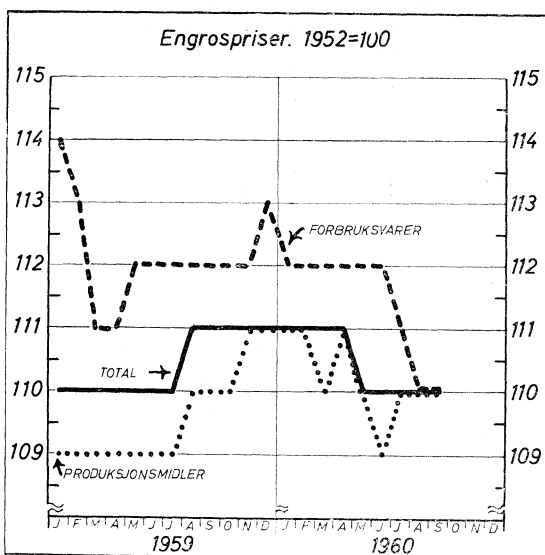

Fig. 39.

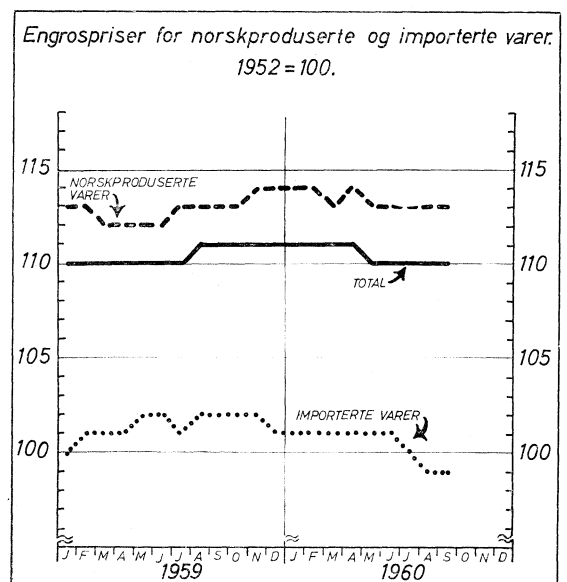

Fig. 40.

Tabell 99. Engrosprisindeks. Varegrupper. (1952 = 100).¹

	Generalindeks	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Råvarer	Brensel, brenselolje og elektrisk kraft	Animalske og vegetabiliske oljer og fett	Kjemikalier	Bearbejdede varer	Maskiner og transportmidler	Forskjellige ferdigvarer
1955	103	109	100	106	101	95	102	100	102	96
1956	108	115	106	112	110	105	107	103	105	95
1957	112	118	109	115	128	112	109	107	106	96
1958	110	121	110	113	109	97	108	104	105	97
1959	110	122	111	112	105	96	108	104	108	97
1959. 1. kvartal	110	123	111	112	106	94	109	103	107	96
2. »	110	120	111	112	105	96	109	103	108	96
3. »	111	122	111	112	105	97	106	104	108	97
4. »	111	123	111	113	103	97	109	105	108	97
1960. 1. kvartal	111	121	110	113	103	95	111	106	108	98
2. »	110	119	110	113	103	93	112	106	108	98
3. »	110	118	110	113	102	92	109	106	108	98
September	110	118	110	113	101	91	109	106	108	98
Prosentvis endring:										
3. kv. 1959—3. kv. 1960	—0,9	—3,3	—0,9	0,9	—2,9	—5,2	2,8	1,9	—	1,0
Sept. 1959—sept. 1960..	—0,9	—4,1	—0,9	0,9	—4,7	—6,2	1,9	1,0	—	1,0

¹ Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med desimal.

Tabell 100. Engrosprisindeks. Grupper eller varenes anvendelse og fordeling på norskproduserte og importerte varer. (1952 = 100).

	Konsumvarer		Maskiner og transportmidler	Ikke-varige produksjonsmidler				Norskproduserte varer	Importerte varer
	I alt	Matvarer		I alt	Byggematerialer	Brensel, br.olje og elektr. kraft	Andre produksjonsmidler		
1955	105	112	102	102	102	101	103	104	101
1956	109	117	105	109	106	110	109	109	106
1957	110	117	106	114	113	128	112	112	112
1958	113	123	105	110	114	109	110	113	102
1959	112	122	108	110	113	105	110	113	101
1959. 1. kv.	113	123	107	109	113	106	109	113	101
2. »	112	121	108	109	113	106	109	112	102
3. »	112	122	108	110	113	106	110	113	102
4. »	112	122	108	110	113	104	111	114	102
1960. 1. kv.	112	120	108	111	113	104	111	114	101
2. »	112	120	108	110	114	104	111	113	101
3. »	110	117	108	110	115	102	110	113	100
Sept.	110	115	108	110	115	102	111	113	99
Prosentvis endring:									
3. kv. 1959—3. kv. 1960	—1,8	—4,1	—	—	1,8	—3,8	—	—	—2,0
Sept. 1959—sept. 1960	—0,9	—5,7	—	—	1,8	—3,8	—	—	—2,9

pen kjemikalier, bearbeidde varer, råvarer og forskjellige ferdigvarer har steget mellom 1 og 3 prosent fra 3. kvartal 1959 til 3. kvartal 1960. Gruppen animalske og vegetabiliske oljer og fett har falt med vel 5 prosent og indeksen for matvarer og for brensel, brenselolje og elektrisk kraft med om lag 3 prosent. Fallet på om lag 1 prosent i gruppen drikkevarer og tobakk skyldes nedgang i prisene på råtobakk.

En gruppering av varene etter anvendelse viser at prisindeksen for konsumvarer lå bortimot 2 prosent lavere i 3. kvartal 1960 enn i 3. kvartal 1959. Fallet kan tilskrives nedgang i en del av matvareprisene bl. a. på grunn av økte subsidier på margarin og konsummjølk.

Engrosprismaterialet er også gruppert på innenlandske og importerte varer. Varer som har gjennomgått en produksjonsprosess her i landet er registrert som innenlandske. Som det går fram av tabell 100 har indeksen for importerte varer falt 2 prosent fra 3. kvartal 1959 til 3. kvartal 1960, mens indekstallet for norskproduserte varer er uendret.

Levekostnadene.

Levekostnadene har endret seg lite det siste året. Levekostnadsindeksen, som i de fem siste måneder av 1959 lå på 164 falt til 163 i januar 1960. På grunn av sesongmessig prisstigning steg indeksen igjen til 164 for mars og til 165 for april. Fra 2. mai ble det innført subsidier på margarin, mens subsidiene på konsummjølk ble økt noe. Dette brakte indeksen ned til 164 i mai. Den gikk i august

ytterligere ned til 163 på grunn av sesongfall i prisene på poteter og grønnsaker, men steg til 164 igjen i september, vesentlig på grunn av stigning i jernbane- og trikketakster. Senere har indeksen vært uendret (til og med november) og på samme nivå som høsten 1959. Gjennomsnittsindeksen for de 11 første måneder i 1960 lå 0,6 poeng høyere enn indekstallet for samme måneder i 1959 (163,8 mot 163,2).

Av tabell 101 går det fram at det har vært noe prisforskyvning mellom de enkelte varegrupper. Indekstallet for matvarer falt 2,2 prosent fra 3. kvartal i 1959 til 3. kvartal 1960. Prisutviklingen for de ymse grupper av matvarer har vært noe ulik (se tabell 102). Indeksen for gruppen kolonialvarer har falt 9 prosent. Om lag $\frac{2}{3}$ av dette fallet kan tilskrives avgiftsendring på sjokolade og sukkervarer fra 1. juli 1960. Resten av fallet skyldes lavere kaffe- og sukkerpriser. Indeksen for mjølk, smør, margarin, ost og egg har falt vel 5 prosent. Det meste av dette fall skriver seg fra de nye subsidiene på margarin og konsummjølk fra 2. mai. Utsalgsprisen på margarin ble redusert med 50 øre pr. kg og mjølk med 5 øre pr. liter. Prisene på flekk lå vel 3 prosent lavere i 3. kvartal 1960 enn i samme kvartal året før, mens indeksen for kjøtt var uendret. Indekstallet for poteter, grønnsaker, frukt og bær lå i 3. kvartal 1960 litt over indekstallet i 3. kvartal 1959, mens septemberindeksen var noe lavere i 1960 enn i 1959, da prisene var relativt høye. Fallet i indeksen for gruppen «andre matvarer» kommer delvis av at avgiften på iskrem ble tatt bort fra 1. april.

Tabell 101. *Indekstall for levekostnader. (1949 = 100.)*

	I alt	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Kull, koks, ved og petroleum	Gass og elektrisitet	Klesvarer	Husleie	Andre utgifter
1955.....	143	159	122	160	115	138	120	134
1956.....	148	167	133	189	116	138	123	138
1957.....	152	167	137	198	125	144	130	144
1958.....	160	180	138	189	127	147	137	149
1959.....	163	185	138	184	128	147	141	154
1959 1. kvartal	163	186	138	186	128	147	139	154
2. »	163	184	138	184	128	147	141	154
3. »	164	185	138	183	128	147	142	154
4. »	164	185	139	183	128	148	143	155
1960 1. kvartal	164	183	140	182	128	149	144	155
2. »	164	184	140	182	128	149	145	156
3. »	164	181	140	183	128	150	145	157
September	164	180	140	184	128	150	145	158
Prosentvis endring:								
3. kv. 1959–3. kv. 1960	–	–2,2	1,4	–	–	2,0	2,1	1,9
Sept. 1959–sept. 1960	–	–2,7	0,7	0,5	–	1,4	1,4	2,6

Tabell 102. *Indekstall for matvaregruppene i levekostnadsindeksen. (1949=100.)*

	I alt	Kjøtt og kjøttvarer	Flesk	Fisk og fiskevarer	Mjøl, smør, margarin, ost og egg	Poteter, grønnsaker, frukt og bær	Mjøl, gryn m. v.	Brød og andre bakervarer	Kolonialvarer	Andre matvarer
1955	159	196	192	153	140	136	128	155	230	171
1956	167	194	183	160	154	137	142	172	237	181
1957	167	198	212	168	150	121	147	177	253	190
1958	180	211	227	177	168	139	154	184	250	198
1959	185	225	234	185	174	135	166	195	235	200
1959. 1. kvartal	186	221	232	183	182	130	164	194	237	202
2. »	184	225	226	185	171	137	164	194	234	199
3. »	185	228	233	186	174	136	166	196	234	199
4. »	185	227	243	189	170	137	167	197	234	200
1960. 1. kvartal	183	227	231	188	168	138	167	197	228	199
2. »	184	226	223	191	167	145	167	198	227	197
3. »	181	228	225	192	165	137	167	198	213	197
September	180	229	230	193	164	129	167	198	212	197
Prosentvis endring:										
3. kv. 1959—3. kv. 1960 .	—2,2	—	—3,4	3,2	—5,2	0,7	0,6	1,0	—9,0	—1,0
Sept. 1959—sept. 1960...	—2,7	0,4	—2,5	3,2	—5,7	—3,0	—	0,5	—9,4	—1,5

Indekstallet for gruppen fisk og fiskevarer viser stort sett jamn stigning siste året. Indekstallene for klesvarer, husleie og «andre utgifter» steg om lag 2 prosent og for drikkevarer og tobakk vel 1 prosent. En vesentlig del av stigningen innen gruppen «andre utgifter» skriver seg fra økte billettakster på jernbane og trikk fra 1. september. Tilsammen utgjorde denne stigningen om lag 0,8 poeng på totalindeksen. Forskjellig innbo og andre anskaffelser til huset viser også en viss prisstigning. Innen bekledningsgruppen har de fleste varer hatt noe stigning. Oppgangen i indeksen for drikkevarer og tobakk skriver seg fra en mindre avgiftsendring på brennevin og vin i februar 1960.

Oppstillingen i neste spalte viser endringene (i poeng) i levekostnadsindeksen fra september 1959 til september 1960. Totalindeksen steg med 0,08 poeng. Stigningen i gruppen «andre utgifter» har trukket indeksen opp 1,18 poeng. Av stigningen ellers skriver 0,33 poeng seg fra økingen i bekledningsprisene, 0,28 poeng skriver seg fra økingen i husleieindeksen og 0,09 poeng kom av stigningen i gruppen drikkevarer og tobakk. Matvarene trakk indeksen ned 1,81 poeng.

Endring i levekostnadsindeksen, sept. 1959 til 1960:

	Indeks-poeng:
Kjøtt og kjøttvarer	0,04
Flesk	—0,07
Fisk og fiskevarer	0,15
Mjøl, smør, margarin, ost og egg	—1,11
Av dette: Mjøl, smør og ost	—0,48
Margarin	—0,51
Egg	—0,12
Poteter, grønnsaker, frukt og bær	—0,21
Mjøl, gryn m. v.	—
Brød og andre bakervarer ..	0,02
Kolonialvarer	—0,58
Matvarer ellers	—0,05
Matvarer i alt	—1,81
Drikkevarer og tobakk	0,09
Lys og brensel:	
1. Kull, koks, ved og petroleum	0,01
2. Gass og elektrisitet ..	—
Bekledning	0,33
Husleie	0,28
Andre utgifter	1,18
I alt	0,08

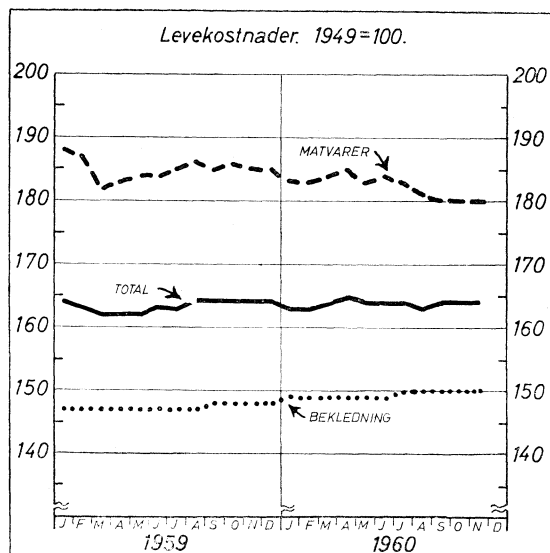

Fig. 41.

Den offisielle levekostnadsindeks bygger på forbrukssammensetningen hos arbeiderfamilier i byer og industristeder for tidsrommet oktober 1951—september 1952. Den kan derfor ikke uten videre tas som representativ for andre befolkningsgrupper. Byrået beregner imidlertid også for siste måned i hvert kvartal en levekostnadsindeks på grunnlag av forbruksundersøkelsen 1952—53 blant funksjonærer i høyere inntektsklasser. Da matvarer spiller relativt mindre rolle i dette forbruksgrunnlaget enn i forbruksgrunnlaget til den offisielle levekostnadsindeksen, viste indeksen for høyere funksjonærer litt større stigning fra september 1959 til september 1960 enn indeksen for arbeiderfamilier.

	Sept. 1959	Des. 1959	Mars 1960	Juni 1960	Sept. 1960
Levekostnadsindeksen for funksjonærer i høyere inntektsklasser (1949 = 100)	155	155	156	156	156
Levekostnadsindeksen for arbeiderfamilier (1949 = 100)	164	164	164	164	164

Byrået beregner også en levekostnadsindeks hvor omsetningsavgiften og andre indirekte skatter med unntak av toll er trukket fra forbruksprisene. Forbruksgrunnlaget er det samme som for den offisielle levekostnadsindeks. Indekstallet uten indirekte skatter ligger fire poeng lavere enn når en tar disse avgifter med.

	Sept. 1959	Des. 1959	Mars 1960	Juni 1960	Sept. 1960
Levekostnadsindeks for arbeiderfamilier uten indirekte skatter (1940 = 100)	160	160	160	160	160
Levekostnadsindeks for arbeiderfamilier (1949 = 100)	164	164	164	164	164

Prispolitikk og prisregulering.

Ved kongelig resolusjon av 4. mars 1960 ble de retningslinjene for kontroll- og reguleringsvirksomheten som var blitt fastsatt 11. januar 1957 også gjort gjeldende for 1960. Prismyndighetenes arbeid i 1960 har vesentlig vært lagt på kontroll med de private konkurransereguleringer og storbedrifter. Det ble ved kongelig resolusjon av 1. juli 1960 gitt regler for horisontale prisavtaler. Disse skal gjelde fra 1. januar 1961. I hovedtrekkene går reglene ut på at sammenslutninger eller grupper av ervervsdrivende ikke må ha konkurranseregler som går ut på å fastsette de ervervsdrivendes priser eller avanser. Heller ikke må det fastsettes regler om hvorledes disse skal beregnes. Forbudet gjelder også for fastsettelse av rabatter og andre ekstraytelser bortsett fra vanlig kontantrabatt. Sammenslutninger eller grupper av ervervsdrivende skal heller ikke fastsette konkurransereguleringer med hensyn til priser eller vilkår for salg av varer eller utførelser av ytelser. Reglene gjelder ikke ved salg eller levering av norske jordbruks-, skogbruks-, eller fiskeriprodukter fra produsenter eller produsentorganisasjoner innen jordbruk, skogbruk eller fiske. Reglene gjelder heller ikke ved eksport eller ved salg eller levering fra et felles salgsorgan. Prismyndighetene kan i visse tilfelle gi dispensasjon fra disse regler.

I 1960 ble en del av de gjeldende detaljreguleringer opphevet eller forenklet. Ved kongelig resolusjon av 1. juli 1960 ble det fastsatt nye prisforskrifter for byggearbeider. Disse trådte i kraft 1. september. En rekke av de detaljerte reglene ble sløyfet. Dette gjelder bl. a. reglene om at det ikke må regnes høyere lønninger enn fastsatt i lønnstariffene, reglene om salærberegningene og reglene om bruk av faste timesatser. I sammenheng med forenklingen av de generelle prisforskrifter er alle særregler for de enkelte byggefag opphevet. I løpet av året ble resten av prisforskriftene for byggematerialer, unntatt sement, tatt bort. Vedtaket av 24. desember 1953 om at priser

og avanser på visse byggematerialer ikke må forhøyes uten Prisdirektoratets samtykke, ble opphevet 30. juni 1960. Innen samferdselssektoren ble prisbestemmelsene for turkjøring med buss, for transport med lastebil og for fartøyer i løsfart opphevet i 1960.

Maksimalprisene for øl og tobakksvarer ble opphevet 26. august 1960.

I 1960 ble det foretatt noen endringer i særavgiftene til staten. En del av disse har sammenheng med tilslutningen til Frihandelsområdet. Fra 1. april ble avgiftene på iskrem sløyfet. Avgiftssatsen for sjokolade og sukkervarer ble satt til 60 prosent fra 1. juli, mot tidligere 50 prosent på kokesjokolade og 90 prosent på de andre varene. Fra 1. juli ble særavgiften på platina-, gull- og sølvvarer satt ned til 15 prosent. Fra 1. november ble avgiften på tobakksvarer satt noe opp.

Med vanlig sesongmessig prisstigning utover vinteren og våren 1960 var det muligheter for at indekstallet ville stige så mye at organisasjonene kunne kreve forhandlinger om regulering av lønningene. Myndighetene mente at dette ikke var ønskelig på det tidspunktet, spesielt da landet sto foran tilslutningen til Frihandelsområdet. Det var dessuten regnet som lite heldig at levekostnadsindeksen i lengre tid lå like under «den røde streken». Den frivillige avtale med jordbruksorganisasjonene om prisnedsettelse fra 1. mars 1959 på 2,7 øre pr. liter mjølk og 13,5 øre pr. liter 35 prosent fløte falt bort fra 31. desember 1959. Fra 1. januar 1960 ble det innført nye subsidier på mjølk og fløte slik at utsalgsprisene ble uendret. Disse subsidiene utgjorde om lag 12 mill. kroner på årsbasis og svarte til en reduksjon

i levekostnadsindeksen på 0,3 poeng. Fra 2. mai ble konsummjølk subsidiert med ytterligere 4,5 øre pr. liter og margarin og matfett med 45 øre pr. kg. Disse subsidiene utgjorde om lag 69 mill. kroner på årsbasis og reduserte levekostnadsindeksen med ett poeng. Oppstillingen nedenfor gir en oversikt over de gjeldende pristilskott og detaljpriser for mjølk, mjølkeprodukter og margarin i september 1960.

	Mengde- enhet	Detalj- pris i kroner	Tilskott i kroner ekskl. avanse og omset.- avgift
Helmjølk (flaske)	1	0,68	0,41
Fløte, 35 pct. (flaske)	1	7,80	1,76
Meierismør	kg	10,20	4,15
Gudbrandsdalsost, G 35	kg	7,70	2,61
Sveitserost F 45	kg	10,55	2,58
Gaudaost F 45	kg	7,70	2,53
Margarin	kg	2,70	0,45

For budsjettåret 1961 er det tilsammen bevilget 500 mill. kroner til pristilskott.

Tabell 103 viser utbetalte subsidier over statsregnskapet og Prisdirektoratets fond. I 1959—60 ble det over statsregnskapet betalt ut 598 mill. kroner i pristilskott. Dette er 117 mill. kr. mer enn i 1958—59. Stigningen skyldes vesentlig øking i subsidiene på mjølk og mjølkeprodukter og kunstgjødsel. For mjølk og mjølkeprodukter har tilskottene økt med 81 mill. kroner og til kunstgjødsel med 33 mill. kroner. Tilskottene utbetalt over Prisdirektoratets fond utgjorde 92 mill. kroner eller 17 mill. kroner mer enn året før.

Tabell 103. Utbetalte pristilskott over statsregnskapet¹ (kap. 1165 og 1166) og Prisdirektoratets fond. Mill. kr.

	1955—56	1956—57	1957—58	1958—59	1959—60
Kunstgjødsel	35	26	26	4	37
Kraftfôr og fettstoffer	101	51	93	52	52
Korn	113	120	144	90	94
Mjølk og mjølkeprodukter	322	369	450	330	411
Kjøtt og fleusk	20	17	27	5	—
Annet	1	—	—	—	4
Statsregnskapet i alt	592	583	740	481	598
Prisdirektoratets fond ²	112	194	140	75	92
I alt	704	777	880	556	690

¹ Pristilskott fra statsregnskapet til Prisdirektoratets fond er ikke tatt med under statsregnskapet.

² Prisreguleringsfondet for tømmer og kubb er ikke tatt med.

Offentlige finanser.

Innledning.

Med det omfang den offentlige forvaltnings virksomhet har i dag vil transaksjonene over de offentlige sektors regnskaper ha stor innflytelse på den økonomiske utvikling. Den sektor som har de største muligheter for å ta omsyn til de samfunnsøkonomiske virkninger ved oppstilling av budsjettet, er staten. Trygdeforvaltningens virksomhet er regulert av lover og bestemmelser som derved blir avgjørende for disposisjonene. For den enkelte kommune er det i første rekke de lokale politiske hensyn som er avgjørende ved oppstilling av budsjettene. I det følgende avsnitt er det gitt en kort oversikt over statens finanspolitikk i 1960 og slike lovendringer som har fått virkning for trygdeforvaltningens virksomhet. Deretter følger en beskrivelse av virksomheten for hver enkelt av de offentlige sektorer. Endelig vil vi i de siste avsnitt forsøke å belyse den samlede virkning transaksjonene over de offentlige budsjetter har hatt for de andre sektorer (publikum) og for den alminnelige økonomiske utvikling.

Finanspolitikken.

Den tradisjonelle oppgave for finanspolitikken er å fastsette retningslinjer for statens disponering av midler for de ulike formål og for hvorledes utgiftene skal finansieres. Denne delen av finanspolitikken nyttes om virkemiddel for næringspolitikk, sosialpolitikk, prispolitikk osv. Ved å virke inn på publikums disponible inntekter og ved statens etterspørsel etter varer og tjenester vil finanspolitikken dessuten ha innflytelse på det alminnelige aktivitetsnivå.

Finanspolitikken i 1960 fulgte stort sett de samme linjer som året før. Av skattepolitiske endringer kan det nevnes at fondsskatten ble opphevet med virkning for inntektsåret 1959. Fondsskatten var i de siste årene utlignet med 8 prosent av aksjeselskapenes fondsinntekt. Videre ble det med virkning for inntektsåret 1960 åpnet adgang for ektefeller til i bestemte tilfelle å kreve særskilt likning. Begge disse endringer fikk konsekvenser for statens skatteinntekter fra og med 1960. Andre endringer i den direkte skattlegging fant ikke sted. Det ble ellers foretatt en del mindre justeringer i visse avgifts- og tollsatser. Avgiften på spiseis ble opphevet, mens sjokolade- og sukkervareavgiften ble satt til 60 prosent, mot tidligere 90 prosent (50 prosent for kokesjokolade). Dessuten ble avgiften på gull- og sølvvarer redusert fra 30 til 15 prosent. På den andre siden ble avgiften på

tobakksvarene økt. I samsvar med EFTA-avtalen ble en rekke tollsatser redusert. Endelig kan det nevnes at tolltariffens maskinmerking ble gjeninnført fra 1. januar 1960.

Utbyggingen av de sosiale trygder fortsatte i 1960. Ulykkestrygdene for industriarbeidere m. v., fiskere og sjømenn ble fra 1. januar avløst av en alminnelig yrkesskadetrygd (jfr. lov av 12. desember 1958). Trygdeordningen omfatter pliktig trygd for alle arbeidstakere og gir dessuten mulighet for frivillig trygd for selvstendige næringsdrivende. Utgiftsbudsjettet er beregnet til 120 mill. kr. Trygden finansieres i hovedsaken ved premier betalt av arbeidsgiverne. — Ved lov av 22. januar 1960 ble det innført en alminnelig uføretrygd. Den tidligere blinde- og vanførehjelp er innarbeidd i denne trygdeordningen som yter attføringshjelp og pensjoner og finansieres på samme måte som alderstrygden. Loven trådte i kraft 1. januar 1961, mens premiebetalingen begynte 4. juli 1960. De årlige utgifter er anslått til 250 mill. kr.

Statens bevilgningsregnskap.

Bevilgningsregnskapets samlede utgifter til overføringer og kjøp av varer og tjenester er for 1960 anslått til rundt 4 870 mill. kr. (se tabell 104). Beløpet omfatter ikke investeringer i statens forretningsdrift, idet denne tilveksten i statens faste kapital her er regnet som en fordringsøking. Dessuten er overføringer til andre offentlige sektorer og kjøp av varer og tjenester regnet netto. Om lag halvparten av utgiftene var overføringer. Subsidiene som var den viktigste av disse poster, utgjorde i alt 1 080 mill. kr. Denne post omfatter tilskott i prissenkende øyemed, investeringstilskott og forskjellige andre tilskott til bedrifter. Tillegglånene i Husbanken og Småbruk- og Bustadbanken og tilskottene over Prisdirektoratets fond er også tatt med her. Ellers ble det overført rundt 710 mill. kr. til kommunene og de sosiale trygder. Av statens kjøp av varer og tjenester som i alt utgjorde 2 450 mill. kr., gikk fire femteparter til det løpende forbruk. Den viktigste posten her var forsvarsutgiftene som utgjorde 1 020 mill. kr. Til investeringer i offentlig konsumkapital gikk det med i alt 470 mill. kr.

Bevilgningsregnskapets inntekter regnet som brutto overføringer fra publikum og nettooverføringer fra andre statsregnskaper, utgjorde i alt 5 700 mill. kr. Den viktigste posten her var den alminnelige omsetningsavgift som innbrakte vel 2 000 mill. kr. De spesielle avgifter på omsetning og produksjon (bl. a. avgiftene på alkohol, tobakk, sjokolade, motorkjøretøyer etc.) utgjorde rundt 1 480 mill.

Tabell 104. Den offentlige forvaltnings utgifter og inntekter eller utl. innt. m.

	I alt			Stats- og trygdeforvaltningen ¹						Kommunekassene		
				I alt			Av dette statens bevilgningsregnskap					
	1958	1959*	1960*	1958	1959*	1960*	1958	1959*	1960*	1958	1959*	1960*
A. Inntektsoverføringer til det offentlige	9 385	9 792	10 206	6 895	7 257	7 537	5 598	5 619	5 647	2 490	2 535	2 669
I. Skatter	8 187	8 055	8 236	5 716	5 540	5 589	5 371	5 365	5 359	2 471	2 515	2 647
a. Direkte skatter	4 368	4 045	3 985	1 958	1 597	1 408	1 873	1 598	1 369	2 410	2 448	2 577
1. Ordinær skatt på formue og inntekt	23 917	23 850	23 862	21 545	21 441	21 325	1 468	1 453	1 296	2 372	2 409	2 537
2. Alderstrygd- og krigspensjoneringsavgift ..	321	64	—	321	64	—	321	64	—	—	—	—
3. Andre direkte skatter	130	131	123	92	92	83	84	81	73	38	39	40
b. Indirekte skatter	3 819	4 010	4 251	3 758	3 943	4 181	3 498	3 767	3 990	61	67	70
1. Vanlig omsetningsavgift	1 761	1 866	2 012	1 761	1 866	2 012	1 761	1 866	2 012	—	—	—
2. Spesielle omsetnings- og produksjonsavgifter	1 340	1 472	1 523	1 340	1 472	1 523	1 277	1 428	1 482	—	—	—
3. Andre indirekte skatter	718	672	716	657	605	646	460	473	496	61	67	70
II. Trygdepremier	859	1 365	1 560	859	1 365	1 560	—	—	—	—	—	—
III. Renter og utbytte	338	367	410	319	347	388	227	254	288	19	20	22
IV. Stønader fra utlandet	1	5	—	1	5	—	—	—	—	—	—	—
B. Inntektsoverføringer fra det offentlige	3 849	4 239	4 530	2 664	3 585	3 815	1 534	1 509	1 710	1 185	654	715
I. Subsidier	1 210	1 162	1 272	1 140	1 093	1 202	993	925	1 079	70	69	70
II. Trygdeytelser	1 726	2 065	2 150	976	1 900	1 970	—	—	—	750	165	180
III. Andre stønader til private konsumenter	274	352	408	92	112	123	83	103	115	182	240	285
IV. Renter	313	346	375	290	319	345	288	319	345	23	27	30
V. Underskott på offentlige foretak, netto	306	293	291	146	140	141	153	144	141	160	153	150
VI. Stønader til utlandet	20	21	34	20	21	34	17	18	30	—	—	—
C. Interne overføringer til (overføring fra —)	—	—	—	—673	—273	—190	—952	—774	—653	673	273	190
I. Trygdeforvaltningen fra staten og kommunene ..	—	—	—	112	205	228	—148	—325	—314	—112	—205	—228
II. Kommunekassene fra staten	—	—	—	—785	—478	—418	—774	—458	—395	785	478	418
III. Andre statsregnskaper fra statens bevilgningsregnskap	—	—	—	—	—	—	—30	9	56	—	—	—
D. Netto overføringer til det offentlige (A — B + C)	5 536	5 553	5 676	3 558	3 399	3 532	3 112	3 336	3 284	1 978	2 154	2 144
E. Kjøp av varer og tjenester, netto	4 281	4 693	4 935	2 289	2 503	2 590	2 166	2 403	2 450	1 992	2 190	2 345
I. Bruttoinvesteringer i konsumkapital	1 197	1 318	1 393	438	486	513	398	449	471	759	832	860
II. Annet kjøp av varer og tjenester	3 084	3 375	3 542	1 851	2 017	2 077	1 768	1 954	1 979	1 233	1 358	1 465
a. Sivile konsumformål	2 091	2 315	2 517	863	962	1 057	781	872	959	1 228	1 353	1 460
b. Forsvarsformål	993	1 060	1 025	988	1 055	1 020	987	1 082	1 020	5	5	5
F. Netto fordringsøking (nedgang —) (D — E)	1 255	860	741	1 269	896	942	946	933	834	—14	—36	—201
G. Netto investering i konsumkapital	767	844	893	260	292	308	220	255	266	507	552	585
H. Sparing (F + G) ³	2 022	1 704	1 634	1 529	1 188	1 250	1 166	1 188	1 100	493	516	384

¹ Omtatter foruten statens bevilgningsregnskap og de sosiale trygder også forskotts- og depositakontiene, de offentlige fond (inkl. Prisdirektoratets fond) og skatteoppkreverne. ² Omfatter også øking i inntående hos skatteoppkreverne og arbeidsgivere. ³ Omfatter ikke fondsopplegg i offentlige bedrifter.

kr., dvs. 185 mill. kr. mer enn de ordinære skatter på formue og inntekt.

Netto overskottet på drifts- og realinvesteringsregnskapet er for 1960 beregnet til nær 830 mill. kr. Av dette beløp gikk 500 mill. kr. til øking av statens kapitalinnskott i forretningsdriften. Motposten til dette beløp svarer stort sett til realinvesteringene i statens forretningsdrift. For dessuten å dekke statsbankenes lånebehov på 560 mill. kr. økte staten sin obligasjonsgjeld med rundt 100 mill. kr. og trakk ellers på sin kontantbeholdning.

Bevilgningsregnskapets tall endret seg relativt lite fra 1959 til 1960. På utgiftssiden viste subsidiene en viss stigning. Bevilgningene til prissubsidier ble således som et ledd i stabiliseringspolitikken økt i annet halvår 1959. Kjøp av varer og tjenester for sivile konsumformål viste også en del stigning, noe som bl. a. hadde sammenheng med lønnsreguleringen i 1960. På inntektssiden viste den vanlige omsetningsavgift en relativt sterk øking som følge av stigende omsetning. Den direkte skatt på formue og inntekt sank derimot en god del. Dette har flere årsaker. Etterat likningen for et inntektsår er avsluttet, korrigeres den foreløpige fordeling av de innbetalte skattebeløp under forskottsordningen for vedkommende inntektsår. Ved korrigeringsoppgjøret høsten 1960 for inntektsåret 1959 ble store beløp overført fra staten til kommunene. Ved korrigeringsoppgjøret for inntektsårene 1957 og 1958 skjedde derimot det omvendte, idet beløp ble overført fra kommunene til staten. Tilbakebetalingene i 2. halvår 1960 av for mye innbetalt forskottsskatt for inntektsåret 1959 var dessuten atskillig større enn de tilsvarende tilbakebetalinger i 1959. Opphevelsen av fondsskatten og nedgangen i rederiinntektene fra 1957—58 har også virket inn.

Netto fordringsøkingen på bevilgningsregnskapet viste en nedgang på 100 mill. kr. fra året før.

De sosiale trygder.

Trygdeforvaltningens utgifter har i de siste år vist en markert stigning. Fra 1958 til 1959 steg således utgiftene med 925 mill. kr. og fra 1959 til 1960 med 70 mill. kr. Denne utvikling skyldtes dels at det etter hvert er kommet til nye trygdeordninger, dels at de enkelte trygder har økt sine ytelser og dels at trygder som tidligere ble ført over kommunenes bevilgningsregnskaper er blitt organisert som egne rettssubjekter og overført til Rikstrygdeverket. De sterkt økte utgifter i 1959 hadde således nær sammenheng med at alderstrygden, krigspensjoneringen og barnetrygden ble om-

organisert og ført over til Rikstrygdeverket. Disse trygder var tidligere ført over kommunekassenes regnskaper. Økingen i 1960 var derimot mer reell og skyldtes bl. a. den nye yrkesskadetrygd.

De samlede utgifter til trygdeytelser er for 1960 anslått til 1 970 mill. kr. Beløpet ble finansiert dels ved innkrevning av premier fra trygdede og arbeidsgivere på 1 560 mill. kr. og dels ved overføringer fra staten og kommunene på henholdsvis 315 og 230 mill. kr. Når trygdepremiene i 1960 økte langt sterkere enn ytelsene, skyldtes det bl. a. at ytelsene under den nye uføretrygden først ble effektive fra 1. januar 1961, mens premieinnbetalingen begynte 4. juli 1960.

Kommunekassene.

Kommunekassenes samlede utgifter til overføringer og kjøp av varer og tjenester er for 1960 anslått til nær 3 290 mill. kr. På tilsvarende måte som for statens bevilgningsregnskap er kapitalinnskottene i kommuneforetakene her betraktet som tilvekst i kommunekassenes fordringer og ikke regnet som utgift. Videre er kommunekassenes utgifter til kjøp av varer og tjenester og overføringene til og fra stats- og trygdeforvaltningen regnet netto. Utgiftene til kjøp av varer og tjenester var om lag av samme størrelsesorden som tilsvarende post i statens bevilgningsregnskap og utgjorde nær 2 350 mill. kr. Av beløpet gikk 880 mill. kr. til investeringer. I alt 950 mill. kr. ble ført over til andre sektorer. Den viktigste posten her var ymse stønader og tilskott til private på 535 mill. kr. Ellers ble det ført over et tilskott på 230 mill. kr. til de sosiale trygder.

Kommunekassenes samlede inntekter var anslått til 3 090 mill. kr. Den viktigste inntektskilde kommunekassene har er de ordinære skatter på inntekt og formue. Disse utgjorde i 1960 nær 2 550 mill. kr. Selv med et tilskott fra staten på 420 mill. kr., viste kommunekassenes drifts- og realinvesteringsregnskap et underskott på 200 mill. kr. som ble dekket ved lånemidler.

De foreløpige tall for kommunekassenes regnskaper for 1960 viser bare små endringer fra året før. De kommunale trygdeytelser og andre stønader og tilskott til private økte med rundt 60 mill. kr. Investeringene i kommunal konsumkapital økte med 50 mill. kr., og kommunekassenes bruk av andre varer og tjenester økte med vel 100 mill. kr. Det økte forbruk av varer og tjenester hang dels sammen med lønnsjusteringer, men skyldtes også økte investeringer i bl. a. skolebygg og veier. Skatteinntektene viste en øking på nær 130

mill. kr. Da denne inntektsøking ikke var tilstrekkelig til å dekke utgiftsøkingen, steg kommunekassenes lånegjeld sterkere i 1960 enn året før.

Inntektsoverføringene og inntektsvirkningen.

Inntektsoverføringene mellom den offentlige forvaltning og publikum vil dels redusere publikums totale disponible inntekt og dels endre fordelingen av inntekten mellom de ulike grupper innen sektoren. Denne omfordeling av de disponible inntekter kan ha innflytelse på publikums etterspørselsreaksjoner, og virkningen kan være forskjellig for de ulike typer av overføringer. I det følgende skal vi se nærmere på de enkelte viktigere grupper av transaksjoner.

De direkte skatter virker til å redusere skattebetalernes nominelle disponible inntekter. En vesentlig del av disse betalinger faller på de ordinære skatter utliknet på inntekt og formue. For 1960 er de samlede nettoinnbetalinger anslått til 3 860 mill. kr., eller nær 50 mill. kr. mindre enn i 1959 (se tabell 105). Innbetalingene fra lønsmottakerne økte sterkt (165 mill. kr.). For denne skattytergruppe øker innbetalingene av forskottstrekk (prosent- eller tabelltrekk) samtidig med lønnsøkningen. Innbetalingene fra de selvstendig næringsdrivende viste derimot noe mindre øking. Dette henger sammen med at forskottsskatten skrives ut på grunnlag av siste års likning.

Dessuten var det en kraftig nedgang i netto restskatt, dvs. restskatt fratrukket tilbakebetaling av for mye innbetalt forskottsskatt (90 mill. kr.). Dette skyldtes særlig at tilbakebetalingene i 1960 i forbindelse med oppgjøret av forskottsordningen for inntektsåret 1959 var større enn de tilsvarende tilbakebetalinger i 1959. For aksjeselskapene (etterterskottsppliktige) viste skatteinnbetalingene relativt sterk nedgang. Innbetalingene i 1960 refererer seg til likningen for inntektsårene 1958 og 1959. Når skatten sank, skyldtes det dels fallende inntekter for skipsfartsnæringen i disse år og dels opphevelsen av fondsskatten fra 1959.

De indirekte skatter er i alminnelighet avgifter på omsetning og produksjon som innkalkuleres i prisene og dermed påvirker publikums realinntekter. I den utstrekning avgiftene bare gjelder spesielle produkter vil også de relative priser endres, noe som kan forskyve etterspørselens retning. Alt i alt er de indirekte skatter i 1960 anslått til å ha innbrakt rundt 4 250 mill. kr. eller 240 mill. kr. mer enn i 1959. Av avgiftsbeløpet falt vel 2 000 mill. kr. på den vanlige omsetningsavgift. Stigningen siste år på vel 150 mill. kr. skyldtes økt omsetning. De spesielle avgifter på omsetning og produksjon utgjorde 1 500 mill. kr. og viste bare ubetydelig øking i 1960. En viktig gruppe av disse avgifter er knyttet til omsetning av tobakk, sjokolade og sukkervarer, produksjon og omsetning av alkohol og omsetning og drift av motorkjøretøyer.

Tabell 105. *Innbetalte inntekts- og formuesskatter til skatteoppkreverne. Mill. kr.*

	1958	1959	1960*
A. Innbetalt fra publikum	4 238	3 914	3 862
1. Forskottstrekk ¹	2 457	2 365	2 531
2. Forskottsskatt	850	744	763
3. Etterskottsskatt	858	749	646
4. Restskatt — tilbakebetalinger	— 20	— 48	— 139
5. Andre direkte skatter	93	104	61
B. Netto fordringsøking hos skatteoppkreverne ¹	77	— 12	29
A—B. Inntektsført i statens og kommunenes regnskaper....	4 161	3 926	3 833
1. Inntekts- og formuesskatt til staten	1 468	1 453	1 296
2. Alderstrygd- og krigspensjoneringsavgift	321	64	—
3. Inntekts- og formuesskatt til kommunene	2 372	2 409	2 537

¹ Omfatter også endringer i arbeidsgivernes beholdninger av lønnstrekk.

En rekke av de sosiale trygdeordninger er i dag finansiert ved premier betalt av de trygdede og arbeidsgiverne med tilskott av staten og kommunene. Premien på de trygdede er oftest gradert etter inntekten og har karakter av en direkte skatt. Arbeidsgiverdelen av premiene kan derimot oppfattes som en indirekte skatt. De samlede premier fra trygdede og arbeidsgivere er for 1960 anslått til 1 560 mill. kr. Rundt to tredjeparter av beløpet falt på de trygdede.

Den offentlige forvaltnings rente- og utbytteinntekter utgjorde vel 400 mill. kr. En vesentlig del av beløpet var overføringer fra statsbankene og statsforetakene.

Alt i alt er de samlede bruttooverføringer fra publikum til den offentlige forvaltning i 1960 anslått til nær 10 200 mill. kr. Dette var en øking på 400 mill. kr. fra 1958. En betydelig del av de inndratte midler ble imidlertid ført tilbake til publikum. De samlede bruttooverføringer fra den offentlige forvaltning til publikum er anslått til nær 4 530 mill. kr., dvs. 300 mill. kr. mer enn i 1959.

Subsidiene kan sees som negative skatter. Prissubsidiene har således en prisvirkning og en virkning på publikums realinntekter som er motsatt av omsetningsavgiften. Andre typer subsidier fører mer direkte til en øking i publikums disponible nominelle inntekter. For 1960 er subsidiene beregnet til i alt 1 270 mill. kr., dvs. 110 mill. kr. mer enn i 1959. Stigningen skyldtes for en del omleggingen av prissubsidiene fra annet halvår 1959. En viser i denne forbindelse til avsnittet om priser og levekostnader hvor prissubsidiene er mer detaljert behandlet.

Trygdeytelsene er stønader til private konsumenter som for en vesentlig del blir disponert til forbruksformål. De samlede trygdeytelser er for 1960 anslått til 2 150 mill. kr., dvs. nær 90 mill. kr. mer enn i 1959.

Renteoverføringene utgjorde i alt 375 mill. kr. Det høyere rentenivå i den senere tid fører til en gradvis stigning av rentebetalingene etter hvert som den eldre gjelden blir avdratt.

Overføringene til og fra den offentlige forvaltning førte i 1960 til en nettoinndragning fra publikum som er anslått til 5 675 mill. kr. I forhold til bruttonasjonalproduktet utgjorde inndragningen 15,9 prosent mot 16,7 prosent i 1959 og 17,5 prosent i 1958. Selv om nettoinndragningen økte med 120 mill. kr. i 1960, førte den alminnelige inntektsstigning til at såvel publikums disponible inntekter som publikums prosentandel av de totale inntekter økte. Når det gjelder virkningen for inntektsfordelingen synes inndragningen i 1960 å ha vært relativt sterkest for lønnstakerne. Både forskottstrukket skatt og en be-

tydelig del av trygdepremiene faller på denne skattytergruppe, og disse to poster viste relativt sterk stigning i 1960. På den andre siden viste utskrevet forskottsskatt på selvstendig næringsdrivende liten øking, mens skatten på selskapene sank forholdsvis sterkt. Da de økte skatter skyldtes høyere lønn og ikke strengere skattlegging, må en regne med at skattøkningen ikke førte til noen begrensning i forbruket. Derimot virket de økte subsidier og trygdeytelser avgjort stimulerende på etterspørselen. Alt i alt må en derfor anta at inntektsoverføringene til den offentlige forvaltning i 1960 virket en god del mindre begrensende på den private etterspørsel enn året før.

Kjøp av varer og tjenester og etterspørselsvirkningen.

Den offentlige forvaltnings kjøp av varer og tjenester kommer i tillegg til publikums etterspørsel og kan derfor ha stor innflytelse på det alminnelige aktivitetsnivå.

Den offentlige forvaltnings netto kjøp av varer og tjenester er for 1960 anslått til 4 935 mill. kr. I forhold til den samlede vare- og tjenestetilgangen (bruttonasjonalprodukt pluss importoverskott) utgjorde det offentlige nettokjøp 13,6 prosent mot 13,9 prosent i 1959. Disse tall viser at den offentlige virksomhet i 1960 virket noe mindre stimulerende på etterspørselen enn året før.

Den offentlige forvaltnings kjøp av varer og tjenester kan deles i to hovedgrupper etter økonomisk art, nemlig utgifter til investering i offentlig konsumkapital og utgifter til løpende forbruk. Bruttoinvesteringen dekker utgifter til nybygg, nyanlegg, reparasjoner og vedlikehold av bygninger og anlegg. Annet kjøp av varer og tjenester omfatter lønninger unntatt lønninger i bygge- og anleggsvirksomhet, alle utgifter til forsvarsformål og dessuten andre utgifter i forbindelse med den offentlige forvaltnings virksomhet og tjenesteyting. Tjenester som publikum betaler for direkte som gebyrer etc. er trukket ut. Som aktivitetsregulerende virkemiddel er det de offentlige investeringer som har størst interesse, da disse relativt raskt kan endres og tilpasses den aktuelle konjunktursituasjon. I den forvaltningsmessige virksomhet kan en derimot bare foreta større endringer på noe lengre sikt. Investeringene i offentlig konsumkapital er for 1960 anslått til i alt 1 390 mill. kr., dvs. 75 mill. kr. mer enn året før. Investeringer i de offentlige foretak er ikke med i disse tall. Regnet i forhold til landets totale brutto investering utgjorde den offentlige forvaltnings andel 10,7 prosent mot 11,2 prosent i 1959.

Tabell 106. Den offentlige forvaltnings nettokjøp av varer og tjenester etter formål. Mill. kr.

	I alt			Stats- og trygdeforvaltningen ¹			Kommuneforvaltningen		
	1958	1959*	1960*	1958	1959*	1960*	1958	1959*	1960*
Administrasjon	579	624	667	259	277	296	320	347	371
Forsvar	993	1 060	1 025	988	1 055	1 020	5	5	5
Rettspleie, politi	159	178	182	156	175	179	3	3	3
Kirker og religiøse formål	65	79	80	24	34	31	41	45	49
Undervisning	1 040	1 147	1 232	202	227	247	838	920	985
Helsevern	127	140	152	73	80	89	54	60	63
Sosiale formål	186	219	233	71	96	102	115	123	131
Veier	630	678	715	323	355	366	307	323	349
Andre off. arbeider	288	325	340	72	82	80	216	243	230
Uspesifisert	214	243	309	121	122	180	93	121	129
I alt	4 281	4 693	4 935	2 289	2 503	2 590	1 992	2 190	2 345
I prosent av bruttonasjonalproduktet	13,5	14,1	13,8	7,2	7,5	7,3	6,3	6,6	6,5
I prosent av brutto vare- og tjenestetilgang	13,1	13,9	13,6	7,0	7,4	7,1	6,1	6,5	6,5

¹ Se note 1 til tabell 104.

Av den offentlige forvaltnings samlede bruk av varer og tjenester gikk en fjerdepart (1 230 mill. kr.) til undervisningsformål (se tabell 106). Beløpet økte med nær 100 mill. kr. i 1960. Til forsvarsformål gikk det med snautt en fjerdepart (1 025 mill. kr.). Forsvarsutgiftene viste ubetydelig nedgang fra 1959. Nær 15 prosent (715 mill. kr.) gikk til veiformål. Denne post viste en stigning på 37 mill. kr. i 1960. Endelig utgjorde administrasjonsutgiftene noe under 15 prosent (667 mill. kr.).

Netto fordringsøking og likviditetsvirkningen.

Netto overskottet på drifts- og realinvestingsregnskapet, dvs. netto overføringene fra publikum fratrukket utgiftene til varer og tjenester, svarer i prinsippet til netto endringen i de offentlige sektorers fordringer på publikum som i denne oversikten også omfatter de offentlige bedrifter. Ved overbalansering av regnskapene vil den offentlige forvaltnings nettogjeld til publikum synke, og omvendt ved underbalansering.

Tabell 107. Den offentlige forvaltnings netto fordringsøking. Mill. kr.

	I alt			Stats- og trygdeforvaltningen ¹			Kommunekassene		
	1958	1959*	1960*	1958	1959*	1960*	1958	1959*	1960*
Netto fordringsøking (nedgang —)	1 255	860	741	1 269	896	942	- 14	- 36	- 201
Øking i fordringer (nedgang —)	1 002	1 033	1 160	865	1 021	1 060	137	12	100
Utlån	511	555	610	463	586	560	48	- 31	50
Kapitalinnskott	491	478	550	402	435	500	89	43	50
Nedgang i gjeld (øking —)	- 439	- 971	- 204	- 270	- 900	6	- 169	- 71	- 210
Statskassevekselgjeld	157	- 4	65	157	- 4	65	-	-	-
Ihendehaverobligasjonslån	- 330	- 201	- 235	- 219	- 190	- 100	- 111	- 11	- 135
Andre lån	- 266	- 766	- 34	- 208	- 706	41	- 58	- 60	- 75
Annen netto fordringsøking	692	798	- 215	674	775	- 124	18	23	- 91

¹ Se note 1 til tabell 104.

Den offentlige forvaltning hadde i 1960 en samlet netto fordringsøking overfor publikum som er anslått til 740 mill. kr. (se tabell 107). Dette tall er 120 mill. kr. mindre enn i 1959 og hele 515 mill. kr. mindre enn i 1958. For å dekke statens utlån til statsbankene og statens og kommunenes investeringer (utlån og kapitalinnskott) i de offentlige foretak regnet en med et finansieringsbehov på 1 160 mill. kr. Dette beløp ble dekket dels ved disponering av overskottet på drifts- og realinvesteringsregnskapet, dels ved netto låneopptak på rundt 200 mill. kr. og dels ved å redusere kontantbeholdningen eller andre likvide ressurser.

Endringene i den offentlige forvaltnings fordrings- og gjeldsposter kan ha avgjørende innflytelse på likviditeten i kredittsystemet. Ved overbalansering av regnskapene, ved opptak av lån og ved salg av verdipapirer får publikum sine likvide beholdninger redusert. Omvendt ved underbalansering av regnskapene, ved utlån og ved avdrag på den offentlige gjeld. I avsnittet om pengemessige forhold er den pengepolitiske virkning av de offentlige sektorers virksomhet nærmere beskrevet. En viser til dette.

Finanspolitikken som konjunkturregulator.

Om finanspolitikken i en periode alt i alt virker stimulerende eller bremsende på total- etterspørselen i samfunnet, er spørsmål som det vanskelig kan gis et sikkert svar på. Derimot lar det seg i regelen gjøre å si om endringene i finanspolitikken fra et år til det neste har virket i den ene eller andre retning. Som nevnt foran, kan vi regne med at en

øking i de offentlige skatteinntekter reduserer den private etterspørsel, om enn ikke med samme beløp som skattene øker, og at økte offentlige inntektsoverføringer til private vil øke den private etterspørsel. Videre vet vi at det offentliges kjøp av varer og tjenester representerer en etterspørsel som kommer i tillegg til den private. Forskjellen mellom de etterspørselsreduserende innbetalinger til det offentlige og de utbetalinger som direkte eller gjennom mottakernes disposisjoner virker til å øke etterspørselen — hva vi kan kalle det offentlige «inntektsoverskott» — kan derfor tas som en grov indikator for hvordan finanspolitikken virker.

I tabell 108 er gjengitt en del av de nøkkeltall som finnes i tabell 104 og som belyser utviklingen i perioden 1956—1960. For sammenliknbarhetens skyld er tallene for alle år gitt i prosent av bruttonasjonalproduktet.

Det er to trekk ved den bevegelse tallene viser som særlig har interesse. Det ene er de relativt høye tall for inntektsoverskottet i 1957 og 1958, som vesentlig skyldtes overgangen til skatt av årets inntekt i 1957. Som påpekt tidligere bidro dette — sammen med konjunkturtilbakeslaget ute — til den etterspørselssvikt som var merkbar fra høsten 1957 og gjennom storparten av 1958 (se Økonomisk utsyn 1958). Finanspolitikken i 1958 var noe mer etterspørselsstimulerende enn i 1957, men først fra vinteren 1958—59 bidro den for alvor til å sette ny fart i oppgangen.

Tallene for 1959 og 1960 viser at finanspolitikken i disse årene må ha gitt næringslivet en kraftig stimulans. Nedgangen i inntektsoverskottet fra 1958 til 1959 var på over en

Tabell 108. Hovedposter fra den offentlige forvaltning i prosent av bruttonasjonalproduktet.

	Offentlig forvaltning i alt					Av dette stats- og trygdeforvaltningen ¹				
	1956	1957	1958	1959*	1960*	1956	1957	1958	1959*	1960*
A. Inntektsoverføringer fra publikum	26,4	28,9	29,6	29,4	28,6	19,5	21,8	21,7	21,8	21,1
B. Inntektsoverføringer til publikum	11,1	12,3	12,1	12,7	12,7	7,8	8,9	8,4	10,8	10,7
C. Netto overføringer til kommuner.	—	—	—	—	—	2,0	2,1	2,1	0,8	0,5
D. Disponibel inntekt (A — B — C)	15,3	16,6	17,5	16,7	15,9	9,7	10,8	11,2	10,2	9,9
E. Kjøp av varer og tjenester, netto	12,4	12,6	13,5	14,1	13,8	6,8	6,8	7,2	7,5	7,3
F. Netto fordringsøking (= inntektsoverskott) (D — E) . .	2,9	4,0	4,0	2,6	2,1	2,9	4,0	4,0	2,7	2,6
1. Kapitalinnskott i off. bedrifter	1,3	1,5	1,6	1,4	1,6	0,9	1,1	1,3	1,3	1,4
2. Annet	1,6	2,5	2,4	1,2	0,5	2,0	2,9	2,7	1,4	1,2

¹ Se note 1 til tabell 104.

prosent av bruttonasjonalproduktet. I beløp representerer dette mellom 300 og 400 mill. kr., fordelt på en rekke poster både på inntekts- og utgiftssiden. Omleggingen av trygdeordningene i 1959 var en viktig enkeltfaktor, men også de offentlige utgifter til varer og tjenester viste stigning.

For 1960 foreligger det hittil bare foreløpige oppgaver, som særlig for trygdeforvaltningen og kommunene bygger på et mangelfullt grunnlag. Tallene har derfor forholdsvis store usikkerhetsmarginer i begge retninger. Med denne reservasjon er inntrykket at finanspolitikken i 1960 må ha vært enda noe mer etterspørselsstimulerende enn i 1959. Skattene og andre inntektsoverføringer fra publikum til det offentlige falt fra 29,4 til 28,6 prosent av bruttonasjonalproduktet, mens inntektsoverføringer den motsatte vei var uforandret, slik at den offentlige disponible inntekt regnet som prosent av bruttonasjonalproduktet viste et forholdsvis betydelig fall. De offentlige utgifter til kjøp av varer og tjenester var noe mindre enn året før. Inntektsoverskottet falt derfor fra 2,6 prosent av bruttonasjonalproduktet i 1959 til 2,1 prosent i 1960. Nå må det tas i betraktning at svikten i skatteinntektene, som var den viktigste faktor i denne utvikling, for en stor del falt på selskapsbeskatningen og ikke kan antas å ha slått fullt ut i større privat etterspørsel. Likevel ser det ut som om en må tilbake til 1954 for å finne et år hvor finanspolitikken bremsset etterspørselen mindre enn den gjorde i 1960.

Kommentarene foran har knyttet seg til tallene for staten, trygdene og kommunene under ett. For mange formål er det imidlertid mer hensiktsmessig i stedet å betrakte tallene bare for stats- og trygdeforvaltningen, idet konjunkturpolitikken først og fremst er en statsoppgave. Som tabellen viser, blir ikke bildet endret vesentlig om kommunene holdes utenfor. For 1960 kan likevel nedgangen i inntektsoverskottet først og fremst føres tilbake til kommunene, idet tallene for stats- og trygdeforvaltningen bare viser små endringer fra året før.

Pengemessige forhold.

Penge- og kredittpolitikken.

Kredittavtalen mellom statsmyndighetene og de private banker og livsforsikringsselskaper er avgjort det viktigste kredittpolitiske virkemiddel som er nyttet i de senere år. Denne avtale som er utformet etter drøftinger i

Samarbeidsnemnda, tar bl. a. sikte på å begrense de private finansinstitusjoners kreditt-evne ved at en del av kapitaltilgangen plasseres i stats- og statsgaranterte obligasjoner. Fra og med 1959 ble bestemmelsen om direkte kvantitativ begrensning av bankenes utlån sløyfet, idet en regnet med at bankenes likviditet var brakt så langt ned at den bare kunne gi grunnlag for en beskjeden øking av utlånene. Hovedtrekkene i avtalen for 1960 gikk ut på følgende:

1. Avdrag finansinstitusjonene mottar på stats- og statsgaranterte obligasjonslån reinvesteres i samme type papirer.
2. Den enkelte sparebank øker sine beholdninger av stats- og statsgaranterte obligasjoner med minst 15 prosent av en eventuell øking av innskott fra almenheten, tilskrevne renter medregnet.
3. Forretningsbankene opprettholder de beholdninger av stats- og statsgaranterte obligasjoner de hadde pr. 1. desember 1959.
4. Livsforsikringsselskapene foretar nytegning i statslån for minst 70 mill. kr. og øker sine beholdninger av stats- og statsgaranterte obligasjoner med minst 45 mill. kr.

I avtalen for 1960 ble kravet til sparebankenes og livsforsikringsselskapenes deltaking i statslån betydelig redusert. Avtalen for 1959 forutsatte således at sparebankene plaserte minst 25 prosent av innskottøkningen i statslån, mens livsforsikringsselskapene skulle kjøpe statsobligasjoner for minst 85 mill. kr. Lempningen i disse krav må tas som uttrykk for en mindre stram kredittpolitikk.

En annen side ved kredittavtalene er at de ved å stille opp retningslinjer for bankenes kredittpolitikk søker å påvirke kredittens retning. I avtalen for 1960 ble det henstilt til bankene og livsforsikringsselskapene å vise imøtekomenhet ved søknader om visse typer eksportkreditter og lån for å finansiere utbygging og rasjonalisering av næringslivet med sikte på å øke landets konkurranseevne. Derimot ble bankene bedt om å vise varsomhet ved bevilgning av lån til finansiering av skipskjøp i utlandet, forbrukslån og personlige lån.

I september 1960 førte arbeidet i Samarbeidsnemnda fram til en rammeavtale for kredittpolitikken, gjeldende fra og med 1960 til og med 1964. Denne avtale som er godtatt av Regjeringen, følger stort sett de samme prinsipper som har vært praktisert de siste år. Den forutsetter at de nærmere regler for plassering i statslån skal fastsettes hvert år etter nærmere drøftinger i Samarbeidsnemnda. For

å kunne motvirke en eventuell uønsket kredittspansjon skal bankene i særlige tilfelle kunne pålegges plikt til å avsette innskottserver i Norges Bank i forhold til utlånsøkingen. Retningslinjer for finansinstitusjonenes kredittpolitikk skal også fastsettes hvert år etter drøftinger i Samarbeidsnemnda. I avtalen pekes det på at prioritet bør gis dels til kreditter som antas å lette bedriftenes omstilling som følge av landets deltaking i EFTA-samarbeidet, og dels til kreditter som fører lånekapital til nye utbyggingsområder. Det forutsettes at endringer i obligasjons-, utlåns- og innskottsrenten ikke skal foretas før etter drøftinger i Samarbeidsnemnda.¹⁾

For realkredittforeningene og skipsfinansieringsinstituttene reguleres kreditten ved at det etter rentelovens bestemmelser om emisjonskontroll fastsettes årlige kvoter for de lån som kan tas opp i obligasjonsmarkedet. Lånebeløpet ble i 1960 hevet fra vel 200 til 285 mill. kr. Stigningen skyldtes for en del at en ny institusjon, A/S Låneinstituttet for skipsbyggeriene med 2. prioritets pant i skip, kom i virksomhet i 1960.

For de offentlige banker fastsetter myndighetene utlånsvolumet direkte. Innvilgningsbudsjettet for statsbankene utgjorde således 872 mill. kr. i 1960. Dette var en stigning på 135 mill. kr. i forhold til 1959. Det var spesielt Kommunalbanken, Industribanken og Husbanken som fikk økt sine budsjetter.

Obligasjonsmarkedet reguleres etter rentelovens bestemmelser om emisjonskontroll. Hittil har loven stort sett vært praktisert slik at myndighetene har satt normer for lånevilkårene, og innen denne ramme har emisjonsvirksomheten kunnet foregå relativt fritt.

Som et mer generelt kredittpolitisk virkemiddel kan en endelig nevne statens penge- og finanspolitikk. Gjennom kontantoverskottet på de offentlige driftsregnskaper og ved offentlige låne- og valutatransaksjoner har myndighetene muligheter for å påvirke de andre sektorerens likvide beholdninger og dermed også bankenes kredittvevne. Det var også i 1960 et mål for pengepolitikken å holde likviditeten på et slikt nivå at kredittøkningen kunne ligge innen en forsvarlig ramme.

Betalingsstrømmene og likviditeten.

De endringer som fant sted i de pengemessige forhold i løpet av 1960 kan best belyses ved en oversikt over betalingsstrømmene. I

denne oversikten vil vi skille mellom tre hovedsektorer: statsinstitusjoner, private finansinstitusjoner og publikum. Som likvide beholdninger vil vi regne sedler og skillemynt, alle typer bankinnskott og statskasseveksler.

Statsinstitusjonene omfatter statskassen, skatteoppkreverne, Norges Bank, postgiro, Postsparebanken, statsbankene og for en del transaksjoner også de offentlige fond og statsforetak. Fra et pengepolitisk synspunkt danner disse institusjoner en enhet, idet deres disposisjoner kan fastsettes og kontrolleres av statsmyndighetene. Nettoinngangen av likvider til denne sektor kan derfor tas som uttrykk for den samlede pengepolitiske virkning av statsinstitusjonenes virksomhet.

I de tre første kvartaler 1960 førte statsinstitusjonenes transaksjoner til en nettoinngang av likvider fra andre sektorer på 275 mill. kr. Beløpet var 170 mill. kr. større enn tilsvarende inngang i samme periode 1959. Oppstillingen i tabell 109 gir en oversikt over de betalingsstrømmer som førte til denne nettoinngang. Det er spesielt på to punkter at utviklingen i 1960 var forskjellig fra året før. I 1959 tilførte Norges Bank de andre sektorer betydelige beløp i likvider ved kjøp av valuta. I de tre første kvartaler av året utgjorde således valutakjøpet 379 mill. kr. mot 53 mill. kr. i samme periode 1960. Den likviditetsskapende effekt som falt bort ved at valutakjøpet sank, ble motvirket ved at statens låneopptak ble sterkt redusert. I løpet av de tre første kvartaler 1960 solgte således statsinstitusjonene ihendehaverobligasjoner for 275 mill. kr. til andre sektorer, mens det tilsvarende tall for 1959 var 525 mill. kr. Låneopptakene siste året var knapt nok tilstrekkelige til å dekke de løpende avdragsbetalinger på obligasjonsgjelden. Posten «Inngang før låne- og valutatransaksjoner», viser at likviditetsvirkningen av statens finanspolitikk var om lag like sterk begge år. Utlånene fra de offentlige finansinstitusjoner viste imidlertid bare en beskjeden øking i forhold til 1959.

De private finansinstitusjoner omfatter forretningsbankene, sparebankene, livsforsikringsselskapene og kredittforeningene. Også denne gruppe institusjoner kan ut fra et pengepolitisk synspunkt betraktes som en enhet da en rekke av de pengepolitiske tiltak nettopp tar sikte på å regulere den kredittvirksomhet disse institusjoner utøver.

I løpet av de tre første kvartaler 1960 førte virksomheten ved de private finansinstitusjoner til en netto avgang av likvider til andre sektorer på vel 560 mill. kr. Det tilsvarende tall for samme periode året før var over 200

¹⁾ Mer detaljerte opplysninger om rammeavtalen finnes i brev av 5. september 1960 fra Samarbeidsnemnda til Finansdepartementet. Se vedlegg 2 til Nasjonalbudsjettet 1961.

Tabell 109. Konsolidert oversikt over inngang og avgang av likvider for statsinstitusjonene.¹ Mill. kr.

	1959		1960
	1.—3. kvartal	1.—4. kvartal	1.—3. kvartal
A. Inngang av likvider i alt	1 248	1 152	1 029
I. Inngang før låne- og valutatransaksjoner	620	418	685
II. Salg av nyemitterte ihendehaverobligasjoner .	526	677	274
1. Staten.....	460	586	248
2. Statsforetak.....	60	85	26
3. Statsbanker	6	6	—
III. Netto øking i kontolån m. v.....	102	57	70
1. Staten.....	63	57	44
2. Statsbanker	39	—	8
3. Norges Bank	—	—	18
B. Avgang av likvider i alt	1 142	1 502	754
I. Betalte avdrag på obligasjonslån, oppkjøp ...	372	496	276
II. Netto øking i utlån	340	459	380
1. Norges Bank.....	26	—	—
2. Postsparebanken	18	25	28
3. Statsbanker	296	434	352
III. Valutakjøp	379	503	53
IV. Annet	51	44	45
C. Netto inngang av likvider i alt (A — B)			
I. Inngang av likvider i alt	106	—	275
II. Avgang av likvider i alt	—	350	—

¹ Omfatter statskassen, skatteopprekverne, Norges Bank, postgiro, Postsparebanken, statsbankene og delvis også de offentlige fond og statsforetakene.

mill. kr. mindre. I tabell 110 er det gitt en oversikt over bruttostrømmene. En vil se at tallene for netto øking i utlån steg sterkt siste år. I de tre første kvartaler utgjorde således utlånsøkningen 1 250 mill. kr., mot 860 mill. kr. i 1959. Et annet trekk i utviklingen i 1960 var at finansinstitusjonenes kjøp av ihendehaverobligasjoner ble sterkt redusert i forhold til året før. Beløpene de tre første kvartaler av året var henholdsvis 266 og 425 mill. kr.

Netto avgangen av likvider ble dekket dels ved innbetalinger i forbindelse med en innskottøkning på nær 190 mill. kr., og dels ved disponering av vel 375 mill. kr. av egne likvide beholdninger. Mens innskottøkningen lå om lag på samme nivå som i 1959, var reduksjonen av de likvide ressurser 220 mill. kr. større. Om lag hele nedgangen falt på forretnings- og sparebankene. Fig. 42 viser bankenes likvide beholdninger fra måned til måned i 1959 og 1960. Den sterke utlånsvirksomhet i første del av året reduserte de likvide beholdninger, slik at de fra mars lå under fjorårets. Bunnpunktet ble nådd i juni, da beholdningene utgjorde 587 mill. kr. eller 224 mill. kr. mindre enn på samme tid i 1959. Likviditeten utviklet seg

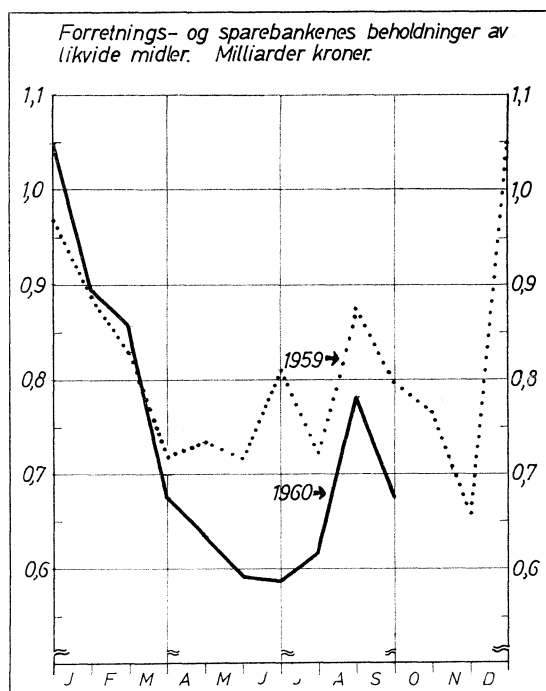

Fig. 42.

Tabell 110. Konsolidert oversikt over inngang og avgang av likvider og endring i likvide beholdninger for de private finansinstitusjoner.¹ Mill. kr.

	1959		1960
	1.—3. kvartal	1.—4. kvartal	1.—3. kvartal
A. Inngang av likvider i alt	983	1 097	1 056
I. Netto innbetaling til livsforsikring	258	380	250
II. Salg av nyemitterte ihendehaverobligasjoner ² .	144	199	226
III. Mottatte avdrag på og netto salg av obligasjons- beholdning	263	352	161
1. Forretnings- og sparebanker	258	351	161
2. Livsforsikringsselskaper	5	1	—
IV. Valutasalg	47	136	—
V. Annet	271	30	419
B. Avgang av likvider i alt	1 338	1 668	1 620
I. Kjøp av nyemitterte ihendehaverobligasjoner.	425	558	266
1. Forretnings- og sparebanker	319	446	198
2. Livsforsikringsselskaper	106	112	68
II. Betalte avdrag på ihendehaverobligasjonslån, oppkjøp ²	53	84	92
III. Netto øking i utlån	860	981	1 251
1. Forretnings- og sparebanker	614	636	959
2. Kredittforeninger o. l.	76	110	123
3. Livsforsikringsselskaper	170	235	169
IV. Annet	—	45	11
C. Netto avgang av likvider i alt (B — A)	355	571	564
Dekket ved: 1. Øking (nedgang —) i innskott fra publikum	197	637	186
2. Nedgang (øking —) i egne likvide beholdninger	158	—66	378
a. Kassebeholdning.....	33	11	34
b. Innskott i Norges Bank	202	—67	322
c. Innskott på postgiro.....	4	— 9	4
d. Statskasseveksler	—81	— 1	18

¹ Omfatter forretningsbanker, sparebanker, kredittforeninger o. l. og livsforsikringsselskaper. ² Kredittforeninger o. l.

imidlertid svært forskjellig for forretningsbankene og sparebankene. Dette skyldtes i første rekke at en vesentlig del av innskottøkningen også i 1960 gikk til sparebankene. Denne bankgruppe hadde derfor bare en beskjeden nedgang i de likvide beholdninger, mens nesten hele avgangen falt på forretningsbankene.

P u b l i k u m omfatter alt utenom statsinstitusjonene og de private finansinstitusjoner.

Denne sektors transaksjoner med de to andre sektorer er beskrevet i tabell 111. Alt i alt økte publikum sine likvide beholdninger med 290 mill. kr. i de tre første kvartaler 1960. Denne stigningen var av samme størrelsesorden som i tilsvarende periode året før. Tilgangen av likvider i form av lånemidler økte meget sterkt, men på den andre side ble valutasalget sterkt redusert. Bevegelsene i publikums

Tabell 111. Konsolidert oversikt over inngang og avgang av likvider og endring i likvide beholdninger for publikum.¹ Mill. kr.

	1959		1960
	1.—3. kvartal	1.—4. kvartal	1.—3. kvartal
A. Inngang av likvider i alt	1 685	2 143	1 936
I. Salg av nyemitterte ihendehaverobligasjoner .	9	18	20
II. Mottatte avdrag på og netto salg av obligasjonsbeholdning	162	228	207
III. Netto øking i lån	1 131	1 442	1 611
1. Norges Bank	4	—	—
2. Postsparebanken	18	25	28
3. Statsbanker	296	424	352
4. Forretningsbanker	275	272	602
5. Sparebanker	292	376	337
6. Kredittforeninger o. l.	76	110	123
7. Livsforsikringsselskaper	170	235	169
IV. Valutasalg	332	367	53
V. Annet	51	88	45
B. Avgang av likvider i alt	1 436	1 222	1 647
I. Netto avgang til statsinstitusjoner (før statens lånetransaksjoner)	620	418	685
II. Kjøp av nyemitterte ihendehaverobligasjoner ..	254	336	254
III. Øking i utlån	79	88	35
IV. Netto innbetaling til livsforsikring	258	380	250
V. Annet	225	—	423
C. Netto øking i likvide beholdninger (nedgang —) (A — B)	249	921	289
I. Sedler og skillemynt	—15	179	— 5
II. Innskott på postgiro	—58	35	— 19
III. Innskott i Postsparebanken	87	92	84
IV. Innskott i statsbanker	— 2	— 2	1
V. Innskott i forretnings- og sparebanker	222	614	228
VI. Statskasseveksler	15	3	—

¹ Omfatter alt utenom statsinstitusjoner og de private finansinstitusjoner.

likvide beholdninger fra måned til måned er belyst i fig 43. Det framgår av figuren at utviklingen var temmelig parallell de to år. Den karakteristiske sagtakkede formen som går igjen begge år skyldes skatteterminene. Som vanlig ble en vesentlig del av de likvide tilganger plasert som bankinnskott. Bevegelsene i innskottsmassen i forretnings- og sparebankene er belyst i fig. 44. Innskott på anfordring,

som i løpet av 1959 økte med rundt 200 mill. kr., viste en sterk nedgang i årets første måneder og lå fra mai på fjorårets nivå. Om lag hele nedgangen falt på forretningsbankene. Tidsinnskottene derimot viste en noe sterkere vekst i 1960 enn året før. Stigningen utgjorde vel 470 mill. kr. i de tre første kvartaler og var temmelig likt fordelt på de to bankgrupper.

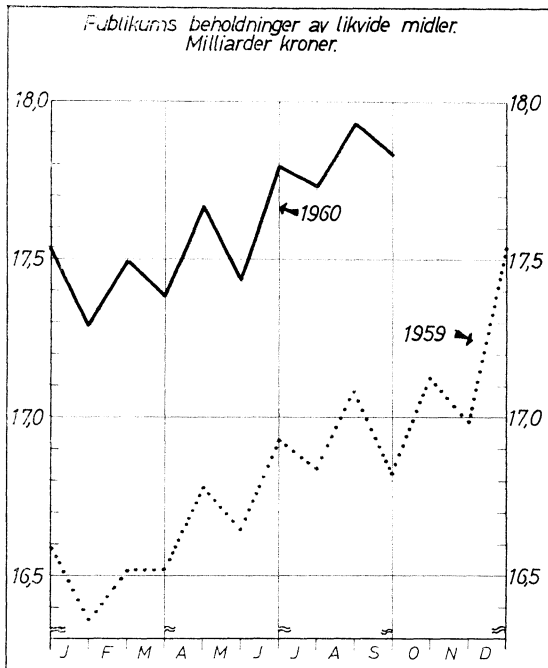

Fig. 43.

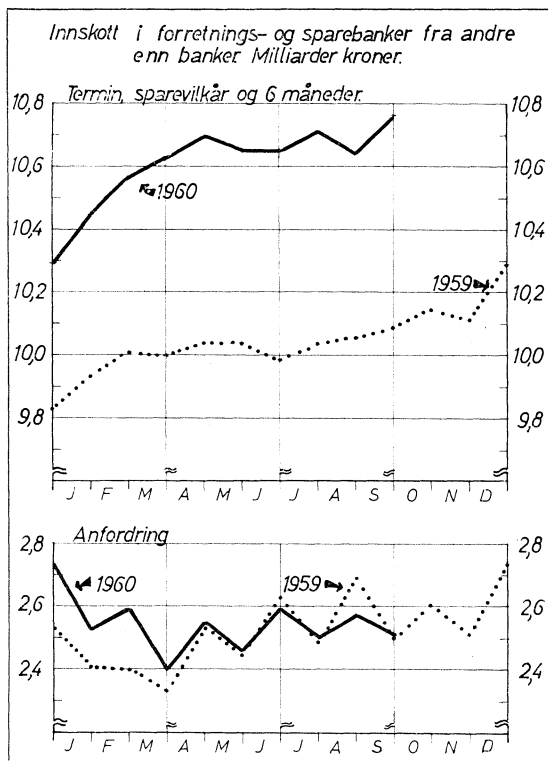

Fig. 44.

Obligasjonsmarkedet.

I de tre første kvartaler av 1960 ble det på det norske marked emittert ihendehaverobligasjoner for 781 mill. kr. Til sammenlikning

kan nevnes at det tilsvarende tall for 1959 var 892 mill. kr. Det lavere emisjonsbeløp skyldtes nedgang i statens emisjoner, som sank fra 535 mill. kr. de tre første kvartaler 1959 til 310 mill. kr. i samme tidsrom 1960. Kredittforeningene derimot økte sine emisjoner fra 144 til 226 mill. kr. Denne stigningen hadde sammenheng med at A/S Låneinstituttet for skipsbyggeriene først kom i markedet siste år. Kommunene og de private industriselskaper økte også sine emisjoner betydelig i 1960, idet låneopptakene steg fra 150 mill. kr. de tre første kvartaler 1959 til 220 mill. kr. samme periode 1960 (se tabell 112). En oversikt over de viktigste emisjoner finnes i tabell 114.

Statslånene ble også i 1960 plasert direkte i finansinstitusjonene. Fram til utgangen av september overtok forretningsbankene statsobligasjoner for 58 mill. kr. Denne bankgruppes beholdning av stats- og statsgaranterte obligasjoner sank i samme periode med 74 mill. kr., noe som viser at obligasjonene ble solgt videre. Sparebankene overtok statslån for 116 mill. kr. og økte samtidig sine beholdninger av stats- og statsgaranterte obligasjoner med 87 mill. kr. Dette svarer til vel 40 prosent av innskottøkningen. Livsforsikringsselskapene tegnet statslån for 72 mill. kr. og økte beholdningen av stats- og statsgaranterte obligasjoner med 51 mill. kr. Endelig overtok Postsparebanken statsobligasjoner for 62 mill. kr. Nedgangen i statens emisjonsvirksomhet hadde bl. a. sammenheng med at finansinstitusjonenes kvoter for kjøp av obligasjoner var redusert i forhold til 1959. Avdragene på statsgjelden var dessuten betydelig mindre i 1960 enn de var i 1959, noe som gjorde at de pliktmessige kjøp for reinvesteringer ikke ble så store.

Tabell 112. Emisjoner av ihendehaverobligasjoner i norske kroner. Mill. kr.

Låntakere	1959	1960
	Jan.-sept.	Jan.-sept.
Statskassen	534,9	310,0
Kommunekasser	32,6	64,4
Statsbanker	6,4	—
Kredittforeninger o. l.	144,1	226,4
Herav realkredittforeninger	59,5	97,3
Statsforetak	60,1	26,0
Kommuneforetak	31,0	48,4
Andre	89,1	106,0
I alt	898,2	781,2

Tabell 113. Netto endring i beholdning av ihendehaverobligasjoner etter långivergrupper.
Mill. kr.

Långivergrupper	1/1-31/12 1959			1/1-30/9 1960		
	Stats- og stats- garanterte obligasjoner	Andre obliga- sjoner	Obliga- sjoner i alt	Stats- og stats- garanterte obligasjoner	Andre obliga- sjoner	Obliga- sjoner i alt
1. Forretningsbanker	119	— 54	65	— 74	24	— 50
2. Sparebanker	53	— 15	38	87	— 2	85
3. Livsforsikringsselskaper.	70	41	111	51	38	89
I alt	242	— 28	214	64	60	124

Tabell 114. Større obligasjonsemisjoner i tiden 1. januar—30. september 1960.

Utsteder	Ar	Beløp	Rente- sats	Løpe- tid	Emisjons- kurs
Statskassen	1960	Mill.kr. 171,4	Pct. 4 1/2	Ar 15	Pct. 100
Statskassen	1960	137,8	5	35	101
Kommunekasser:					
Bamble og Brevik kommuner	1959	6,0	5 1/2	18	100
Bergen kommune	1960	15,0	5 1/4	12	100
Bærum kommune	1960	10,0	5 1/4	12	100
Oslo kommune	1960	25,0	5 1/4	15	100
Kredittforeninger o. l.:					
De Norske Bykredittforeninger		30,1	5	40	97 1/4-98
Norges Hypotekforening for Næringslivet		55,4	5	21	96-96 1/8
Den Norske Hypotekforening for 2den prioritets pantelaan		13,7	5 1/4	45-50	97-97 1/4
Redernes Skibskreditforening	1959	27,3	5 3/4	8	100-100 1/2
» »	1960	6,1	5 3/4	10	100-100 1/2
Norges Skibshypotekforening	1959	12,4	5 1/2	8	99-99 7/8
Norsk Skibs Hypotekbank A/S	1960	40,0	5 3/4	10	100
Låneinstituttet for skipsbyggeriene mot 2. pr. pant i skip (statsgarantert)	1960	25,0	4 1/4	5	100
Statsforetak:					
Raufoss Ammunisjonsfabrikk (statsgarantert)	1960	6,0	5	25	100
Norges Statsbaner (Bergensbanens forkortelse) (statsgarantert)	1959	20,0	5	25	100
Kommuneforetak:					
Kraftlaget Opplandskraft	1959	30,0	5 1/2	20	100
L/L Tussa Kraft	1960	5,0	5 1/2	25 (20)	100
Andre norske sektorer:					
A/S Esso-Raffineriet	1958	34,0	6	17	100
Interessentskap bestående av godseier Cappelens arvinger	1959	24,0	5 1/2	22	100
Mosjøen Aluminium A/S	1960	30,0	5 1/2	20	100
Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S (stats- garantert)	1960	15,0	5	25	100

Bortsett fra statslånene ble de fleste obligasjonslån lagt ut til offentlig tegning. I de tre første kvartaler av året utgjorde disse emisjoner i alt 471 mill. kr. mot 363 mill. kr. samme periode 1959. Da bankenes og livsforsikringssekselskapenes beholdninger av slike obligasjoner i samme periode bare viste en stigning på 60 mill. kr., må en vesentlig del av disse obligasjoner være kjøpt opp av publikum.

Etterspørselen på obligasjonsmarkedet i 1960 holdt seg godt oppe, og de fleste obligasjonsemisjoner ble til dels sterkt overtegnet. Den effektive rente i obligasjonsmarkedet holdt seg stort sett konstant. For 4 prosent statslån av 1955 lå den således på rundt 4,59 prosent størstedelen av året. Den nominelle obligasjonsrente holdt seg også stabil og endret seg ikke nevneverdig fra fjorårets nivå. For langsiktige stats- og statsgaranterte obligasjoner var renten 5 prosent, for kommunelån fra $5\frac{1}{4}$ til $5\frac{1}{2}$ prosent og for private lån fra $5\frac{1}{2}$ til 6 prosent. Den sterke etterspørsel på obligasjonsmarkedet må antas å ha sammenheng med den store avkastningen plasseringer i obligasjoner gir sammenliknet med plasseringer i bankinnskott. Et annet forhold som styrker kursene er at mange obligasjonskjøpere nå ikke regner med ytterligere stigning i obligasjonsrenten. En rekke av de høyforrentede lån ble således omsatt til overkurs. Dette gjør at obligasjonene får en så høy grad av likviditet at de kan konkurrere med kortsiktige former for bankinnskott. Bevegelsen i bankinnskottene tyder således på at ledige midler i form av innskott er plasert i obligasjoner.

Lånemarkedet.

Finansinstitusjonenes utlånsvirksomhet viste betydelig øking i 1960. Fram til utgangen av september steg således utlånene med 1 611 mill. kr., mot en tilvekst på 1 131 mill. kr. i tilsvarende periode forrige år. Fordelingen av utlånsøkningen mellom de enkelte grupper av finansinstitusjoner er belyst grafisk i fig. 45.

Forretningsbankene var den gruppe finansinstitusjoner som sterkest dominerte lånemarkedet i de tre første kvartaler av 1960. Netto utlånene til publikum utgjorde således vel 600 mill. kr., mot 275 mill. kr. samme periode året før. Det var spesielt kassekredittlån (utenom byggelån) og vekselobligasjonslån som viste sterk stigning. Bevegelsene i forretningsbankenes utlån fra måned til måned de to år er illustrert i fig. 46. Den sesongmessige stigning i første halvår var sterkere og varte lenger i 1960 enn året før, slik at utlånene ved utgangen av september lå rundt 500 mill. kr. over fjorårets tall. Den sterke tapping av lik-

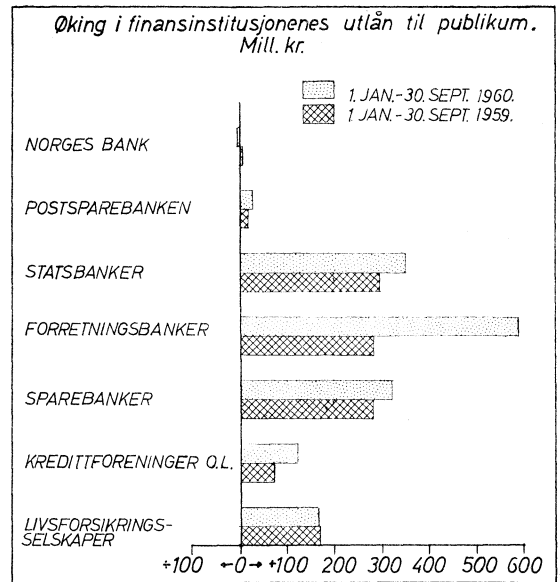

Fig. 45.

vider som følge av store utlån og ubetydelig tilgang av innskottsmidler brakte forretningsbankenes likvide beholdninger ned på et nivå som svarte til 5,3 prosent av forvaltningskapitalen. Til sammenlikning kan nevnes at det tilsvarende forholdstall i 1958 var 6,3 prosent. Det synes som om den synkende likviditet ikke

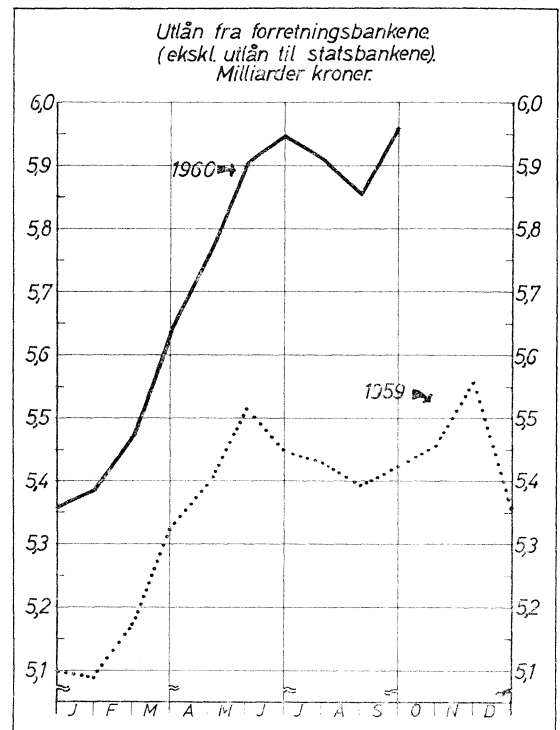

Fig. 46.

har lagt avgjørende hindringer i veien for forretningsbankenes utlånsvirksomhet. Da myndighetene i de to siste år ikke har satt kvantitative begrensninger for utlånsvirksomheten, må en anta at den sterke utlånsøkingen i 1960 skyldtes stigning i etterspørselen etter lånemidler og ikke endring i bankenes kredittpolitikk. Som vist i et annet kapittel var investeringen en god del større i 1960 enn året før.

Sparebankenes utlån økte også noe sterkere enn forrige år. Tallene for de tre første kvartaler var henholdsvis 337 og 292 mill. kr. En vesentlig del av tilveksten falt på pantelån og vekselobligasjoner. Da sparebankene hadde god tilgang på innskottsmidler, kunne utlånsvirksomheten finansieres uten at de likvide beholdninger sank vesentlig.

Statsbankenes utlån økte med 352 mill. kr. mot 269 mill. kr. samme periode året før. En betydelig del av beløpet falt som vanlig på de

to boligbanker. Bestemmende for statsbankenes utlånsvirksomhet er de tilsagnsbudsjett som myndighetene fastsetter 1 à 2 år tidligere og som i de siste år har vist en del stigning. Statsbankenes virksomhet ble også siste år finansiert ved lån i statskassen.

Kredittforeningenes utlånsvirksomhet viste sterk vekst i 1960. I de tre første kvartaler steg således utlånene med 123 mill. kr., mot 76 mill. kr. året før. Økingen skyldtes dels gunstige avsetningsforhold i obligasjonsmarkedet og dels økte lånevoter ved at det nye A/S Låneinstituttet for skipsbyggeriene kom i gang med virksomheten i 1960.

Livsforsikringsselskapene økte sine utlån med samme beløp som i 1959 (170 mill. kr.). Som vanlig var Postsparebankens utlånsøking beskjedent (28 mill. kr.), mens Norges Bank reduserte sine utlån.

Tabell 115. Utlån fra finansinstitusjoner. Endringstall. Mill. kr.

Låntakere	1958		1959		1960
	1. halvår	2. halvår	1. halvår	2. halvår	1. halvår
A. Offentlig forvaltning	98	113	175	70	42
1. Statskassen	95	55	115	10	21
2. Kommunekasser og kommune-foretak	3	58	60	60	21
B. Finansinstitusjoner	15	17	111	— 113	9
1. Statsbanker	21	— 14	33	— 34	19
2. Forretnings- og sparebanker ...	—	15	99	— 83	9
3. Kredittforeninger o. l.	— 9	15	— 20	5	— 17
4. Forsikring	3	1	— 1	— 1	— 2
C. Andre innenlandske låntakere ...	727	363	845	498	1 204
1. Jordbruk og skogbruk	28	43	90	35	98
2. Fiske m. v.	18	15	25	— 5	29
3. Hvalfangst	— 3	13	— 11	2	— 2
4. Bergverksdrift og industri	143	—149	121	96	317
5. Bygge- og anleggsvirksomhet ..	7	— 13	2	— 12	26
6. Kraft- og vannforsyning	33	— 34	15	— 25	10
7. Varehandel	36	— 14	97	66	175
8. Boliger, forretningsbygg til utleie	275	410	303	249	356
9. Sjøtransport	138	3	135	— 9	79
10. Aanen samferdsel	9	5	6	— 3	26
11. Andre tjenesteytende foretak ..	22	11	10	33	37
12. Andre næringer	— 1	27	18	8	9
13. Private forbrukere	22	46	34	63	44
D. Utenlandske låntakere	7	16	— 9	4	— 2
Utlån i alt	847	509	1 122	459	1 253

I perioden 1. juli 1959 til 30. juni 1960 stilte finansinstitusjonene 1 700 mill. kr. til publikums disposisjon i form av kreditter (se tabell 115). Til sammenlikning kan det nevnes at utlånsøkingen i 1958—59 utgjorde 1 200 mill. kr. I fig. 47 er utlånsøkingen i de to perioder belyst fra låntakersiden. I 1959—60 var det spesielt industrien og varehandelen som viste en uvanlig sterk stigning i opplåningen. Disse to næringer økte sine lån med over 650 mill. kr. mot vel 50 mill. kr. i 1958—59. Når det gjelder industrien må en gå ut fra at stigningen dels skyldtes økt behov for driftsmidler som følge av den høye aktivitet, dels behov for eksportkreditter og dels behov for midler til finansiering av investeringer i forbindelse med omstilling til et større marked. Kredittøkingen for varehandelen hadde trolig sammenheng med øking i import, omsetning og lagerhold. En vesentlig del av kreditten til disse to næringer er tradisjonelt ytt av forretningsbankene, noe som forklarer den sterke øking forretningsbankene hadde i sine utlån siste år.

Låneopptak i forbindelse med finansiering av boligbygging tok som vanlig en betydelig del av de samlede lånemidler i 1959—60. I alt utgjorde disse lån vel 700 mill. kr., eller 100

mill. kr. mindre enn i samme periode et år tidligere. Byggelånene økte imidlertid uvanlig sterkt i 1958—59 da myndighetene gikk inn for økt byggevirkosomhet for å stimulere selselsettingen.

Netto utlånene til sjøtransport sank fra 140 mill. kr. i 1958—59 til 70 mill. kr. i 1959—60. Denne nedgangen hadde sammenheng med reduksjonen i nykontraheringer.

Sammenfatning.

Hovedtrekkene i utviklingen på penge- og kredittmarkedet i de tre første kvartaler 1960 kan sammenfattes i følgende punkter:

1. Penge- og kredittpolitikken i 1960 fulgte om lag samme linjer som i 1959. Lempningen i de krav kredittavtalen for 1960 stilte til de private finansinstitusjoners kjøp av statsobligasjoner må likevel tas som uttrykk for en mindre stram kredittpolitikk.
2. Statens finanspolitikk virket om lag like kontraktivt i 1960 som året før. Denne kontraktive virkning ble forsterket ved at Norges Banks valutakjøp ble vesentlig redusert i 1960. På den annen side reduserte staten sine låneopptak, slik at netto inngangen av likvider til statsinstitusjonene ikke ble vesentlig større enn i 1959.
3. De private finansinstitusjoners virksomhet førte til avgang av noe større beløp i likvider enn året før. Denne utvikling hadde spesielt sammenheng med økingen i forretningsbankenes utlån. Bankenes likvide beholdninger ble derved sterkt redusert.
4. Da avgangen av likvider fra de private finansinstitusjoner var betydelig større enn inngangen av likvider til statsinstitusjonene, økte publikum sine likvide beholdninger. Tilveksten som var av samme størrelsesorden som i 1959, falt for en vesentlig del på innskott i sparebankene.
5. Etterspørselen i obligasjonsmarkedet var stor. De fleste obligasjonsemisjoner bortsett fra statens, ble lagt ut på markedet og til dels overtegnet. Denne markedsutvikling skyldtes høy etterspørsel fra publikum.
6. Utlånene fra finansinstitusjonene økte langt sterkere enn i 1959. Dette hadde bl. a. sammenheng med økt kredittetter-spørsel fra industri og varehandel.

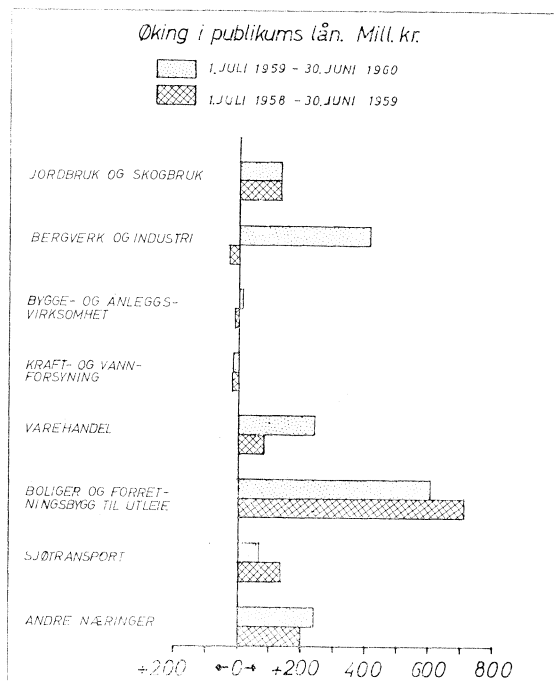

Fig. 47.

Sluttord.

Året 1960 gikk inn med alle tegn på å ville bli et godt år i verdensøkonomien. Sysesetning og produksjon var jamt over stigende og verdenshandelen på vei oppover. Men i løpet av året avtok styrken i oppgangen. I Sambandsstatene viste produksjonen en svakt synkende tendens fra midten av året, og veksttempoet i Vest-Europa var ved utgangen av 1960 langsommere enn ett år tidligere. Alt tyder likevel på at de ekspansive krefter fortsatt har overtaket, og det er lite trolig at et alvorlig omslag i verdenskonjunktorene er under utvikling.

For Norge var 1960 det andre året på rad med usedvanlig sterk produksjonsframgang. Økingen i bruttonasjonalproduktet er foreløpig beregnet til 6,5 prosent. På to år har nasjonalproduktet nå steget med vel 11 prosent. Dette svarer til en gjennomsnittlig stigningstakt på rundt 5,5 prosent, mot 3,4 prosent pr. år fra 1950 til 1958. Om vi ser bort fra de første gjenreisingsårene, må vi tilbake til de sterkeste oppgangsperioder i mellomkrigstiden for å finne to år med tilsvarende sterk produksjonsøkning.

Men veksttempoet er mindre når vi betrakter årene 1958 til 1960 under ett. Produksjonsøkningen i disse tre årene var litt over 3,5 prosent årlig. Det er derfor nærliggende å se de høye vekstrater i 1959 og 1960 i sammenheng med den produksjonssvikt landet fikk i 1958, da sviktende etterspørsel — som følge av et konjunkturtilbakeslag ute sammen med en stram økonomisk politikk innenlands — hindret full utnyttning av produksjonsapparatet.

Sett på denne bakgrunn, må forklaringen på den uvanlig raske produksjonsvekst i 1959 og 1960 søkes i forhold på etterspørselssiden. To faktorer har virket sterkt inn: Den internasjonale konjunkturoppgang, som etter hvert har sikret full kapasitetsutnyttning i flertallet av våre eksportnæringer, og en gradvis, men markert endring av den økonomiske politikken i mindre etterspørselsbremsende retning. Også den sterke vekst i avbetalings-

handelen og — kanskje særlig i 1960 — næringslivets forberedelser for å utnytte mulighetene innenfor Det europeiske frihandelsforbund må antas å ha vært av betydning.

Bedringen i de internasjonale konjunkturer satte inn på høstparten 1958. I Vest-Europa — som avtar rundt to tredjedeler av den norske vareeksport — var en av virkningene et sterkt oppsving i samhandelen fra omkring årsskiftet 1958—59. I løpet av 1959 steg handelen mellom OEEC-landene med ikke mindre enn 30 prosent regnet i volum. Den norske eksportutvikling fulgte det alminnelige vest-europeiske mønster, men med noe svakere utslag. Vareeksporten steg jamt gjennom hele 1959 og lå i første halvår 1960 i volum 19 prosent over gjennomsnittsnivået for 1958. Senere har veksten vært svak.

I Norge ble finanspolitikken endret noe i etterspørselsstimulerende retning fra og med annet halvår 1958, da omsetningsavgiften for helse- og undervisningsbygg ble tatt vekk og bevilgninger ble gitt til ekstraordinære sysselsettingstiltak i vintermånedene. Fra 1959 tok det økonomisk-politiske opplegget uttrykkelig sikte på å understøtte en ny ekspansjon. På det finanspolitiske område ga dette seg blant annet uttrykk i en øking av de offentlige utgifter til varer og tjenester, og i at det ble gjennomført flere hver for seg små, men til sammen ganske store lettelser i den personlige inntektsbeskatning. Endringene i 1960 var mindre markerte, men gikk i samme retning som i de to foregående år. De viktigste var hel oppheving av fondsskatten med virkning for inntektsåret 1959, nedsetting av visse avgifter på forbruksvarer, en øking av subsidiene og en ikke liten øking av de offentlige investeringer. Et summarisk uttrykk for omfanget av disse endringer har en i det «offentlige inntektsoverskott» (differansen mellom netto inntektsoverføringer til det offentlige og offentlige utgifter til varer og tjenester) som for staten og kommunene under ett, etter foreløpige oppgaver, sank fra 4,0 prosent av bruttonasjonalproduktet i 1957 og 1958 til 2,6 prosent i 1959 og videre til 2,1

prosent i 1960. Nedgangen på 1,9 prosentpoeng fra 1958 til 1960 svarer i beløp til over 600 mill. kr.

Parallelt med lempningene i finanspolitikken har det i de siste to-tre år pågått en betydelig oppmyking av kredittpolitikken. De årlige kredittavtalene for 1959 og 1960 satte ikke, slik som avtalene for de nærmest foregående år, noen fast grense for de private bankers kredittgivning. Likviditeten i forretnings- og sparebankene ble i 1959 og 1960 holdt på, og dels under, det relativt lave nivået fra 1958. Dette har nok bremsset en del på utlånene, men har ikke hindret en forholdsvis kraftig ekspansjon i kreditten. Styrken i kreditt ekspansjonen illustreres ved at forretnings- og sparebankenes utlån steg med vel 600 mill. kr. i 1959, og økte med nær 1 000 mill. kr. i 1960, mens disse bankers samlede utlån i de to nærmest foregående år steg med bare 450 mill. kr. om året i gjennomsnitt. En tilsvarende utvikling fant sted i de deler av kredittsystemet som direkte står under myndighetenes kontroll. Statsbankene økte sine lånetilsagn fra gjennomsnittlig 640 mill. kr. om året i 1957 og 1958 til 750 mill. kr. i 1959 og 890 mill. kr. i 1960. Verdien av ihendehaverobligasjonslån opptatt av andre enn offentlige myndigheter, økte i samme tidsrom fra 170 mill. kr. til henholdsvis 330 mill. kr. i 1959 og 410 mill. kr. i 1960. For disse poster tilsammen var den nye kredittgivning om lag en milliard kroner høyere i 1960 enn to år tidligere.

Til bildet av det økonomisk-politiske opplegget for 1960 hører ellers at resten av bygge-reguleringen for boligbygg ble opphevet fra årets begynnelse, og at maskiner som ikke produseres i Norge ble tillatt innført tollfritt igjen fra 1. januar 1960. Varsel om dette var gitt ett år i forveien. Bilomsetningen ble frigitt fra 1. oktober 1960; med dette er den siste viktige rasjoneringsordning for konsumvarer opphevet.

En tallfesting av de virkninger som eksportøkningen og økingen i de innenlandske etterspørselsfaktorer hver for seg har hatt for økingen i nasjonalproduktet, må bygge på forutsetninger om de sammenhenger som gjør seg gjeldende i økonomien. Resultatene av et forsøk i denne retning er gitt i tabell 24, side 36. Beregningene viser at eksportøkningen fra 1959 til 1960 direkte og indirekte bidro til en produksjonsøkning på vel 1 000 mill. kr. Tilsvarende beregninger for utviklingen fra 1958 til 1959 gir tall av samme størrelsesorden. Dette betyr at anslagsvis to tredjedeler av bruttonasjonalproduktets øking på 4,5 prosent i 1959 og nær halvparten av økingen på 6,5 prosent i 1960 — under de forutsetninger beregningene bygger på — kan føres tilbake til eksportøkningen. Utviklingen i disse to

årene har således på nytt bekreftet hvor avhengig vår økonomi er av konjunkturutviklingen i utlandet.

Da året 1960 gikk inn, arbeidet produksjonsapparatet fremdeles under kapasitetsgrensen, og tilgangen på ledig arbeidskraft var forholdsvis rommelig. Etterspørselsutviklingen gjennom året la imidlertid forholdene godt til rette for ytterligere vekst i produksjon og sysselsetting. Om en ser bort fra skip, var de samlede leveringer til utlandet og til investering og konsum innenlands vel 9 prosent større i 1960 enn året før.

Den samlede eksport av varer og tjenester steg i 1960 med 9 prosent og var den viktigste drivkraft i konjunkturoppgangen i de første måneder av året. Verdien av vareeksporten i første halvår var ca. 300 mill. kr. større enn i tilsvarende periode året før. Utover våren og sommeren 1960 ble veksten i vareeksporten svakere. Men noen direkte nedgang ble ikke registrert, og utover høsten viste eksportverdien på nytt stigende tendens. I annet halvår 1960 er det etter foreløpige oppgaver utført varer til en verdi av 100 mill. kr. mer enn i siste halvår 1959. Det var ingen endringer av betydning i prisnivået for vareeksporten, og omtrent hele økingen i verdi kan derfor føres tilbake til større eksportvolum. Den sterkeste øking i eksportverdien finner en for varegruppene uedle metaller, malmer og treforedlingsprodukter. Det var i første rekke utførselen til Vest-Europa og særlig til våre partnere i Det europeiske frihandelsforbund som viste sterk stigning i 1960. Utførselen til Sambandsstatene sank sterkt i forhold til året før. Skipsfartens tjenesteyting for eksport økte i 1960 med rundt 9 prosent, regnet i volum. Fraktratene var gjennomgående lavere i 1960 enn i foregående år.

De samlede investeringer økte i 1960 med omkring 10 prosent etter foreløpige oppgaver. For investeringer i fast realkapital uten lager var økingen totalt sett 3 prosent. Men dette tallet dekker over store ulikheter. Mens investeringene i skip og båter sank med 11 prosent og kom ned på et nivå som vi må tilbake til 1954 for å finne lavere, var økingen i investeringene ellers hele 8 prosent. Stigningen i investeringene i fast realkapital uten skip i 1960 var den sterkeste siden 1952, noe som må ses i sammenheng med lempningene i den økonomiske politikk, de gode avsetningsforhold og fortjenestemuligheter i næringslivet og opprettingen av Det europeiske frihandelsforbund. Sterkest var økingen for investeringene i maskiner og transportmidler, som i 1960 ble 14 prosent høyere enn året før. Sysselsettingen i anleggsvirk-

somhet lå i hele første halvår en god del lavere enn i tilsvarende periode i 1959, blant annet som følge av at de offentlige ekstraordinære arbeidene hadde betydelig mindre omfang i første halvår 1960. Arealet av bygg under arbeid lå i første halvår 1960 bare ubetydelig over nivået i tilsvarende periode 1959, men i siste halvpart av året var det jamt over et betydelig større byggevolum under arbeid enn ett år tidligere. De forholdsvis lave tall for igangsatte bygg i den første delen av 1960 var for en del et resultat av bevisste forsøk fra myndighetenes side på å utjamne byggevirkksomheten over året. Lagerutviklingen i 1960 skiller seg vesentlig ut fra de foregående år. I motsetning til 1959 da verdien av de samlede varelager gikk ned med ca. 300 mill. kr., var det i 1960 en lageroppgang på nærmere 500 mill. kr.

I begge de to siste år har det private konsum økt om lag like sterkt som bruttonasjonalproduktet. For det private konsum er økingen i 1960 beregnet til nærmere 6 prosent. Denne usedvanlig sterke stigning kan ikke forklares fullt ut ved den stigning i inntekter som den økte eksporten og bruttointvesteringene skapte. De beregninger som er omtalt foran, og gjengitt i tabell 24, peker klart i retning av at konsumutviklingen i 1960 har hatt spesielle årsaker. Noe av forklaringen til den sterke konsumstigning i 1959 og 1960 må antakelig søkes i finanspolitikken. For 1960 må en dessuten regne med virkningene av at fjernsynsapparater for alvor kom inn på det norske marked og av at bilrasjoneringen var mer liberal og ble fullstendig opphevet fra høsten. Det er sannsynlig at forbrukerne særlig i annet halvår 1960 har finansiert kjøp av varige forbruksvarer ved å trekke på oppsparte midler. Men avbetalingshandelen viser også sterk vekst. Utestående lån knyttet til avbetalingskontrakter på forbruksvarer økte i de tre første kvartaler i 1960 med 72 mill. kr. mot 24 mill. kr. i samme periode året før.

Som etterspørsels- og tilbudsforholdene alt i alt artet seg i 1960, kom den samlede produksjon og sysselsetting til å stige sterkt. Særlig var stigningstakten høy i første halvår. I fiske og særlig hvalfangst, ble produksjonen lavere i 1960 enn i året før, men ellers var det bred framgang for alle næringer. Produksjonsøkningen var særlig sterk i jordbruk, skipsfart, bergverk og industri. Avlingene i jordbruket satte ny rekord og bruttoproduktet økte med 11 prosent. For bergverk og industri er den samlede produksjonsøking etter foreløpige oppgaver vel 8 prosent. Dette anslaget ligger noe over stigningen i den månedlige produksjonsindeks som ikke fanger inn endringer i arbeidsproduktiviteten i alle in-

dustrigrener. Produksjonsoppgangen var sterk både i eksportindustrien og i hjemmeindustrien.

Den sterke produksjonsveksten i de to siste år har ført til at de fleste næringer igjen er kommet opp på full kapasitetsutnyttning, og mange steder setter produksjonskapasiteten nå etter alt å dømme trange grenser for den videre vekst. Særlig er det arbeidskraft det skorter på. I skipsfarten lå det ved utgangen av 1960 iortsatt skip på tilsammen 366 000 brutto registertonn i opplag. På samme tid i 1959 var den opplagte tonnasje 638 000 brutto registertonn. Den alt overveiende delen av den opplagte tonnassen er nå tankskip.

En analyse av produksjonsutviklingen gjennom året etterlater liten tvil om at veksten i annet halvår var svakere enn i første. Tydeligst kommer dette til syne i tallene for bergverksdrift og industri. En sesongkorrigert indeks tyder på at den samlede industriproduksjon siden våren bare har økt med 1–2 prosent. I tekstilindustrien viste produksjonstallene nedgang fra slutten av 2. kvartal og i bekledningsindustrien fra begynnelsen av annet halvår.

I sommermånedene var det enkelte ting som kunne tyde på at den langsommere vekst i industriproduksjonen hadde sammenheng med sviktende avsetning. Det ble således registrert en avflatning i vareeksporten, en svakere inngang av eksportordrer til jern- og metallindustrien og en mer enn sesongnormal øking i industribedriftenes lager av egne produkter.

Med den bedre oversikt en nå har, er det på det rene at det noe mer varierte bilde som utviklingen i sommermånedene viste, ikke var en følge av forhold på etterspørselssiden. Både for vareeksporten og industriproduksjonen var tallene i oktober og november gunstigere enn i de foregående måneder. Ved årsskiftet melder eksportindustrien jamt over om lette avsetningsvilkår, og det er lite som tyder på at de samlede ordrebeholdninger for eksport på noe tidspunkt i 1960 har motivert en innskrenking av produksjonen. Heller ikke i den innenlandske etterspørsel er det tegn til svikt. Detaljomsetningsindeksen lå utover høsten fortsatt 7–8 prosent over nivået ett år tidligere. Pågangen etter byggeløyve for industribygg var i høstmånedene sterkere enn tidligere på året.

Det lavere veksttempo mot slutten av året må etter dette tolkes som uttrykk for at produksjonskapasiteten var mer anstrengt i siste del av 1960 enn tidligere under oppgangen.

Året 1960 skiller seg på ett viktig punkt ut fra tidligere toppkonjunkturår som Norge har opplevd etter krigen. Oppgangen var en ren

mengdekonjunktur, uten tegn til prisstigning for våre eksportprodukter. Normalt pleier en sterk økonomisk oppgang ute å være karakterisert av en bedring av vårt bytteforhold overfor utlandet og en kraftig øking av eierinntekten i eksportnæringene, og som følge derav synkende lønnsandel og en sterk oppgang i den private sparing, særlig bedriftssparingen. I 1960 var ingen av disse trekkene særlig markerte.

Faktorinntekten eller den samlede godtgjøring til arbeid og kapital økte i 1960 etter foreløpige beregninger med 1 770 mill. kr., fordelt med 850 mill. kr. på lønn og 920 mill. kr. på eierinntekter (som omfatter kapitalinntekter og all arbeidsgodtgjøring for selvstendige). Av økingen falt 170 mill. kr. på jord- og skogbruk, 690 mill. kr. på industri og 500 mill. kr. på varehandel. Økingen for varehandelen er uvanlig høy og gjenspeiler den sterke oppgang i detaljomsetningen siste år. Faktorinntekten falt i hvalfangst og skipsfart, mens den viste mindre stigning for alle andre næringer.

Økingen i eierinntekten fra 1959 til 1960 fordelte seg med 190 mill. kr. på jord- og skogbruk, rundt 380 mill. kr. på industri, 340 mill. kr. på varehandel og mindre beløp på de andre næringer. For hvalfangst og skipsfart var det nedgang fra året før. Økingen i eierinntekten i industri og varehandel svarte omtrent til nedgangen i de to foregående årene, og i begge næringer var eierinntektsandelen i 1960 fremdeles en god del lavere enn før det siste konjunkturtilbakeslaget satte inn.

Lønnsandelen har vist en noe uvanlig bevegelse i de senere år. Etter at den i flere år hadde svingt mellom 56,5 og 58 prosent av faktorinntekten, kom den som følge av fallet i skipsfartsinntektene og svikt i eierinntektene også i andre næringer helt opp i 62,5 prosent i 1958. De fordeler lønnstakerne vant ved tariffoppgjøret i 1958, og som bedriftene bare i liten utstrekning kompenserte ved prisforhøyelser, slo først ut med full styrke i 1959 og brakte lønnsandelen opp i nesten 64 prosent. I 1960 falt lønnsandelen igjen til knapt 63 prosent. Fallet var lite for et år med så stor øking i produksjonen, og lønnsandelen lå fremdeles høyt over nivået tre år tidligere. Bildet forandres en del om skipsfarten holdes utenfor. Tallene for de siste fire år blir da 59,0, 61,5, 62,0 og 60,5 prosent.

Den totale kapitaltilvekst i 1960 var nær 5 milliarder kroner eller vel 17 prosent av nettonasjonalproduktet. Økingen fra året før var på 600 mill. kr., noe mindre enn økingen i eierinntekten, og falt i sin helhet på den private sektor. Den offentlige kapitaltilvekst viste en mindre nedgang.

I en periode da etterspørselen øker uvanlig sterkt, slik som i de to siste år, må en regne med at importen vil øke sterkere enn om den samme etterspørselsøking hadde kommet over et noe lengre tidsrom. Selv om det finnes unyttede produksjonsreserver, vil det være deler av næringslivet som vil ha vanskelig for raskt nok å møte den økte etterspørsel. En forholdsvis stor del av etterspørselsøkingen vil rette seg mot utenlandske varer, og dette vil bli mer utpreget jo trangere grenser tilgangen på arbeidskraft og maskinkapasitet setter for fortsatt produksjonsøking.

Beregningene i tabell 24 gir støtte til den oppfatning at forholdene i Norge i 1960 var preget av dette, idet den faktiske øking i nasjonalproduktet var svakere enn økingen i etterspørselen skulle betinge, mens det motsatte var tilfelle for importen. Tilsvarende beregninger for 1959 gir utslag i samme retning, men mindre sterke. Inntrykket er at Norge er inne i en situasjon hvor sterk øking i etterspørselen i forholdsvis liten grad påskynder takten i produksjonsveksten, og vesentlig slår ut i større press på arbeidsmarkedet og i press på betalingsbalansen. Foreløpig ser det imidlertid ikke ut til at disse virkningene av den høye etterspørselen har gjort seg særlig sterkt gjeldende.

Arbeidsmarkedet var i 1960 neppe mer anstrengt enn i årene før det siste konjunkturtilbakeslaget satte inn. Men det bør føyes til at tallene ikke tillater sikre slutninger om dette. Økingen i den totale sysselsetting siden 1957 er ikke uforenelig med det som en skulle vente på grunnlag av den naturlige tilvekst i yrkesbefolkningen. Tallet på meldte arbeidsløse lå det siste året, måned for måned, svakt over nivået fra årene 1955—1957. Lønnsglidningen i 1960 er beregnet til 3—4 prosent; det svarer omtrent til hva som har vært vanlig i 1950-årene. I de to siste år har pris- og lønnsutviklingen vært roligere i Norge enn i de fleste andre land.

For importen var virkningene av etterspørselsoverskottet i 1960 etter alt å dømme mer merkbare enn på arbeidsmarkedet. Fra 1959 til 1960 steg importen av varer og tjenester, skip medregnet, med i alt 1 200 mill. kr. Regnet uten skip var importøkningen 1 800 mill. kr. eller nær 16 prosent. Om lag en tredjedel av importøkningen, via kryssløps- og inntektsvirkninger, kan føres tilbake til økingen i eksporten. Ytterligere om lag en tredjedel kan direkte og indirekte føres tilbake til den lagerutvikling som fant sted. Da lagerøkningen særlig falt på annet halvår, har en her mye av forklaringen på de høye importtall mot slutten av året. Men den totale importøkning i 1960 var vesentlig større enn hva som

kan forklares ved normale kryssløps- og inntektssammenhenger.

Driftsregnskapet overfor utlandet ga i 1960 et underskott på 700 mill. kr. etter foreløpige anslag. Dette tallet skiller seg bare lite fra resultatet året før. Holder en import og eksport av skip utenfor, viste driftsregnskapet i 1960 et overskott på 450 mill. kr., mot 1 300 mill. kr. i 1959. Likevel er vårt utenriksøkonomiske grunnlag sannsynligvis noe bedre nå enn tidligere i femtiårene. De opptjente nettofraktinntekter pr. tonn lå i 1960 under gjennomsnittet for de siste ti år, og et oppsving for skipsfarten kan etter hvert endre utenriksregnskapet radikalt. Valutareservene har vært stigende i flere år på rad og utgjorde ved årsskiftet 2 900 mill. kr.

Ved inngangen til 1961 er konjunkturutsiktene i Norge avgjort mer usikre enn for ett år siden. På visse punkter er situasjonen lik den en hadde ved årsskiftet 1957—58. Da som nå skapte nedgangen i Sambandsstatene uvissheit om den framtidige konjunkturutvikling i resten av verden. Det er likevel grunn til å bedømme utsiktene lysere nå enn for tre år siden. Utviklingen i Sambandsstatene byr denne gang på flere oppmuntrende trekk enn ved inngangen til 1958. Men det er først og fremst situasjonen i Vest-Europa som gir grunnlag for optimisme. Her er de ekspansive krefter denne gang vesentlig sterkere enn for tre år siden.

Med det forbehold at nedgangen i Sambandsstatene ikke vil gå særlig dypt og ikke

vare særlig lenge — hvilket for øyeblikket ser ut til å være den rimeligste forutsetning — skulle den internasjonale utvikling i 1961 gi gode avsetningsmuligheter for flertallet av våre eksportnæringer. I den indre økonomi kan det ikke påvises tegn til etterspørselssvikt. Den økonomiske politikken for 1961 er lagt opp etter de samme linjer som for 1960.

Alt i alt skulle det være grunn til å regne med god produksjonsframgang i Norge i året som kommer. Men en må vente at veksten vil bli mindre sterk enn i 1960.

Med en høy etterspørsel og med et anstrengt arbeidsmarked, vil pressproblemer bli mer framtrædende i 1961 enn de har vært i de siste år. Det er ikke tegn til at prisene på verdensmarkedet vil endre seg mye i tiden framover. Innenlands står en foran forhandlinger om nye tariffavtaler for over halvparten av landets lønnstakere og om ny prisavtale for jordbruket. Utfallet av disse forhandlingene vil kunne bli bestemmende for pris- og kostnadsutviklingen her i landet. Konkurransen fra importvarer vil kunne motvirke innenlandske prisstigningstendenser.

Mer framtrædende vil antakelig presset på betalingsbalansen bli i året som kommer. Skipsimporten vil øke i 1961, og stigende etterspørsel vil i sterkere grad enn hittil måtte slå ut i økt vareimport. Et stort importoverskott i 1961 er derfor en mulighet det nå må regnes med. Men valutareservene er store nok til at en slik situasjon kan møtes.

English summary.

The year 1960 began with all signs of becoming a prosperous year for the world economy. Employment and production were generally increasing and world trade rising. In the course of the year, however, the rate of growth slowed down. In the United States production has for the last six months shown a declining tendency, and in Western Europe the rate of growth was lower at the end of 1960 than a year earlier. There is every indication, however, that the expansive forces are still strong, and it is unlikely that a serious economic downturn is under way.

For Norway, 1960 was the second successive year showing an unusual strong rise in total production. The increase in the gross national product is provisionally estimated at 6.5 per cent. During the two years 1959 and 1960 the national product increased by more than 11 per cent. This corresponds to

an average rate of growth of nearly 5.5 per cent, as compared to 3.4 per cent annually for the period from 1950 to 1958. Not counting the first post-war years, we would have to go back to the most outstanding boom periods between the two world wars in order to find two successive years with a comparable growth in production.

The rate of growth is less remarkable if we consider the period 1958 to 1960. The annual increase in production over these three years was slightly above 3.5 per cent. It is therefore natural to relate the high rate of growth in 1959 and 1960 to the loss in production in 1958, when a general slackness of demand, resulting from the recession in the world economy and a restrictive economic policy at home, impeded the full utilization of productive capacity.

With these facts in mind, we must look to conditions of demand for an explanation of the unusually rapid growth of production in 1959 and 1960. Two factors were of particular importance: The boom in the world economy which gradually led to full capacity utilization in most of Norway's export trades, and a gradual but pronounced change towards a less restrictive economic policy. Some importance should probably also be attributed to the rapid increase in the hire-purchase trade and, especially in 1960, to efforts made by business and industry to take advantage of new opportunities within the EFTA.

The revival in the world economy started in the autumn of 1958. One of its effects was a strong increase in the trade between the countries of Western Europe towards the end of 1958. These countries represent the market for approximately two thirds of the Norwegian export of commodities. In 1959 the trade between the OEEC countries increased by no less than 30 per cent in volume. The trend of Norwegian exports followed the common West-European pattern, but the rise was not quite so strong. The export of commodities increased steadily all through 1959 and was, during the first six months of 1960, in volume 19 per cent above the average level of 1958. In the second half of the year the rate of increase declined considerably.

In Norway, certain changes in the fiscal policy, with the aim of stimulating demand, were put into effect as from the second half of 1958, when the purchase tax on schools and public health buildings was abolished and funds were made available for an extended public works programme. Since 1959, it has been the express aim of economic policy to stimulate renewed expansion. In the field of fiscal policy this, in 1959, manifested itself in an increase in public expenditure on goods and services and in a significant relaxation in the levying of personal income tax. Further changes in 1960 were less spectacular and included the abolishment of the tax on undistributed profits (effective for incomes in 1959), a reduction of some special sales taxes on consumer goods, an increase in price subsidies and, lastly, an increase in public investment. The government «income surplus», which corresponds to the difference between current income and current expenditure on goods and services of central and local governments, can be taken as an indicator of the income effect of public finances. According to provisional estimates this surplus decreased from 4 per cent of the gross national product in 1957 and 1958 to 2.6 per cent in 1959 and was further reduced to 2.1 per cent in 1960. The

decrease of 1.9 per cent points from 1958 to 1960 corresponds, in value terms, to more than 600 million kroner.

A considerable easing of monetary policy accompanied the relaxation in fiscal policy. The 1959 and 1960 credit agreements with the private credit institutions did not, as in the four previous years, impose a limit on the lending activities of the private banks. The liquidity of commercial and savings banks was kept at or below the relatively low level of 1958. Although this to some extent restrained the granting of loans, it did not prevent a comparatively strong credit expansion. The extent of the credit expansion is best illustrated by the fact that loans from commercial and savings banks increased by 600 million kroner in 1959, and by nearly 1,000 million kroner in 1960, as compared with an annual increase of 450 million kroner in the two previous years. A corresponding development took place in those parts of the credit system which are under direct government control. The lending budgets of the state banks increased from an average of 640 million kroner per annum in 1957 and 1958, to 750 million kroner in 1959 and 890 million kroner in 1960. The government permitted an increase in the issue of bearer bonds by non-public organizations in the same period from 170 million kroner to 330 million kroner in 1959 and 410 million kroner in 1960. For these items as a whole, the granting of new credit in 1960 amounted to approximately 1,000 million kroner more than two years previously.

To complete this survey of the economic policy of 1960 it should also be mentioned that, from the beginning of the year, the building of dwellings was no longer subject to public licencing and that machinery which is not produced in Norway could again be imported duty-free from January 1, 1960. This change was announced one year earlier. The last important rationing of consumer goods remaining after the war, on private passenger cars, was abolished on October 1, 1960.

An assessment of the effects of external and internal factors of demand respectively on the increase of the national product must take into account existing technical and behaviouristic relationships in the economy. An attempt to estimate numerically these effects, based on an input-output model with consumption dependent on income, is presented in table 24, page 36. The computations show that the increase in exports from 1959 to 1960 directly and indirectly contributed to an increase in production of more than 1,000 million kroner. Corresponding computations for 1959 give figures of the same order of

magnitude. This means that the increase in exports accounts for roughly two thirds of the increase of 4.5 per cent in the gross national product in 1959, and about one half of the increase of 6.5 per cent in 1960. Thus, developments in these two years have confirmed the dependency of the Norwegian economy on economic trends in the rest of the world.

At the beginning of 1960, the Norwegian economy had not yet fully recovered from the effects of the set-back in 1957—58. The economy was still operating below capacity and the supply of labour was ample. The development of demand did, however, offer favourable conditions for further increases in production and employment. Excluding ships, total deliveries to other countries and to domestic investment and consumption were more than 9 per cent higher in 1960 than in the previous year.

Total exports of goods and services increased in 1960 by 9 per cent and was the dominating factor behind the upswing in the first months of the year. The value of the commodity exports in the first half of the year was 300 million kroner higher than in the corresponding period of the year before. In the spring and summer months of 1960 the increase in commodity exports slowed down, but from the autumn months onwards, the trend of exports again was upwards. According to provisional figures, the value of commodity exports in the last six months of 1960 amounted to 100 million kroner more than in the last half of 1959. There were no important changes in the level of export prices in 1960 and nearly all of the increase in the value may therefore be attributed to a larger export volume. The strongest increase in export value is found for the commodity groups base metals, ores, and pulp and paper. It was chiefly exports to Western Europe, more especially to our partners in the EFTA, which showed a strong increase in 1960. Exports to the United States suffered a sharp decline compared to the previous year. In 1960 the exports of shipping services increased by approximately 9 per cent in volume while freight rates were in general lower in 1960 than the year before.

Total investments in 1960 rose by approximately 10 per cent according to provisional estimates. For investments in fixed assets the increase was 3 per cent. However, this figure covers wide differences. Whereas investments in ships decreased by 11 per cent and dropped to a level only slightly above that of 1954, the increase in other investments was

as high as 8 per cent. The increase in investments in fixed assets excluding ships in 1960 was the strongest since 1952, a fact which must be considered in connection with the less restrictive economic policy, the all-over good conditions of demand and profit, and the establishment of the EFTA. Investments in machinery and transport equipment rose by as much as 14 per cent. Employment in the construction industry was considerably lower in the first six months of 1960 than in the corresponding period in 1959. This was a result of, amongst other things, the lesser extent of extraordinary public works in the first part of 1960. In the first six months of the year the volume of buildings under construction was only negligibly above the level in the corresponding period of 1959, but in the last half of the year a considerably greater volume than in the corresponding period of 1959 was under construction. The comparatively small figures for building starts in the first half of 1960 were partly due to a deliberate policy on the part of the authorities to spread building activity over the whole year. Also the development of inventories in 1960 differed considerably from that of previous years. The value of total inventories increased by close to 500 million kroner, in contrast to 1959 when the value of inventories decreased by approximately 300 million kroner.

In each of the two last years, private consumption increased at approximately the same rate as the national product. The increase in private consumption in 1960 is estimated at nearly 6 per cent. This exceptionally large increase cannot be fully explained by the rise in incomes generated by the increases in exports and gross investments. Partly, the explanation may be sought in the fiscal policy of 1959 and 1960. Moreover, it has to be taken into consideration that in 1960 television-sets made their first appearance on the Norwegian market, and that the rationing of cars was relaxed and finally abolished. It seems likely that consumers have financed their purchases of durables by a drain on savings, especially so in the second half of 1960. There was also a strong growth in hire-purchase trade. Outstanding hire-purchase credits for durable consumer goods increased during the first three quarters of 1960 by 72 million kroner as against 24 million kroner during the same period of the previous year.

This background provided the basis for a steep rise in total production and employment all through 1960. The rate of increase was especially high during the first half of the year.

The *agricultural* harvest in 1960, for the country as a whole, is provisionally estimated at 106 per cent of a «normal crop year». This is the highest percentage registered since 1912, and considerably higher than in the previous year. The harvest was rich for the majority of crops all over the country. The yield of fruits exceeded even the high yields of 1958 and 1959. Total livestock production was, according to provisional estimates, somewhat larger than in 1959.

In *forestry* total output of conifer timber for sale during the felling season 1959—60 was, according to provisional figures, 7 million cubic metres. This was 550,000 cubic metres more than in the previous season.

In the *fishing* industry the total catch in 1960 is provisionally estimated at approximately 1,260,000 tons. This is a large reduction from 1959, mainly due to small catches of herring. The winter herring fisheries yielded the lowest output since 1944. Other fisheries gave higher outputs than in the previous year, and the catch of mackerel reached a new peak.

In *whaling* the catch during 1959—60 was smaller than in the preceding season. Norwegian expeditions produced 681,000 barrels of oil, i.e. 145,000 barrels less than in the season 1958—59.

Industrial production increased, according to provisional estimates, by approximately 8 per cent from 1959 to 1960. The increase was larger in the export industries than in the home market industries. In the export industries manufacture of mechanical and chemical pulp, paper, herring oil, ferro-alloys, and aluminium showed the strongest increases. The supply of fish for the canning industry was lower than in the preceding year, whereas the supply of herring for the herring oil factories improved from 1959. In the home market industries the increase in production was largest in the consumer goods industries. The greatest increases were recorded in coal mining, manufacture of paper and paperboard products, manufacture of radios, manufacture of household articles of metal, and manufacture of electric home appliances. In the manufacture of textiles and clothing the rate of growth was reversed in the course of the year, and in the second half of the year a decline in production occurred. Iron and steel works and rolling mills showed considerable increases in production, whereas the production index for metal product industries and transport equipment had a slower rate of growth.

The *production of electricity* was in 1960 more than 8 per cent higher than in 1959. This is the double of the increase in 1959.

Activity in the *building and construction*

industries was higher in 1960 than in 1959. The volume of buildings under construction was in all months above the level of the previous year. Figures for building starts showed an increase of more than 4 per cent from 1959 to 1960, according to provisional figures. About 27,000 dwellings were completed, as against 26,500 in the previous year. Activity in construction showed a slight decrease from 1959, mainly due to a reduction in the extraordinary public works to combat winter unemployment.

The *shipping industry* in 1960 was characterized by continued low freight rates, whereas the laid-up tonnage was less than in the previous year. At the end of 1960 a total of 49 Norwegian ships of altogether 366,000 gross tons were laid up, i.e. 272,000 gross tons less than one year earlier. During the first three quarters of 1960 the merchant fleet showed a net increase of 415,000 gross tons. New contracts for tonnage were in the three first quarters of 1960 at approximately the same low level as in 1959.

An analysis of the trend in production within the year shows that the growth in the second half of the year was slower than in the first. This is most clearly brought out in the figures for mining and manufacturing. A seasonally adjusted index indicates an increase of only 1—2 per cent in total production in manufacturing since early summer. In the textile industry the production figures showed a decrease from the second quarter, and in the apparel industry from the beginning of the third quarter.

During the summer months there were indications of a declining rate of growth in industrial production caused by a decrease in sales. A levelling off of commodity exports was recorded, also a slower influx of export orders in the iron and metal industry, and an increase — higher than normal for the season — in the inventories of own products in manufacturing.

It is evident, from information now at hand, that the more diversified developments during the summer months did not originate on the demand side. Commodity exports as well as manufacturing production were more favourable in October and November than in the previous months. At the end of the year, the export industries reported generally good market conditions, and there is little indication that total stock of orders for export at any time in 1960 motivated a curtailment of production. Neither were there any signs of declining demand at home. The index of retail sales was in the autumn months still 7—8

per cent above the level of one year earlier. In the autumn months, the number of applications for building licences for industrial buildings increased more than earlier in the year.

The lower rate of growth towards the end of the year may therefore be attributed to a more strained production capacity than earlier in 1960.

For Norway, the year 1960 is exceptional in one important respect compared with earlier boom years in the post-war period. The upswing was not accompanied by a rise in export prices. Normally, an international boom leads to an improvement in Norway's terms of trade, and to a considerable increase in entrepreneurial income of the export industries, and consequently to a decreasing wage fraction. This results in increased private savings, especially undistributed profits. In 1960, none of these characteristics were significantly noticeable.

Factor income, or the total remuneration of labour and capital, increased in 1960, according to provisional estimates, by 1,770 million kroner, of which 850 million kroner were wages and salaries and 920 million kroner were entrepreneurial income. 170 million kroner of the total increase was in agriculture and forestry, 690 million kroner in manufacturing, and 500 million kroner in wholesale and retail trade. The increase for trade is exceptionally high and reflects the strong increase in retail sales of the last year. Factor income in whaling and shipping decreased.

Of the increase from 1959 to 1960 in entrepreneurial income nearly 190 million kroner accrued to agriculture and forestry, approximately 380 million kroner to manufacturing, and around 340 million kroner to wholesale and retail trade. Entrepreneurial income in whaling and shipping was lower than in the previous year. The increase in entrepreneurial income for manufacturing and for trade corresponded approximately to the decrease in the two preceding years; for both these industries the ratio of entrepreneurial income to total income was in 1960 still considerably smaller than before the 1957-58 recession.

The share of wages in total factor income has shown somewhat unusual movements during the last few years. Having fluctuated for several years between 56.5 and 58 per cent, the wage fraction rose to 62.5 per cent in 1958 as a result of the decrease in income from shipping and a relative decline in entrepreneurial income also in other industries. The advantages gained by the wage earners

through collective bargaining in 1958 were only to a small degree compensated by price increases on the part of the enterprises. In 1959 did they show their full effects and brought the wage fraction up to almost 64 per cent. In 1960 the wage fraction again dropped to slightly less than 63 per cent. However, the wage fraction was still high above the level of three years earlier. The picture is changed somewhat when shipping is excluded. The figures for the last four years then become 59.0 — 61.5 — 62.0 and 60.5 per cent.

Total private and government savings in 1960 amounted to about 5,000 million kroner, or 17 per cent of net national product. From 1959 to 1960 there was an increase in private savings of 700 million kroner, or somewhat less than the increase in entrepreneurial income, while governmental saving decreased slightly.

It is to be expected that the growth in imports accompanying a given rise in demand will be higher when demand rises rapidly over a short period — as was the case in 1959 and 1960 — compared to the import effect of the same rise in demand over a somewhat longer period. Rigidities on the supply side will prevent many industries from expanding at a rate sufficient to meet a higher than expected increase in demand. Such supply rigidities will be more pronounced the narrower the margins are set by the available resources of manpower and capital equipment.

The analysis summarized in table 24 justifies the view that the situation in Norway in 1960 corresponded fairly well to this description. The rate of growth of the national product was lower, and the rate of growth of imports higher, than would have been expected under «normal conditions of demand». An analysis for 1959 shows similar results, though less pronounced.

A further rapid increase in the rate of production as a result of a steep increase in demand is unlikely in the year to come. It must be expected that rigidities on the supply side, particularly in the labour market, will prevent a rapid expansion of production. It follows that much of the increase in demand in 1961 will be directed towards imported commodities and give rise to pressure in the external economy. So far, such effects have apparently not been substantial.

The labour market in 1960 was hardly tighter than in the years before the last recession, though figures available do not allow definite conclusions on this. The rise in total employment since 1957 is not incompatible with esti-

mates of the natural increase in the economically active population. The number of unemployed reported by the labour exchanges remained in 1960, month by month, slightly above the level of the years 1955—1957. Wage drift is estimated at 3—4 per cent in 1960, or roughly equal to the average annual rate for the fifties. During the last two years, prices and wages in Norway have been more stable than in most other countries.

The consequences of the excess demand in 1960 were more pronounced for imports than for the labour market. From 1959 to 1960 imports of goods and services, including ships, increased by 1,200 million kroner. Excluding ships, the increase in imports was 1,800 million kroner, or nearly 16 per cent. It is estimated that approximately one third of the increase in imports, via input-output relations and income demand relations, was due to the increase in exports. Another third may directly and indirectly be attributed to stock investments. Actual imports in 1960, however, were higher than the import estimates obtained on the basis of input-output relations and income demand relations.

International transactions on current account in 1960 showed a deficit of 700 million kroner according to provisional estimates. This figure differs only slightly from that of the preceding year. Excluding imports and exports of ships, however, there was a surplus of 450 million kroner in 1960 as against a surplus of 1,300 million kroner in 1959. Nevertheless, the external economic situation for Norway can probably be characterized as basically better now than earlier in the fifties. In shipping, the average net freight earnings per ton were in 1960 below the average for the last ten years, and more favourable freight earnings may improve radically the balance of payments situation. Also the foreign exchange position has been improving for several years in succession. By the end of the year foreign exchange reserves amounted to 2,900 million kroner.

At the opening of the year 1961, economic prospects for Norway are more difficult to

appraise than a year ago. In some aspects the situation resembles that of the end of 1957. At that time, as now, a recession in the United States gave rise to doubts about future economic developments in the rest of the world. There are, however, reasons for more optimistic anticipations today than three years ago. The present economic situation in the United States displays a number of encouraging symptoms not present at the beginning of 1958. Support for a more optimistic view is, however, primarily to be found in Western Europe, where the outlook is decidedly more favourable than three years ago.

Provided that the recession in the United States does not grow worse but comes to an end rather soon — apparently a plausible assumption at present — one may expect that developments in the world economy in 1961 will be favourable for the majority of Norwegian export industries. Internally, there are no indications of a decline in demand. The economic policy planned for 1961 follows the same lines as in 1960.

On the whole, it seems well founded to expect a rise in Norwegian production in the coming year. But the rate of growth will probably be less spectacular than in 1960.

A high level of demand and a tight labour market may, to a higher extent than in preceding years, cause pressure problems to be more predominant in 1961. Prices in the world market seem rather stable. At home, wage negotiations for more than one half of the wage earners and negotiations on a new price agreement for agricultural products will take place. The outcome of these negotiations may influence costs and internal prices. Such tendencies may be counteracted by competition from imported goods.

Pressure on the balance of payments will probably give rise to concern in the year to come. Imports of ships will increase, and a rising trend of demand may result in higher commodity imports. A large import surplus in 1961 is therefore to be expected. Foreign exchange reserves are, however, sufficiently large to meet such a development.

Tabeller

Tabeller.

	Side		Side
I Nasjonalregnskap	*1	B Produksjonsindeks	*11
A Bruttonasjonalprodukt etter næring..	*1	C Produksjon av visse varer.....	*11
B Nasjonalprodukt etter anvendelse ...	*1	D Elektrisitetsproduksjon	*12
C Privat konsum	*1	VII Byggevirksomhet	*12
D Faktorinntekt etter næring	*2	A Bygg under arbeid.....	*12
E Faktorinntekt etter inntektsandeler..	*2	B Bygg tatt i bruk	*12
F Bruttoinvestering uten lagerendring etter næring.....	*2	VIII Skipsfart	*12
G Offentlige inntekter og utgifter	*3	A Handelsflåten størrelse ved utgangen av året	*12
H Driftsregnskapet overfor utlandet....	*3	B Skip i utenriksfart ved utgangen av året	*12
I Øking i nasjonalformuen	*3	C Opptjente bruttofrakter i utenriksfart	*12
J Bruttonasjonalprodukt etter næring. I 1955-priser	*4	D Fraktindeks	*12
K Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1955-priser	*4	E Skip med last mellom Norge og ut- landet	*12
L Privat konsum. I 1955-priser	*4	IX Annen samferdsel	*13
II Vareomsetningen med utlandet.....	*5	A Jernbanedrift	*13
A Innførselen fordelt på varegrupper..	*5	B Rutebiltrafikk	*13
a) Verdi	*5	C Ruteflytrafikk	*13
b) Volumtall	*5	D Post, telefon, telegraf	*13
c) Pristall	*5	E Gjestedøgn i alt ved godkjente hoteller	*13
B Utførselen fordelt på varegrupper ...	*6	X Offentlige finanser	*13
a) Verdi	*6	A Den kommunale skattelikning.....	*13
b) Volumtall	*6	B Utlånte kommunale skatter	*13
c) Pristall	*6	C Utlånte statskatter	*13
C Vareomsetningen med verdensdelene og enkelte viktigere land	*7	D Alderstrygd- og krigspensjoneringsavgift	*13
III Sysselsetting	*7	E Kommunenes skatterestanser.....	*13
A Sysselsatte lønnstakere	*7	F Kommunenes lånegjeld	*13
B Arbeidsløse ved arbeidskontorene ...	*7	G Statens lånegjeld	*13
IV Jordbruk og skogbruk	*7	H Statskassens (budsjettregnskapets) og kommunekassenes nettoutgifter og skatteinntekter	*14
A Areal av dyrket jord	*7	XI Penger og kreditt.....	*16
B Høstutbytte av jordbruksprodukter..	*8	A Norges Bank	*16
C Høstutbytte pr. dekar i forhold til middelsår	*8	B Forretnings- og sparebanker	*16
D Husdyrhold pr. 20. juni	*8	C Statsbanker	*16
E Forbruk av kunstgjødsel	*8	D Kredittforeninger	*16
F Omsetning av kraftfôr til grossist ...	*8	E Livsforsikringsselskaper	*16
G Kontrollerte slakt.....	*8	F Postgiro	*16
H Meieridrift	*8	G Postsparebanken	*16
I Engrospriser på meieriprodukter....	*8	H Totale utlån	*16
J Salg av faste eiendommer i rikets bygder.....	*8	I Statsobligasjoner	*16
K Gjennomsnittlig skyldmarksverdi....	*8	J Aksjeindeks	*16
L Jordbrukets prisindeks	*9	K Emisjoner	*16
M Produsentpriser for jordbruksvarer..	*9	L Omsetning.....	*16
N Priser på produksjonsmidler.....	*9	M Utleggsforretninger	*16
O Arbeidslønn i jordbruk og skogbruk..	*9	XII Priser og innenlandsk vareomsetning....	*17
P Hogst av tømmer og ved.....	*9	A Engrospriser	*17
Q Basispriser for tømmer og ved.....	*9	B Levekostnader	*17
R Tømmerfløting	*9	C Byggekostnader	*17
V Fiske og hvalfangst	*10	D Importpriser	*17
A Oppfisket mengde	*10	E Eksportpriser.....	*17
B Verdi av oppfisket mengde.....	*10	F Indeks for verdien av detaljomset- ningen	*17
C Hvalfangst	*10	XIII Gjennomsnittlig timefortjeneste	*18
VI Gruvedrift, industri og kraftforsyning....	*10	A Voksne menn i industri	*18
A Timeverk, bruttoproduksjons- og be- arbeidingsverdi	*10	B Bygge- og anleggsvirksomhet.....	*18
a) Utførte timeverk	*10	C Voksne kvinner i industri.....	*18
b) Brutttoproduksjonsverdi	*10		
c) Bearbeidingsverdi	*10		

Følgende standardbetegnelser er brukt i tabellene:

- = null eller mindre enn ½
- .. = oppgave mangler
- * = foreløpig tall; beregnet tall
- = horisontal strek markerer brudd i en serie
- . = logisk umulig

I. Nasjonalregnskap.

	1954	1955	1956	1957	1958	1959*	1960*
A. Bruttonasjonalprodukt etter næring. Mill. kr.							
Jordbruk	1 611	1 594	1 842	1 750	1 780	1 907	2 050
Skogbruk og jakt	758	819	954	1 037	970	932	1 002
Fiske m. v.	565	608	688	599	571	682	666
Hvalfangst	218	199	221	271	204	161	102
Bergverksdrift m. v.	308	315	367	347	324	291	318
Industri	6 269	6 598	7 246	7 423	7 469	7 768	8 506
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 668	1 775	1 847	2 140	2 269	2 435	2 602
Kraft- og vannforsyning	504	559	596	724	818	868	937
Varehandel	4 460	4 414	4 849	5 250	5 440	5 593	6 192
Finansinstitusjoner	462	493	538	587	626	655	687
Forretningsbygg og boliger	996	1 148	1 276	1 429	1 561	1 675	1 739
Sjøtransport	2 485	3 029	3 990	4 433	3 773	3 957	4 138
Annen samferdsel	1 369	1 456	1 581	1 645	1 696	1 833	1 913
Offentlig adm. og forsvar	807	893	1 006	1 087	1 154	1 250	1 335
Andre tjenesteytende næringer	2 271	2 383	2 617	2 878	3 078	3 322	3 470
Bruttonasjonalprodukt	24 751	26 283	29 618	31 600	31 733	33 329	35 657

B. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Mill. kr.

Privat konsum	14 120	14 831	15 852	16 683	17 265	18 059	19 223
Offentlig konsum	2 712	2 675	3 022	3 321	3 514	3 849	4 042
Sivilt	1 659	1 784	2 083	2 312	2 521	2 789	3 017
Militært	1 053	891	939	1 009	993	1 060	1 025
Bruttoinvestering	9 083	9 580	10 570	11 338	11 902	11 817	12 992
Bygninger og anlegg	4 125	4 333	4 537	5 106	5 295	5 430	5 759
Skip og båter	2 107	2 559	2 667	2 901	3 841	3 525	3 086
Annet transportmateriell	721	740	874	942	964	1 026	1 187
Maskiner og annet utstyr	1 880	1 848	1 892	2 089	2 052	2 186	2 500
Lagerendring ¹	250	100	600	300	— 250	— 350	460
Eksportoverskott	— 1 164	— 803	174	258	— 948	— 396	— 600
Eksport	8 806	10 083	12 249	13 220	11 926	12 865	13 851
— Import	9 970	10 886	12 075	12 962	12 874	13 261	14 451
Bruttonasjonalprodukt	24 751	26 283	29 618	31 600	31 733	33 329	35 657
Kapitalslit	4 392	4 729	5 238	5 895	6 447	6 919	7 345
Bygninger og anlegg	1 578	1 730	1 930	2 110	2 253	2 407	2 547
Transportm., maskiner o. a.	2 814	2 999	3 308	3 785	4 194	4 512	4 798
Nettonasjonalprodukt	20 359	21 554	24 380	25 705	25 286	26 410	28 312

C. Privat konsum. Mill. kr.

Matvarer	4 273	4 469	4 888	4 932	5 171	5 308	5 633
Drikkevarer og tobakk	1 078	1 161	1 218	1 280	1 307	1 409	1 497
Bolig, lys og brensel	1 289	1 490	1 660	1 839	1 989	2 079	2 170
Møbler og husholdningsartikler	1 297	1 281	1 409	1 445	1 390	1 427	1 596
Klær og skotøy	2 305	2 362	2 399	2 488	2 496	2 670	2 903
Helsepleie og personlig hygiene	683	726	774	852	920	949	961
Reiser og transport	897	882	920	1 060	1 040	1 081	1 170
Utdanning, litteratur, fornøyerse	692	757	820	894	915	945	1 081
Hoteltjenester og annen personlig opp- varting	366	385	405	423	448	485	503
Annet konsum	1 021	1 060	1 131	1 193	1 288	1 399	1 441
Spesifisert konsum	13 901	14 573	15 624	16 406	16 964	17 752	18 955
+ Korreksjonsposter ²	219	258	228	277	301	307	268
Privat konsum	14 120	14 831	15 852	16 683	17 265	18 059	19 223

¹ Inkluderer endringer i skogbestand og husdyrhold. ² Omfatter nordmenns konsum i utlandet minus det offentlige og utlendingers konsum av de spesifiserte poster.

I. Nasjonalregnskap (forts.).

	1954	1955	1956	1957	1958	1959*	1960*
D. Faktorinntekt etter næring. Mill. kr.							
Nettonasjonalprodukt	20 359	21 554	24 380	25 705	25 286	26 410	28 312
— Indirekte skatter ¹	2 842	3 026	3 439	3 821	3 819	4 010	4 251
+ Subsidiar ²	1 083	1 116	1 176	1 464	1 210	1 162	1 272
Faktorinntekt	18 600	19 644	22 117	23 348	22 677	23 562	25 333
<i>Av dette i:</i>							
Jordbruk	1 389	1 337	1 552	1 449	1 430	1 584	1 686
Skogbruk og jakt	750	811	945	1 024	958	921	990
Fiske m. v.	379	415	475	377	349	477	484
Hvalfangst	115	94	107	152	83	47	— 20
Bergverksdrift m. v.	290	292	340	329	292	263	292
Industri	5 542	5 764	6 323	6 508	6 418	6 521	7 210
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 609	1 634	1 639	1 765	1 884	2 035	2 183
Kraft- og vannforsyning	311	330	325	390	441	438	495
Varehandel	2 451	2 371	2 550	2 886	2 925	2 945	3 450
Finansinstitusjoner	466	498	550	605	648	682	715
Forretningsbygg og boliger	498	624	674	777	842	904	902
Sjøtransport	1 166	1 630	2 440	2 612	1 652	1 624	1 587
Annen samferdsel	927	979	1 042	1 034	1 073	1 153	1 204
Offentlig adm. og forsvar	807	893	1 006	1 087	1 154	1 250	1 335
Andre tjenesteytende næringer	1 900	1 972	2 149	2 353	2 528	2 718	2 820

E. Faktorinntekt etter inntektsandeler. Mill. kr.

Privat inntekt av arbeid og kapital ..	18 392	19 428	21 824	23 048	22 366	23 229	24 984
Lønninger	10 538	11 363	12 463	13 390	14 153	15 045	15 900
Personlige renteinntekter (netto) ...	150	201	233	258	277	285	290
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk, fiske	1 951	1 901	2 230	2 091	1 991	2 257	2 447
Inntekt av boliger	188	255	266	319	334	373	356
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	5 565	5 708	6 632	6 990	5 611	5 269	5 991
Offentlig nettoinntekt av kapital ³	111	82	114	113	89	98	114
Utlendingers nettoinntekt av kapital- plaseringer i Norge	97	134	179	187	222	235	235
Faktorinntekt	18 600	19 644	22 117	23 348	22 677	23 562	25 333

F. Bruttoinvestering uten lagerendring etter næring. Mill. kr.

Jordbruk og skogbruk	621	669	696	757	818	884	914
Fiske og fangst	288	300	342	353	327	307	306
Bergverksdrift m. v.	63	77	69	93	89	107	113
Industri	1 566	1 426	1 537	1 725	1 708	1 703	2 020
Elektrisitetforsyning, gassverk	550	589	662	793	790	790	821
Forretningsbygg	265	330	340	380	356	385	406
Boliger	1 500	1 550	1 400	1 640	1 605	1 615	1 675
Sjøtransport	1 987	2 380	2 450	2 676	3 642	3 350	2 915
Annen samferdsel	667	697	822	861	916	959	1 171
Andre næringer	514	563	645	687	700	749	800
Offentlig konsumkapital	812	899	1 007	1 073	1 201	1 318	1 391
Bruttoinvestering uten lagerendr.	8 833	9 480	9 970	11 038	12 152	12 167	12 532

¹ Alle avgifter og skatter på omsetning, produksjon og driftsmidler er regnet som indirekte skatter. ² Alle støtteutbetalinger til private eigenskap av næringsdrivende er regnet som subsidier. ³ Omfatter også beregnet fondsopplegg i offentlige bedrifter.

I. Nasjonalregnskap (forts.).

	1954	1955	1956	1957	1958	1959*	1960*
G. Offentlige inntekter og utgifter. Mill. kr.							
<i>Inntekter:</i>							
Offentlig nettoinntekt av kapital ¹	111	82	114	113	89	98	114
Direkte skatter fra private ²	3 403	3 637	4 063	4 974	5 182	5 365	5 500
Indirekte skatter	2 842	3 026	3 439	3 821	3 819	4 010	4 251
Stønader fra utlandet	71	8	8	3	1	5	—
Inntekter i alt ^{1, 2}	6 427	6 753	7 624	8 911	9 091	9 478	9 865
<i>Utgifter:</i>							
Subsidier	1 083	1 116	1 176	1 464	1 210	1 162	1 272
Stønader til private	1 293	1 415	1 577	1 852	2 000	2 417	2 558
Stønader til utlandet	38	19	20	22	20	21	34
Offentlig konsum	2 712	2 675	3 022	3 321	3 514	3 849	4 042
Utgifter i alt	5 126	5 225	5 795	6 659	6 744	7 449	7 906
Offentlig kapitaltilvekst ^{1, 2}	1 301	1 528	1 829	2 252	2 347	2 029	1 959

H. Driftsregnskapet overfor utlandet. Mill. kr.

<i>Varer og tjenester:</i>							
Eksport.							
Vareutførsel etter handelsstat. fob.	3 959	4 307	5 056	5 435	5 137	5 581	5 965
Vareutførsel utenom handelsstat.	173	223	230	56	58	39	35
Utførsel av skip	208	216	461	432	178	206	290
Bruttofrakter opptjent i skipsfart	3 560	4 350	5 500	6 220	5 385	5 750	6 125
Andre tjenester	906	987	1 002	1 077	1 168	1 289	1 436
I alt	8 806	10 083	12 249	13 220	11 926	12 865	13 851
Import.							
Vareinnførsel etter handelsstat. cif.	6 014	6 328	7 053	7 537	7 032	7 366	8 900
Vareinnførsel utenom handelsstat.	104	115	131	136	69	60	50
Innførsel av skip	1 263	1 454	1 601	1 566	2 328	2 083	1 460
Skipsfartens utgifter i utlandet	1 885	2 230	2 500	2 845	2 545	2 750	3 000
Andre tjenester	704	759	790	878	900	1 002	1 041
I alt	9 970	10 886	12 075	12 962	12 874	13 261	14 451
Eksportoverskott (underskott—)	— 1 164	— 803	174	258	— 948	— 396	— 600
<i>Renter og stønader:</i>							
Fra utlandet.							
Renter, aksjeutbytte o. l.	56	55	65	85	90	113	145
Stønader	152	113	108	111	128	148	220
I alt	208	168	173	196	218	261	365
Til utlandet.							
Renter, aksjeutbytte o. l.	153	189	244	272	312	348	380
Stønader	83	64	74	84	85	79	85
I alt	236	253	318	356	397	427	465
Rente- og stønadsoverskott (underskott —)	— 28	— 85	— 145	— 160	— 179	— 166	— 100
Overskott (underskott —) på driftsregnskapet	— 1 192	— 888	29	98	— 1 127	— 562	— 700

I. Øking i nasjonalformuen. Mill. kr.

Privat kapitaltilvekst	2 198	2 435	3 532	3 289	1 981	2 307	2 988
Offentlig kapitaltilvekst	1 301	1 528	1 829	2 252	2 347	2 029	1 959
Øking i nasjonalformuen	3 499	3 963	5 361	5 541	4 328	4 336	4 947
Innenlandsk nettoinvestering	4 691	4 851	5 332	5 443	5 455	4 898	5 647
Netto nedgang (+) eller øking (—) i Norges nettogjeld til utlandet ³	— 1 192	— 888	29	98	— 1 127	— 562	— 700

¹ Omfatter også beregnet fondsopplegg i offentlige bedrifter. ² Omfatter også endring i innestående hos skatteoppkrevdere og arbeidsgivere. ³ Her satt lik overskott på driftsregnskapet overfor utlandet.

I. Nasjonalregnskap (forts.).

	1954	1955	1956	1957	1958	1959*	1960*
J. Bruttonasjonalprodukt etter næring. I 1955-priser. Mill. kr.							
Jordbruk	1 734	1 594	1 855	1 850	1 758	1 764	1 954
Skogbruk og jakt	814	819	901	907	880	900	932
Fiske m. v.	638	608	689	587	526	587	579
Hvalfangst	244	199	206	237	215	169	92
Bergverksdrift m. v.	292	315	345	320	320	295	342
Industri	6 360	6 598	6 977	7 047	6 979	7 247	7 838
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 804	1 775	1 615	1 732	1 721	1 759	1 849
Kraft- og vannforsyning.....	529	559	585	667	734	762	826
Varehandel	4 464	4 414	4 653	4 824	4 738	5 142	5 510
Finansinstitusjoner	435	493	530	537	556	580	593
Forretningsbygg og boliger	1 113	1 148	1 166	1 195	1 227	1 254	1 290
Sjøtransport	2 718	3 029	3 288	3 507	3 699	4 034	4 421
Annen samferdsel	1 365	1 456	1 489	1 490	1 467	1 513	1 567
Offentlig adm. og forsvar	834	893	904	937	964	986	1 001
Andre tjenesteytende næringer	2 353	2 383	2 449	2 521	2 601	2 683	2 785
Bruttonasjonalprodukt	25 697	26 283	27 652	28 358	28 385	29 675	31 579

K. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1955-priser. Mill. kr.

Privat konsum	14 388	14 831	15 268	15 536	15 556	16 334	17 303
Offentlig konsum	2 792	2 675	2 754	2 860	2 965	3 102	3 176
Sivilt	1 702	1 784	1 882	1 958	2 086	2 180	2 301
Militært	1 090	891	872	902	879	922	875
Bruttoinvestering	9 258	9 580	10 184	10 285	10 290	10 088	11 151
Bygninger og anlegg	4 343	4 333	4 196	4 487	4 507	4 508	4 706
Skip og båter	1 998	2 559	2 765	2 758	3 224	2 883	2 569
Annet transportmaterieell	740	740	846	874	897	966	1 042
Maskiner og annet utstyr	1 912	1 848	1 828	1 929	1 886	2 031	2 374
Lagerendring ¹	265	100	549	237	— 224	— 300	460
Eksporthoverskott	— 741	— 803	— 554	— 323	— 426	151	— 51
Eksport.....	9 452	10 083	11 082	11 459	11 747	12 775	13 920
—Import	10 193	10 886	11 636	11 782	12 173	12 624	13 971
Bruttonasjonalprodukt	25 697	26 283	27 652	28 358	28 385	29 675	31 579
Kapitalslit	4 469	4 729	5 027	5 305	5 636	5 968	6 312
Bygninger og anlegg	1 662	1 730	1 793	1 853	1 926	2 002	2 088
Transportm., maskiner o. a.	2 807	2 999	3 234	3 452	3 710	3 966	4 224
Nettonasjonalprodukt	21 228	21 554	22 625	23 053	22 749	23 707	25 267

L. Privat konsum. I 1955-priser. Mill. kr.

Matvarer.....	4 337	4 469	4 717	4 734	4 667	4 863	5 193
Drikkevarer og tobakk	1 081	1 161	1 131	1 144	1 156	1 249	1 306
Bolig, lys og brensel	1 430	1 490	1 524	1 571	1 649	1 689	1 741
Møbler og husholdningsartikler	1 342	1 281	1 401	1 411	1 353	1 374	1 515
Klær og skotøy	2 265	2 362	2 384	2 379	2 354	2 597	2 783
Helsepleie og personlig hygiene	657	726	752	774	802	842	840
Reiser og transport	882	882	886	978	969	983	1 061
Utdanning, litteratur, fornøyerseer.....	746	757	779	804	796	845	963
Hotelltjenester og annen personlig oppvaring	378	385	391	384	394	415	442
Annet konsum	1 036	1 060	1 091	1 105	1 135	1 191	1 210
Spesifisert konsum	14 154	14 573	15 056	15 284	15 275	16 048	17 054
+ Korreksjonsposter ²	234	258	212	252	281	286	249
Privat konsum	14 388	14 831	15 268	15 536	15 556	16 334	17 303

¹ Se note 1 side *1. ² Se note 2 side *1.

II. Vareomsetningen med utlandet.

A. Innførselen fordelt på varegrupper.

	I alt med skip	I alt uten skip	Korn og kornvarer	Frukt og grønnsaker	Sukker, kaffe, te m. v.	Andre matvarer	Førstoffer, unntatt korn	Drikkevarer og tobakk	Matvarer, drikkevarer, tobakk	Oljefre, dyre- og plante-fett	Tre, trelast, kork, papirmasse, papiravfall	Spinnestoffer	Malmer og mineraler
--	----------------	-----------------	-------------------	---------------------	-------------------------	----------------	--------------------------	-----------------------	-------------------------------	-------------------------------	---	---------------	---------------------

a) Verdi. Mill. kr.

1956	8 653	7 053	353	201	400	22	72	75	1 123	162	153	103	233
1957	9 103	7 537	249	239	414	27	36	79	1 044	174	86	111	270
1958	9 352	7 025	247	277	389	63	55	75	1 106	132	95	84	209
1959	9 449	7 366	260	239	329	50	69	77	1 024	200	130	103	197
Jan.-sept.													
1959	7 046	5 307	199	175	255	33	47	61	770	147	83	72	131
1960	7 744	6 484	225	191	252	45	58	86	857	169	156	76	193

b) Volumtall. 1955 = 100¹

1956	107	105	103	118	116	88	124	109	111	80	73	106	109
1957	106	107	70	135	108	115	66	115	98	86	41	113	120
1958	112	107	85	147	121	277	123	109	116	70	50	95	104
1959	116	117	92	137	121	213	136	112	116	100	72	119	104
Jan.-sept.													
1959	115	113	94	131	123	188	127	115	116	96	61	111	91
1960	130	137	103	143	132	257	142	166	129	121	114	110	140

c) Pristall. 1955 = 100¹

1956	104	106	104	109	98	106	94	101	102	97	100	97	113
1957	110	111	107	114	109	103	89	101	108	97	100	99	118
1958	107	103	88	121	92	100	73	101	97	91	92	89	106
1959	103	98	86	113	78	102	82	100	89	96	86	88	100
Jan.-sept.													
1959	104	99	86	115	79	102	81	102	90	98	87	88	100
1960	102	100	88	115	73	101	88	101	89	89	88	92	97

	Andre råvarer	Råvarer, unntatt brenselstoffer	Brenselstoffer	Kjemikalier	Garn og tråd	Metervarer og klær	Arbeider av ikke-metalliske mineraler	Uedle metaller	Arbeider av uedle metaller	Maskiner og apparater	Transportmidl. unntatt skip	Andre bearbejdede varer	Bearb. varer unntatt matv., drikkev., tobakk
--	---------------	---------------------------------	----------------	-------------	--------------	--------------------	---------------------------------------	----------------	----------------------------	-----------------------	-----------------------------	-------------------------	--

a) Verdi. Mill. kr.

1956	85	736	989	384	152	536	97	1 104	263	916	380	373	4 205
1957	85	726	1 039	467	165	575	115	1 215	274	1 065	431	421	4 728
1958	82	602	849	483	106	515	124	1 019	258	1 088	446	429	4 468
1959	98	728	826	578	148	589	127	1 054	202	1 159	410	521	4 788
Jan.-sept.													
1959	65	498	588	411	103	418	88	741	145	869	318	358	3 451
1960	92	686	639	503	128	473	107	923	167	1 134	424	443	4 302

b) Volumtall. 1955 = 100¹

1956	114	92	109	111	115	110	88	101	113	97	133	108	106
1957	117	89	102	133	118	120	103	103	112	111	145	119	115
1958	123	81	103	133	83	111	111	96	106	113	146	123	112
1959	126	98	106	177	128	136	113	103	84	119	134	153	125
Jan.-sept.													
1959	119	89	100	165	118	129	103	98	78	121	137	142	121
1960	148	124	115	200	146	140	125	115	90	154	202	170	146

c) Pristall. 1955 = 100¹

1956	98	102	116	101	95	98	106	114	107	104	105	103	105
1957	96	104	131	103	101	97	108	123	113	105	110	105	109
1958	87	95	105	107	92	93	107	111	113	106	113	103	106
1959	103	95	99	96	84	88	109	106	111	107	104	101	101
Jan.-sept.													
1959	97	95	100	97	85	87	110	106	115	105	105	100	101
1960	110	94	95	98	84	91	110	112	113	108	103	103	104

¹ Fra og med 1959 er volum- og prisindeksene regnet om til ny basis (1955 = 100) og med nytt vareutvalg. Beregningsmåten er uforandret (se Statistiske meldinger nr. 10, 1959).

II. Vareomsetningen med utlandet (forts.).

B. Utførselen fordelt på varegrupper.

	I alt med skip	I alt uten skip	Matvarer fra jordbruket	Fisk, fersk og saltet	Fiskehermetikk	Andre matvarer, drikkevarer, tobakk	Fôrstoffer, unntatt korn	Matvarer, drikkevarer, tobakk	Huder og skinn	Trelast	Papirmasse	Mineraler
a) Verdi. Mill. kr.												
1956	5 659	5 198	85	614	147	41	230	1 117	80	57	563	111
1957	5 867	5 435	103	587	173	36	176	1 075	88	77	560	108
1958	5 315	5 137	64	577	156	32	137	966	104	69	522	86
1959	5 789	5 583	118	604	177	26	128	1 053	131	41	509	88
Jan.-sept. 1959	4 221	4 099	85	433	122	18	104	762	93	31	377	64
1960	4 617	4 418	86	444	110	21	74	735	96	40	423	69
b) Volumtall. 1955 = 100 ¹												
1956	114	113	152	115	93	120	129	116	118	116	98	103
1957	115	115	199	107	81	106	98	111	143	157	98	98
1958	115	115	141	103	94	97	79	99	147	142	100	89
1959	128	128	220	105	105	71	68	104	152	94	103	100
Jan.-sept. 1959	127	126	220	101	96	64	73	101	142	95	101	97
1960	135	134	238	99	86	81	71	99	148	108	116	106
c) Pristall. 1955 = 100 ¹												
1956	107	104	94	97	105	108	99	99	91	98	106	108
1957	110	107	87	100	110	108	100	100	81	98	105	111
1958	100	101	77	102	111	105	97	101	94	98	96	97
1959	97	99	87	105	112	114	105	104	114	87	91	88
Jan.-sept. 1959	94	98	83	105	113	114	105	103	116	88	92	89
1960	98	99	81	109	114	113	78	102	115	99	90	88
	Malmer	Dyre- og plante-fett	Andre råvarer	Råvarer, unntatt brenselstoffer	Brenselstoffer	Kjemikalier unntatt gjødning	Gjødning	Arbeider av tre og kork	Papir og papp	Uedle metaller	Andre bearbeidde varer	Bearb. varer unntatt matvarer, drikkev., tobakk
a) Verdi. Mill. kr.												
1956	163	408	71	1 453	22	187	247	58	502	1 216	396	2 606
1957	165	406	66	1 470	27	204	270	50	558	1 358	423	2 863
1958	154	316	52	1 303	18	217	254	46	516	1 253	564	2 850
1959	131	303	61	1 264	13	247	302	49	576	1 473	606	3 253
Jan.-sept. 1959	94	260	48	967	9	190	228	39	415	1 060	429	2 361
1960	108	203	44	983	12	191	231	40	471	1 240	515	2 688
b) Volumtall. 1955 = 100 ¹												
1956	105	107	109	104	119	110	104	135	105	121	140	117
1957	109	104	100	106	141	117	115	119	116	124	142	123
1958	97	92	83	100	118	133	110	117	112	133	182	132
1959	96	92	99	102	75	153	130	131	132	163	206	157
Jan.-sept. 1959	91	106	103	103	72	159	130	136	126	156	192	151
1960	106	83	91	105	118	153	141	141	143	178	223	168
c) Pristall. 1955 = 100 ¹												
1956	111	110	94	106	134	106	95	99	102	112	100	106
1957	108	112	95	105	142	109	95	97	102	122	105	111
1958	114	99	90	98	111	104	93	91	98	105	108	103
1959	98	95	89	94	102	102	93	87	93	100	103	98
Jan.-sept. 1959	99	94	89	94	102	101	94	87	93	100	103	98
1960	97	94	92	94	97	104	88	88	93	103	109	101

¹ Se note 1, side *5.

II. Vareomsetningen med utlandet (forts.).

C. Vareomsetningen med verdensdelene og enkelte viktigere land. Inkl. skip. Mill. kr.

	Europa		Afrika		Nord- og Mellom-Amerika		Sør-Amerika		Asia		Oseania	
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel
1953	4 936	2 569	147	169	967	475	245	115	180	222	39	62
1954	5 651	3 068	158	234	1 022	439	252	183	167	136	26	107
1955	5 905	3 352	167	245	1 233	483	263	210	195	135	20	97
1956	6 523	4 095	211	334	1 464	576	263	222	173	200	19	90
1957	6 840	4 391	232	306	1 374	581	318	244	317	254	22	91
1958	7 314	3 945	204	299	1 337	578	253	225	230	192	21	76
1959	7 284	4 273	330	260	1 317	710	235	246	251	234	32	66
Jan.-sept. 1959	5 416	3 104	274	189	959	557	174	167	200	157	23	46
1960	5 889	3 567	206	240	1 177	397	230	169	219	184	23	60

	Danmark		Sverige		Storbritannia og N.-Irland		Frankrike		Vest-Tyskland		Sambandsstatene	
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel
1953	207	231	855	341	1 365	708	223	136	1 047	332	833	414
1954	248	270	1 144	397	1 471	797	235	171	1 109	426	611	359
1955	292	238	1 260	409	1 579	980	272	187	1 036	506	667	416
1956	293	289	1 214	546	1 639	1 055	323	257	1 525	653	825	466
1957	288	328	1 474	589	1 588	1 171	338	261	1 556	780	803	398
1958	414	323	1 494	520	1 447	1 028	308	212	1 892	746	639	476
1959	421	379	1 525	554	1 262	1 182	297	181	1 903	852	661	597
Jan.-sept. 1959	324	278	1 132	374	928	864	221	136	1 498	638	494	472
1960	320	303	1 238	513	1 135	1 062	232	119	1 534	638	640	316

III. Sysselsetting.

A. Sysselsatte lønnstakere¹ i 1 000

	I alt		Jordbruk, skogbruk og jakt	Fiske og fangst	Bergverksdrift m. v.	Industri	Byggevirksomhet	Anleggsvirksomhet	Varehandel	Sjøtransport	Annen samferdsel	Off. adm.	Annen virksomhet	B. Arbeidsløse ved arbeidskontorene i 1000	
	Relative tall, 1949 = 100	Absolutte tall												I alt	I industrien
1957															
Mars	106,9	1 016,8	60,2	15,6	9,2	327,5	52,0	34,6	125,8	58,8	70,6	35,7	226,8	24,0	4,7
Juni	109,4	1 040,5	59,1	8,3	9,6	338,5	61,5	38,5	126,7	60,0	73,2	36,0	229,1	4,3	0,6
Sept.	109,1	1 037,5	56,2	7,6	9,4	333,5	66,3	42,1	127,1	60,0	72,7	35,9	226,7	6,9	1,6
Des.	106,3	1 010,4	55,2	8,0	8,8	325,6	58,9	32,8	129,4	60,0	70,8	35,8	225,1	27,5	5,4
1958															
Mars	106,6	1 013,3	57,3	15,7	8,4	321,9	50,9	36,2	126,7	60,5	70,5	36,0	229,2	34,7	8,1
Juni	108,6	1 032,3	54,8	9,5	9,1	327,6	61,9	38,8	127,4	61,7	72,8	36,5	232,2	9,3	2,6
Sept.	108,1	1 027,8	52,6	8,5	9,0	321,2	66,4	41,7	127,6	63,0	71,7	36,6	229,5	13,9	2,9
Des.	104,8	996,9	48,9	8,6	8,4	309,8	58,0	36,1	129,1	62,6	70,2	36,5	228,7	41,8	9,1
1959															
Mars	106,9	1 016,8	48,4	16,3	8,3	315,3	52,8	42,8	128,2	63,7	69,9	37,0	234,1	31,7	6,4
Juni	109,0	1 035,9	49,1	8,8	9,0	326,5	63,7	38,0	130,2	64,2	72,6	37,2	236,6	8,5	1,5
Sept.	108,8	1 034,2	46,8	7,7	8,7	326,1	67,2	39,6	130,7	64,3	71,9	37,2	234,0	15,1	2,2
Des.	106,2	1 009,7	42,0	7,7	8,0	319,9	59,6	33,5	133,4	64,8	70,1	37,1	233,6	35,9	6,1
1960															
Mars	108,7	1 033,4	46,4	14,4	7,9	327,7	54,2	40,4	131,0	66,1	70,0	37,5	237,8	24,4	4,9
Juni	110,1	1 046,9	44,3	9,2	8,6	335,1	63,9	37,0	132,8	66,6	72,5	37,9	239,0	5,5	0,9
Sept.	110,0	1 045,6	42,1	7,8	8,7	332,9	67,2	38,9	133,6	66,8	72,3	37,9	237,4	8,7	1,4

¹ Nordmenn på norske skip i utenriksfart og fast ansatte ved Norges Statsbaner er tatt med.

IV. Jordbruk og skogbruk.

A. Areal av dyrket jord. Dekar¹

	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Blandkorn	Erter	Korn og erter i alt	Poteter	Annen åpen åker og hage	I alt åpen åker og hage	Eng på dyrket jord	I alt dyrket jord
1949	308 275	9 898	399 563	758 499	38 982	4 872	1 520 089	582 410	598 514	2 701 013	5 422 259	8 123 272
1954	200 891	6 890	932 706	704 986	22 944	2 617	1 871 034	545 342	597 123	3 013 499	5 239 535	8 253 034
1955	182 150	6 492	1 011 611	682 544	26 519	4 174	1 913 490	561 155	622 122	3 096 767	5 176 195	8 272 962
1956	207 437	9 148	1 086 363	663 278	22 320	3 954	1 992 500	581 455	616 453	3 190 408	5 098 340	8 288 748
1957	140 662	5 674	1 352 570	605 256	18 362	3 136	2 125 660	551 964	607 986	3 285 610	5 069 760	8 355 370
1958	79 807	4 723	1 451 989	565 443	16 757	1 378	2 120 097	534 418	648 775	3 303 290	5 088 829	8 392 119
1959	92 555	10 831	1 409 303	647 043	20 263	1 685	2 181 680	552 478	744 615	3 478 773	4 914 564	8 393 337
1960*	92 000	13 000	1 447 000	643 000	17 000	2 000	2 214 000	572 000	709 000	3 495 000	4 936 000	8 431 000

¹ For 1959 i rikets bygger.

IV. Jordbruk og skogbruk (forts.).

B. Høstutbytte av jordbruksprodukter. Tonn

	Hvete	Rug	Bygg	Havre	Blandkorn	Erter	Korn og erter i alt	Poteter	Rotvekster	Høy	I alt i 1000 føreheter
1949	66 991	2 062	86 144	163 257	9 669	973	329 096	1 098 718	646 813	3 060 225	1 976 782
1954	41 191	1 510	223 789	160 626	5 623	471	433 210	1 129 670	737 083	3 113 679	2 149 898
1955	31 758	1 279	209 474	113 960	5 130	701	362 302	980 648	596 592	2 444 469	1 717 690
1956	55 887	2 468	297 400	182 276	6 434	981	545 446	1 392 375	723 530	2 858 577	2 229 684
1957	29 986	1 302	315 563	135 662	4 386	595	487 494	1 010 035	676 851	3 061 657	2 162 574
1958	16 822	1 042	340 065	127 200	3 878	262	489 269	1 201 678	743 586	2 751 560	2 080 872
1959	19 864	2 316	304 357	117 458	3 444	346	447 785	1 070 641	673 412	2 752 791	1 959 328
1960*	23 900	3 200	418 400	175 300	4 700	500	626 000	1 326 000	856 000	3 066 000	2 400 000

C. Høstutbytte pr. dekar i forhold til middelsår. Middelsår = 100

1949	96	98	87	90	92	93	90	86	87	103	97
1954	91	94	94	94	96	86	94	92	95	106	101
1955	73	83	80	67	71	71	75	77	84	81	79
1956	108	111	103	108	108	106	105	104	86	98	101
1957	85	95	87	86	88	81	86	80	90	105	96
1958	83	86	88	86	87	80	87	98	89	94	92
1959	81	81	79	70	65	88	76	83	94	97	87
1960*	98	91	106	105	104	95	105	99	102	108	106

D. Husdyrhold pr. 20. juni¹

	Hester	Storfe		Svin	Sauer	Geiter	Voksne høns	E. Forbruk av kunstgjødsel Tonn verdstoff		
		I alt	Mjølkekyr					Nitrogen (N)	Fosfor (P)	Kalium (K)
1949	198 266	1 224 133	769 251	418 840	1 735 623	146 594	3 710 906	25 216	14 108	35 056
1954	158 676	1 180 894	679 326	405 804	1 952 016	122 693	3 562 480	34 078	16 252	38 826
1955	150 342	1 171 280	658 154	464 004	1 921 897	115 557	3 482 101	35 242	15 832	38 757
1956	142 247	1 111 812	639 639	506 597	1 825 908	110 378	3 954 212	37 936	16 047	41 091
1957	133 015	1 103 218	629 817	459 270	1 820 865	109 918	3 837 475	43 508	17 910	44 440
1958	125 782	1 116 211	622 178	423 032	1 809 544	106 014	3 476 616	42 839	17 637	41 572
1959	116 815	1 104 482	597 476	475 063	1 806 036	100 894	3 039 164	46 654	18 754	43 550
1960*	108 000	1 133 000	600 000	476 000	1 858 000	105 000	3 192 000	48 451	19 405	45 794

F. Omsetning av kraftfôr til grossist. Tonn

G. Kontrollerte slakt. Førstegangskontroll

	Proteinrikt		Kullhydratrikt		Storfe	Hest	Svin	Sau	Geit	Spekalv	Gjøkalv
	Innført	Norsk	Innført	Norsk							
1949	31 720	119 185	190 281	56 425
1954	52 290	118 216	131 965	103 889	202 047	10 075	348 048	408 600	24 046	155 893	19 194
1955	82 274	115 697	235 340	129 760	269 046	7 698	452 378	460 662	23 516	189 766	20 799
1956	99 383	115 671	269 859	177 695	225 362	8 378	507 473	408 579	17 709	177 383	16 335
1957	51 658	108 085	99 564	259 412	218 158	8 460	484 161	411 592	21 404	169 442	17 235
1958	99 156	99 351	168 236	245 274	240 878	7 369	445 957	433 832	19 793	167 299	16 686
1959	106 268	92 339	218 838	226 976	243 006	8 129	480 668	411 308	17 085	169 861	..
Jan.-sept.
1959	76 332	64 205	167 924	167 764	167 315	3 886	337 718	158 599	11 499	133 967	..
1960*	76 957	74 385	201 979	184 195	164 641	4 073	406 655	158 134	13 093	124 965	..

H. Meieridrift

I. Engrospriser på meieriprodukter Kr. pr. kg

J. Salg av faste eiendommer i rikets bygder

K. Gjennomsnittlig skyldmarksverdi Kr.

	Innveid mjølk	Tilbakelevert skummet mjølk	Produksjon av			Netto-utbytte av mjølka Øre pr. kg	I. Engrospriser på meieriprodukter Kr. pr. kg			J. Salg av faste eiendommer i rikets bygder		K. Gjennomsnittlig skyldmarksverdi Kr.
			Smør	Hvit ost	Brun ost		Smør	Helfeit gaudaost	Gudbrandsdalsost	Tallet på salg	Salgssum i alt 1 000 kr.	
1949	890 569	171 341	10 716	11 245	10 040	46,73	5,35	2,90	..	36 214	274 201	10 344
1954	1052175	237 359	10 636	18 030	12 050	58,80	6,83	4,88	4,93	40 329	389 161	13 937
1955	1060699	236 001	10 517	17 302	11 895	63,11	7,05	5,20	5,25	37 780	419 399	15 057
1956	1136120	240 763	12 487	20 842	12 410	71,52	7,74	5,99	6,04	37 955	499 642	16 794
1957	1196717	308 055	15 655	19 516	11 943	71,87	7,49	5,58	5,63	37 036	514 869	17 891
1958	1184632	258 825	13 422	22 871	14 030	73,25	7,77	5,62	5,67	35 965	518 015	19 794
1959	1235057	273 548	14 870	25 117	13 383	76,89	8,05	5,95	6,11	38 459	577 461	20 440
Jan.-sept.
1959	994 438	226 589	12 742	20 786	11 209	..	2 8,05	2 5,86	2 5,91
1960	1072459	257 964	15 535	22 402	10 966	..	2 8,05	2 5,86	2 5,91

¹ Før 1959 i rikets bygder. ² September.

IV. Jordbruk og skogbruk (forts.).

L. Jordbrukets prisindeks (fra Norges Landbrukskøleskole) 1952 = 100					M. Produsentpriser for jordbruksvarer									
Jordbruksprodukter				Produk- sjons- midler	Priser ved storsalg, levert hovedmarked					Statens Kornforretnings grunnpriser				
I alt	Plante- produkter	Husdyr- produkter	Høy		Poteter	Egg	Økse- kjøtt	Sæue- kjøtt	Flesk	Hvete	Rug	Bygg	Havre	
														Kr. pr. 100 kg
1949	84	74	86	70	..	21,28	..	4,30	4,78	4,40	55,00	55,00	47,00	41,00
1954	106	100	107	103	16,13	28,40	4,02	5,98	5,51	5,54	86,50	83,00	70,50	61,00
1955	109	118	107	105	23,52	34,49	4,43	5,59	5,32	4,99	90,00	83,00	70,00	61,00
1956	111	105	113	115	23,84	29,40	4,30	5,55	5,15	4,77	90,00	83,00	70,00	61,00
1957	114	104	117	121	22,42	22,96	4,38	6,00	5,75	5,30	90,00	83,00	70,00	61,00
1958	117	102	120	124	21,00	35,83	4,75	6,24	6,04	5,46	90,00	83,00	70,00	61,00
1959	122	107	125	127	24,42	33,75	4,71	6,27	6,58	5,57	90,00	83,00	70,00	61,00
Sept.														
1959	123	99	129	124	24,00	30,00	4,97	6,31	6,41	5,66	90,00	83,00	70,00	61,00
1960	122	96	128	128	20,00	19,00	5,10	6,47	6,66	5,44	90,00	83,00	70,00	61,00

N. Priser på produksjonsmidler

Kraftfôr				Kunstgjødsel			Maskiner og redskap				
Mais- gropp	Jord- nottmjøl	Ruggris	Sildmjøl, saltfattig	Kalk- salpeter 15,5 % N	Fosfor- syre- gjødsel 8,7 % P	Kalium- gjødsel 33,2 % K	Plog 2·10'' for traktor	Radså- maskin 13 l.	Slåmaskin for traktor	Arbeids- kjerre med gummihjul	
Kr. pr. 100 kg				Kr. pr. 100 kg			Kr. pr. stk.				
1949	32,00	..	22,50	36,28	14,45	12,74	15,80
1954	55,80	68,50	41,00	77,20	17,40	13,13	20,60
1955	55,80	68,50	36,90	77,20	16,90	13,40	20,70	1 141	1 360	1 325	920
1956	71,07	87,23	51,50	99,80	17,90	15,18	23,10	1 255	1 496	1 325	920
1957	78,91	96,98	58,80	111,00	18,50	16,08	24,50	1 255	1 630	1 425	920
1958	79,66	97,46	59,22	112,70	18,60	16,08	24,30	1 255	1 744	1 520	920
1959	79,03	95,00	59,63	117,10	20,10	14,54	23,18	1 255	1 694	1 520	920
1960	76,90	94,00	60,55	117,30	20,10	13,55	22,30	1 255	1 694	1 520	920

O. Arbeidslønn i jordbruk og skogbruk. Kr.

I sommerhalvåret								I vinterhalvåret		
Månedslønn på arbeidsgivers kost		Daglønn på egen kost						På egen kost. Menn		
Tjeneste- gutter	Tjeneste- jenter	Fast gårdsarb. Menn	Tilfeldlig gårdsarb.				Skogs- arbeid pr. dag	Skogs- kjøring med hest pr. dag	Tommer- hogst pr. m ² (barket)	
			I slåttøna		Ellers					
			Menn	Kvinner	Menn	Kvinner				
1953-54	349	217	..	26,09	17,82	24,34	16,76	27,77	40,47	12,82
1954-55	374	236	..	27,52	18,93	25,76	18,00	29,11	42,40	13,90
1955-56	398	250	..	28,87	20,14	27,17	18,91	30,78	45,18	15,20
1956-57	434	266	..	31,08	21,21	29,00	20,09	32,78	47,68	16,45
1957-58	453	282	..	32,07	22,68	30,38	21,50	33,97	51,00	16,88
1958-59	472	294	..	33,63	23,57	31,98	22,58	35,51	51,92	17,14
1959-60	499	288	25,84	35,32	24,52	33,70	23,64	37,85	54,97	16,82

P. Hogst av tømmer og ved. 1 000 m³ fast mål

Bartretømmer										Salgsvirke i alt	Husbe- hovsvirke på gårdene ¹	Samlet hogst
Skur- tømmer	Sliperi- og cellu- lose- tømmer	Spesial- tømmer	Diverse tømmer	Bartre- tømmer i alt	Lauvtre- tømmer	Barved	Lauvved					
1953-54	3 410	3 665	254	113	7 442	38	208	183	7 871	2 338	10 209	
1954-55	3 505	3 753	243	147	7 648	73	231	213	8 165	2 193	10 358	
1955-56	3 886	4 169	306	183	8 544	123	259	241	9 167	2 049	11 216	
1956-57	3 752	4 511	196	151	8 610	128	246	200	9 184	1 904	11 088	
1957-58	3 416	3 950	163	136	7 665	75	215	196	8 151	1 904	10 055	
1958-59	2 828	3 486	118	123	6 555	77	217	194	7 043	1 904	8 947	

Q. Basispriser for tømmer² (levert vassdrag) og ved
For tømmer kr. pr. m³, for 60 cm ved pr. favn

Skurtømmer									Sliperi- og celluloseclast			Østl. og Trøndel.		R. Tømmerfløting		
Østlandet			Trøndel.			Trøndel.			Barved	Bjørke- ved	1 000 stokker	1 000 m ³				
Gran	Furu	Gran	Gran	Furu	Skurslip	Gran										
1953-54	78,00	75,00	73,60	67,00	55,00	65,00	60,95	72,00	90,00	1953	37 801	4 260				
1954-55	90,60	87,60	85,10	79,00	61,00	73,50	74,20	72,00	90,00	1954	36 375	3 985				
1955-56	97,60	94,60	91,60	83,50	69,00	80,00	78,40	80,00	105,00	1955	34 540	3 746				
1956-57	100,50	97,50	94,25	86,00	75,00	85,00	80,70	86,00	113,00	1956	36 752	3 922				
1957-58	99,00	96,00	91,90	84,00	73,50	83,50	78,70	86,00	113,00	1957	40 648	4 252				
1958-59	94,50	91,50	86,40	81,00	70,00	79,50	75,60	86,00	110,00	1958	36 925	3 865				
1959-60	94,50	91,50	85,30	81,00	70,00	79,50	75,60	86,00	110,00	1959	32 373	3 349				
1960-61	104,70	100,50	..	89,70	78,00	87,50	..	86,00	110,00	1960				

¹ Beregnede tall. ² Investerings- og pensjonsavgifter nærmere omtalt i tekstavsnittet om skogbruk.

V. Fiske og hvalfangst.

A. Oppfisket mengde.¹ Tonn

	I alt	Skrei ²	Lodde- torsk ²	Bank- torsk	Fjord- torsk	Sei	Lange og blålange	Brosme	Hyse	Lyr	Hvitting	Stor- og vårsild
1952	1 669 552	122 198	38 801	50 931	21 025	63 291	5 237	8 540	22 837	2 503	137	820 471
1953	1 398 397	70 815	43 218	61 714	17 933	77 575	4 816	7 874	30 747	2 183	176	670 084
1954	1 904 881	65 304	20 339	72 760	27 110	59 693	4 953	9 160	32 742	2 707	94	1092230
1955	1 646 872	81 085	47 105	76 130	31 530	55 014	7 798	9 203	38 453	3 433	142	965 413
1956	1 986 300	110 351	52 695	81 454	37 423	69 334	10 255	11 061	44 439	2 944	137	1145859
1957	1 573 892	59 497	52 143	86 053	31 776	75 864	9 816	11 225	41 841	2 486	120	795 582
1958	1 238 851	70 589	69 299	81 841	34 937	66 472	10 932	15 939	41 578	2 507	93	345 294
1959*	1 381 663	89 826	52 484	110 639		92 608	13 855	15 841	38 573	2 267	1 911	416 360
1960*	1 260 000	71 468	39 392	75 000	25 000	78 000	14 000	19 000	36 000	1 800	..	300 143

	Feitsild	Småsild	Trålsild	Islandssild	Brisling	Laks og sjoaure	Makrell	Kveite	Rød- spette	Hummer	Reker	Hå og håbrann
1952	54 389	302 435	2 116	23 604	6 790	1 028	14 457	5 126	1 372	712	3 095	13 701
1953	82 620	160 873	2 497	30 032	13 297	1 111	13 483	4 068	1 052	848	3 763	14 547
1954	136 977	208 038	3 238	20 049	8 861	1 207	10 161	4 785	1 189	648	4 961	17 254
1955	34 674	103 137	5 083	24 435	5 670	1 269	10 779	4 410	1 013	632	5 825	18 056
1956	100 313	95 056	5 308	26 291	5 611	1 268	12 111	4 278	1 027	708	6 317	21 685
1957	45 306	129 624	7 651	30 962	9 524	1 398	11 396	4 793	1 056	655	7 071	19 801
1958	53 860	146 103	8 187	52 904	5 617	1 239	14 508	5 622	962	714	7 270	23 243
1959*	45 491	179 916	16 862	55 280	11 137	1 150	17 046	5 341	1 106	726	9 638	19 932
1960*	57 500	172 000	17 000	76 000	8 000	1 230	20 800	5 000	1 000	800	9 500	23 500

B. Verdi av oppfisket mengde.¹ 1 000 kr.

	B. Verdi av oppfisket mengde. ¹ 1 000 kr.										C. Hvalfangst	
	I alt	Torsk	Sei	Hyse	Sild	Brisling	Laks og sjoaure	Makrell	Kveite	Hummer	Oljepro- duksjon 1 000 fat	Verdi av olje etc. Mill. kr.
1952	522 060	142 751	26 305	13 726	218 724	7 030	7 985	7 653	13 357	5 997	1 152	319,6
1953	486 002	136 670	27 014	16 796	188 564	12 537	11 263	7 373	11 009	6 994	826	204,0
1954	567 760	129 115	25 983	17 859	268 649	8 218	11 501	6 819	14 108	5 648	1 042	248,4
1955	609 748	174 525	24 789	20 908	245 244	5 702	14 205	7 182	12 238	6 036	877	231,1
1956	711 201	197 032	32 275	23 086	313 049	5 724	15 213	7 320	12 773	7 438	859	252,6
1957	626 751	169 547	35 690	23 118	244 176	13 461	13 153	7 157	15 590	6 750	1 010	302,1
1958	582 275	202 211	35 176	25 404	157 525	8 103	14 205	9 482	16 829	7 170	863	217,5
1959*	667 948	209 552	42 099	27 443	198 126	16 928	13 200	11 056	17 220	8 193	834	223,3
1960*	630 000	181 000	43 000	25 000	176 000	11 000	14 000	12 800	16 500	9 700	*681	*193,0

¹ Omfatter de mengder som er brakt i land. ² Vekten gjelder sløyd fisk. ³ Gjelder bare produksjonen i Antarktis.

VI. Gruvedrift, industri og kraftforsyning.

A. Timeverk, bruttoproduksjons- og bearbeidingsverdi¹

Alle grupper	Bryting av kull	Bryting av malm	Stein- brott	Ekstraktiv jord- og steinindu- stri ellers	Nærings- middel- industri ²	Drikke- vare- industri	Tobakks- industri	Tekstil- industri	Bekled- nings- industri	Tre- og kork- industri	Mobel- og inn- rednings- industri
-----------------	--------------------	--------------------	-----------------	---	--	------------------------------	----------------------	----------------------	-------------------------------	------------------------------	--

a) Utførte timeverk. Mill.

1956	517,6	2,4	10,9	1,8	2,5	45,3	5,6	2,6	33,4	45,3	25,1	21,5
1957	509,1	2,9	10,4	1,8	2,5	44,9	5,3	2,6	31,5	43,2	24,5	21,0
1958	495,1	2,1	9,3	1,8	2,3	52,5	5,4	2,4	27,0	38,1	22,8	19,8
1959*	483,4	1,7	8,7	1,8	2,2	52,9	5,2	2,3	28,5	38,0	20,7	19,3

b) Bruttoproduksjonsverdi. Mill. kr.

1956	16 192,7	34,7	272,5	24,4	33,3	2 061,4	294,4	364,5	763,8	820,4	662,2	369,7
1957	17 122,2	31,0	261,8	29,2	37,8	2 123,7	321,1	387,2	787,6	838,1	694,4	396,6
1958	17 774,0	20,3	252,9	31,7	37,2	3 265,8	331,5	395,7	677,6	761,4	655,5	402,2
1959*	18 810,1	17,6	214,0	35,2	40,6	3 586,9	354,3	404,8	773,2	863,5	620,1	435,7

c) Bearbeidingsverdi. Mill. kr.

1956	7 083,0	29,8	244,7	21,3	28,6	676,9	221,2	284,0	321,7	380,3	213,9	191,5
1957	7 355,0	28,2	225,2	25,9	31,6	654,2	240,6	303,8	324,9	381,9	223,5	200,1
1958	7 362,7	17,9	215,7	28,3	31,1	538,5	253,3	309,4	302,6	352,8	224,7	202,7
1959*	7 683,6	15,6	178,3	31,4	34,3	602,9	273,1	317,2	340,4	397,7	222,3	215,2

¹ Ved bedrifter med minst 6 (i enkelte grupper minst 3) sysselsatte. ² F. o. m. 1958 omfatter statistikken også meierier m. v.

VI. Gruvedrift, industri og kraftforsyning (forts.).

A. Timeverk, bruttoproduksjons- og bearbeidingsverdi (forts.)

	Trefor- edlings- industri	Grafisk industri	Lær- industri	Gummi- vare- industri	Kjemisk industri	Jord- og steinvare- industri	Primær jern- og metall- industri	Jern- og metall- vare- industri	Maskin- industri	Elektro- teknisk industri	Trans- port- middel- industri	Diverse industri	Gassverk
a) Utførte timeverk. Mill.													
1956	45,9	20,9	3,5	5,3	34,9	20,4	35,7	34,2	18,1	17,5	75,6	8,4	0,8
1957	45,6	21,2	3,5	4,9	34,1	20,1	35,4	32,3	18,8	17,3	76,0	8,6	0,7
1958	44,4	21,2	3,1	5,0	32,2	19,9	35,8	32,1	17,6	17,1	74,9	7,7	0,6
1959*	43,9	20,2	3,0	4,9	30,9	19,4	35,5	32,5	17,2	16,5	69,9	7,6	0,6
b) Brutttoproduksjonsverdi. Mill. kr.													
1956	2 060,6	350,7	90,5	138,2	2 051,9	406,3	1 886,3	816,4	458,6	555,3	1 461,4	187,3	27,9
1957	2 189,7	372,3	86,7	129,1	2 047,6	462,8	2 138,9	844,3	514,3	585,3	1 609,2	209,1	24,4
1958	2 088,5	392,4	80,5	128,9	1 885,8	480,5	1 950,9	899,4	529,5	603,9	1 692,6	189,3	20,0
1959*	2 163,0	413,3	90,2	140,0	1 999,9	519,7	2 124,5	963,1	561,9	632,6	1 627,9	211,3	16,8
c) Bearbeidingsverdi. Mill. kr.													
1956	683,4	225,4	35,1	73,9	720,1	239,3	680,6	410,0	248,6	269,6	767,5	106,8	8,8
1957	704,3	239,4	34,5	65,6	730,8	265,4	738,4	422,8	265,8	308,1	815,2	118,5	6,3
1958	692,7	252,0	33,6	68,1	745,9	283,2	718,5	478,3	293,9	334,8	871,0	105,5	8,2
1959*	710,3	263,9	34,5	71,8	808,5	307,0	760,8	495,8	297,8	329,9	855,4	112,6	6,9

B. Produksjonsindeks. 1955 = 100

	Hele indus- trien	Eksport- industri	Hjemmeindustri			Brytning av kull og malm	Nærings- og nytelser- middel- industri	Tekstil- industri	Bekled- nings- industri	Trevare- og møbel- industri	Trefor- edlings- industri	Kjemisk industri
			I alt	Konsum- vare- industri	Investe- rings- vare- industri							
1954	93	92	93	95	92	91	90	102	94	98	94	99
1955	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1956	105	105	106	105	106	111	106	110	106	102	100	104
1957	110	110	110	109	111	112	106	109	111	104	106	106
1958	110	108	111	107	115	111	105	96	102	100	105	104
1959*	115	116	114	114	115	106	109	112	115	99	117	112
Jan.-okt. 1959*	114	115	113	113	114	106	111	109	114	98	114	112
1960*	122	125	121	123	118	115	115	112	125	100	127	119

B. Produksjonsindeks (forts.)

C. Produksjon av visse varer. Tonn¹

	B. Produksjonsindeks (forts.)					C. Produksjon av visse varer. Tonn ¹					
	Jord- og steinvare- industri	Primær jern- og metall- industri	Jern- og metall- industri- ellers	Andre industrier	Gass- og elektro- tets- verk	Kull	Jernmalm og titan- jernstein	Kopper- malm og -konsen- trat	Sink- og bly- konsen- trat	Svovelkis	Råjern
1954	96	81	91	97	96	340 521	1 243 762	26 375	12 354	794 914	59 920
1955	100	100	100	100	100	322 147	1 413 417	26 672	15 071	843 776	123 332
1956	102	121	104	103	105	390 024	1 740 454	27 829	14 548	852 987	191 204
1957	109	132	109	107	114	384 168	1 757 604	29 711	15 480	843 529	245 068
1958	113	135	114	106	121	287 962	1 812 853	29 990	20 876	792 807	259 519
1959*	121	152	109	106	126	272 815	1 700 322	28 724	22 506	731 990	335 642
Jan.-okt. 1959*	120	149	108	104	124	211 031	1 434 700	23 953	18 778	613 332	269 946
1960*	124	171	113	116	135	297 481	1 513 490	24 191	19 801	658 514	325 857
	Ferrosili- sium ²	Andre ferrole- geringer	Alumi- nium	Kopper	Nikkel	Sink	Svovel	Sement	Tremasse (tørr beregnet)	Cellulose (tørr beregnet)	
1954	98 299	87 523	64 101	12 901	17 242	44 461	100 677	770 499	644 063	590 587	
1955	108 315	123 920	74 863	13 737	18 498	45 519	100 449	799 878	647 257	611 356	
1956	107 575	153 073	99 389	15 434	19 444	48 772	96 912	895 027	657 374	589 921	
1957	151 335	169 113	103 733	15 828	21 112	48 352	96 675	1 017 015	665 902	646 958	
1958	124 124	138 568	126 281	17 568	23 590	45 523	90 556	1 031 266	639 725	634 673	
1959*	113 969	160 511	144 851	19 081	25 997	48 276	78 348	1 105 832	705 162	678 179	
Jan.-okt. 1959*	98 075	128 098	120 146	15 879	21 322	42 248	67 800	905 871	572 320	556 882	
1960*	136 441	140 110	139 767	17 700	24 989	36 936	53 847	973 442	635 763	599 749	

¹Månedstallene er ikke alltid sammenliknbare med årstallene. ² Fra 1948 er tallene omregnet til basis 45 % Si.

VI. Gruvedrift, industri og kraftforsyning (forts.).

	C. Produksjon av visse varer (forts.). Tonn								D. Elektrisitetsproduksjon Mill. kWh ¹		
	Sildhermetikk	Sildolje	Ullgarn	Bomullsgarn ²	Margarin	Øl kl. I, II og III 1 000 hl ³	Sigaretter Mill. stk.	Koke- og spise-sjokolade	Av dette		
									I alt	Ved elektrokjemisk og elektrometallurgisk ind.	Ved den alminnelige elektrisitetsforsyning
1953	25 593	61 232	6 630	3 297	76 165	672	1 305,1	7 318	19 143	6 865	11 201
1954	23 275	94 086	6 552	3 588	79 165	676	1 339,1	7 087	21 353	7 422	12 614
1955	27 486	71 726	7 130	2 891	92 173	776	1 445,9	6 612	22 281	8 378	12 603
1956	21 984	110 828	7 648	2 641	97 882	787	1 360,5	7 950	23 375	8 702	13 319
1957	29 362	67 446	8 021	2 521	96 027	789	1 421,3	7 603	25 457	9 351	14 605
1958	22 744	31 933	6 464	2 380	90 651	808	1 405,8	6 895	27 113	10 114	15 475
1959*	27 916	41 600	8 252	2 696	92 396	847	1 371,7	8 066	28 268	11 083	15 640
Jan.-okt. 1959*	23 412	35 300	6 718	2 245	76 282	706	1 171,0	6 612	23 235	9 295	12 693
1960*	21 088	46 000	6 343	2 257	76 031	722	1 159,8	7 182	25 273	9 417	14 350

¹ Ved elektrisitetsverker på 1 000 kW eller over. ² 100 prosent bomullsgarn spunnet i Norge. ³ Innenlandsk omsetning.

VII. Byggevirkosomhet.¹

	A. Bygg under arbeid ²					B. Bygg tatt i bruk				
	Boligbygg		Verksted- og fabrikkbygninger	Kontor- og forretningsbygg	Andre bygg	Boligbygg		Verksted- og fabrikkbygninger	Kontor- og forretningsbygg	Andre bygg
	Leiligheter	Golvflate i 1000 m ²				Leiligheter	Golvflate i 1000 m ²			
			Golvflate i 1000 m ²					Golvflate i 1000 m ²		
1954	29 973	2 368	427	301	842	35 388	2 610	478	193	453
1955	26 924	2 139	417	322	902	32 128	2 511	367	186	525
1956	21 911	1 792	447	327	833	27 281	2 177	340	167	502
1957	24 820	2 074	615	424	944	26 515	2 193	296	197	458
1958	24 483	2 053	517	431	1 096	26 409	2 253	485	239	581
1959	25 075	2 119	542	499	1 228	26 524	2 282	381	268	651
Jan.-sept. 1959	26 288	2 230	508	481	1 205	17 597	1 505	283	167	438
1960*	27 641	2 340	587	530	1 177	17 604	1 440	307	201	556

¹ Boligdirektoratets tall. ² Ved utgangen av år eller måned.

VIII. Skipsfart.

A. Handelsflåtens størrelse ved utgangen av året¹

Ved utgangen av året	Tankskip		Malm/tankskip		Kjøle- og fryserskip		Passasjerskip		Andre tørrlastskip		Skip i alt	
	Antall	Br.tonn	Antall	Br.tonn	Antall	Br.tonn	Antall	Br.tonn	Antall	Br.tonn	Antall	Br.tonn
		1 000		1 000		1 000		1 000		1 000		1 000
1951	342	2 844	—	—	35	69	250	183	1 103	2 446	1 730	5 542
1952	360	3 077	2	36	36	72	255	187	1 106	2 451	1 759	5 823
1953	392	3 418	2	36	36	72	262	199	1 121	2 476	1 813	6 201
1954	422	3 793	3	54	31	56	274	202	1 143	2 547	1 873	6 652
1955	448	4 213	5	81	35	62	280	201	1 168	2 746	1 936	7 303
1956	452	4 395	6	100	33	66	284	226	1 220	3 084	1 995	7 871
1957	473	4 782	7	120	37	73	284	228	1 273	3 360	2 074	8 563
1958	511	5 419	7	120	37	73	283	209	1 331	3 787	2 169	9 608
1959	532	5 924	9	145	38	76	284	207	1 346	4 134	2 209	10 486
1960 ^{30/9}	538	6 145	10	151	39	84			1 625	4 521	2 212	10 901

B. Skip i utenriksfart ved utgangen av året ²	C. Opptjente bruttofrakter i utenriksfart. Mill. kr.						D. Fraktindeks. «Norwegian Shipping News» 1949 = 100		E. Skip med last mellom Norge og utlandet 1 000 nettotonn		
	1 000 br.t.	I alt		Tørrlastskip		Tankskip		Tørrfrakt	Tidsfrakt	Kommet	Gått ³
		Tørrfrakt	Tidsfrakt	Tørrfrakt	Tidsfrakt	Tørrfrakt	Tidsfrakt				
1951	5 204	2 848	1 156	2 064	446	784	710	216	268	5 425	3 922
1952	5 450	2 788	1 367	1 923	541	865	826	138	147	5 267	4 402
1953	5 785	2 330	1 320	1 662	423	668	897	107	87	5 835	4 989
1954	6 295	2 199	1 373	1 655	396	544	977	114	102	6 233	5 519
1955	6 898	2 727	1 598	2 077	530	650	1 068	159	178	6 768	5 688
1956	7 468	3 569	1 891	2 479	666	1 090	1 225	187	250	6 826	5 874
1957	7 908	3 920	2 260	2 735	869	1 185	1 391	153	177	7 079	6 305
1958	8 727	2 945	2 405	2 173	797	772	1 608	96	81	7 031	6 447
1959	*9 440	3 094	2 606	2 303	804	791	1 802	97	83	7 413	6 920
Jan.-nov. ⁴ 1959	96	81	5 441	5 036
1960	100	94	6 314	5 346

¹ Handelsskip på 100 br.tonn og over, eksklusive fiske- og fangstskip, hvalkokerskip, taubåter, bergingsbåter, isbrytere, kabelskip o l. spesialskip. ² Skip på over 500 br. tonn. ³ Skip med jernmalm fra Narvik ikke regnet med. ⁴ For rubrikk E januar—september.

IX. Annen samferdsel.

	A. Jernbanedrift ¹ (Statsbanene)			B. Rute- bil- trafikk	C. Ruteflytrafikk			D. Post, telefon, telegraf			E. Gjeste- døgn i alt ved god- kjente hoteller
	Gods- transport. Ekskl. malm på Ofotbanen	Opplastede vogner	Reisende	Passasjer- kilometer	Kilometer fløyet	Passasjer- kilometer	Gods, post, bagasje tonn-km	Bokførte post- sendinger. Ekskl. postgiro	Riks- telefon- samtaler	Tele- grammer	
	1 000 tonn	1000		Mill.			1 000				
1953	5 451	668	38 082	1 947	11 180	260 009	8 834	13 680	42 171	6 157	4 128
1954	5 509	648	38 477	² 2 130	11 731	264 516	7 978	13 984	44 380	6 060	4 256
1955	5 898	660	39 650	2 282	13 358	327 375	8 576	14 487	45 742	5 972	4 170
1956	5 900	663	39 581	2 345	15 755	402 365	9 347	14 755	45 238	5 912	4 234
1957	5 693	647	39 851	2 425	18 584	497 266	10 995	14 166	45 901	5 709	4 278
1958	5 207	617	39 105	2 510	20 276	565 955	12 083	13 998	46 868	5 124	4 085
1959	5 226	622	38 627	2 580	19 436	591 823	13 746	13 693	48 557	4 886	4 120
1960	5 503	646
Jan.-aug. ²											
1959	3 441	413	* 27 769	..	15 034	465 771	9 557	9 544	31 860	3 099	3 028
1960	3 624	412	* 28 748	..	15 546	544 695	11 922	9 451	33 869	3 085	3 267

¹ Årsoppgavene gjelder driftsåret som slutter 30. juni i vedk. år. ² Jan.—sept. for ruteflytrafikk og bokførte postsendinger. ³ Delvis anslått. ⁴ F. o. m. juli 1955 ekskl. inngående rikstelefontaler med utlandet.

X. Offentlige finanser.

Inntektsår	A. Den kommunale skattelikning. Mill. kr.								
	Antatt formue			Antatt inntekt			Skattbar inntekt		
	I alt	Etter- skotts- pliktige	For- skotts- pliktige	I alt	Etter- skotts- pliktige	For- skotts- pliktige	I alt	Etter- skotts- pliktige	For- skotts- pliktige
1938	8 840,5	.	.	2 897,3	.	.	1 940,1	.	.
1954	28 354,5	.	.	13 345,8	.	.	10 606,5	.	.
1955	29 499,4	14 764,8	14 734,6	14 159,6	1 307,9	12 851,7	11 378,7	1 307,9	10 070,8
1956 ²	17 192,4	17 192,4	.	1 471,3	1 471,3	.	1 471,3	.	1 471,3
1957	34 040,3	16 604,4	17 435,9	15 873,7	1 395,0	14 478,7	12 741,2	1 395,0	11 346,2
1958	32 882,0	14 307,6	18 574,4	16 217,3	1 139,7	15 077,6	13 015,2	1 139,7	11 875,5
1959*	34 417,3	14 828,6	19 588,7	16 822,3	1 122,5	15 699,8	..	1 122,5	..

Inntektsår	B. Utliknede kommunale skatter. Mill. kr.				C. Utliknede statsskatter. Mill. kr.				D. Alders- trygd- og krigspensj- avg. Mill. kr.				
	I alt	Av dette		I alt	Av dette		Fonds- skatt	Etter- skotts- pliktige	For- skotts- pliktige				
		Formuesskatt	Inntektsskatt		Formuesskatt	Inntektsskatt							
		Etter- skotts- pliktige	For- skotts- pliktige		Etter- skotts- pliktige	For- skotts- pliktige							
1938	387,9	29,1	315,0	177,8	25,3	138,9	13,6	26,3					
1954	1 984,7	87,0	1 827,1	1 132,5	97,5	947,2	87,8	234,1					
1955 ¹	1 255,3	52,5	29,4	268,1	859,2	857,2	30,1	37,1	387,1	334,3	68,6	19,9	132,9
1956 ²	412,1	60,3	.	302,5	.	547,1	34,1	.	435,9	.	77,1	22,3	.
1957	2 398,4	59,0	59,1	286,6	1 940,4	1 440,9	32,8	92,8	408,0	833,3	74,0	10,7	298,2
1958	2 381,1	52,4	63,0	235,3	2 030,4	1 359,2	28,1	93,3	325,9	856,2	55,7	.	310,6
1959*	2 446,2	53,9	66,8	232,4	2 093,1	1 249,7	28,3	96,6	323,7	801,1	.	.	.

Pr. 30. juni	E. Kommunenes skatterestanser Mill. kr.			F. Kommunenes lånegjeld. ³ Mill. kr.						G. Statens lånegjeld Mill. kr.		
	Riket	Land- kom- muner	By- kom- muner	Riket		Herreds- kom- muner	Fylkes- kom- muner	By- kom- muner	Felles- komm. foretak ⁴	I alt	I kroner	I uten- landsk valuta ⁵
				Samlet lånegjeld	Herav vedk. elekt. vesenet							
1952	248,5	139,1	109,4	1 391,9	868,9	160,8	226,8	663,6	340,7	4 873,8	3 675,3	1 198,5
1953	261,3	152,9	108,4	1 572,4	954,0	193,7	227,5	780,5	370,7	5 373,7	4 152,0	1 221,7
1954	268,5	160,0	108,5	1 686,6	998,4	238,7	243,6	798,5	405,8	5 878,2	4 457,2	1 421,0
1955	279,6	166,8	112,8	1 823,7	1 129,9	262,2	266,5	834,0	461,0	6 347,5	4 633,0	1 714,5
1956	291,4	169,6	121,8	2 187,8	1 408,2	283,2	297,3	940,4	666,9	7 230,5	5 507,4	1 723,1
1957	183,3	105,0	78,3	2 540,7	1 712,3	328,5	313,8	941,4	957,0	7 648,5	6 054,9	1 593,6
1958	111,7	62,1	49,6	2 860,1	1 926,0	355,0	328,1	1 105,0	1 072,0	7 762,1	6 250,0	1 512,1
1959	74,5	38,9	35,6	2 956,7	2 015,0	409,8	335,6	1 088,8	1 122,5	8 814,5	6 639,9	2 174,6
1960	*3 290,0	*2 095,0	*455,0	*370,0	*1 270,0	*1 195,0	8 974,8	6 929,0	2 045,8

¹ For inntektsåret 1955 ble det bare utliknet halv skatt på forskottspårligte (personlige) skattytere. ² For inntektsåret 1956 ble det ikke foretatt noen likning av forskottspårligte (personlige) skattytere. ³ Fra og med 1954 omfatter lånegjelden også de kommunale aksjeselskapers gjeld utad. ⁴ Til og med 1955 omfatter gruppen felleskommunale foretak bare felleskommunale elektrisitetsverk, mens den for senere år også omfatter andre typer av felleskommunale foretak. ⁵ F. o. m. 1959 er den konsoliderte EPU-gjeld inkludert.

X. Offentlige finanser (forts.).

Nr.		H. Statskassens (budsjett-		
		1956-57		
		Kommune- nene	Staten	I alt
	Nettoutgifter			
1.	Administrasjon	258,4	251,7	510,1
2.	Militærforsvar	—	986,6	986,6
3.	Siviltforsvar	5,0	17,8	22,8
4.	Rettspleie og politi	15,2	133,9	149,1
5.	Kirker og religiøse formål	40,5	18,7	59,2
6.	Undervisning	516,8	394,7	911,5
7.	Kunst og kulturformål	19,2	18,0	37,2
8.	Helsevern	184,6	128,6	313,2
9.	Boligforhold, parker, idrettsanlegg	68,6	116,3	184,9
10.	Alders- og barnetrygd m. v.	172,4	472,7	645,1
11.	Syke- og ulykkestrygd	136,9	99,3	236,2
12.	Arbeidsløse og sysselsetting	18,0	1,6	19,6
13.	Andre sosiale tiltak	132,2	25,0	157,2
14.	Jordbruk og skogbruk	14,9	637,3	652,2
15.	Fiske og fangst	0,3	19,7	20,0
16.	Bergverk og industri	1,5	21,1	22,6
17.	Elektrisitetsforsyning	8,7	149,9	158,6
18.	Sjøtransport	7,7	66,4	74,1
19.	Jernbaner	2,1	225,1	227,2
20 a.	Veier	274,5	271,5	546,0
20 b.	Landeveistransport m. v.	22,9	10,0	32,9
21.	Luftfart	—	19,8	19,8
22.	Post, telegraf, telefon	—	71,2	71,2
23.	Andre næringsformål og prisstøtte	2,0	132,7	134,7
24 a.	Renter og låneomkostninger	—2,2	100,3	98,1
24 b.	Avdrag	45,5	397,5	443,0
25.	Uspesifisert	341,2	49,9	391,1
	Nettoutgifter i alt	2 286,9	4 837,3	7 124,2
	Skatteinntekter			
1.	Innbetalte avgifter på omsetning, produksjon og driftsmidler (indirekte skatter)	49,9	3 332,6	3 382,5
a.	Toll	—	398,0	398,0
b.	Alminnelig omsetningsavgift	—	1 666,4	1 666,4
c.	Avgift på tilvirking og omsetning av brennevin og vin	—	348,1	348,1
d.	Avgift på tilvirking av øl	—	100,8	100,8
e.	Avgift på tobakk	—	232,3	232,3
f.	Andre indirekte skatter	49,9	587,0	636,9
2.	Innbetalte inntekts- og formuesskatter, inndragninger m. v. (direkte skatter)	2 112,6	1 571,8	3 684,4
a.	Ordinær skatt på formue og inntekt ¹	2 072,9	1 226,9	3 299,8
b.	Alderstrygd- og krigspensjoneringsavgift	—	276,1	276,1
c.	Andre direkte skatter	39,7	68,8	108,5
3.	Netto overføring av skatter fra depositakonti	—	—0,9	—0,9
4.	Netto overføring fra Skattefordelingsfondet	21,8	—	21,8
	Skatteinntekter i alt	2 184,3	4 903,5	7 087,8
	Overskott (underskott —) ²	— 102,6	66,2	— 36,4

¹ Inkl. sjømannsskatt. ² For kommunene nettoøking i beholdninger og fonds — låneopptak. ³ Av dette kap. 1049 «Lån til stats-

X. Offentlige finanser (forts.).

regnskapets) og kommunekassenes nettoutgifter og skatteinntekter. Mill. kr.									
1957-58			1958-59			1959-60	2. halvår 1960	1961	Nr.
Kommune- ne	Staten	I alt	Kommune- ne	Staten	I alt	Staten	Staten. Vedtatt budsjett	Staten. Foreslått budsjett	
272,2	278,2	550,4	312,5	304,0	616,5	316,2	175,9	358,2	1.
-	967,8	967,8	-	1 058,7	1 058,7	939,6	503,1	1 117,6	2.
3,0	19,7	22,7	3,9	25,8	29,7	29,9	16,3	34,3	3.
15,5	143,0	158,5	16,4	153,8	170,2	162,8	85,0	172,2	4.
43,6	17,0	60,6	48,0	20,7	68,7	18,5	9,1	20,0	5.
559,2	428,8	988,0	649,3	465,0	1 114,3	545,6	298,7	710,3	6.
20,7	19,9	40,6	25,0	23,4	48,4	26,2	15,3	26,0	7.
199,1	141,7	340,8	237,6	161,9	399,5	180,4	94,3	191,1	8.
64,3	108,8	173,1	68,6	112,5	181,1	108,1	40,0	112,8	9.
207,0	501,5	708,5	197,9	444,6	642,5	254,9	153,1	262,1	10.
147,7	103,9	251,6	170,5	115,4	285,9	98,5	62,7	134,3	11.
18,2	6,2	24,4	21,1	9,3	30,4	15,5	3,1	18,4	12.
132,3	25,7	158,0	166,8	34,6	201,4	47,9	23,8	31,9	13.
17,4	711,0	728,4	21,1	559,5	580,6	682,8	385,3	660,9	14.
0,6	32,0	32,6	0,4	55,2	55,6	86,8	28,9	31,0	15.
3,0	41,6	44,6	6,1	58,9	65,0	99,8	50,1	56,8	16.
4,0	197,1	201,1	0,2	201,4	201,6	208,6	146,7	256,5	17.
5,4	74,3	79,7	6,4	80,0	86,4	83,8	45,3	82,8	18.
1,4	280,5	281,9	1,1	293,2	294,3	286,5	146,4	306,6	19.
281,5	303,8	585,3	317,7	387,6	705,3	430,3	198,0	432,2	20 a.
26,6	9,0	35,6	28,8	11,8	40,6	12,0	6,0	11,5	20 b.
-	17,1	17,1	-	15,4	15,4	26,7	18,6	44,5	21.
-	62,8	62,8	-	55,1	55,1	45,2	29,8	89,9	22.
4,3	224,8	229,1	5,0	93,7	98,7	108,2	95,3	32,1	23.
-0,4	87,5	87,1	3,7	87,6	91,3	62,8	55,8	64,2	24 a.
32,7	562,8	595,5	50,1	709,4	759,5	556,2	323,1	784,0	24 b.
359,8	48,0	407,8	389,8	40,0	429,8	147,4	79,2	933,6	25.
2 419,1	5 414,5	7 833,6	2 748,0	5 578,5	8 326,5	5 581,2	3 088,9	6 975,8	
56,8	3 495,8	3 552,6	65,8	3 604,8	3 670,6	3 900,7	1 900,3	4 119,8	1.
-	413,6	413,6	-	394,9	394,9	438,3	180,0	400,0	a.
-	1 718,4	1 718,4	-	1 815,4	1 815,4	1 932,9	1 000,0	2 100,0	b.
-	343,9	343,9	-	351,7	351,7	368,3	158,5	357,1	c.
-	104,8	104,8	-	106,5	106,5	113,6	58,0	120,0	d.
-	257,7	257,7	-	259,6	259,6	268,8	140,0	310,0	e.
56,8	657,4	714,2	65,8	676,7	742,5	778,8	363,8	832,7	f.
2 261,2	1 726,0	3 987,2	2 492,1	1 784,6	4 276,7	1 500,5	703,6	1 494,1	2.
2 223,1	1 340,5	3 563,6	2 453,9	1 479,8	3 933,7	1 412,0	660,0	1 400,0	a.
-	311,2	311,2	-	225,9	225,9	-	-	-	b.
38,1	74,3	112,4	38,2	78,9	117,1	88,5	43,6	94,1	c.
-	-2,2	-2,2	-	-15,4	-15,4	64,6	25,8	12,0	3.
14,8	-	14,8	7,2	-	7,2	-	-	-	4.
2 332,8	5 219,6	7 552,4	2 565,1	5 374,0	7 939,1	5 465,8	2 629,7	5 625,9	
-86,3	-194,9	-281,2	-182,9	-204,5	-387,4	-115,4	-459,2	-1 349,9	

bankenes 650,0 mill. kr. og kap. 1009 «Tilfældige udgifter i almindelighed» 201,3 mill. kr.

XI. Penger og kreditt.

A. Norges Bank															
Aktiva						Passiva						Spesifikasjoner			
Norske statskasserveksler	Norske ihendehaverobligasjoner	Utlån	Statens konsoliderte konto ¹	Sedler og skillemyntsedler	Folloinnskott						Fordringer på utlandet	Gjeld til utlandet	Diskonto		
					Statskassen	Andre offentlige konti	Forretnings- og sparebanker	Andre norske innskott	Utlandet	I alt					
Mill. kr.															Pct.
1953	93	34	74	5 546	3 128	1 273	519	721	60	26	2 599	908	729	21½	
1954	11	27	54	5 546	3 321	926	479	557	29	39	2 030	872	980	21½	
1955	11	83	120	5 546	3 305	1 055	574	640	45	28	2 342	1 067	1 001	31½	
1956	—	106	116	5 546	3 502	1 109	553	608	128	33	2 431	1 164	790	31½	
1957	1	99	83	5 545	3 469	1 164	540	638	163	28	2 533	1 221	757	31½	
1958	—	196	99	5 440	3 511	1 372	676	633	106	12	2 799	1 642	816	31½	
1959	—	189	99	5 440	3 675	2 089	606	707	62	16	3 480	1 767	109	31½	
Sept. 1959	—	190	125	5 440	3 464	2 164	832	422	55	11	3 484	1 609	119	31½	
1960	—	188	81	5 430	3 635	2 150	956	388	17	14	3 525	1 854	95	31½	

B. Forretnings- og sparebanker										C. Statsbanker				
Aktiva					Passiva					Spesifikasjoner				
Kassebeholdning, folioinnskott i Norges Bank og statskasserveksler	Ihendehaverobligasjoner	Utlån ²			Innskott		Fordringer på utlandet	Gjeld til utlandet	Utlån ³	Ihendehaverobligasjonslån	Andre lån			
		I alt	Pantelån	Kassekreditt	Anfordring	Tid					Statskassen	Offentlige fond	Forretnings- og sparebanker	
Mill. kr.														
1953	1 362	2 381	7 496	2 365	2 979	2 536	7 633	406	314	3 282	1 368	1 319	288	117
1954	1 110	2 518	8 160	2 543	3 243	2 554	8 069	377	328	3 821	1 267	1 889	305	74
1955	1 073	2 411	8 526	2 730	3 312	2 470	8 637	415	331	4 414	1 158	2 624	318	27
1956	1 119	2 480	8 653	2 904	3 083	2 367	9 210	669	331	4 952	1 078	3 170	341	31
1957	1 159	2 522	9 117	3 101	3 198	2 435	9 657	839	386	5 390	1 016	3 642	352	26
1958	1 073	2 510	9 558	3 315	3 259	2 531	9 827	887	509	5 800	954	4 088	352	32
1959	1 066	2 603	10 185	3 537	3 374	2 741	10 302	882	636	6 224	878	4 624	326	25
Sept. 1959	773	2 573	10 233	3 471	3 497	2 498	10 094	877	538	6 096	901	4 350	325	74
1960	631	2 643	11 128	3 664	3 817	2 512	10 773	904	653	6 576	801	5 015	259	38

D. Kredittforen. o. l.			E. Livsforsikringsselsk.				F. Postgiro				G. Postsparebanken				H.		I. Statsobligasjoner ⁴	
Aktiva		Passiva	Aktiva		Passiva	Aktiva		Passiva	Aktiva		Passiva	Aktiva		Passiva	Totale utlån ^{2,5}	Kurs	Effektiv rente	
Utlån	Ihendehaverobligasjonslån	Andre lån	Ihendehaverobligasjoner	Utlån	Forsikringsmessige fond	Ihendehaverobligasjoner	Kontolån til statskassen	Ordinære konti	Skattekonti	Ihendehaverobligasjoner	Utlån	Innskott	Utlån	Innskott				
Mill. kr.																		
1953	1 109	1 086	58	1 842	960	2 871	84	190	338	—	64	91	166	13 201	—	—	—	
1954	1 254	1 188	58	2 019	1 050	3 152	84	225	368	—	81	135	227	14 711	—	—	—	
1955	1 319	1 211	83	2 042	1 259	3 417	121	215	395	—	130	149	291	16 002	—	—	—	
1956	1 368	1 255	86	2 155	1 415	3 694	120	265	433	—	139	211	381	16 980	97,65	4,31	—	
1957	1 393	1 302	78	2 285	1 562	3 999	118	4540	543	162	175	256	456	18 325	96,30	4,54	—	
1958	1 472	1 364	85	2 374	1 780	4 328	115	630	653	259	198	303	539	19 642	94,93	4,77	—	
1959	1 582	1 478	114	2 485	2 015	4 708	113	755	758	222	261	335	631	21 195	95,99	4,62	—	
Sept. 1959	1 548	1 456	90	2 473	1 950	..	113	755	583	550	266	344	626	21 051	96½	4,57	—	
1960	1 694	1 645	104	2 574	2 184	..	111	765	938	536	316	381	715	22 809	96½	4,60	—	

K. Emisjoner										L. Omsetning ⁶			M.
J. Aksjeindeks. Kjøperkurs i pct. av pålydende	Ihendehaverobligasjoner ⁷								Aksjer		Bankklarer- ing	Postgiro	Utleggsforretninger
	I alt	Av dette			Statsbanker	Kredittforetninger o. l.	I alt	Av dette: Bergverk og industri					
		Statskassen	Statsforetak	Kommunekasser og kommuneforetak									
Mill. kr.													
1953	197	512	2	43	72	57	199	173	102	1 337	2 062	5 038	—
1954	220	934	531	42	118	52	161	96	54	1 460	2 416	5 188	—
1955	249	1 596	1 276	60	115	1	91	151	73	1 522	2 708	5 960	—
1956	288	691	413	18	106	4	138	199	142	1 625	3 070	8 431	—
1957	295	747	427	—	133	25	126	122	52	1 763	5 313	7 674	—
1958	239	844	474	15	156	22	136	139	72	1 764	6 357	8 343	—
1959	253	1 203	661	85	125	6	199	160	61	1 883	6 954	8 701	—
Sept. 1959	257	74	32	—	23	—	18	4	2	1 849	6 605	6 335	—
1960	279	64	15	—	6	—	43	14	7	1 984	7 054	5 962	—

¹ Til og med 1957 Otkupasjonskonto. ² Fratrukket en bloc-avskrivninger for utlån fra forretnings- og sparebanker. ³ Eksklusive nedskrivningsbidrag og stønadslån. ⁴ Av dette statskasserveksler 50 mill. kr. ⁵ Omfatter utlån fra Norges Bank, forretnings- og sparebanker, statsbanker, kredittforeninger o. l., livsforsikringsselskaper, Postgiro og Norges Postsparebank. ⁶ 4 prosent statslån 1955/75. ⁷ Første gangs salg av obligasjoner i norske kroner (inkl. konverteringslån). ⁸ Årstallene er gjennomsnitt av månedstallene.

XII. Priser og innenlandsk vareomsetning.

A. Engrospriser. 1952 = 100													
Total	Mat-varer	Drikke-varer og tobakk	Råvarer	Brensel, brensel-oljer og elektrisk kraft	Ani-malske og vege-tabilske oljer og fett	Kjemi-kalier	Be-arbeidde varer	Maskiner og transport-midler	For-skjellige ferdig-varer	Ikke-varige produksjonsmidler		Konsum-varer	
										I alt	Bygge-mate-rialer		
1953	99	103	100	99	97	96	98	97	100	98	98	102	101
1954	101	108	100	101	98	96	100	96	99	96	99	100	105
1955	103	109	100	106	101	95	102	100	102	96	102	102	105
1956	108	115	106	112	110	105	107	103	105	95	109	106	109
1957	112	118	109	115	128	112	109	107	106	96	114	113	110
1958	110	121	110	113	109	97	103	104	105	97	110	114	113
1959	110	122	111	112	105	96	108	104	108	97	110	113	112
Sept. 1959	111	123	111	112	106	97	107	105	108	97	110	113	112
1960	110	118	110	113	101	91	109	106	108	98	110	115	110

B. Levkostnader. 1949 = 100								C. Byggekostnader. 1955 = 100				
Total	Mat-varer	Drikke-varer	Lys og brensel		Bekled-ning	Husleie	Andre utgifter	Murgård i by	Tomanns-bolig av tre	Vånings-hus på lands-bygda		
			Kull, koks, ved og petrol.	Gass og elektrisitet								
1953	136	148	124	147	105	138	108	129	1951	83	80	80
1954	142	160	123	147	109	139	114	132	1952	95	94	95
1955	143	159	122	160	115	138	120	134	1953	96	98	100
1956	148	167	133	189	116	138	123	138	1954	95	97	99
1957	152	167	137	198	125	144	130	144	1955	100	100	100
1958	160	180	138	189	127	147	137	149	1956	104	104	103
1959	163	185	138	184	128	147	142	154	1957	110	112	109
Sept. 1959	164	185	139	183	128	148	143	154	1958	110	112	112
1960	164	180	140	184	128	150	145	158	1959	114	116	116
									1960	118	121	119

D. Importpriser. Gjennomsnittspriser etter handelsstatistikken. Kr. pr. kg													
Hvete	Appel-siner	Sukker, farin	Kaffe, rå	Rå-tobakk, usauset med stilk	Kopra	Ull, vasket, kardedet eller kjemt	Rå-bomull	Stein-kull	Fyrings-olje	Ullgarn, utarget	Bomulls-garn, enkelt, ubleikt	Skips-plater	
1953	0,62	1,26	0,85	8,83	10,60	1,55	25,13	5,89	0,12	0,16	35,85	12,29	1,06
1954	0,54	1,37	0,76	11,74	10,64	1,46	24,40	5,95	0,12	0,16	34,61	12,21	0,80
1955	0,56	1,24	0,81	9,64	10,56	1,32	20,68	6,13	0,12	0,17	30,39	12,46	0,76
1956	0,55	1,36	0,85	9,74	10,53	1,28	20,41	5,35	0,16	0,20	27,95	11,80	1,03
1957	0,58	1,59	1,13	9,72	10,54	1,24	23,85	4,97	0,16	0,24	32,80	12,06	1,34
1958	0,49	1,51	0,83	8,43	10,67	1,33	18,28	4,95	0,12	0,17	27,41	11,35	1,17
1959	0,47	1,41	0,76	6,55	10,39	1,70	16,96	4,33	0,12	0,17	24,68	13,22	0,89
Jan.-Sept. 1959	0,48	1,42	0,77	6,69	10,53	1,73	16,55	4,39	0,12	0,18	24,54	13,37	0,90
1960	0,49	1,32	0,79	6,01	9,94	1,65	18,03	4,15	0,11	0,16	26,31	13,88	0,90

E. Eksportpriser. Gjennomsnittspriser etter handelsstatistikken. Kr. pr. kg							F. Indeks for verdien av detaljomsetningen. 1956 = 100						
Sild-mjøl	Herdet spisefett av sjødyr-olje	Tre-masse, meka-nisk, i alt ¹	Avispapir 50 g og over, ruller	Jern-malm-kon-sentrat ²	Alumi-nium, rå	Total-indeks ³	Nær-ings-og ny-telses-midler	Teks-til- og bekled-nings-varer	Møbler og innbo	Jern-varer, farge-varer, sports-utstyr	Bøker, papir og korte-varer	Annen detalj-omset-ning	Frisø-rer, foto-grafer og ren-serier ³
1953	0,90	1,99	0,50	0,83	95,60	3,14	83
1954	1,01	1,98	0,49	0,88	85,69	3,03	88
1955	1,19	1,99	0,51	0,95	70,85	3,17	92
1956	1,17	2,15	0,57	1,02	79,86	3,61	100	100	100	100	100	100	100
1957	1,19	2,24	0,56	1,00	88,46	3,91	105	105	100	100	106	104	104
1958	1,15	1,97	0,51	0,94	89,36	3,58	108	109	101	99	108	100	114
1959	1,24	1,91	0,48	0,91	72,89	3,43	115	116	108	103	118	106	121
Jan.-sept. 1959	1,25	1,90	0,49	0,91	73,41	3,44	108	111	97	90	114	91	116
1960	0,90	1,87	0,48	0,89	71,93	3,53	117	116	105	105	122	96	132

¹ Beregnet tørrvekt. ² Pr. tonn. ³ Frisører, fotografer og rensier er ikke med i totalindeksen.

XIII. Gjennomsnittlig timefortjeneste.

A. Voksne menn i industri														
	Indeks for gjennomsnittlig timefortjeneste ¹	Deflatert timefortjeneste ¹	Hele industrien		Bergverk	Næringsmiddelindustri	Bryggerier og mineralvannfabrikker	Tobakksfabrikker	Tekstilindustri	Skofabrikker	Kledningsindustri	Bygnings-trevareindustri	Møbel- og annen trevareindustri	
			I alt	Av dette for bev. helgedager										
1949 = 100		Kroner												
1956	168	114	5,12	0,10	5,61	4,57	4,87	4,92	4,64	4,89	4,71	4,89	4,89	
1957	179	118	5,45	0,13	6,00	4,83	5,10	5,20	4,87	5,18	5,01	5,11	5,17	
1958	187	117	5,69	0,13	6,25	5,05	5,30	5,55	5,08	5,43	5,24	5,32	5,34	
1959	204	125	6,19	0,13	6,68	5,48	5,80	6,01	5,51	5,98	5,75	5,72	5,81	
1958 3. kv.	188	116	5,59	—	6,17	4,95	5,22	5,57	4,95	5,34	5,12	5,26	5,20	
4. »	194	120	5,84	0,07	6,41	5,23	5,38	5,73	5,32	5,50	5,38	5,49	5,65	
1959 1. kv.	196	120	6,01	0,19	6,63	5,33	5,55	6,00	5,38	5,73	5,54	5,55	5,57	
2. »	² 205	² 126	6,35	0,24	6,76	5,58	6,01	6,12	5,61	6,19	5,89	5,91	5,96	
3. »	205	125	6,10	—	6,58	5,40	5,77	5,81	5,42	5,91	5,74	5,59	5,69	
4. »	209	128	6,30	0,07	6,75	5,60	5,87	6,10	5,63	6,07	5,84	5,84	6,03	
1960 1. kv.	208	127	6,28	0,08	6,78	5,46	5,77	5,99	5,54	6,12	5,84	5,76	5,95	
2. »	212	129	6,69	0,36	7,18	5,91	6,35	6,57	5,87	6,48	6,19	6,16	6,35	
	Treforedlingsindustri	Papirvare- og pappvareindustri	Grafisk industri	Lær- og lærvareindustri	Kjemisk og elektrokjemisk industri			Jord- og steinindustri	Metallindustri		B. Bygge- og anleggs- virksomhet			
					I alt	Gummivarefabr.	Elektrokjem. og elektro- met. industri		I alt	Stålskips- byggerier	I alt	Bygge- virksomhet	Anleggs- virksomhet	
Kroner														
1956	5,13	5,49	5,98	4,89	5,12	5,05	5,29	5,20	5,31	5,20	6,61	6,28	7,66	
1957	5,43	5,82	6,34	5,18	5,54	5,37	5,79	5,49	5,67	5,63	6,94	6,39	8,62	
1958	5,68	6,12	6,71	5,30	5,72	5,61	5,95	5,75	5,95	5,95	7,42	6,79	9,18	
1959	6,13	6,70	7,29	5,81	6,18	6,15	6,39	6,22	6,52	6,52	7,88	7,35	9,36	
1958 3. kv.	5,64	6,01	6,65	5,22	5,59	5,41	5,81	5,68	5,84	5,85	7,25	6,63	8,77	
4. »	5,82	6,25	6,95	5,45	5,86	5,89	6,05	5,93	6,06	6,06	7,98	7,33	9,60	
1959 1. kv.	5,91	6,32	7,00	5,61	6,00	5,91	6,22	5,96	6,37	6,36	7,47	6,89	9,33	
2. »	6,26	7,02	7,38	5,95	6,33	6,26	6,56	6,41	6,70	6,75	³ 7,92	³ 7,42	³ 9,20	
3. »	6,08	6,59	7,21	5,71	6,11	6,03	6,32	6,18	6,42	6,36	7,84	7,27	9,23	
4. »	6,27	6,87	7,57	5,95	6,28	6,41	6,45	6,33	6,59	6,60	8,25	7,78	9,66	
1960 1. kv.	6,17	6,81	7,37	5,89	6,22	6,22	6,41	6,28	6,68	6,59	7,74	7,33	9,26	
2. »	6,68	7,36	7,98	6,26	6,62	6,58	6,84	6,65	7,06	7,06	8,25	7,93	9,34	
C. Voksne kvinner i industri														
	Indeks for gjennomsnittlig timefortjeneste ¹	Deflatert timefortjeneste ¹	Hele industrien		Næringsmiddelindustri	Tobakksfabrikker	Tekstilindustri	Skofabrikker	Kledningsindustri	Papirvare- og pappvareindustri	Grafisk industri	Lær- og lærvareindustri	Kjemisk industri	Metallindustri
			I alt	Av dette for bev. helgedager										
1949 = 100		Kroner												
1956	175	118	3,47	0,09	3,17	3,71	3,39	3,40	3,56	3,61	3,65	3,49	3,49	3,91
1957	186	122	3,68	0,10	3,35	4,00	3,58	3,61	3,75	3,88	3,94	3,76	3,68	4,21
1958	194	121	3,84	0,12	3,51	4,23	3,73	3,72	3,94	4,05	4,15	3,86	3,83	4,37
1959	211	129	4,18	0,10	3,85	4,60	3,99	4,12	4,28	4,35	4,46	4,15	4,22	4,80
1958 3. kv.	196	120	3,76	—	3,47	4,19	3,65	3,62	3,85	3,86	4,07	3,78	3,71	4,24
4. »	201	124	3,96	0,09	3,65	4,33	3,83	3,80	4,06	4,12	4,31	3,90	4,00	4,45
1959 1. kv.	204	125	4,07	0,14	3,75	4,58	3,93	3,94	4,15	4,15	4,34	4,00	4,05	4,73
2. »	² 212	² 131	4,29	0,19	3,90	4,69	4,11	4,25	4,41	4,51	4,53	4,20	4,35	4,92
3. »	213	130	4,11	—	3,81	4,49	3,89	4,06	4,21	4,29	4,37	4,17	4,16	4,71
4. »	215	131	4,23	0,08	3,92	4,64	4,02	4,23	4,33	4,43	4,61	4,21	4,30	4,82
1960 1. kv.	216	132	4,23	0,05	3,86	4,52	4,04	4,23	4,31	4,45	4,51	4,33	4,24	4,98
2. »	218	133	4,51	0,30	4,07	5,02	4,29	4,47	4,58	4,80	4,83	4,71	4,62	5,36

¹ Kvartalstallene er korrigert for betaling for bevegelige helgedager. Deflatert timefortjeneste er indeks for gjennomsnittlig timefortjeneste deflatert med levekostnadsindeks. ² Kompensasjonen for arbeidstidsforkortelsen fra 1. mars er kommet med fullt ut i tallene for 2. kvartal 1959. Uten denne kompensasjonen kan indeks for gjennomsnittlig timefortjeneste og deflatert timefortjeneste for voksne menn beregnes til henholdsvis 196 og 120 i 2. kvartal, og for kvinner til henholdsvis 202 og 124. ³ Kompensasjonen for arbeidstidsnedsettelsen slår ut med en stigning på om lag 4,5 prosent i den gjennomsnittlige timefortjeneste for 2. kvartal 1959.

Norges offisielle statistikk, rekke A

Norway's Official Statistics, series A

Rekke A

Stensilert 1960

- Nr. 6 Lønnstilling for ansatte i offentlige skoler pr. 30. juni 1959 *Salaries of employees in public schools*
- 7 Forbruksundersøkelsen 1958 I *Survey of consumer expenditure I*
- 8 Norske forretningsbanker 1959 *Norwegian commercial banks*
- 9 Foreløpige oppgaver over Norges innførsel 1959 *Imports to Norway Preliminary figures*
- 10 Norske sparebanker 1959 *Norwegian savings banks*
- 11 Lønnsstatistikk for trygdekassenes tjenestemenn pr. 1. februar 1960 *Salaries of employees at local social insurance office*
- 12 Lønnsstatistikk for kommunale tjenestemenn pr. 1. januar 1960 *Salaries of local government employees*
- 13 Sivilrettsstatistikk 1959 *Civil law statistics*
- 14 Undervisningsstatistikk 1957—58 *Statistics on education*
- 15 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i utenriksfart i mars 1960 *Monthly earnings of seamen on ships in ocean transport*
- 16 Skattestatistikk for inntektsåret 1958 *Kommunetabeller Tax statistics Municipal tables*
- 17 Forsorgsstønad og kommunal trygd 1959 *Public relief and municipal social pensions*
- 18 Lønnsstatistikk for funksjonærer i bankvirksomhet pr. 30. april 1960 *Salaries of bank employees*
- 19 Kommunenes regnskaper 1958—59 *Municipal accounts*
- 20 Lønnsstatistikk for funksjonærer i forsikringsvirksomhet pr. 30. april 1960 *Salaries of insurance employees*
- 21 Politistatistikk 1959 *Crimes inquired into by the police*

Statistisk Sentralbyrå utgir dessuten skriftserien Samfunnsøkonomiske studier (SØS). I denne serie offentliggjøres undersøkelser som ikke er av rent statistisk karakter, bl.a. historiske og analytiske studier utført ved Byråets forskningsavdeling. *The Central Bureau of Statistics also publishes the series «Samfunnsøkonomiske studier» (SØS). This series contains reports on investigations of not merely statistical character, such as historical and analytical studies carried out at the Research Department of the Central Bureau of Statistics.*

Kortere avhandlinger gis i serien «Artikler». *Shorter reports in the series «Artikler».*

Statistisk Sentralbyrå utgir følgende periodiske hefter: *The Central Bureau of Statistics publishes the following periodical bulletins:*

Statistisk månedshefte *Monthly bulletin of statistics.*

Månedstatistikk over utenrikshandelen *Monthly bulletin of external trade.*

Statistisk ukehefte *Weekly bulletin of statistics.*

Abonnement på disse hefter tegnes i Statistisk Sentralbyrå. For Statistisk månedshefte er prisen pr. år kr. 15,00, pr. nr. kr. 1,50. Prisen pr. år for Månedstatistikk over utenrikshandelen er kr. 18,00, pr. nr. kr. 2,00. For Statistisk ukehefte er prisen pr. år kr. 20,00, pr. nr. kr. 0,50.

For subscription of the bulletins please write to the Central Bureau of Statistics, Oslo.

Publikasjonen utgis i kommisjon hos
H. Aschehoug & Co., Oslo, og er til salgs hos alle bokhandlere.

Pris kr. 7,00

Grøndahl & Sønns boktrykkeri, Oslo.